CARTE DE CETIRE

Aprobată de Onor. Minister al Instrucțiunii și al Cultelor

LUCRATĂ DE

G. COȘBUC — G. A. DIMA — D. D. PĂTRĂȘCANU

SP. POPESCU — V. STROESCU — I. LUPU

CLASA IV-a URBANĂ

Editura Institut. de Arte Grafice „Flacăra"

Bucureș... 40

www.dacoromanica.ro

PREȚUL LEI 2.20

Lucrare aprobată de Onor. Minister al Instrucţiunii şi al Cultelor cu ordinul No. 53.215 din 10 Iulie 1913

CARTE DE CETIRE

PENTRU

CLASA IV-a PRIMARĂ URBANĂ

LUCRATĂ DE

G. COŞBUC
Membru corespondent al Academiei Române.

G. A. DIMA
Profesor de ştiinţe la liceul Lazăr. Fost institutor la şcoala de aplicaţie a şcoalei de institutori.

D. D. PĂTRĂŞCANU
Profesor de istorie la liceul Mateiu Basarab. Literat.

SPIRIDON POPESCU
Absolvent al Seminarului „Veniamin Costache". Profesor la liceul Mihaiu Viteazu. Fost profesor de şcoală normală. Premiat de Academie.

V. STROESCU
Directorul şcoalei No. 17 de băieţi, Bucureşti.

ILIE LUPU
Invăţător înaintat Slobozia-Ialomiţa. Fost revizor şcolar.

EDIŢIA I-A

BUCUREŞTI

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE „FLACĂRA"
SOCIETATE ANONIMĂ PE ACŢIUNI
No. 40, Strada Câmpineanu, No. 40
1913

www.dacoromanica.ro

INVĂȚĂTURI ȘI SFATURI.

1) Omul d'ar fi cât de bun, vinul îl face nebun.

2) Beția este mama tuturor răutăților. Cine bea vin, își bea punga și mintea ca și sănătatea.

3) Lenea face pe bogat a i se urî și pe sărac în nevoie a se târî.

4) Când dai la cei neavuți, pe Dumnezeu împrumuți.

www.dacoromanica.ro

Reproducerea bucăților semnate de autorii acestei cărți este oprită.

Toate exemplarele trebuesc semnate de doi din autori.

www.dacoromanica.ro

1. SEPTEMVRIE.

In Septemvrie, zilele scad mereu şi pe la sfârşitul lunii se fac deopotrivă cu noaptea.

Florile depe câmp încep să moară, căci de multe ori noaptea cade brumă, şi numai câteva mai îndrăznesc să înflorească tocmai acum.

Nu mai vezi acum fluturi, pentrucă, dacă au pierit florile, nici ei nu pot să mai trăească. Nici albinele n'au de unde să mai adune miere, şi acum stau mai mult în stupi şi se gătesc de iarnă. Gândacii au pierit ori s'au ascuns în pământ şi 'n adăposturile lor de iarnă.

Frunzele copacilor îşi schimbă faţa lor cea verde. Unele se fac roşii, altele negre şi cele mai multe galbene; iar când bate vântul, ele se scutură şi cad jos.

Prin grădini, oamenii îşi adună legumele, ca să le păstreze pentru iarnă. Cât de darnică e toamna, cu atâtea fructe ale pomilor! Acum se culeg merele, perele, piersicile şi nucile.

www.dacoromanica.ro

Prin vii e sgomot de guri şi veselie; culegătorii adună struguri şi-i pun în *linuri,* ca să-i calce.

Pe la începutul lunii, pasările se gătesc de plecare. Pe câmp vezi stoluri mari de berze; seara, pe lângă lacuri, s'adună şi graurii în stufiş şi îşi întocmesc stolul de plecare. Noaptea auzi pe sus cântecul cocorilor cari se duc departe. Şi tot mai mult se împuţinează oastea pasărilor; deodată cu ea piere şi cântecul prin păduri şi pe câmpie. In Septemvrie s'adună în oraş cei ce au plecat la munte pentru răcoare ori la băi, pentru sănătate.

Tot în Septemvrie începem şi noi şcoala. Să ne dea Dumnezeu sănătate şi în anul acesta, ca să putem sporì tot mai mult cu învăţătura cărţii!

2. SPRE ŞCOALĂ.

Florin şi Costică erau şcolari în clasa IV-a. Trecuse o săptămână dela deschiderea şcolii. Intr'o dimineaţă pornesc la şcoală şi se întâlnesc pe drum. Florin este curat îmbrăcat, cu ghetele curăţite şi ghiozdanul în mână. Costică are haina ruptă şi cărţile nu i se văd.

— „Bună dimineaţa, Costică!" îi zice Florin. „Hai mai repede!"

— „Bună dimineaţa, Florine! M'am săturat de şcoală! Doi ani într'o clasă... Când sunt la şcoală, mi se pare că nu se mai sfârşeşte ziua. Mama mă scoală dimineaţă şi mă grăbeşte să nu întârziu. Nu ştiu cum fac, cum dreg, că ajung totdeauna târziu."

— „Ei, Costică, eu cum aud glasul mamei, mă îmbrac, mă spăl şi-mi repet lecţiunile. Când stau acasă, mi-e urît şi mi se pare ziua mare de tot. Tata

www.dacoromanica.ro

şi mama mă iubesc, căci învăţ bine şi sunt ascultător. Tu faci rău, că nu te sileşti să isprăveşti clasele primare. Adu-ţi aminte ce ne-a spus domnul învăţător, că la prăvălii, ori la meşteşug, ca să intri ucenic, trebuie să ai certificat de clasele primare. Tu vezi pe Nicu, ucenicul dela meşterul Gheorghe, cum vine seara şi Dumineca şi învaţă la şcoală. Tata îmi spuneà că şi soldaţii învaţă carte, după ce au terminat exerciţiile. Chiar şi orbii şi muţii au şcoli. Ei pe lângă carte învaţă şi meşteşug. Şi sunt meşteri neîntrecuţi. Noi avem acasă un coşuleţ de papură, lucrat de elevii orbi dela *„Vatra Luminoasă"* din Bucureşti."

— „Uşor, Florine, de spus, dar mie îmi vine greu. Mai bine mă joc."

— „De ce îţi vine greu? Şi jocul, după ce ai învăţat, e mai plăcut. N'ai băgat de seamă niciodată, Costică?"

— „Ai dreptate, Florine. Când faci vreun lucru bun şi eşti mulţumit, te joci mai cu plăcere. Astăzi însă n'am gust de şcoală."

— „Faci foarte rău, Costică. Nu uità ce ne-a spus zilele trecute domnul învăţător: „In toată lumea, copiii merg la şcoală. Numai popoarele sălbatice n'au şcoli. Fără şcoală şi fără învăţătură, lumea n'ar fi ieşit din rândul dobitoacelor necuvântătoare. Haide la şcoală, Costică, căci are să-ţi pară rău odată. Să nu fie prea târziu."

Costică stătù câtva pe gânduri, apoi îşi luă seama şi pornì cu Florin la şcoală.

3. DACIA ŞI DACII.

Locul aşezat între Tisa, Nistru şi Dunărea se numià în vechime Dacia şi erà locuit de Daci, un popor muncitor şi viteaz.

Dacii trăiau prin sate şi oraşe. Casele lor erau mici, fă-

www.dacoromanica.ro

cute din lemn şi acoperite cu şindrilă sau cu stuf. Aveau şi bordeie săpate în pământ. In ele locuiau oamenii mai nevoiaşi. Piatra o întrebuinţau la ziditul cetăţilor.

Aveau cam aceleaşi îndeletniciri ca şi ţăranii noştri. Erau agricultori, cultivau meiul, din care făceau mămăligă, semănau cânepă şi in, din cari îşi făceau îmbrăcăminte. Aveau vii întinse, iar vinul le plăceà foarte mult. Creşteau turme de oi, cirezi de vaci şi herghelii de cai. Caii Dacilor erau vestiţi prin agerimea şi iuţeala lor. Se ocupau şi cu creşterea albinelor, căci mierea aveà mare căutare la dânşii.

Ştiau să scoată sarea de prin ocne, să strângă aurul din râuri şi să găsească aramă, fier şi marmură prin munţi.

Dacii umblau îmbrăcaţi cu pantaloni largi sus şi strâmţi jos, unde erau legaţi pe gleznă. Pe deasupra purtau o tunică strânsă la mijloc cu o curea, iar peste tunică aruncau şi ei o togă, cam în felul celei romane. Umblau cu capul gol. Numai cei de neam şi bogaţii îşi acoperiau capul cu o căciulă de postav, ca un fes, dar fără canaf. Purtau plete mari, iar mustăţile şi barba nu le rădeau niciodată. Pe frunte îşi retezau părul aşà cum obişnuesc şi unii din ţăranii noştri. Femeile purtau două haine: una lungă până la călcâie, iar alta scurtă, până la genuchi.

Dacii se închinau la mai mulţi zei, dintre cari cel mai mare erà *Zamolxis*. Nu se temeau de moarte, căci credeau că dacă mor, încep o-nouă vieaţă mult mai fericită decât cea pământească. Deaceea în răsboiu erau neîntrecuţi, iar moartea în luptă erà pentru ei cea mai mare fericire.

www.dacoromanica.ro

Armele lor erau de multe feluri. Aveau o *sabie încovoiată* ca o secere, *suliţa* şi *arcul*. Pentru apărare puneau *coif* în cap, *zale* pe trup şi se folosiau şi de *scuturi*. *Steagul* armatei erà *un balaur*, cu un cap de lup, cu gura căscată, făcut din bronz sau din argint. Trupul balaurului erà alcătuit din postav cusut pe amândouă părţile. Când suflà vântul, trupul se umflà şi păreà un animal viu. Coada drapelului erà înfiptă sub bărbia balaurului.

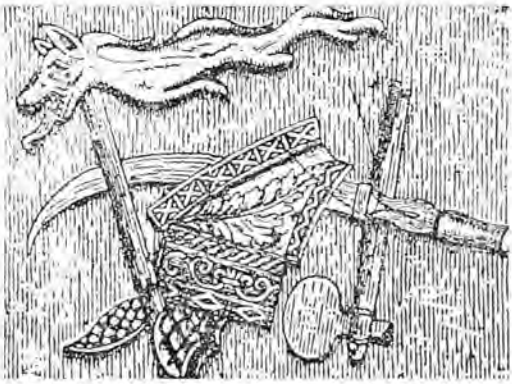

Dacii au trăit multă vreme desbinaţi, din care pricină erau slabi. Un rege dac vestit, numit *Buerebista*, a strâns pe toţi Dacii la un loc şi a format un stat mare şi puternic. Acest stat a dat de gândit chiar şi Romanilor. După moartea lui Buerebista, puterea Dacilor a slăbit din pricina certurilor dintre dânşii.

4. JURĂMÂNTUL.

— „Mare lucru e jurământul, părinte!“

— „Mare, tată, fără îndoială. Păcat de moarte, mai ales pentru cel ce jură strâmb.“

Aşà vorbiau într'o zi de iarnă domnul Vlădescu, judecătorul ocolului din Verzeşti, cu părintele Ignat

www.dacoromanica.ro

Afară băteà vântul cu putere şi de sus curgeà într'una zăpada. In casă la căldură, când lemnele trosnesc în sobă şi para focului pâlpâie plăcut, cele din trecut îţi vin în minte şi le spui cu drag şi altora.

Domnul Vlădescu îşi aduceà aminte de multe din vieaţa sa de judecător; una însă îl stăpânià mai mult: jurământul lui Voicu Potlogaru.

— „Ai cunoscut pe Voicu Potlogaru, părinte?" întrebă el pe preot.

— „Nu. Când am venit aici, se prăpădise," răspunde preotul.

— „Atunci nici pe Stan Pietraru. Sărmanul! Ce om de omenie! Când veniam încoace, o întâlnii pe nevastă-sa."

„O duce greu bătrâna şi doar a stat bine odată."

— „Au mâncat-o nevoile. Bărbatu-său, când a murit, a lăsat toate încurcate... Venisem judecător aici de vreo doi ani. Intr'o zi, nevasta lui Stan Pietraru trage în judecată pe Voicu, pentru patruzeci de poli, daţi de bărbatu-său înaintea morţii. Vine la mine. Femeia n'aveà nici un act la mână; dar se cunoşteà după ochi şi după tăria vorbei, că spune adevărul. Voicu tăgăduià."

— „Eu, domnule judecător, îi dau jurământ, că altă putere n'am," zice ea. „Dumnezeu e sus şi ne va plăti fiecăruia după fapte. Să jure el, că a dat îndărăt cei patruzeci de poli, daţi de bietul bărbatu-meu, cu o săptămână înaintea morţii."

— „Ai auzit, omule, ce spune femeia?" zic eu lui Potlogaru.

— „Auzit, domnule judecător. N'am să dau nimic şi jur pe sfânta cruce", bâlbâie el tremurând.

— „Bagă de seamă, bre omule! Jurământul strâmb se răsbună până la al noulea neam. Te sfătuesc părinteşte: nu te robi lăcomiei, ca să mănânci banul văduvei şi al orfanilor. E mare păcat!"

www.dacoromanica.ro

Erà galben ca turta de ceară şi-i tremurà vorba în gură, dar tot a jurat. Minune! Părinte, până într'o săptămână a înnebunit! Aşà. De n'aş fi văzut cu ochii, n'aş fi crezut."

— „Ce crezi? Jurământul e mare lucru. Pedeapsă dumnezeească," spune preotul închinându-se.

— „Am văzut pe mulţi jurând şi pot spune că puţini au scăpat teferi. Unii s'au bolnăvit, alţii au înnebunit, altora le mergeà trebile tot mai rău..."

— „Cu munca altuia nu te procopseşti."

— „Ii pare omului de glumă când jură şi crede că va trece vorbele şi va uità. Aş! Cugetul îl munceşte într'una. Nu-i dă pace nici în somn. N'aş fi dorit să fiu în sufletul lui Voicu Potlogaru, nici pentru un milion."

— „Rău, foarte rău, domnule Vlădescu! Pricina că se deprind de mici să jure, e că aud pe unii jurându-se pentru toate nimicurile şi pe drept şi pe nedrept."

— „Da, şi mai apoi ajung în halul lui Voicu Potlogaru şi al altora de soiul lui."

5. DECALOGUL.

Când au ajuns Izraeliţii la muntele *Sinai*, în rătăcirea lor prin pustie, Moise a fost chemat de Dumnezeu pe vârful muntelui.

Acolo a primit zece porunci, scrise pe două table de piatră. Şi noi, creştinii, ne supunem acestor zece porunci cari se numesc *decalog*. Mântuitorul a spus că şi noi trebuie să ascultăm de poruncile decalogului.

Aceste porunci sunt:

www.dacoromanica.ro

1. *Eu sunt Domnul Dumnezeul tău. Să nu mai ai alt Dumnezeu!*

2. *Să nu-ți faci vreun chip cioplit, asemănător cu ceva din cer, sau depe pământ, sau din apă, ori de sub pământ. Să nu te închini unor asemenea chipuri, nici să slujești lor!*

3. *Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert!*

4. *Sfințește ziua Domnului! Lucrează șase zile, iar a șaptea s'o serbezi!*

5. *Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta ca să-ți meargă bine și să trăești mulți ani!*

6. *Să nu ucizi!*

7. *Să nu faci fapte rușinoase!*

8. *Să nu furi!*

9. *Să nu mărturisești strâmb!*

10. *Să nu dorești nici un lucru al altuia!*

In decalog se vede că noi avem trei feluri de datorii: a) *către Dumnezeu*, b) *către noi înșine* și c) *către aproapele.*

6. CHIPUL MAMEI.

Nu de multă vreme, Americanii au avut un războiu crâncen cu Spaniolii. In acest războiu, flota americană primise poruncă să atace corăbiile spaniole.

Când se dădù ordinul să se înceapă lupta, un tânăr marinar american, voind să intre iute în rând, scăpă în apă un pachet pe care îl ținea în mână.

„Am voie să-mi scot pachetul din apă?“ întrebă

www.dacoromanica.ro

tânărul pe un şef din apropiere. I se răspunse: „Nu!“ Cu toate acestea, tânărul sări în apă, pescuì pachetul, se apucă de o funie şi, urcându-se pe vapor, se aşeză la locul său, în front.

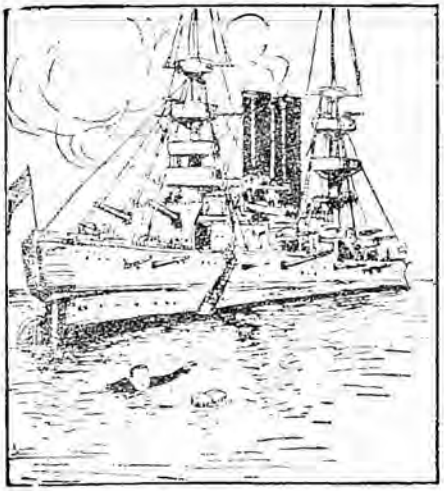

Neascultarea sa a fost însă observată de şefi.

După sfârşitul luptei, tânărul nesupus a fost judecat de tribunalul militar şi a fost osândit la mai mulţi ani de închisoare. Pentru ca sentinţa cea aspră să se aducă la îndeplinire, trebuià să fie iscălită de comandantul flotei de răsboiu.

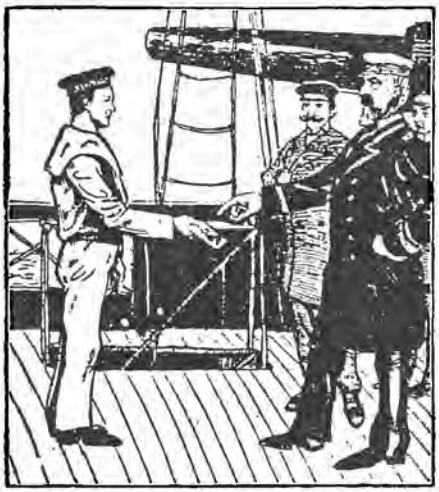

Cetind sentinţa, încărunţitul ofiţer zise: „După vârstă e aproape copil! Aduceţi-l încoace, să-l văd şi eu!“

Tânărul se înfăţişă înaintea comandantului. La întrebarea acestuia: „De ce ai călcat ordinul dat?“, tânărul scoase din buzunarul dinăuntru al tunicii o

www.dacoromanica.ro

o fotografie şi zise cu glasul tremurător: „*Mama mea!*“

Bătrânul luptător înţelese îndată, ce voià tânărul marinar să spuie cu aceste vorbe: „Chipul acesta trebuià să-l scot din valuri“.

Când privì chipul mamei, comandantul simţì că-i lăcrămează ochii. Apucă mâna tânărului, îl sărută pe amândoi obrajii şi-i zise: „Un fiu, care îşi pune în primejdie vieaţa pentru chipul mamei sale, şi-o va jertfì cu credinţă pentru patria sa! Pedeapsa pentru călcarea ordinului ţi se ridică.“

---

7. VINUL ŞI OŢETUL.

Vinul e o băutură ce se face din mustul dulce al strugurilor.

Acest must cuprinde zahăr care, din pricina unui fel de ciuperci mici, numiţi *fermenţi,* se preface în *alcool* (spirt) şi într'un gaz numit *acid carbonic.*

Vinul se face astfel:

Când strugurii sunt bine copţi, se culeg în doniţe (cofe) şi apoi se răstoarnă în hârdaie (ciubere) unde se mustesc.

Strugurii mustiţi se pun în *tocitori (zăcători),* unde stau până când călcătorii îi pun în saci şi-i calcă în *lin,* ca să scoată mustul din ei.

Unii oamenii scot mustul din struguri cu ajutorul teascurilor. Ciorchinii şi pieliţele broboanelor, ce rămân după ce s'a stors mustul, se numesc *tescovină (boştină).*

Mustul se toarnă în butoaie, unde începe a fierbe, adică zahărul din el se preface în spirt şi acid carbonic care iese afară. Mustul fiert se numeşte *vin.*

După ce fierberea s'a potolit, se astupă butoaiele şi vinul e lăsat să fiarbă încet şi înnăbuşit. După mai mult timp, materiile solide din vinul nou se lasă la fundul butoiului şi formează *drojdia*; iar vinul se limpezeşte.

www.dacoromanica.ro

Vinul, băut potrivit în timpul mesei, înlesneşte unor persoane mistuirea bucatelor; dar băut fără masură, e vătămător sănătăţii. Pentru copii, vinul e vătămător.

Oţetul e un lichid acru şi cu un miros pătrunzător. Oţetul se face din vin, din bere şi din orice lichid spirtos (alcoolic), când se lasă mai mult timp la aer. Se mai face oţet şi din unele fructe. Prefacerea acestor materii în oţet se face din pricina fermenţilor.

Aceştia prefac spirtul din ele într'un corp acru care dă gustul oţetului. Cămaşa sau pieliţa, care se vede uneori la suprafaţa oţetului, dintr'un vas, cuprinde foarte mulţi fermenţi şi se numeşte *cuib de oţet.*

Sunt mai multe mijloace de fabricarea oţetului. Cel care dă oţet mai bun şi mai gustos este următorul, întrebuinţat în gospodăriile noastre: Se ia un butoiaş făcut anume pentru oţet, se umple pe jumătate cu oţet de vin şi se lasă destupat la un loc aerisit şi călduţ. Pe măsură ce se scoate oţetul din el, se înlocueşte cu vin care cu încetul se face oţet. In loc de oţet, se poate pune în butoiaş vin şi cuib de oţet.

Oţetul se întrebuinţează la conservarea legumelor şi pentru a da gust salatelor şi unor mâncări. Mâncările gătite cu oţet se mistuie uşor; dar, când sunt prea acre, îmbolnăvesc stomacul.

8. ROMANII.

Romanii locuiau în Italia, ţara lor de baştină. A fost poporul cel mai puternic din timpurile vechi. Numele lor vine dela oraşul Roma, numit aşă după Romulus, întemeietorul cetăţii.

La început, Romanii au stăpânit numai Roma şi împrejurimile ei, apoi şi-au întins puterea asupra Italiei întregi; iar mai târziu au ajuns să stăpânească aproape toată lumea

www.dacoromanica.ro

Statul roman a fost cârmuit întâiu de regi, mai târziu de câte doi *consuli pe an*, şi la urmă de împăraţi.

Ei se închinau la mai mulţi zei.

Romanii erau agricultori. Cultivau grâul, aveau livezi de măslini şi de alţi pomi roditori şi creşteau numeroase turme de vite. Erau printre dânşii şi negustori, dar lucrarea pământului a fost multă vreme ocupaţia lor de frunte. Romanul erà muncitor, econom şi ascultà orbeşte de legi. Erau fără milă pentru cei învinşi. Munca, economia şi ascultarea de legi i-au ajutat să fie stăpânii lumii. Când n'au mai fost aşà, s'a dus şi puterea lor.

Romanul purtà pe dedesubt o *tunică* cu mâneci scurte, peste care puneà *toga*. Aceasta erà un veşmânt făcut dintr'o bucată lungă de postav alb, care se aşezà pe deasupra. Erà potrivită aşà ca să facă pe trup creţuri şi îndoituri frumoase. Toga erà haina principală a cetăţeanului roman. Numai Romanii o purtau. Străinul erà oprit să se înveşmânte cu dânsa; cine n'o puneà dintre cetăţeni, erà rău văzut. In picioare purtau sandale. Pulpele goale. Umblau cu capul gol, iar când simţiau nevoie şi-l acoperiau cu toga. Barba şi mustăţile le rădeau cei mai mulţi din ei.

Romanii erau buni militari. *Legiunea* romană băgà groază în duşmani. Soldatul în timp de pace erà liber, nu stăteà în cazarmă, ci îşi vedeà de treabă. Când erà răsboiu, lăsà munca câmpului sau negoţul şi se duceà unde erà chemat. In armată, cea mai mică abatere erà pedepsită cu moartea

www.dacoromanica.ro

Un consul şi-a ucis pe fiul său numai pentrucă într'un războiu luptase afară din rândul oastei. Şi doar feciorul lui arătase mare vitejie. Cu toate ástea, nimic n'a putut să-l scape : călcase ordinul.

Oraşele romane aveau clădiri mari şi frumoase : temple, băi, teatre, cirouri ş. a. Locuinţele cetăţenilor la început nu erau nici mari nici frumoase ; mai târziu însă, Romanii bogaţi şi-au făcut adevărate palate. Dela un oraş la altul erau şosele pietruite. Unele din aceste drumuri ţin până astăzi, aşà de bine au fost făcute.

Către sfârşitul împărăţiei, Romanii, s'au stricat. Nu mai munciau, nu mai luptau în armată, nu mai erau oameni de ispravă. Atunci ei au pierit, iar locul lor l-au luat alte popoare.

9. PATRIOTISMUL ŞI CINSTEA ROMANILOR.

Regele Pirus aveà răsboiu cu Romanii. In prima luptă, Romanii fură învinşi şi mulţi din ei căzură prinşi în mânile duşmanului. Se speriaseră de elefanţii lui, ca de nişte arătări. Nu mai văzuseră până atunci asemenea namile. Din partea Romanilor, fu însărcinat fostul consul Fabricius, ca să meargă la Pirus şi să mijlocească răscumpărarea acestor soldaţi.

Regele auzise despre înţelepciunea şi cinstea lui Fabricius. Il primì prieteneşte şi-l rugă să rămână la dânsul, făgăduindu-i daruri bogate.

- „Nu primesc darurile tale şi nu voiu să-ţi slujesc ţie, duşmanul ţării mele. Patria mea îmi dă îndeajuns tot ce-mi trebuie," răspunse Romanul mândru.

Pirus îl pofteşte pe Fabricius într'o cameră despărţită în două printr'o perdeà. Pe când stăteau amândoi de vorbă, deodată un elefant de după perdeà, îşi întinde trompa asupra lui. In loc să se sperie, Fabricius se uită liniştit la animal şi zise către rege:

www.dacoromanica.ro

— „După cum nu m'au zăpăcit darurile tale scumpe, tot aşà nu mă înfricoşează animalul tău."

Purtarea Romanului a pus în mirare pe regele Pirus, căci nu mai văzuse până acum atâta cinste şi tărie la cineva.

De hatârul lui Fabricius, Pirus dete voie tuturor prinşilor de războiu, să se ducă pe la casele lor şi să petreacă sărbătorile. După sărbători să se înapoieze.

Regele, dându-le drumul, nu se mai aşteptà să se întoarcă vreunul; dar s'au înapoiat cu toţii cum s'au sfârşit sărbătorile. Făgăduiseră că se vor întoarce şi nu şi-au călcat cuvântul.

Când i-a văzut, Pirus a rămas tare uimit. Nu putuse să vadă atâta cinste la ai săi.

Războiul a urmat mai departe şi Romanii au fost de mai multe ori biruiţi, dar nu se lăsau. Oastea duşmană, deşi biruitoare, aveà mari pierderi.

— „Cu asemenea popor nu e de luptat," zise într'un rând regele. „Dacă biruinţele mele mă vor costà tot aşà de mulţi soldaţi, am să mă întorc înapoi fără nici unul."

In al treilea an, armata romană erà condusă de Fabricius. Mai înainte de începerea luptei, el primeşte o scrisoare dela doctorul regelui. In scrisoare îi spuneà că va omorî pe stăpânul său, dacă Romanii îi făgăduesc o răsplată însemnată.

In loc de răspuns, Fabricius trimise scrisoarea regelui Pirus. Acesta, cetind-o, ar fi zis, plin de uimire:

— „Mai curând poţi abate soarele din calea sa, decât pe Fabricius din calea cinstei. Popoarele, cari au asemenea oameni, nu se învinge uşor."

In urma acestei scrisori, regele a pedepsit cu moarte pe doctorul său necinstit; iar prinşilor romani le-a dat drumul la toţi, fără să ceară ceva în schimb. Apoi propuse Romanilor pacea, dar aceştia n'au pri-

www.dacoromanica.ro

mit decât cu condiţiunea ca Pirus să părăsească Italia.

In curând, văzând că nu-i de luptat cu asemenea popor, şi-a strâns oştile şi s'a dus în ţara sa.

---

10. IUBIŢI DE DUMNEZEU.

Ionel şi cu mamă-sa stăteau în grădină. El o ascultă cum îi vorbià despre Dumnezeu.

— „Tot ce vezi," ziceà ea, „a făcut bunul Dumnezeu. Floricelele frumoase, pomii încărcaţi cu fructe gustoase sunt lucrarea lui Dumnezeu. Cerul cel albastru, luna şi stelele strălucitoare, el le-a făcut. El ţi-a dat o mamă bună şi un tată harnic. Ingerul păzitor veghează zi şi noapte, ca să nu faci lucruri rele. Trebuie sau nu să-l iubeşti?"

— „Da, mamă, îl iubesc din inimă," zise Ionel. „In fiecare seară şi dimineaţă mă rog să mă facă bun şi cuminte şi îi mulţumesc pentru toate bunătăţile sale."

După câteva zile, Ionel se duse cu tatăl său şi cu câţiva prieteni în pădure. Copiii alergau încoace şi încolo. Ei se bucurau de priveliştea veselă şi de căldura plăcută. Ionel se urcă pe o stâncă înaltă şi deacolo făcù semn, ca să-l zărească de jos tatăl şi camarazii săi. Tatăl încremenì, când îl văzù urcat pe stâncă şi-i strigă să se dea jos. Ionel voì să asculte, însă deodată îi lunecă piciorul şi se rostogolì în vale.

Sărmanul tată, nebun de durere, a crezut că fiul său a murit. Intr'un suflet fu lângă dânsul. Acolo ce să vază? Ionel se oprise în crăcile dese ale unui brad. Nu i se întâmplase nici un rău. Tatăl îl luă binişor şi plecară acasă.

Mama, când auzì întâmplarea băiatului ei, cu la-

www.dacoromanica.ro

crimile în ochi, zise: „Ionel, bunul Dumnezeu, te-a scăpat fiindcă te rogi în fiecare zi și-i mulțumești. *Iubește pe Dumnezeu. Ascultă învățăturile lui și mai cu băgare de seamă în viitor.*"

11. DATORIILE CĂTRE DUMNEZEU. (Din Decalog).

In porunca întâia din *Decalog,* se spune că este numai un singur Dumnezeu, acel ce a făcut lumea.

In vremea lui Moise, erau popoare cari se închinau la *idoli.* Idolii erau făcuți de mâna omului, din piatra cioplită ori din alt material. Chipurile lor erau privite ca niște Dumnezei. Lumea se închină acestor chipuri, în loc să se închine adevăratului Dumnezeu.

In porunca a doua, Dumnezeu oprește închinarea la idoli. Credincioșii adevăratului Dumnezeu au datoria de a se închină numai lui singur, iar nu vreunui chip făcut de mâna omenească.

Noi creștinii, când ne uităm la icoane, avem datoria să înălțăm sufletul către Dumnezeu și către sfinții lui din cer. Chipurile depe icoane ne amintesc numai că Dumnezeu și sfinții săi ascultă din cer rugăciunile noastre și ne împlinesc cererile ieșite din inimă curată.

Cine iubește cu adevărat pe Dumnezeu, mai are datoria de a-l respectà fără margini. Cine se jură pe Dumnezeu, păcătuește greu. Avem datoria de a nu chemà numele lui Dumnezeu, decât numai când în adevăr avem nevoie de ajutorul lui. Când cineva spune *„zău!"* ca să fie crezut de ceeace spune, face mare păcat, înseamnă că chiamă pe Dumnezeu martor. Iar când spune minciuni și amestecă numele lui Dumnezeu în minciunile lui, acela păcătuește și mai greu. Cine înjură de cele sfinte, nu mai are

www.dacoromanica.ro

nici un fel de iertare înaintea Atotputernicului. De-aceea, *porunca a treia* a decalogului opreşte luarea în deşert a mărturiei lui Dumnezeu.

In zi de sărbătoare avem datoria de a cinsti numele lui Dumnezeu. Asta nu înseamnă că noi, în zilele de lucru, nu avem datoria de a ne gândi la Dumnezeu.

Dar sărbătorea, când e oprit lucrul, avem datoria de a ne duce la biserică, de a ne rugà din toată inima să ne ierte greşelile şi să ne ajute mai departe.

In chipul acesta, cinstim pe Dumnezeu şi, făcând fapte bune, împlinim o parte din *porunca a patra* a decalogului.

12. SPIRTUL, RACHIUL, ŢUICA.

Spirtul sau alcoolul e un lichid fără coloare, cu un miros plăcut, pătrunzător şi cu un gust arzător. El e mai uşor decât apa, cu care se amestecă foarte bine. Spirtul arde cu o flacără albăstruie.

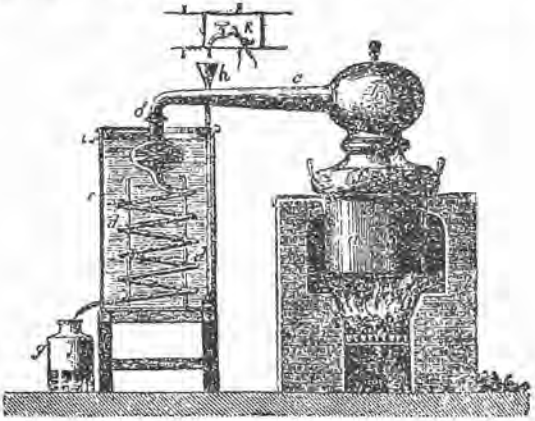

Vinul, berea şi alte băuturi spirtoase (alcoolice) cuprind cantităţi diferite de spirt amestecat cu apă. Din toate aceste băuturi se poate scoate alcoolul, dacă le *distilăm*. Distilarea se face cu ajutorul unui cazan, numit *alambic*.

www.dacoromanica.ro

In țara noastră. cel mai mult alcool se fabrică din cereale, mai ales din porumb și secară. Pentru aceasta, grăunțele de porumb sdrobite se pun împreună cu făină de orz încolțit și cu apă, și se încălzesc în căzi anumite. După câteva ceasuri, terciul acesta se răcorește și atunci se amestecă cu drojdie de bere și se lasă vreo două zile, să dospească (fermenteze). Prin dospire, materiile zaharoase se prefac în alcool, care se scoate apoi prin distilare.

Borhotul, ce rămâne, se dă ca hrană la vite sau se întrebuințează ca îngrășăminte. Fabricile de spirt se numesc *poverne* sau *velnițe.*

Spirtul curat este o otravă; introdus în vinele unui animal, îl omoară.

El se întrebuințează la fabricarea băuturilor alcoolice, la fabricarea parfumurilor și a lacurilor de lustruit.

Rachiurile sunt amestecuri de spirt și de apă. Ele cuprind uneori materii ce le colorează sau le dau mirosuri și gusturi deosebite.

Rachiul de tescovină și cel de drojdie se capătă distilând drojdia de vin și tescovină, amestecate cu apă.

Țuica și celelalte băuturi alcoolice sunt mai totdeauna vătămătoare, chiar dacă se beau în cantitate mică.

13. VINDECAREA BEȚIVULUI.

Un căruțaș tânăr se obișnuise să bea mult rachiu. Intr'o zi a început să se simță rău de tot. El chemă un doctor. Acesta îl căută bine și-i zise:

„Dacă nu te lași de rachiu, ai să te prăpădești. Rachiul e otravă, îți arde măruntaiele cu încetul și la urmă mori.“

„Nu pot, domnule doctor. Sunt prea obișnuit. In fiecare zi beau, fără voia mea, o sticlă de rachiu.“

— „Vrei să te vindeci?“

— „Cum n'aș vrea? Dar nu pot!“

— „Ei, bine,“ spune iarăș doctorul, „mâne am să-ți aduc un leac sigur!“

www.dacoromanica.ro

A doua zi, în adevăr, doctorul aduse bolnavului o cutie, plină cu pietricele curate.

— „In fiecare zi," zise el, „să arunci câte o pietricică în sticla blestemată cu rachiu, dar să nu le scoţi. Incet, încet, rachiul nu-ţi va mai face rău."

Tânărul urmă întocmai sfatul doctorului. Din zi în zi, fără să bage de seamă, bea mai puţin rachiu.

Când sticla se umplu cu pietricele, căruţaşul se desvăţase de obiceiul cel urît.

Cine încearcă zilnic să se îndrepte, se face din ce în ce mai bun.

Tot învăţul are şi desvăţ.

---

14. GHICITOARE.

Casa dracului,
In mijlocul satului.
Ghici ghicitoarea mea,
Ce e?

---

15. IMPĂRATUL TRAIAN.

Traian s'a născut în Spania. De mic i-a plăcut oastea şi s'a făcut ostaş. Fiind priceput şi foarte viteaz, a ajuns repede general. Soldaţii îl iubiau ca pe părintele lor, fiindcă erà foarte bun cu dânşii. Numele lui erà cunoscut în toată împărăţia.

Impăratul Nerva, fiind bătrân şi neavând copii, l-a luat să-i fie urmaş la împărăţie. După moartea lui Nerva la anul 98, Traian se făcù împărat.

El a fost cel mai bun împărat din câţi au avut Romanii. Aveà obiceiuri simple, pe cari nu le-a schimbat nici a-

www.dacoromanica.ro

tunci, când a ajuns stăpânul celui mai puternic imperiu din lume.

Ca împărat, Traian a săvârșit multe lucrări însemnate. A înfrumusețat Roma, a făcut drumuri bune în imperiu și aziluri unde copiii oamenilor nevoiași erau crescuți pe socoteala statului.

Traian era atât de bun și de milos, încât Romanii aveau obiceiul după dânsul să ureze împăraților noi, când se suiau pe tron: *„Să fii bun ca împăratul Traian."*

Dar Traian a rămas general toată viața lui. Asta înseamnă că grija armatei și a războaielor l-a stăpânit în domnie, mai mult decât oricare altă treabă. Deaceea chiar dela început, și-a pus în minte ca să întindă mai departe hotarele împărăției.

16. PEDEAPSĂ DUMNEZEEASCĂ.

Trăia cândva, într'un sat retras, un bogat tare milostiv. Nimeni, din cei cari se duceau să-i ceară ajutor, nu plecà dela ușa lui cu mâna goală. Câte văduve sarace, câți orfani, câți nenorociți nu ziceau *„bogdaproste"* depe urma lui. Ajută școli, biserici și alte așezăminte de binefacere. Vestea despre milosteniile lui se dusese departe de sătulețul acela.

Oricât de bun ar fi cineva, tot se găsesc alții cari sa-i vrea răul și să-l dușmănească. Așà și cu bogatul acela.

Patru oameni din sat îi puseră gând rău și de mult căutau prilejul, ca să-l jefuească.

www.dacoromanica.ro

Intr'o noapte întunecoasă, se năpustesc asupră-i. Il chinuesc şi-l jefuesc de tot avutul şi lucrurile de preţ ce aveà pe lângă el şi fug într'o pădure mare.

Când au ajuns acolo, se făcuse ziuă. Erau morţi de oboseală şi flămânzi. Inainte de împărţirea prăzii, se gândesc că ar fi bine să facă rost de ceva mâncare. Trimit pe doi dintr'înşii în orăşelul vecin, să cumpere ceva.

Cei doi rămaşi, după plecarea tovarăşilor, fac planul cum să omoare pe cei cari plecaseră şi să le rămână lor toată prada.

Au aşteptat înapoierea tovarăşilor şi, când erau aproape, traseră cu puştile şi-i culcară la pamânt. Le luă mâncările aduse şi le înghiţiră cu lacomie.

Nu trece mult însă şi se pomenesc cu dureri grozave în pântece. „Vai! chiu!" unul într'o parte, altul într'alta se sbăteau de moarte. Au ţinut chinurile puţin, căci curând nu le-au mai simţit. Au murit amândoi! Mâncarea fusese otrăvită. Şi ceilalţi doi le pusese celor rămaşi acelaş gând şi otrăviseră mâncarea.

A doua zi, când s'a aflat de jefuirea milostivului bogat, a năvălit lumea toată din sat, ba şi din împrejurimi. Unii au îngrijit de el şi cu puterea Domnului s'a îndreptat curând. S'au făcut poteri şi au pornit în căutarea tâlharilor.

In mijlocul pădurii au găsit patru morţi şi prada neatinsă.

17. PĂSTRAREA FRUCTELOR.

Multe fructe sunt alimente plăcute la gust şi unele din ele hrănitoare. Ele se strică, dacă nu ştim cum să le păstrăm. Cu puţină osteneală se pot păstrà mai mult timp.

Sunt multe mijloace de conservarea fructelor; un lucru însă trebuie totdeauna ţinut în seamă: fructele, alese pentru

www.dacoromanica.ro

păstrare, să fie coapte bine, să se culeagă pe timp frumos, să nu fie stricate, lovite sau viermănoase. Deaceea e bine să le culegem cu mâna, căci dacă le batem cu prăjina sau le scuturăm, căzând pe pământ, se lovesc și prind un fel de rană care cu timpul se întinde și strică tot fructul. Pe cât e cu putință, să nu li să rupă nici codițile.

*Cele mai multe fructe se păstrează bine, dacă se svântează sau se usucă la soare și apoi se țin într'un loc uscat și bine aerisit. Așà se păstrează: mazărea, fasolea, lintea. Tot în chipul acesta se mai păstrează și prunele, cireșele caisele, merele, perele, gutuile și nucile, când sunt uscate.

Prunele se mai păstrează și afumate. Uneori însă se fierb fără sâmburi și se face din ele *magiun*.

Merele, perele și gutuile se pot păstrà bine, dacă se pun în paie de orz, în nisip uscat ori în tărâțe. Mai multă vreme se păstrează însă, dacă se taie felii, se usucă bine și apoi se pun la păstrare. Merele se păstrează câteodată și murate în putini. Aceste fructe se păstrează mai bine proaspete, dacă se învelesc în hârtie subțire și moale, zisă hârtie de mătase și apoi se așează pe polițe, într'o cameră anume.

Cireșele, vișinele, caisele, prunele, fragii, smeura, coacăzele se mai păstrează și fierte cu zahăr, adică făcute dulceață sau compot, ori se țin în siropuri făcute din apă, spirt și zahăr.

Strugurii se păstrează și ei în mai multe feluri. Așà, se învălesc cu paie și se așează în vase închise în cari e bine să se pună niște farfurioare cu spirt. Tot așà se pot păstrà și celelalte fructe. Strugurii se păstrează și murați în must. De cele mai multe ori însă, se păstrează făcându-i *clădării* și atârnându-i de grinzi.

Ardeii, pătlăgelele, castraveții se țin în oțet sau în saramură.

Grăunțele cerealelor, ca să se păstreze, se culeg când sunt bine coapte și se pun în hambare uscate și bine aerisite.

Cu puțină osteneală, omul prevăzător și gospodar poate avea tot anul fructe în casa și la masa lui.

www.dacoromanica.ro

18. DECEBAL.

Cam cu 15 ani înainte de a se sui Traian pe tronul împărăției romane, ajunsese rege la Daci *Decebal*. Acesta era un om potrivit la statură, bine făcut și foarte viteaz. Când s'a făcut rege, a găsit pe Daci desbinați și slabi. Dela moartea lui Buerebista trăiau necontenit în certuri și în dușmănie.

Decebal își puse în minte să alcătuească o mare împărăție. El unì la un loc pe toți Dacii, îi puse sub stăpânirea lui și își făcû o armată puternică. Dar armata lui nu știa să se întărească în cetăți, nici să întrebuințeze în lupte mașini de răsboiu. De-aceea, el atrase, cu soldă mare și daruri bogate, ofițeri romani și meșteri arhitecți, cari să deprindă pe Daci cu obiceiurile de luptă ale Romanilor. Când s'a simțit în stare, a trecut Dunărea și a prădat imperiul roman,

Pe atunci domnià la Roma *Domițian*, un împărat slab, care trăià în trândăvie și aveà groază de câmpul de luptă.

Se zice că el își petreceà timpul în palatul său, ucigând muștele cu arcul. Domițian, când a auzit că Decebal a trecut în împărăția lui, a trimis două armate împotriva Dacilor. Amândouă au fost însă sdrobite de către Decebal. A treia armată, trimisă de Domițian, bate pe Daci la Tape.

Văzându-se în primejdie, Decebal a alergat la o înșelătorie: a tăiat copacii dintr'o pădure, lăsându-i numai cât înălțimea unui om. Apoi a îmbrăcat trunchiurile copacilor cu haine ostășești, punând lângă ei arme strălucitoare. Romanii, crezând că au înaintea lor o armată mare, s'au întors îndărăt.

www.dacoromanica.ro

In urma acestei întâmplări, Domițian a făcut pacea cu Decebal, legându-se să dea Dacilor pe fiecare an o plată în bani. Se mai obligă Domițian ca să-i trimeată dela Roma meșteri și ingineri romani, cari să învețe pe Daci cum să facă cetățile și cum să le apere. Romanii au suferit umiliți din partea Dacilor timp de 12 ani, până când a venit Traian la tronul împărăției romane.

19. BOGATUL LIPSIT DE TOATE.

Erà odată un sărac care, în fiecare seară când se culcà, nu puteà s'adoarmă, fiind chinuit într'una de un gând:

— „De ce oare“, își ziceà el, „traiul e așà de greu pentru săraci? De ce bogații adună așà de multe averi? Mulți dintr'înșii au saci plini cu aur și tot nu se mai satură! Ar fi în stare să se lipsească și de mâncare și de toate, numai să grămădească la avuție.... De-aș fi bogat, aș ști eu cum să trăesc. N'aș muncì întotdeauna. Mi-aș găsì și timp de odihnă și le-aș face și altora bine, pe cât aș puteà.“

Intr'o zi, tot gândind așà, aude lângă el un glas:

— „Vrei să te îmbogățești? Ține punga asta. N'are într'însa decât un ban de aur; dar îndată ce-l vei scoate din pungă, vei găsì altul în loc. Poți să scoți câți voești și, după ce te vei sătură de scos, aruncă punga în vreo apă. Bagă de seamă însă, ca să nu cheltuești vreunul din bani, mai înainte de a aruncà punga, căci atunci se vor preface toți în pietre.“

www.dacoromanica.ro

Bietul om nu mai puteà de bucurie. După ce-şi mai venì în fire, se uità în pungă: erà un ban de aur. Il scoate să se uite la el şi, ca prin minune, zăreşte altul în loc.

— „Ia te uită!"... îşi zice el mirat. „Ce noroc a dat peste mine! N'am să dorm toată noaptea. Am să scot într'una bănuţi de aur, până am să fac o grămadă mare şi mâne iată-mă-s bogat!" Mâne dimineaţă am s'arunc şi punga şi deacù încolo, las'o pe mine! Ştiu eu cum am să trăesc!"

Se ţinù de vorbă. Dimineaţa se trezì cu un morman de aur lângă el. Când văzù atâta bănet, lăcomia puse stăpânire pe sufletul lui şi gândì:

— „Ca să mai am încă pe atâta, n'am decât să mai ţin punga o zi "

Toată ziua şi-o petrecù scoţând bani şi par'că tot nu se săturà şi nu se hotărà să se despartă de punga fermecată.

Trupul lacomului nu voià să ştie de socoteala sufletului. I se făcuse foame şi n'aveà decât o bucată de pâne neagră şi uscată. Atunci se gândeşte să-şi cumpere ceva demâncare, dar nu-i este cu putinţă, căci la înapoiere ar fi găsit în locul banilor numai pietre, dacă n'ar fi aruncat punga... Cu toate acestea, tare ar fi dorit să mănânce, dar nici de pungă să nu se despartă.

Nemai având încotrò, nenorocitul s'apucă să roadă din coaja de pâne neagră. Dorul de bani îl stăpânià până într'atâta, că nu-l lăsà inima să svârle punga şi să-şi cumpere d'ale mâncării.

Se înnoptase şi el tot nu contenise, scoteà mereu

www.dacoromanica.ro

Trecù o săptămână, două, o lună, se împlinì anul şi el tot nu se îndurà să arunce punga.

— „Cine n'ar fi bucuros să aibă tot mai multă avere? Nu-i om care să nu dorească bani cât de mulţi", îşi ziceà el tot scoţând mereu din pungă.

Şi omul cel lacom cerşià şi duceà vieaţa amară, numai să nu se despartă de pungă. Uitase că altădată dorià să trăească numai pentru suflet şi pentru binele semenilor săi.

Câteodată par'că se hotărà: Se apropià de malul apei, cu gând ca să arunce punga; dar pe dată o luà la fugă.

De mult a îmbătrânit, pielea i s'a sbârcit ca şi punga şia îngălbenit ca şi aurul lui, dar tot nu se săturase de bani!

Cu tot aurul, l-a găsit într'o zi moartea: sărac şi flămând, ghemuit pe o laviţă şi cu punga în mână!

---

20. CUM POŢI AJUNGE LA ADÂNCI BĂTRÂNEŢE.

Acum câtva timp, trăià în Pucioasa preotul Niculae Trandafir care erà un om foarte cum se cade şi care ajutà, unde puteà şi pe cât puteà, pe ceilalţi oameni, şi cu vorba şi cu fapta.

De multe ori a fost el întrebat de unul şi de altul, despre felul cum ar puteà omul să aibă o vieaţă lungă şi sănătoasă. Acestora el le răspundeà cam aşà:

„Am să vă spun câteva mijloace sigure, căci sunt încercate. Cetiam într'un rând în gazete, că în Iaşi, a murit un om care trăise o sută zece ani şi nu

www.dacoromanica.ro

fusese bolnav niciodată. Pe dată am scris la Iaşi unui prieten al meu şi l-am întrebat: „Cum a trăit acest om de-a ajuns la aşà bătrâneţe şi a fost mereu sănătos?“ Şi prietenul mi-a răspuns: „El erà totdeauna prietenos şi îndatoritor cu fiecare, nu se certà niciodată, se necăjià foarte rar şi nu urà pe nimeni. Totdeauna erà voios. Deaceea a ajuns la aşà bătrâneţe.“ Lucrul acesta mi l-am însemnat şi eu într'un caieţel, ca să nu-l uit.

Nu mult după aceea, am citit iarăş în ziare, că într'un sat de lângă Galaţi a murit un ţăran — care trăise o sută şase ani şi care a fost mereu voios şi sănătos. Trimisei un răvăşel unui prieten din Galaţi, căci iarăş vroiam să ştiu cum de-a ajuns săteanul acela la aşà vârstă. Răspunsul glăsuià astfel: „Săteanul Vasile se culcà totdeauna devreme, se sculà desdedimineaţă; nu dormià mai mult de şapte sau opt ceasuri şi muncià apoi toată ziulica. Lucrà mult afară, la aer curat, în grădină şi pe câmp, chiar pe vânt şi pe vreme de ploaie; acasă tăià lemne sau făceà altcevà. Munca erà cea mai mare plăcere a sa; deaceea a fost mereu sănătos şi sprinten.“ Şi acestea le trecui iarăş la caieţel.

Trecù ce mai trecù şi cetiiu într'o gazetă că la Craiova a murit o femeie în vârstă de o sută doisprezece ani. In zilele ei a fost voioasă şi mulţumită şi niciodată n'a fost bolnavă ceva mai greu. Şi atunci m'am apucat iarăş de am scris unui cunoscut deacolo şi i-am cerut deslușiri despre acea femeie. Ce credeţi că mi s'a răspuns? „Mamei Ioanei îi plăceà tare mult curăţenia; în fiecare dimineaţă îşi spălà nu numai faţa şi mânele, ci şi gâtul, şi braţele, şi picioarele cu apă proaspătă de izvor. Din când în când, făceà băi reci. Dulceţuri şi zaharicale, ce strică stomacul, nu mâncà niciodată; nu beà nici vin, ba nici chiar cafea. Când îi erà sete, bea apă ori lapte.

www.dacoromanica.ro

Şi apoi în toate privinţele erà femeie cuminte." Aşà a fost răspunsul; iată-l e scris şi acesta în caieţel.

In sfârşit, în satul nostru trăeşte moş Gheorghe Munteanu care a ajuns la o sută de ani şi e mândru şi chipeş ca un cireş înflorit. Dacă îl veţi întrebà, cum de a ajuns sănătos la această vârstă, vă va răspunde: „Totdeauna am mâncat numai atâta, cât să-mi potolesc foamea şi am băut numai atât, cât să-mi astâmpăr setea. Măsură şi cumpătare în toate. Duceţi-vă şi faceţi şi voi aşà."

Astfel le vorbià oamenilor părintele Niculae şi isprăvià deobiceiu cuvântarea cu următoarele cuvinte: „Acestea sunt mijloacele cele mai bune, cari fac pe om să ajungă la adânci bătrâneţe. Vâriţi-le în mintea tinerilor! Mai spuneţi-le că: „numai cine a trăit o vieaţă virtuoasă şi plină de fapte bune, a trăit în adevăr mult."

21. DATORIILE CĂTRE NOI INŞINE.

(Din Decalog)

Noi purtăm trup şi suflet. Trupul este locuinţa sufletului nostru. Din această pricină avem mari datorii de împlinit şi către trupul nostru şi către suflet.

Către corp avem mai întâiu datoria, să-l ţinem sănătos. Pentru aceasta trebuie să fie totdeauna curat. Necurăţenia aduce boalele. Trebuie să hrănim corpul, altfel slăbim şi nu putem muncì. Cine nu munceşte, păcătueşte. Lenea iscodeşte multe rele. Hrana fără măsură iarăş strică sănătatea. Lăcomia în mâncare aduce boale. Avem datoria să apărăm corpul în contra oricărui lucru vătămător sănătăţii. Suntem datori să ne îmbrăcăm potrivit cu vremea. Să nu stăm în aer stricat. Suntem datori să odihnim corpul,

www.dacoromanica.ro

după muncă grea. Acesta-i înțelesul poruncii a patra a decalogului, când spune: *„Șase zile să lucrezi, iar a șaptea s'o serbezi!“*

Tot în această poruncă mai găsim îndemnul, ca să îngrijim de sufletul nostru.

Suntem datori să ne luminăm mintea cu învățătură, ca să pricepem mai bine poruncile lui Dumnezeu. Serbare nu înseamnă lene. Incetăm munca trupească o zi pe săptămână, ca să avem mai mult răgaz, să îngrijim și de sufletul nostru.

Cinstim sărbătoarea, dacă alungăm dela noi grijile din celelalte zile și căutăm să ne împodobim sufletul cu tot felul de cunoștinți folositoare.

In zi de sărbătoare mergem la biserică și ne curățim sufletul de gândurile cele rele. Numai sufletele curate pot face fapte bune și plăcute lui Dumnezeu.

22. INTÂIUL RĂSBOIU AL LUI TRAIAN CU DECEBAL.

Indată ce Decebal a auzit de suirea pe tron a lui Traian, a început să se îngrijească. El știa că Traian nu va suferi ceeace suferise Domițian. Deaceea se pregătì de luptă. Își întări cetățile, aduse mașini de răsboiu și își pregătì oastea. Aveà dreptate să se îngrijească Decebal, căci Traian, cum s'a urcat pe tron, cel dintâiu lucru la care s'a gândit a fost să spele rușinea adusă împărăției de către Domițian.

Traian își pregătește oastea și, în primăvara anului 101, trece Dunărea prin Serbia de astăzi, pe un pod de vase. Armata romană se întâlnește cu cea dacă la *Tape*, în Banat, unde se mai bătuse pe vremea lui Domițian. O luptă cruntă s'a încins între cele două oștiri. Se spune că au fost așà de mulți răniți, încât, nemai ajungând legăturile, Traian și-a rupt veșmintele, pentru ca să tacă din ele scamă. Dacii

www.dacoromanica.ro

au fost cu totul bătuți, iar Traian pornește dela *Tape* spre Sarmisegetuza, capitala regatului dac.

Decebal, văzând primejdia, trimise solie la Traian ca să-l roage să facă pace. Traian a pus condiții grele și Dacii n'aŭ primit, iar Romanii au mers înainte până sub zidurile *Sarmisegetuzei.* Nemai având ce face, Decebal hotărește să

se supună și să primească toate condițiile lui Traian și anume: Romanii să nu mai plătească nimic Dacilor; Decebal să înapoieze toți meșterii și ofițerii romani și să nu facă războiu sau să încheie *alianțe* de prietenie cu vreun popor fără învoirea Romanilor.

Decebal făcù pace, numai de mare nevoie. Traian s'a întors la Roma, unde a fost primit cu mare bucurie.

23. FÂNUL ȘI CONSERVAREA LUI.
(Trifoiul și lucerna).

Hrana de căpetenie a vitelor este *fânul.* Acesta se face din iarba fânețelor sau a livezilor, în chipul următor:

Când ierburile au dat bine în floare, se cosesc și se fac brazde cari se usucă la soare. Fânul uscat depe brazde se

www.dacoromanica.ro

adună şi se fac *porcoaie*. Porcoaiele se mai lasă câtva timp pe câmp ca să se mai usuce fânul şi apoi se cară acasă, unde se fac *căpiţe* şi *stoguri*. Acestea e bine să le facem pe locuri mai ridicate, ca să nu se adune apa ploilor pe lângă ele; iar dedesubt să punem întâiu un strat de paie, mărăcini sau altceva. Acestea împiedică mucezirea fânului din pricina umezelii de jos. Stogurile şi căpiţele să aibă vârful cât mai bun şi acoperit cu paie, coceni de porumb, etc., căci aşă nu intră în fân apa din ploi; iar pe vârf să punem nişte prăjini cari împiedică vântul să strice căpiţa.

Insuşirile fânului atârnă mult dela soiul ierburilor, dela felul pământului şi dela îngrijirea cu care e făcut. Dacă se strânge fânul înainte de a fi uscat, mucezeşte şi vitele nu-l mănâncă. Asemenea, fânul făcut din iarbă prea coaptă, e belidos, adică bătos, lipsit de frunze fără gust şi puţin hrănitor.

Fânul bun are un miros plăcut. El se cunoaşte după paiu care trebuie să fie subţire, mlădios şi frunzos, iar coloarea să bată în verde.

Cel mai bun fân se face pe dealuri, pe luncă şi în pământurile bine îngrăşate şi umede.

Locurile, pe unde fânul creşte dela sine, se numesc *fâneţe naturale;* iar acelea, în cari se seamănă ierburi de nutreţ se zic *fâneţe articiale.* In fâneţele artificiale se seamănă mai ales *trifoiu* şi *lucernă.*

* *Trifoiul* se numeşte astfel după frunzele sale în trei foi. Trifoiului îi prieşte în pământurile lutoase şi bine desfundate, căci el îşi întinde rădăcinile adânc în pământ. El se

www.dacoromanica.ro

coseşte de două-trei ori pe vară şi creşte mai mulţi ani dearândul pe acelaş loc.

Sunt mai multe soiuri de trifoiu. Trifoiul roşu e cel mai răspândit. El creşte dela sine prin toate luncile şi livezile.

Lucerna e o plantă de nutreţ mult mai spornică decât trifoiul. Ea se seamănă primăvara, prin Aprilie.

Lucernei îi trebuie un pământ sănătos, nici prea umed, nici prea uscăcios. Inainte de semănat, pământul trebuie arat adânc, căci rădăcinile lucernei se adâncesc şi mai mult decât ale trifoiului. Ea se coseşte de obiceiu de trei şi patru ori pe vară şi trăeşte in mijlociu cam 12 ani. Atât lucerna cât şi trifoiul sunt nutreţuri grase, trag uşor reveneală şi deaceea, spre a le uscà bine, se întind pe nişte capre de lemn ca să le pătrundă vântul. Asemenea fâneţe nu se pasc de vite, ci li se dau mai totdeauna uscate.

Trifoiul şi lucerna sunt nutreţuri foarte hrănitoare şi deaceea ar fi bine ca şi sătenii noştri să le cultive mai mult.

Ele se pot întrebuinţà şi ca îngrăşăminte.

24. COSITUL.

Faptul zilei se aprinde pe a dealurilor frunte,
Şi-un râu falnic de lumină se revarsă peste munte.
Iarba coaptă străluceşte; ea se clatină în vânt
Şi-a ei umbră lin se mişcă în dungi negre pe pământ.

Iată, vin cosaşii veseli, se pun rând. Sub a lor coasă,
Câmpul ras rămâne verde, ca o apă luminoasă.
Unii brazdele răstoarnă, în căpiţi alţii le-adună,
Le clădesc apoi în stoguri şi cu stuh le încununà.

Mai la vale'n cea dumbravă, cu poiana tăinuită,
Unde umbra pare verde şi de flori e'mbălsămită,
Coasele, sub teaca udă, zângănesc răsunător;
Din căpiţă, în căpiţă, dumbrăveanca saltă'n sbor.

www.dacoromanica.ro

VASILE ALEXANDRI.

Vasile Alexandri este unul din cei mai însemnaţi poeţi ai neamului nostru. El s'a născut în judeţul Bacău, la 1819. Şi-a făcut învăţătura în străinătate. Intors în ţară a lucrat mult pentru unirea ţărilor şi pentru mărirea scumpei noastre patrii, pe care a cântat-o aşà de frumos.

A făcut *cântecul Gintei Latine* pentru care fraţii noştri latini l-au încununat ca pe cel mai mare poet al neamului latin.

Alexandri a scris o mulţime de poezii despre vitejia soldaţilor noştri, despre vieaţa sătenilor şi multe piese de teatru, cari s'au jucat în timpul lui de sute de ori şi ne joacă şi astăzi.

El a fost deputat, senator şi ministru al ţării la Paris.

V. Alexandri a murit în vârstă de 69 de ani şi a fost înmormântat la moşia sa, Mircesti, din judeţul Roman.

Poporul întreg a ţinut să-şi arate recunoştinţa către marele cântăreţ al neamului, înălţindu-i chipul în bronz la Iaşi, în faţa Teatrului Naţional.

---

25. AJUTAŢI PE APROAPELE.

Un mare învăţat, dintr'o ţară depărtată, se duceà uneori la sora sa care stăteà într'un oraş pe ţărmul mării.

Intr'o Duminecă îi venì poftă să se plimbe pe mare. Se urcă într'o barcă, al cărei lopătar erà un tânăr ca de 18 ani. Un vânt dulce suflà, cerul erà se-

www.dacoromanica.ro

nin, iar marea luminată de razele strălucitoare ale asfinţitului.

Invăţatul se bucură de această plimbare frumoasă şi începù să vorbească cu tânărul conducător care-i răspundeà foarte cuviincios.

Invăţatul fu lovit de întreaga înfăţişare a tânărului. El îşi pironì privirea pe mânele lui albe, cari se vedeau că nu sunt deprinse cu munca grea şi aspră...

Tânărul îi explică cum stau lucrurile: „Eu nu sunt marinar. Sunt funcţionar la un negustor. Imi fac studiile la universitate. Dumineca şi sărbătorile plimb străinii în port, ca să câştig traiul."

La aceste cuvinte învăţatul îi spune:

— „Nu cumva la mijloc este vreo taină?"

— „Ah, domnule, această taină e uşor de povestit, dar e foarte tristă: Tata, un negustor cinstit în acest oraş, a plecat pe o corabie cu mărfuri cari alcătuiau toată averea noastră. Corabia a fost prinsă de piraţi şi tata luat ca *rob*. Ei cer 6000 lei, ca să-l libereze. Noi n'avem nimic. Mama, sora mea şi cu mine lucrăm zi şi noapte ca să putem strânge această sumă; dar vai, oricâtă economie facem, trebuie să trăim! Câştigul a două femei este mic de tot şi stăpânul nu voeşte să-mi mai mărească salariul. Iată, domnule, pentru ce Dumineca şi sărbătorile mă pun în serviciul străinilor cari vor să se plimbe."

Invăţatul fu mişcat de această povestire simplă şi dureroasă. El lăudă purtarea frumoasă a tânărului şi-şi ascunse gândul. Află numele tatălui, locul unde stă robit, precum şi numele hoţului.

Plimbarea ţinù până sub seară. La ieşirea din barcă, învăţatul dădù doi galbeni barcagiului. Tânărul îşi zise în sine: „Cine să fie acest străin? De bunăseamă, nu e om de rând. Niciodată n'am să uit această seară!"

După şase săptămâni, într'o zi, mama şi cu copiii

www.dacoromanica.ro

săi luau masa. Tânărul vorbià de necunoscutul pe care-l plimbase. Deodată, poarta se deschide. Inaintea ochilor se arată tatăl, liber şi voios. I se plătise preţul liberării, precum şi cheltuelile de întoarcere.

După câteva minute de negrăită bucurie, tatăl întreabă: „Cui datoresc liberarea mea?" „Ah, fără îndoeală" zise fiul, „acelui nobil necunoscut, de care vorbesc aşà de des cu mama! Unde să-l gasesc şi să-i arăt toată recunoştinţa, pentru fericirea noastră din această clipă?"

Cu toţii se puseră pe muncă. In vreme de patru ani, ei câştigaseră o sumă mare de bani şi se simţiau foarte mulţumiţi. Ar fi fost şi mai mulţumiţi, dacă ar fi cunoscut pe binefăcătorul lor.

Intr'o Duminecă, pe una din străzile cele mai umblate ale oraşului, tânărul zăreşte pe străinul cu care se plimbase: „Mântuitorul meu!" atât putù sa zică şi-i căzù în genuchi.

Invăţatul îl ridică şi-l întrebă de ce i-a căzut în genuchi.

— „Cum?" îi răspunde tânărul, „aţi uitat pe tata, pe care nu l-aţi lăsat să moară în robie?"

— „Pentru ce crezi dumniata, că sunt numaidecât eu acela? Oricum, se poate ca binefăcătorul d-tale să nu voească să fie cunoscut!"

Lumea se strânsese în jurul lor. Omul cel minunat se strecură binişor şi, fără să mai spună vreun cuvânt, se făcù nevăzut.

---

26. DATORII CĂTRE APROAPELE. (Din Decalog).

Cei mai deaproape de noi sunt părinţii. Lor le datorim vieaţa şi îngrijirea, dela naştere şi până ce putem singuri să ne câştigăm cele trebuincioase. Cea mai frumoasă podoabă a sufletului nostru trebuie să

www.dacoromanica.ro

fie *recunoştinţa* către binefăcătorii noştri. Cei dintâi binefăcători ai noştri sunt părinţii.

Către părinţi avem datoria să ne îndreptăm recunoştinţa. Deaceea şi decalogul, în porunca a cincea, zice: *„Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta!“* Nu se poate închipuì mai mare netrebnicie, decât să nu cinsteşti şi să nu asculţi de sfaturile părinţilor. Tot aşà de mare păcat are şi cel ce nu ascultă şi nu cinsteşte pe învăţătorul său. Cine împlineşte această poruncă, îi dăruieşte Dumnezeu ani mulţi şi vieaţă fericită, în lumea aceasta.

Dumnezeu a făcut pe om şi numai el are dreptul de a luà vieaţa cuiva. Deaceea porunceşte Dumnezeu în decalog: *„Să nu ucizi!“*

Avem deci datoria de a respectà vieaţa aproapelui nostru. Dumnezeu îngăduie uciderea, numai în cazul când altul caută să ne ucidă pe noi şi numai dacă nu putem să-l împiedicăm dela fapta lui. E păcat să ucizi pe cel biruit.

In toate celelalte porunci ale decalogului, Dumnezeu ne opreşte de a furà averea ori cinstea altuia. Când cineva mărturiseşte strâmb, ca să învinovăţească pe altul, păcătueşte tot atât de greu, ca şi cum ar căutà să-i fure cinstea. Cinstea omului preţueşte cât şi vieaţa lui. Omul fără cinste este ca şi cum ar fi mort.

Avem datoria de a respectà munca, vieaţa şi cinstea altora.

27. RESPECTĂ AVUTUL ALTUIA.

In timpul răsboiului nostru pentru independenţă, după luarea Nicopolii, un ofiţer rusesc primise ordin dela colonelul său, să plece însoţit de vreo 15 soldaţi, din Alexandria (judeţul Teleorman), şi să ducă

www.dacoromanica.ro

la Turnu-Măgurele nişte hârtii sosite pentru Marele Duce Alexe.

Pe drum, ofiţerul se opri la un han şi răstit, mânios, deabia vorbind câteva vorbe româneşti, întrebă pe un ţăran:

— „Unde e, mă, stăpânul hanului?“ Până când să răspundă ţăranul, uşa unei odăi se deschide şi un

bătrân frumos şi înalt, cu o lungă barbă albă, se înfăţişe liniştit înaintea furiosului ofiţer rusesc.

— „Eu sunt, domnule, stăpânul hanului,“ zise bătrânul; „d-voastră ce poftiţi?“

— „Ce să poftesc? Vreau fân pentru calul meu şi pentru caii soldaţilor mei!“

— „Vi se va da îndată, domnule. Gheorghe, suie-te în podul grajdului!“

— „Nu vreau fân uscat,“ strigă ofiţerul. „Vreau fân verde, cosit acuma!“

— „Dacă aşà vă este vrerea, domnule ofiţer, să mergem împreună, să cosim în livedea mea!“

— „Bine,“ mormăi ofiţerul.

Plecară, bătrânul înainte şi ostaşii după el.

www.dacoromanica.ro

Ajunseră la o livede.

— „Stați!“ porunci ofițerul.

— „Nu e acì, domnule ofițer,“ zise bătrânul. „Te rog să nu cosești deacì! Dee-ți Dumnezeu ce dorești, dar deacì să nu cosești!“ Bătrânul vorbì cu atâta inimă, încât cruntul ofițer se înduplecă.

Merseră puțin înainte și deteră peste livedea bătrânului; cosiră fân din destul și porniră să se întoarcă la han.

Trecând iarăș pe lângă livedea dintâiu, ofițerul întrebă:

— „Ascultă, bătrâne, de ce n'ai vrut să cosești deaici?“

— „Pentrucă livedea asta nu e a mea, domnule ofițer, și, dacă te-aș fi lăsat să cosești deaici, stăpânul locului ar fi zis că mi-am însușit bunul lui. Oare la d-voastră nu e tot așà? Nu se respectă ce e al meu și ce e al tău? Am văzut că aveți preoți ca și ai noștri, și cruce și toate cele creștinești, întocmai ca și la noi! Prin urmare, n'ai auzit și dumniata în biserică pe preot zicând: *„Să nu dorești lucrul aproapelui; iubiți pe vrăjmașii voștri și faceți lor bine, nimic așteptând, ca să fiți fiii Părintelui vostru, carele este în ceruri?“* Aceluia care răpește bunul altuia, Dumnezeu nu-i ajută, domnule ofițer, nici azi, nici mâne, nici în vecii vecilor.“

Ofițerul se uită la bătrânul care vorbià din inimă, dar nu pricepù cinstea, dreptatea și învățătura Românului.

Copii, noi să pricepem și să ținem minte că, ceeace nu este al nostru, e sfânt și păzit de Domnul care vede până și în gândul nostru și știe când cineva este sau nu cinstit.

www.dacoromanica.ro

28. AL DOILEA RĂSBOIU AL LUI TRAIAN CU DECEBAL.

Cum a plecat Traian la Roma, Decebal și-a pus în minte să scuture jugul Romanilor și începù să se pregătească în taină. Chemă la dânsul pe dezertorii romani și atrase meșteri dela Roma, numindu-i cu lefuri mari; făcù legături cu dușmanii Romanilor; își întocmì iarăș oastea și se pregătì pentru un nou răsboiu.

Când auzì Traian de pregătirile regelui dac, se înfuriè grozav și se hotărî să-i cuprindă cu totul țara. Puse pe un vestit arhitect, numit *Apolodor din Damasc,* ca să facă un

www.dacoromanica.ro

pod peste Dunăre, unde este astăzi *Turnul-Severin*. Din acest pod se mai văd încă și astăzi, când scad apele Dunărei, unii din stâlpii pe cari a fost clădit.

Când podul a fost gata, Traian trecù Dunărea cu o armată mare și se îndreptă spre răsărit, către râul Olt. Deacì apucă pe râu în sus spre Sarmisegetuza, capitala Daciei.

Nemai având nici un mijloc de scăpare, Decebal iscodì un vicleșug. Trimise vorbă unui general roman, numit *Longinus*, că voește să se supună și-l rugă să vie la dânsul. Acesta erà foarte iubit de Traian. Generalul, încrezându-se, se duse în tabăra lui Decebal. Cum a sosit în tabără, Longinus fu pus la închisoare. Apoi regele dac trimite vorbă lui Traian că Longinus e în mânile lui și că-l va ucide.

Traian, când aude, cade pe gânduri, neștiind ce să facă. N'ar fi voit să piară Longinus și nici să lase pe Decebal nepedepsit. Pe când sta în cumpănă, primește veste dela Longinus ca să meargă înainte, căci el a băut otravă. Atunci, Traian furios înaintează către Sarmisegetuza, pe care o cuprinde și îi dă foc prin toate părțile. Căpeteniile dace, pentru ca să nu cadă de vii în mânele lui Traian, luară ultimul ospăț în jurul unui cazan cu otravă. Ei muriră cu toții.

Decebal, sdrobit de durere, fugì prin munți împreună cu cei doi fii ai lui. In momentul când erà să fie prins, se aruncă în sabia lui. Capul său și mâna lui cea dreaptă,

www.dacoromanica.ro

care purtase cu vrednicie sabia, au fost tăiate și aduse lui Traian, cari le trimise la Roma.

Astfel poporul dac fu supus și Dacia prefăcută în provincie romană. Aceasta s'a întâmplat în anul 106.

Traian se întoarse la Roma, unde fu primit cu mare bucurie. Sărbătorile pentru învingerea Dacilor au ținut 123 de zile. Din toate părțile lumii veniră la Traian soli să-l felicite. Pentru pomenirea acestei mari biruințe, Traian ridică în Dobrogea monumentul dela *Adam-Clisi*, care a fost desgropat în zilele noastre. Tot ca amintire, senatul roman înalță la Roma o columnă de marmoră, care înfățișează pe dânsa războaiele lui Traian cu Dacii. Ea se află și astăzi la Roma și se numește *Columna lui Traian*.

29. MOARTEA LUI DECEBAL.

La Sarmisegetuza stă mândrul Decebal,
Ce-a frânt popoare multe, de jos și depe cal.
Stă, sângerat din luptă, pe scaunu-i regesc,
Și chin adânc svâcnește în ochiu-i vulturesc.
Căci luptătorii harnici, ce lângă tronu-i stau,
Frânturi de spadă numai în mâna lor mai au.
Și strașnica-i cetate, de flacări e cuprinsă
Și de dușmane brațe jurîmprejur încinsă.
Mereu în sală intră, mereu voinici răniți,
Pe lângă tron s'așează, de sânge-acoperiți.
Cu desnodate prăștii, cu scuturi găurite,
Cu tolbele deșarte, cu zalele plesnite.
Și Decebal la dânșii se uită cu durere.
Dar iată se ridică și strigă cu putere:
„Sus cugetul și firea!... Sus frunțile, voinici!
„Plecarea în durere e pentru inimi mici!
„Invinsu-ne-a Romanul; dar... nu ne va supune;
„In a sclaviei lanțuri, el trupuri reci va pune!

www.dacoromanica.ro

„Aduceți un vas mare, să pregătim otrava,
„Și umpleți apoi cupa, ca cel care gustă-va
„Să moară ca om liber, ca sclav să nu trăească,
„La Zamolxis, o nouă viață să-și găsească!“
Cum regele grăit-a, așà s'a și făcut.
Atunci, al legii preot, mai mare 'ntre cei mari,
Pășește spre căldare cu pași înceți și rari;
O cupă el își umple și hotărît o poartă
La gură și o soarbe, grăind când o deșartă:
„Iubirea libertății e-al bărbăției semn;
„Acel ce'n piept n'o simte, de lanț și jug e demn!“
Și-așà a morții cupă din mână 'n mână trece.
Și-acel ce gustă cade, alături, galben, rece.

Deodată, greaua poartă se sparge și în sală
Traian, cu capii oastei romane, dau năvală.
Pe dată, luptătorii, ce n'au băut venin,
Frânturile de spadă și le înfig în sân
Și cad scăldați în sânge. Iar când Traian zărește
Pe Decebal, ce șeade și pașnic îl privește:
„Supune-te!“ îi strigă, „și viața-ți dăruesc!“
Dar regele se scoală și zice: „Nu primesc
„Ca dar sclavia joasă!... Regi mulți supus-ai tu.
„Ia leșul meu la caru-ți, dar sufletul meu, nu!“

www.dacoromanica.ro

Un junghiu în piept şi'mplântă şi moare ; iar Traian
Cu sala 'ntreagă cată la vrednicu-i duşman,
L'ai săi apoi se 'ntoarce grăind cu ochiu aprins :
„Noi, ce-am învins, ca pildă s'avem pe-acest învins !"

30. CÂNEPA ŞI INUL.

Cânepa e o *plantă textilă,* căci din tulpina ei se scot fire din cari se ţese pânză. Trunchiul ei e bătos şi creşte drept în sus, uneori până la doi metri de înalt. Frunzele de cânepă sunt alcătuite din mai multe frunzişoare răsfirate. Florile sunt verzi. Cânepa se seamănă primăvara în pământ gras şi bine lucrat. Din seminţe răsar două soiuri de cânepă : *cânepă de vară* şi *cânepă de toamnă.* Cea dintâiu se coace şi se culege prin lulie. Ea are flori, dar acestea nu rodesc. Cânepa de toamnă e mai înaltă. Ea se coace şi se culege toamna. Aceasta are flori ce se prefac în seminţe.

* Când cânepa e coaptă, se smulge din pământ şi se pune la uscat. După ce s'a uscat, se curăţă de seminţe şi se pune la topit într'o apă stătătoare. In apă, coaja se moaie şi astfel partea firoasă de sub dânsa se poate jupui foarte uşor.

Cânepa topită se scoate din apă, se usucă bine la soare, se dă la *meliţă* şi apoi se *dăruceşte* şi se *piaptănă,* pentru a curăţi firele de puzderiile rămase între ele.

www.dacoromanica.ro

Cânepa făcută *caier* se toarce cu mâna ori cu maşina. Din cânepă se ţese pânză şi se împletesc frânghii.

Cânepă

Sămânţa de cânepă se dă la pasările cântătoare. Din ea se scoate şi un fel de uleiu.

Inul este tot o *plantă textilă*, dar mai mică şi mai plăpândă decât cânepa.

Tulpina inului e subţire, are frunze înguste şi flori albăstrii. Seminţele de in sunt castanii la faţă, turtite şi lungueţe. Inul rodeşte bine, mai ales în pământurile lutoase şi îngrăşate cu băligar bine putrezit. El se culege prin luna lulie, se

Meliţa

usucă, se topeşte, se meliţează, se curăţă şi se lucrează tot aşà ca şi cânepa.

Firele de in sunt mai moi, mai slabe, dar mai fine decât

www.dacoromanica.ro

cele din cânepă. Din ele se fac pânzeturi mai fine, cum sunt olanda și batista. Din sămânță se stoarce un uleiu foarte căutat.

Inul și mai cu seamă cânepa se cultivă și în țara noastră, dar nu îndeajuns, căci, în locul pânzei de cânepă și al celei de in, a început să se întrebuințeze pânza de bumbac, făcută în fabrici, care e însă mai puțin trainică.

Inul

31. NĂSTURICĂ.

— „Domnule învățător, Cristescu și cu Davidescu și-au bătut joc de Năsturică cerșitorul, astăzi pe stradă. L-au întins de haină, l-au ocărît și în urmă i-au dat cu praf în ochi," spune într'o zi Voicu, elev în clasa IV-a primară, învățătorului său.

— „Ce-ați avut cu el, copii? Frumos vă șeade vouă, școlari mari, să vă legați de oamenii nenorociți? Nu vă e milă?"

Așà le zice învățătorul celor vinovați, cari stau în picioare și nu îndrăznesc să spună nici un cuvânt.

„Copii, fiți cuviincioși cu toată lumea; purtarea cea rea e totdeauna urîtă. Voi nu știți cine a fost Năsturică. Ascultați să vă spun eu:

„Nu de mult, proprietarul acestei moșii a fost Mitu Ganea, om tare bogat și bine vazut în tot județul nostru. Aveà numai un singur copil, la care țineà ca la ochii din cap. Toate gusturile i le faceà și nu

www.dacoromanica.ro

ştià cum să-l mai desmierde. Din pricina aceasta, ajunsese un răsfăţat de nesuferit.

— „Prea-l răsfeţi, Mitule," îi ziceà uneori soţia sa. „N'o să ne mai putem înţelege cu el."

— „Lasă-l în pace; doar nu m'oiu apucà să-l muştruluesc, după ce numai atâta ne-a dăruit Dumnezeu."

A venit vremea de şcoală şi, ca un proprietar ce erà, i-a adus învăţător în casă, numai pe seama lui. Credeţi c'a fost chip să facă ceva? Ferească sfântul! N'ascultà de loc, spuneà învăţătorului vorbe necuviincioase, ba de multe ori aruncà într'însul cu ce-i ieşià înainte. L-a dat la şcoala din sat. Mai rău! In vreo două zile, făcuse pe învăţător să se pună pe gânduri.

Văzând că nu poate face nimic, nu l-a mai trimis nici la şcoală.

— „L-oiu lăsà şi fără carte, căci, slavă Domnului, are cu ce trăì. Cu lingura să înghită banii şi tot n'are ce le face," a zis domnul Ganea, când i-a spus învăţătorul că nu se poate înţelege cu el.

Şi lasă-l azi, lasă-l mâni, copilul mergeà din rău în mai rău. Stricà lucrurile, ocărà slugile, ba câteodată şi pe părinţi. Peste tot numai neorândueli făceà. Nu puteà tatăl să ţină slugi din pricina lui.

Se mărise şi cu el creşteau şi nebuniile. Dela o vreme luase şi obiceiul beţiei. Şi acì tot tatăl erà vinovat, căci de mic îl silià să ţie la pahar cu el. Acum intrà singur în pivniţă şi trăgeà la vin până se ameţià. Incepuseră să se cam îngrijească şi părinţii.

— „Vezi, Mitule, unde a ajuns, dacă l-ai tot lăsat în voia lui?" îi zice odată nevasta.

— „Cam rău, nevastă, dar eu tot mai trag nădejde. Ii vine lui minte la cap, când s'o mărì."

Ajunsese flăcău şi erà de nesuferit. Moşierul se

www.dacoromanica.ro

încercà acuma să-i dea poveți, dar lui pe o ureche îi intrà și pe alta ieșià.

Acasă dormià până la prânz; se sculà și mâncà; la masă bea mai mult decât trebuià, din care pricină se făcuse cât un butoiu. Dacă ieșià prin curte, ocărà și bătea slugile fără de vină, încât băgase groaza în ele. De cele mai multe ori, plecà în trăsură prin satele și orășelul vecin și acolo făceà numai blestemății, cu toți răii și ticăloșii. I se dusese vestea.

Proprietarul, dacă a văzut că nu se mai poate înțelege cu el, nu i-a mai dat voie să se mai amestece în trebile lui. A strâns cheile de peste tot și a spus slugilor să nu-i mai dea ascultare.

Vai! să-l fi văzut acuma te speriai de el, așà de urît se uità. Toată ziua umblà posomorît, bufnind și trăsnind...

Intr'o noapte se svonește că-i foc la curtea proprietarului. Lumea năvălește din tot satul și izbutește să stingă focul.

— „Unde-i domnul Mitu? Unde-i domnul Ganea?" se întrebau toți...

Domnul Ganea, împreună cu soția, s'au găsit scrum în camera de dormit. După spusa unora din slugi, Mitu le dăduse foc. S'au făcut cercetări, dar nu s'a putut dovedì.

Pierzând părinții, a rămas singur stăpân. Toată averea rămasă nu i-a ajuns în vreo 2-3 ani; s'a risipit de par'că n'ar fi fost de când lumea; iar el a rămas precum îl vedeți.

Acesta e Năsturică."

32. COLONIZAREA DACIEI.

După ce Dacia a fost prefăcută în provincie romană, Traian a văzut că populația din ea este foarte rară. Răsboaiele cu Decebal fuseseră crâncene, așà

www.dacoromanica.ro

că pieriseră mulţi, mai ales din partea bărbătească. Apoi mare parte din Dacii bogaţi fugiseră prin ţări streine, ca să nu se supună Romanilor. Unele oraşe şi sate erau aproape lipsite de bărbaţi, aşà că pentru lucrarea pământului se simţià nevoie de multe braţe. Traian s'a gândit să aducă locuitori depe aiurea şi să-i aşeze în mijlocul poporului dac.

Traian a ridicat mulţime mare de oameni de prin alte părţi ale imperiului şi i-a pornit în Dacia. Aceştia se numiau *coloniști* şi erau cei mai mulţi Romani. Populareа Daciei cu neamuri depe aiurea se numeşte *colonizarea Daciei.*

Pentru apărarea Daciei, Traian a trimis aici oaste multă de legionari cari deasemenea erau toţi Romani. Aceştia veniau de tineri şi nu se mai duceau deaici. Când se liberau din armată, li se da pământ şi se făceau plugari. Pe lângă armată, mai veniră şi funcţionari din Roma şi din alte părţi ale Italiei, cari trebuiau s'o cârmuească.

In mijlocul populaţiei dace se aşeză deci mult popor roman.

33. OCTOMVRIE.

Acum nopţile încep să fie mai reci, aşà că roua depe frunze şi depe flori se preface în brumă. Dimineaţa, câmpul pare acoperit cu un strat subţire de zăpadă, pe care soarele tot mai are puterea să-l topească în cele dintâi ceasuri ale zilei. Dar mai târziu, către sfârşitul lunii, el nu mai are puterea asta. Pentru bruma lui trecătoare, Octomvrie se numeşte şi *Brumarul cel mic* sau *Brumărelul.*

Arse de brumă, frunzele ierburilor şi ale florilor se veştejesc şi pier. Ale copacilor abià se mai ţin, galbene şi ofilite, de creanga lor şi, când vine câte

www.dacoromanica.ro

un vânt, ele se scutură toate şi lasă crengile goale. Florile, cari trăesc numai câte un an, pier acum cu totul, ca şi când n'ar fi fost pe lume. Iar cele ce trăesc doi ori mai mulţi ani îşi ascund acum puterea lor de vieaţă în rădăcini adânci, sub brazdă, până unde n'ajunge omorîtorul ger al iernii. Şi la primăvară, din rădăcini, vor da iarăş cotor şi frunze, şi iarăş vor împodobì cu flori pământul!

Minunată e puterea lui Dumnezeu şi minunat e chipul cum a întocmit El de înţeleptește toate. Atâtea vieţi ascunde El în pământ, peste iarnă, ca să nu piară de frig! Atâtea neamuri de gândaci, şi broaşte, şi şerpi; şi atâtea rădăcini de flori şi nesfârşita bogăţie de seminţe cari stau adăpostite, până când vine soarele cald, să le facă să încolţească! Iar pasărilor, cari nu se pot adăpostì de ger în pământ şi n'ar găsì hrană peste iarnă, El le-a dat această minunată pricepere de a fugì în ţările calde.

Deacum ferice de cei ce au adunat cât au ţinut zilele toamnei. Furnicile sprintene şi-au strâns hrană deajuns în muşuroaiele lor; şi-au strâns şi şoarecii de toate în culcuşurile lor; şi veveriţele, nuci şi ghindă; iar albinele, cele aşà de harnice, au agonisit atâta, că pot da, din mierea adunată, şi oamenilor şi au şi ele deajuns, până va înflorì câmpia.

Oamenii harnici mai adună cele din urmă daruri ale toamnei. Işi cară fânul şi porumbul acasă, culeg merele şi perele tomnatice şi strugurii depe întinsele podgorii. Veselia dela culesul viilor e cea din urmă petrecere de toamnă, căci deacum natura îmbracă posomorîta haină a pustietăţii. Câmpiilè rămân goale şi pădurile fără de cântecul pasărilor şi fără de verdeaţă.

Norii încep să se plimbe negri prin văzduh şi ţin cu zilele ascunsă faţa cerului. Vântul începe să-şi

www.dacoromanica.ro

cânte cântecul jalnic şi zilele se fac tot mai scurte. Şi toată frumuseţea, care a început din Martie să împodobească câmpiile acum, rând pe rând, piere şi par'că toată natura se găteşte ca de moarte. Dar nu de moarte se găteşte, ci numai de somn peste iarnă, căci şi natura, ca şi omul, are nevoie de odihnă. Şi se odihneşte peste iarnă, ca să înceapă la primăvară iarăş lucrul cel ursit de bunul Dumnezeu.

34. MIORIŢA.

Pe-un picior de plaiu,
Pe-o gură de raiu,
Iată vin în cale,
Se scobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei.
Unu-i Moldolean,
Unu-i Ungurean
Şi unu-i Vrâncean ;
Măre, se vorbiră,
Ei se sfătuiră
Pe l' apus de soare,
Ca să mi-l omoare
Pe cel Moldovean,
Că-i mai ortoman,
Ş' are oi mai multe,
Mândre şi cornute,
Şi cai învăţaţi
Şi câni mai bărbaţi !...
Dar cea Mioriţă
Cu lâna plăviţă,
De trei zile 'ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.
— «Mioriţă lae,
Lae bucălae,
De trei zile 'ncoace
Gura nu-ţi mai tace !
Ori iarba nu-ţi place,
Ori eşti bolnăvioară,
Drăguţă Mioară ?»
— „Drăguţule bace !
Dă-ţi oile 'ncoace
La negru Zăvoiu,
Că-i iarbă de noi
Şi umbră de voi.
Stăpâne, stăpâne,
Îţi chiamă ş'un câne
Cel mai bărbătesc
Şi cel mai frăţesc,
Că l' apus de soare
Vreu să mi te-omoare
Baciul Ungurean
Şi cu cel Vrâncean !»
— «Oiţă Bârsană,
De eşti năsdrăvană
Şi de-a fi să mor
In câmp de mohor,

www.dacoromanica.ro

Să-i spui lui Vrâncean
Şi lui Ungurean,
Ca să mă îngroape
Aicì pe-aproape
In strunga de oi,
Să fiu tot cu voi,
In dosul stânii
Să-mi aud cânii.
Astea să le spui ;
Iar la cap să-mi pui
Fluieraş de fag,
Mult zice cu drag !
Fluieraş de os,
Mult zice duios !
Fluieraş de soc,
Mult zice cu foc !
Vântul când a bate,
Prin ele-a răsbate
Ş' oile s' or bate,
Pe mine m'or plânge
Cu lacrimi de sânge !
Iar tu de omor
Să nu le spui lor.
Să le spui curat,
Că m'am însurat
C'o mândră Crăeasă,
A lumii mireasă ;
Că la nunta mea
A căzut o stea ;
Soarele şi luna
Mi-au ţinut cununa ;
Brazi şi păltinaşi,
I-am avut nuntaşi,
Preoţi munţii mari,
Pasări, lăutari,
Păsărele mii
Şi stele făclii !
Iar dacă-i zări,
Dacă-i întâlnì
Măicuţă bătrână
Cu brâul de lână,
Din ochi lăcrimând,
Pe câmpi alergând
Şi la toţi zicând :
«Cine-a cunoscut,
Cine mi-a văzut
Mândru ciobănel
Tras printr'un inel ?
Feţişoara lui,
Spuma laptelui ;
Mustăcioara lui,
Spicul grâului ;
Perişorul lui,
Pana corbului ;
Ochişorii lui,
Mura câmpului !...›
Tu, mioara mea,
Să te 'nduri de ea
Şi-i spune curat,
Că m'am însurat
C'o fată de craiu
Pe-o gură de raiu.
Iar la cea măicuţă
Să nu-i spui, drăguţă,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C'am avut nuntaşi
Brazi şi păltinaşi ;
Preoţi, munţii mari,
Pasări, lăutari,
Păsărele mii
Şi stele făclii".

www.dacoromanica.ro

35. BUMBACUL.

Bumbacul este o plantă care creşte în ţările călduroase şi ajunge pană la o înălţime de câţiva metri.

Florile albe ori galbene seamănă mult cu cele de nalbă.

Fructul este de forma şi mărimea unei nuci mari. Când se coace, se desface şi înăuntru are un puf alb, care e *bumbacul*, şi nişte seminţe mici.

Din când în când i se rup ramurile, ca să se facă mai stufoasă şi să nu crească prea înaltă, fiind greu la culesul fructelor.

Cu cât pământul e mai bine lucrat şi udat regulat, cu atât produce mai mult. Unele feluri de bumbac dau două recolte pe an.

Când fructele încep să se deschidă, se culeg cu mâna şi trebuie grijă multă, ca să nu se murdărească puful. Apoi se scot seminţele, iar puful se împachetează şi se trimite la fabrici. Aci se preface în *tort*, a cărui calitate se socoteşte după lungimea firului din fruct.

Din bumbac se face *vată, aţă de cusut, sforicele, dantele, ţitiluri de lampă, diferite pânzeturi pentru rufe, barchet, stambă ş. a.*

Fabricile cele mai renumite pentru ţesături de bumbac sunt în Anglia.

www.dacoromanica.ro

Semințele de bumbac servesc la facerea unui uleiu de ars, de uns mașinile și la facerea săpunului.

Bumbacul este una din plantele cele mai însemnate, căci din el se fac atâtea lucruri trebuincioase. După urma lui trăesc mulți oameni.

36. PÂNZA.

Pânza se face din in, din cânepă și mai ales din bumbac.

Dacă observăm bine o trâmbă de pânză sau orice țesătură, vedem că e alcătuită din două rânduri de fire. Unele fire se întind în lung, altele în lat și se încrucișează cu cele dintâi, trecând când pe deasupra, când pe dedesubtul lor. Firele, ce se întind în lung, alcătuesc *urzeala;* cele ce se încrucișează cu urzeala formează *bătătura.*

Pânza se țese cu ajutorul *mașinilor de țesut* și al *răsboiului.*

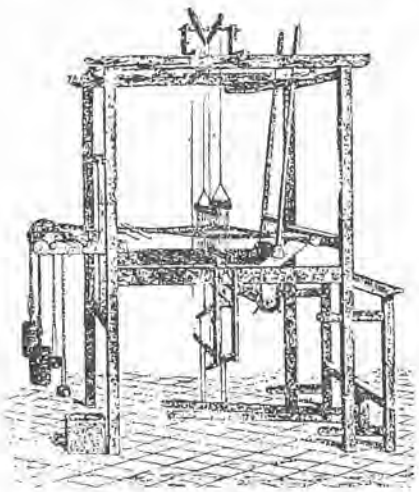

* Sătencele noastre țes pânza cu *răsboiul.* Acesta e alcătuit din patru picioare legate între ele cu stinghii, întocmai ca picioarele unei mese. Răsboiul are două suluri așezate față în față. Pe sulul de dinainte se înfășoară pânza țesută, iar pe sulul de dinapoi se înfășoară cu rândueală firele de urzeală; acestea se trec prin ochiurile dela *ițe* și prin *dinții dela spată* și apoi se leagă de sulul de dinainte. Firele cu soț se trec printr'o iță, cel; e fără soț prin cealaltă. Ițele se ridică și se scoboară când apăsăm cu piciorul pe *iepe,* așă că jumătate din firele urzelii sunt trase în sus și jumătate în jos.

www.dacoromanica.ro

Firul de bătătură e depănat pe țevi de trestie sau pe mosoare, din cari se pune câte unul în *suveică*. Când jumătate din firele urzelii sunt trase în sus, țesătoarea aruncă de-a curmezișul suveica cu firul de bătătură, printre cele două rânduri de fire; apoi, apăsând pe iepe, ridică firele de dedesubt deasupra, și le scoboară pe cele de sus; atunci aruncă suveica din partea cealaltă și tot așà mai departe. Fiecare fir țesut se bate cu spata.

Ca și pânza se țes și scoarțele și alte așternuturi făcute din lână. Femeia harnică și pricepută mai țese și borangic din care face *marame* și pânză aleasă pentru cămăși.

Pânzele de in, de cânepă și de borangic, lucrate în casă, erau mai înainte vreme în mare cinste la părinții noștri. Astăzi însă, cele mai multe gospodine cumpără *stambă* și *americă* fabricate din bumbac, cari nici pe departe n'au trăinicia țesăturilor de casă, deși adesea sunt mai scumpe decât acestea.

37. DACIA SUB ROMANI.

Traian a rânduit ca Dacia să fie cârmuită întocmai ca toate celelalte provincii romane.

Mai mare peste Dacia erà împăratul, dar el sta la Roma, așà că-și trimeteà în noua provincie un locțiitor. El ședeà în Sarmisegetuza care acuma se numià *Ulpia Traianà* și care ajunge capitala Daciei romane.

Sub cârmuirea romană, Dacia în curând nu s'a mai cunoscut din ceeace fusese mai înainte. S'au ridicat orașe nouă și s'au făcut sate mai multe. Orașele vechi s'au înfrumusețat. S'au înălțat temple, s'au clădit palate și băi; au îngrijit ca orașele să aibă apă de băut, aducând-o aici prin canale, iar nu ca înainte când se luà deadreptul din râu; s'au făcut drumuri pietruite, cum nu se mai pomeniseră înainte. Unele

www.dacoromanica.ro

din ele se mai văd şi astăzi prin Oltenia şi prin câteva părţi ale Transilvaniei.

Coloniştii au trăit liniştiţi sub stăpânirea Romanilor. Ei se ocupau cu agricultura, creşteau vite şi albine, scoteau aurul, arama, marmora şi sarea de prin munţi, făceau negoţ întins cu tot felul de lucruri trebuitoare. Locuitorii daco-romani trăiau în belşug, iar vestea despre bogăţiile Daciei se dusese departe. Locuitorii erau fericiţi şi deaceea i se ziceà ţării *Dacia fericită.*

38. HÂRTIA ŞI CERNEALA.

Hârtia e un fel de pâslă făcută din firişoare de *celuloză.* Celuloza este o materie albă, care se găseşte destul de curată în măduva de soc, în pânza de cânepă, de in şi de bumbac. Celuloza se scoate şi din lemn.

Hârtia de calitate mai bună se face din cârpe de in, de cânepă şi de bumbac, în felul următor:

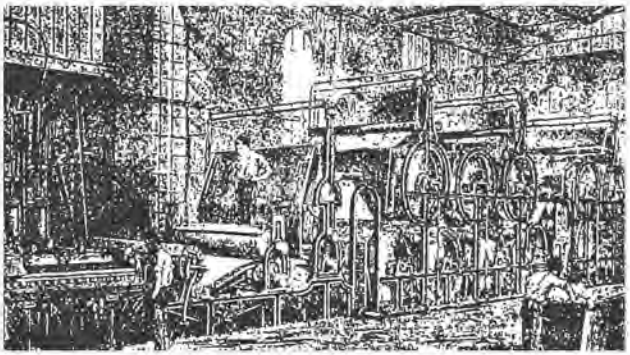

Cârpele se aleg, se scutură, se rup în bucăţi şi se spală cu un fel de leşie tare. Cârpele, curăţite şi muiate prin această spălare, sunt trecute în nişte maşini, unde se destramă şi se scămoşează. Pasta scoasă din maşini se albeşte

www.dacoromanica.ro

și apoi se macină până e bună de făcut hârtie. Atunci se amestecă cu un fel de cleiu. Pasta încleiată se amestecă cu multă apă și cade pe o pânză de sârmă, ce se mișcă. Acì se scurge de apă și se preface într'o foaie tărișoară. Aceasta e trecută prin niște suluri încălzite, cari o întăresc, o usucă și o lustruesc.

La noi, cea mai multă hârtie se face din celuloză scoasă din lemn de brad.

Cerneala e un lichid ce se întrebuințează la scris. Sunt mai multe feluri de cerneală.

Cerneala neagră obișnuită se face în felul următor: se pisează gogoși de ristic (depe frunzele de ștejar) și pulberea se fierbe câtva timp cu apă și apoi se strecoară. In lichidul strecurat se pune praf de *calaican* și în urmă se mai adaugă *gumă arabică* și puțin zahăr.

www.dacoromanica.ro

39. DOCTORUL „ŞTIE-TOT."

Erà odată un ţăran sărac, numit *Răcilă,* care s'a dus la târg cu un car de lemne. El vândù lemnele unui doctor şi luă pe ele zece lei. Doctorul sta tocmai la masă şi ţăranul văzù cum mănâncă bucate alese şi bea băuturi scumpe. Lui îi lăsà gura apă şi dorià în gândul lui să fie şi el doctor. La urmă îşi luă inima în dinţi şi întrebă dacă n'ar puteà să se facă şi el doctor.

- „Cum nu?" îi răspunse doctorul, „aceasta-i lucru uşor."

— „Ce trebuie să fac?" întrebă ţăranul.

— „Mai întâiu să-ţi cumperi un abecedar cu un cocoş pe el, apoi să vinzi carul cu boii, să-ţi cumperi haine şi ce mai trebuie meşteşugului doftoricesc şi al treilea, porunceşte-ţi o firmă cu vorbele: *„Eu sunt doctorul „Ştie-tot,"* pe care o atârni deasupra uşii."

Ţăranul făcù toate, cum îi spusese. Nu trecù mult şi i se fură banii unui bogătaş.

Bogătaşul află de doctorul „Ştie-tot," de satul unde locuià şi fu încredinţat că el ar puteà să ştie unde sunt banii luaţi. Boierul poruncì să înhame caii la trăsură, se duse în sat şi întrebă chiar la el, de doctorul „Ştie-tot."

— „Da, eu sunt!" îi răspunse ţăranul.

— „Atunci trebuie să mergi cu mine şi să-mi găseşti banii furaţi," îi zice boierul.

— „Da, însă trebuie să iau şi pe nevăsta-mea."

Bogătaşul primì. Se aşezară toţi în trăsură şi plecară împreună. Când sosiră la curtea boierului, masa erà întinsă şi trebuiau mai întâiu să mănânce. Se aşezară cu toţii la masă. Când venì servitorul cel dintâiu cu o farfurie de mâncare, ţăranul făcù semn

www.dacoromanica.ro

soţiei sale şi-i zise: „Nevastă, acesta-i cel dintâiu!“ Cu asta el voì să înţeleagă că a adus întâiul fel de bucate. Servitorul însă crezù că ar fi voit să zică: „Acesta-i unul din hoţi.“ Şi fiindcă erà adevărat, se înspăimântă şi zise afară tovarăşilor: „Doctorul „Ştie-tot“ m'a cunoscut.“ Servitorul al doilea nu mai voià să intre, totuş trebuià. Când intră cu farfuria, ţăranul zise iar către femeia lui: „Nevastă, uită-te la al doilea!“ Servitorul, când auzì, puse repede farfuria pe masă şi ieşì tremurând. Celui de-al treilea nu-i merse mai bine; ţăranul zise iarăş: „Nevastă, iată şi al treilea!“

Al patrulea servitor intră cu o farfurie acoperită şi stăpânul casei zise doctorului să-şi arate meşteşugul şi să ghicească ce-i în farfurie. Erau raci. Ţăranul se uită la farfurie şi nu ştià cum să scape din încurcătură. „Ah! sărmane Race!“ (căci oamenii aşà îl porecliau pe dânsul). Cum auzì bogatul, strigă: „Ştie ce-i în farfurie! Trebuie să ştie şi unde mi-s banii.“

Servitorului i se făcù frică şi făcù semn doctorului să iasă afară. Indată ce a venit, cei patru servitori îi spuseră că au furat banii, că voesc bucuros să-i dea şi lui o sumă mare, numai să-nu-i spuie. Il duseră la locul unde îi ascunseseră. Doctorul erà mulţumit. Se întoarse, se aşează la masă şi vorbì: „Domnule, acum să caut în cartea mea, unde sunt banii ascunşi!“

Unul din servitori se ascunse după sobă, voind să audă dacă doctorul mai ştie ceva.

Ţăranul deschide cartea şi o răsfoì să afle pagina cu cocoşul. Fiindcă n'o găsià repede zise: „Tu eşti înăuntru şi trebuie să ieşi.“

Servitorul sărì plin de frică de după sobă şi zise: „Omul acesta ştie toate.“

www.dacoromanica.ro

Acum, doctorul „Ştie-tot" arătă bogătaşului, unde sunt banii fără să spuie şi cine sunt hoţii.

El primì bani din amândouă părţile şi se alese şi bogat şi cu nume de învăţat.

---

40. PĂRĂSIREA DACIEI.

Dacia s'a bucurat sub stăpânirea romană de linişte şi de înflorire până la anul 250. Deacì înainte, Daco-Romanii încep s'o ducă greu. Dincolo de hotarele Daciei erau o mulţime de neamuri barbare. Acestea năvăliau în cuprinsul provinciei şi o jefuiau fără milă. Dela un timp, năvălirile s'au îndesit, iar oştirile romane nu mai puteau să le ţie piept. Atunci *împăratul Aurelian hotărî să părăsească Dacia,* care-i aduceà mai multă supărare decât folos. In anul 271, el dădù poruncă ca armata romană, împreună cu toţi funcţionarii, să lase provincia şi să treacă Dunărea în imperiu. Aici lângă fluviu, el a făcut o nouă provincie pe care a numit-o *Dacia-Aureliană.* In ea au venit şi mulţi oameni bogaţi din Dacia, cari şi-au părăsit locuinţa lor, pentru a-şi pune mai la adăpost vieaţa.

Cei mai mulţi locuitori n'au voit cu nici un chip să-şi părăsească pământul şi casele în cari locuiau. Ce erau să facă prin locuri străine şi depărtate? Au rămas pe loc şi s'au apărat cum au putut împotriva năvălitorilor.

Din Daco-Romanii rămaşi în Dacia ne tragem noi, Românii.

---

www.dacoromanica.ro

41. ȚINE LA LEGEA TA!

Un împărat bătrân, din vremile de demult, chemă odată la sine pe un episcop evlavios, care se află în împărăția sa, îi cerù să se lepede de legea sa și să se închine la zeii pe cari îi cinstià dânsul.

— „Stăpânul și împăratul meu," răspunse episcopul, „puternic ești și mare și obișnuit ești să asculte toți supușii de tine. Eu vreau să te ascult; cererea asta însă nu-mi este iertat să ți-o împlinesc."

Auzind împăratul aceasta, s'a supărat foarte tare și i-a zis: „Nu știi tu că viața ta este în mânele mele și că te pot nimicì? Un semn să fac și ești pierdut!"

— „Asta o știu prea bine," răspunse episcopul, „dar lasă-mă te rog, să-ți spun mai întâiu o pildă și apoi să-mi răspunzi la o întrebare: Să zicem că se naște un războiu, că dușmanii prind pe cel mai credincios dintre supușii tăi și-i făgăduesc comori de bani și mare cinste, numai să se facă trădător și să descopere tainele tale. Dar văzând dușmanii că nu-și pot ajunge scopul și că supusul tău rămâne neclintit în credința lui către tine, îl desbracă, îl batjocoresc și îi dau drumul acasă. Când supusul acesta, înălțate Doamne, s'ar întoarce la tine, spune-mi, nu i-ai da din hainele tale cele mai frumoase și nu l-ai pune în cea mai mare slujbă?"

„De bunăseamă, așà aș face," răspunse împăratul; „dar ce are face istoria asta cu întâmplarea ta?"

„Vezi, înălțate împărate," răspunse evlaviosul episcop, „cu trupul meu poți face ce vrei. Sufletul mi-l poți desbrăcà de această haină pământească. Una însă s'o știi: Eu am un Domn mai mare și mai puternic chiar decât tine, colo sus în cer! Pe mine mă poți ucide și batjocorì; dar sufletul meu nu mi-l poți luà. Cu aceasta mă voiu duce la Domnul

www.dacoromanica.ro

cel mare, acolo, sus. Acela ştiu că are să mă îmbrace cu haină nouă. De ce să mai pun preţ pe vieaţa aceasta trecătoare şi de ce să-mi lepăd legea?"

Auzind împăratul acestea, s'a îngândurat şi şi-a plecat capul, zicând: „Du-te, îţi dăruesc vieaţa!"

Apoi, întorcându-se către cei din jurul său, le zise: „Ce bine ar fi, când toţi împăraţii ar aveà supuşi aşà de credincioşi!"

42. DATORIILE CĂTRE BISERICĂ.

Toţi creştinii la un loc alcătuesc biserica lui Hristos. Adevăraţii creştini au datoria de a iubì pe toţi cei de aceeaş credinţă cu ei şi de a se îndemnà unii pe alţii, la fapte bune şi plăcute Mântuitorului.

Cine dă un sfat bun altuia şi-l împiedică de a greşì, îşi face datoria de adevărat creştin. Cine îndeamnă pe altul să lucreze pentru binele tuturor, este un bun creştin. Cine caută să împuţineze ura, minciuna, cearta, intriga, viclenia şi alte păcate grele, îşi face datoria către biserica creştină.

Noi, Românii, avem încă şi mai mare datorie faţă de biserică. Peste neamul nostru au trecut tot felul de neamuri barbare; în ţara noastră au năvălit tot felul de duşmani. Numai credinţa în legea creştinească ne-a întărit şi ne-a scăpat din atâtea nevoi.

Biserica ne-a scăpat naţia de pieire. Avem deci o mare datorie de recunoştinţă către biserica noastră românească. Domnitorii mari, în trecutul nostru sbuciumat, înălţau câte un locaş de rugăciune a credinţii noastre creştineşti, de câte ori scăpau ţara din nevoi.

Locaşurile de rugăciune, adică bisericile sunt mărturia credinţii noastre. Trebuie să cinstim aceste locaşuri şi să punem şi noi cât putem, ca să le ţinem în stare bună. Cine cinsteşte biserica, cinsteşte şi dovedeşte că este cu adevărat creştin şi bun Român.

www.dacoromanica.ro

43. GHICITOARE.

Sus, tună; jos, răsună,
Creştinii s'adună,

Ghici, ce e?

44. POPORUL ROMÂNESC.

Poporul românesc, în toate ţările pe unde locueşte, are traiul simplu şi se îndestulează cu puţin.

El trăeşte mai cu seamă din lucrul câmpului şi din creşterea vitelor; aceste două ocupaţiuni îi sunt cele mai dragi. Dragostea pentru ele e născută în firea lui, a adus-o cu sine în Dacia, căci şi vechii Romani şi Daci tot cu acestea se ocupau mai cu plăcere.

Românului i-e drag codrul cu frunza verde; i-e drag câmpul cu florile şi cu spice galbene. Inima i se umple de bucurie la sosirea primăverii. Atunci vine şi vremea să iasă afară la câmp cu plugul şi cu sapa; mai târziu, cu coasa şi cu secera ca să-şi lucreze ţarinile şi să mai dea uitării nevoile şi necazurile. Ii sunt dragi vitele cari îi dau hrană şi-l ajută la munca câmpului.

Românul e din firea sa statornic, greu de înduplecat şi cu multă răbdare. Aceste însuşiri îl fac de scoate la capăt şi isprăveşte orice lucru; dacă s'a apucat odată el, trece peste orice greutăţi şi trebuie să fie mari de tot piedicile, cari să-l facă să-şi piardă răbdarea.

Românul ţine mult şi cu tărie la limba sa, la port, la datine şi obiceiuri şi la credinţa sa. El păstrează cu sfinţenie toate cele ce-a moştenit dela bătrâni şi cinsteşte bătrâneţele. El nu se încrede uşor în minciuni; numai dacă se încredinţează pe deplin,

www.dacoromanica.ro

că-i vrea cineva binele, atunci se încrede chiar orbește.

Românul e din fire așezat, cumpătat și cu socoteală; toate lucrurile le face cu chibzueală și rar își pierde cumpătul, în primejdie sau la veselie.

El are inimă bună, este milos față de săraci și e iubitor de oaspeți.

Binele, ce i-l face cineva, nu-l uită niciodată și, dacă poate, îl răsplătește tot astfel; dar ține minte răul. Adesea iartă și nedreptățile ce i s'au făcut.

El e cuminte și înțelept; aceasta o poți vedeà pe fața lui senină și deșteaptă; dar ne-o arată și frumoasele poezii populare, poveștile și proverbele.

Infățișarea lui e plăcută și atrăgătoare. Portul Românului e frumos, cu deosebire la femei. Orice ar fi, plugar, cioban, plutaș, îți va plăceà frumoasa lui statură.

Așà e Românul, așà l-a lăsat Dumnezeu să fie.

45. NAȘTEREA POPORULUI ROMÂN.

După ce Dacia a fost cuprinsă de Traian, Dacii au trăit bine cu Romanii. Văzând că ocârmuirea nouă e bună, le-a pierit orice dorință de revoltă. Ei au intrat în legături strânse cu învingătorii lor, s'au înrudit cu dânșii, au învățat limba latină, au luat obiceiuri noi, iar la urmă Dacii și Romanii s'au amestecat unii cu alții. Din amestecul Dacilor cu al Romanilor a ieșit un popor nou, numit *daco-roman*. El nu erà nici dac, nici roman curat, dar semănà și cu unul și cu altul. Prefacerea aceasta a populației țării în poporul daco-roman s'a făcut în timpul cât Dacia a fost provincie romană, adică dela colonizarea ei și până când Aurelian a părăsit-o.

Indată ce Dacia n'a mai fost apărată de armata

www.dacoromanica.ro

romană, au început să curgă barbarii într'însa. Neamuri străine, unele mai urîte decât altele, au năvălit aici, mai ales din părţile răsăritului. Atunci Daco-Romanii au părăsit locurile dela şesuri, cari erau în calea barbarilor, şi s'au tras către munţi. *Năvălirile barbarilor au ţinut vreo 1000 de ani.* In tot timpul acesta, Daco-Romanii s'au schimbat şi s'au prefăcut aşà de mult, încât din amestecul lor mai adânc, a ieşit un nou popor, care este *poporul român.*

Deci poporul român s'a născut în timpul năvălirilor barbarilor şi locul unde s'a alcătuit el, este regiunea munţilor.

Poporul român se trage prin urmare din amestecul Dacilor cu Romanii. Românii au păstrat până azi asemănări dela amândouă neamurile. Dela Daci avem mai mult chipul şi ceva din portul lor, care seamănă cu al ţăranilor noştri dela munte; iar dela Romani avem *limba* şi unele obiceiuri.

Prin urmare, Dacii şi Romanii sunt strămoşii noştri. Amândouă aceste neamuri au fost vestite în timpurile vechi. Să ne silim ca şi numele nostru să fie un nume cinstit între popoare.

46. LAPTELE, UNTUL ŞI BRÂNZA.

Mamiferele îşi hrănesc puii cu *lapte.* Când e proaspăt, laptele bun e alb-gălbuiu, gros, are miros plăcut şi e dulceag la gust. Laptele amestecat cu apă e mai subţire şi uneori e albăstriu. Acesta nu e aşà de hrănitor.

Laptele se bea crud, îndată ce se mulge, sau fiert. Laptele crud nu e bun de băut, decât numai atunci când ştim că e muls dela un animal sănătos şi cu ugerul curat. In toate celelalte cazuri, laptele trebuie fiert.

Insuşirile laptelui atârnă foarte mult dela soiul vitelor, de hrana şi de îngrijirea ce li se dă. Vacile cărora, pe lângă

www.dacoromanica.ro

iarbă sau fân, li se mai dă tărâţe, urueală şi mai ales sfecle, dau lapte mult şi bun.

Laptele, lăsat câtva timp la răcoare, se prinde adică se înăcreşte şi se închiagă; iar la suprafaţa sa se ridică *smântâna.* Aceasta e o materie grasă, gălbuie şi foarte plăcută la gust, dar se mistuie cam greu.

Untul se scoate din smântână sau din lapte, în felul următor: Se bate smântâna sau laptele într'o putinică numită *untelniţă* (putineiu). După câtva timp, untul se alege şi atunci se scoate cu o lingură; apoi se frământă şi se spală pentru a-l curăţi de zer.

Untul proaspăt e puţin gălbuiu şi are gust glăcut. El nu ţine mult, căci se iuţeşte. Untul se păstrează mult timp, dacă se topeşte şi se ţine în vase închise.

Brânza se face tot din lapte. Iată cum fac ciobanii noştri brânza de oi: Ei strecoară laptele, îl încălzesc şi-i dau *chiag* care face ca brânza să se aleagă. Laptele închegat se strecoară printr'o *sedilă* în care rămâne brânza, iar *zerul* se scurge.

Brânza proaspătă de oi se numeşte *caş dulce.* Caşul se lasă câteva zile să se svânteze, apoi se sărează, se frământă şi se bagă la putini sau se pune în burdufuri.

Brânza se mai păstrează şi în chipul următor: Se taie caşul în felii sau în bucăţi potrivite şi acestea se sărează şi se pun la putini. Peste feliile de caş se toarnă pe urmă zer. Brânza păstrată în chipul acesta se numeşte *brânză albă* sau *brânză românească.*

Zerul, rămas dela caşul dulce, se fierbe şi se mai scoate din el *urda.*

Brânza de oi coprinde tot untul din lapte, ea e *brânză grasă.*

Din laptele smântânit se scoate *brânză slabă,* cum este brânza de vaci.

Din lapte se mai fac şi alte brânzeturi, cari sunt foarte hrănitoare.

Păstrarea laptelui. Laptele se poate păstră cu multă înlesnire. Dacă avem nevoie să-l păstrăm 2—3 zile, punem în

www.dacoromanica.ro

el frunze de hrean. Acestea au puterea de a împiedică acrirea.

Dacă voim să-l ţinem dulce un timp mai îndelungat, se pune laptele într'o sticlă neagră şi se astupă bine; apoi se leagă dopul cu o sfoară şi se ţine sticla un sfert de ceas în apă clocotită; în urmă se păstrează la răcoare.

47. VACA BABEI FLOAREA.

Cică baba Floarea, cu părul alb ca mîţa oii albe şi cu faţa sbârcită ca unda suflată de vânt, iar în gură fără de nici un dinte, se rugà lui Dumnezeu, zi şi noapte, să-i dăruească o văcuţă care să-i dea lapte.

Dar, în loc de văcuţă, n'aveà biata babă Floarea decât o capră al cărei ied împărţià laptele cu baba.

„ Intr'o zi, baba se sculă desdedimineaţă, să mulgă capra înainte de a o duce la păşune, când iată, păşind pragul tindei, piciorul babei dete de un mototol de boarfe.

— „Ce o mai fi şi asta?“ gândì baba.

Cum erà încovoiată de bătrâneţe, de căutà mai mult spre pământ decât la cer, baba Floarea n'avù mult să se plece, ca să vadă că nu erà vorba de boarfe, ci de un biet copilaş lepădat.

— „Ei, ce te faci tu babo?“ se întrebă Floarea râzând. „Iată! un copil, îţi trebuià ţie!...“

Numai cum aveà inimă bună, baba luă pruncul în braţe şi îl desmierdă zicând:

— „De! îi suge şi tu cu iedul dela capră. Ce mi-o mai

www.dacoromanica.ro

rămâne în uger mi-o ajunge şi mie, că bătrâneţele nu-s cea mare pagubă, de n'or aveà cu ce să dăinuească".

— „Petre!" zise în acea vreme Mântuitorul Isus Hristos din ceruri, căutând cu privirea spre bordeiul babei Floarea. „Petre, vezi tu ce se petrece acolo, în ţara românească, în bordeiul unde şeade baba Floarea?"

Sf. Petru se uită prin gaura cheii raiului, ca să vadă mai bine, şi ca prin ochian zări pe baba Floarea ţinând, cu drag la ţâţa caprei, pruncul ce-l găsise la pragul bordeiului său.

— „Câtă milostivire, Doamne", zise Sf. Petru, „în inima bietei babe! Ea n'are pentru sine deajuns lapte dela o capră şi dă, ce bruma mai are, la un copilaş străin."

— „Tot mai sunt suflete bune pe lume, Petre; bucură-te!" zise zâmbind Mântuitorul. „Dar ştii una? Se cade să răsplătim pe baba Floarea pentru bunătatea ei de suflet. Haide, Petre, încalţă-ţi opincile de fier şi să pornim iar pe lume!"

— „Boc. boc!..." Mântuitorul şi cu Sf. Petru bat cu toiagul la uşa bordeiului babei Floarea. Ea vine şi deschide.

— „Bucuroşi la oaspeţi, mamă bătrână?" zise Sf. Petru, intrând cu Domnul Hristos.

— „Poftim, cu ce-o da Dumnezeu, ca la casa celui sărac!" zise baba închizând uşa, după ce intraseră cei doi călători.

— „Apoi o da Dumnezeu", zise Mântuitorul, făcând semn lui Petru cu coada ochiului. „Dă-ne, mamă, lăptişor că mălaiu avem noi în traistă."

Baba se uită pe furiş la copilul care dormià în copaie, lângă vatră, şi un moment par'că stătù pe gânduri. Cugetà biata bătrână:

— „De dau laptele, cu ce hrănesc copilaşul?... Ei, dar să le dau partea mea", îşi zise îndată Floarea, „că n'oiu mai murì de foame până mâne!"

Aşà şi făcù.

Pe când Mântuitorul gustà cu Sf. Petru laptele din stra-

www.dacoromanica.ro

china cea frumos smălțuită și cu linguri de lemn nouă noulețe, baba îngrijia de copil, că se desvelise.

— „Petre, adevăr grăesc ție, femeia aceasta mă minunează. Ne-a dat cea depe urmă picătură de lapte, cu care aveà să-și potolească azi foamea sa!“

— „Mamă bătrână, dar laptele-ți-e de capră!... Vacă n'ai?“

— „Să am vacă? Nu mi-a dăruit una Sf. Dumnezeu măcar, că de mult mă rog, nu atât pentru mine, cât pentru copilașul cela, sărăcuțul!“

— „Da' bine, Petre“, zise Mântuitorul râzând, „ce-o fi gândind Dumnezeu, de n'a auzit până acum rugăciunea mătușii?“

— „Păi că n'o fi având numai pe baba Floarea de ascultat sfântulețul Dumnezeu“, întrerupse bătrâna, aproape supărată, că cineva grăește cu neevlavie de Dumnezeu.

După ce se ospătară, Mântuitorul zise lui Sf. Petru:

— „Petre, ia bate de trei ori cu furca ceea a babei, deacolo din grinda casei, bate în prichiciul hornului!“

Când sfârși de bătut a treia oară, numai iată că la ușa bordeiului se auzì mugind o vacă cu un vițel.

Baba Floarea rămase încremenită.

— „O vacă cu un vițel la ușa bordeiului, jupânilor! A cui o fi oare?“

— „E a dumitale, bătrâno“, zise Mântuitorul. „Iată, deacum și lapte pentru copil și pentru bătrâneță!“

Baba Floarea alergă îndată afară și cu inima voioasă desmierdă pe Murga, care par'că cunoșteà pe bătrâna de ani de zile, așà se bucurà văzând-o.

48. NĂVĂLIREA BARBARILOR.

(Goții, Hunii și Gepizii).

După ce Aurelian a părăsit Dacia, ea a încăput pe mânile barbarilor. Rând pe rând, o mulțime de popoare grozave au ținut-o în stăpânire, luând zeciueală dela locuitori. De așezat însă, nu s'au așezat în Dacia.

www.dacoromanica.ro

Cel dintâiu popor năvălitor a fost Goții. Ei au venit depe lângă Marea Baltică. Goții erau oameni înalți, blonzi, cu ochi albaștri, cum sunt Nemții. Au prădat de multe ori Dacia și imperiul roman, și din pricina lor a fost nevoit Aurelian să părăsească Dacia. Goții au stat pe lângă Marea Neagră până la năvălirea Hunilor.

Hunii erau grozavi la vedere, cumpliți și sălbatici la obiceiuri. Erau scurți și îndesați la trup, cu capul mare, ochii mici și înfundați, umerii obrajilor ieșiți, nasul cârn, iar mânile le spânzurau până dincolo de genuchi. Cum se năsteau copii de partea bărbătească, părinții lor le brăzdau obrazul cu crestături adânci ca să nu le crească părul. Deaceea n'aveau mustăți nici barbă. Nu locuiau în case;

iar când intrau în vreuna, se temeau să nu le cadă acoperișul în cap. Bărbații umblau necontenit pe cai. Pe cal mâncau, pe cal dormiau. Se hrăniau cu rădăcini sălbatice, iar carnea o mâncau crudă, după ce o țineau sub șeile cailor ca să o frăgezească. Purtau niște tunici făcute din piei de guzgan, iar picioarele și le înfășurau în piele de capră. In lupte se aruncau năvalnic, scoțând urlete grozave.

Hunii au dat peste Goți, cari s'au spăimântat și au fugit, căutând scăpare în munții Carpați. Atunci au ascuns Goții, în munții Buzăului, comoara numită *Cloșca cu puii de aur*,

www.dacoromanica.ro

care se păstrează în muzeul din Bucureşti. Nesimţindu-se siguri nici aici, Goţii au fugit în imperiu, trecând Dunărea. In locul lor au rămas Hunii stăpâni peste Dacia. Ei s'au aşezat în câmpiile Ungariei, de unde porniau în toate părţile după jafuri.

Hunii au avut un rege vestit, numit *Atila*, poreclit *Biciul lui Dumnezeu.* A fost spaima oamenilor; pe unde venià erà foc şi pârjol şi el singur ziceà că iarba nu mai creşte pe unde trece calul său. După moartea lui Atila, cei 50 de băieţi ai lui s'au luat la ceartă pentru domnie, aşà că în curând nu s'a ales nimic din stăpânirea Hunilor.

Aceştia au venit dinspre Marea Baltică şi s'au aşezat prin şesul Tisei unde au fost găsiţi şi sdrobiţi de *Avari.*

49. RESPECTĂ LUCRUL PUBLIC.

Costică erà un băiat foarte drăguţ. El locuià cu părinţii în Bucureşti şi erà elev în clasa a patra primară.

Tatăl său îi dădeà voie adeseori să se plimbe singur, dar îi spuneà totdeauna: „Când intri într'o grădină publică sau într'un muzeu ori la ateneu, fii cu băgare de seamă şi ceteşte înştiinţarea, care se află la intrarea grădinii sau a clădirilor publice, şi fă aşà, cum stă scris acolo!"

Costică urmă întocmai sfaturile tatălui său şi nimeni nu-i ziceà nimic.

Intr'o zi însă plecă să se plimbe prin frumoasa grădină a Cişmegiului, cu un prieten al său, Grigoraş, care erà un nebunatec şi un svăpăiat şi jumătate. Indată ce ajunseră în Cişmegiu, Grigoraş ochì un plop mare pe aleea principală.

www.dacoromanica.ro

— „Costică, haidem să ne săpăm numele într'însul," zise nebunaticul copil. „Haide iute! Briceag am eu!"

Costică uită de sfaturile tatălui său şi se învoì. Băieţii începură să taie coaja pomului.

Un paznic al grădinii îi surprinse şi puse mâna pe Grigoraş.

Costică voì să-şi apere prietenul. Paznicul îl apucă şi pe el şi, nici una, nici două, hai cu amândoi la secţie.

Ce ruşine şi ce batjocură în faţa lumii care treceà prin grădină! Costică plângeà cu lacrămi cât pumnul.

La secţie, comisarul îi întrebă de numele părinţilor şi le dădù drumul, după ce le făcù o mustrare aspră.

Costică pornì puşcă acasă şi, ca un copil cuminte, spuse tatălui său tot, întocmai cum se petrecuse, fără să ascundă ceva. Tatăl nu-l certă, ci se mulţumì să-i zică: „După cum Dumnezeu este mai mare peste toţi oamenii, aşà şi legile şi regulamentele unui stat sunt mai mari şi mai puternice decât cetăţenii acelui stat. Noi trebuie să ne supunem legilor şi regula-

www.dacoromanica.ro

mentelor. Pe tine te-a dus paznicul la secție și comisarul te-a mustrat. Pe mine, dacă aș fi făcut ceva în contra legilor și regulamentelor, tribunalul m'ar fi condamnat și aș fi trebuit să stau la închisoare, o lună, ori două, ba chiar și nouă."

Costică ascultă cu atenție și nu mai uită cuvintele părintelui său.

50. DATORIILE CĂTRE COMUNĂ.

Omul nu poate trăi singur. Are trebuință să trăească împreună cu alți oameni. Viața împreună cu alți oameni e mult mai ușoară, decât dacă ar trăi răsleți. Deaceea s'au făcut sate, târguri și orașe mari. Unui singur om, i-ar fi peste putință, de pildă, să abată cursul unei ape, ca să nu mai înnece semănăturile. Un sat de oameni poate face acest lucru. Un om singur n'ar puteà să facă un pod peste un pârâu mai mare; un sat îl poate face. O șoseà peste un loc mocirlos n'ar dovedì s'o facă un singur om; un sat ori un oraș poate face și acest lucru. Un om singur nu s'ar puteà apără de făcătorii de rele; un sat întreg se poate apără. Un singur om nu și-ar puteà face o biserică și nici n'ar puteà aveà preot, sau învățător, sau doctor, sau jandarmi.

Muncesc toți și se folosesc cu toții. Din această pricină, fiecare om are datorii către comuna în care trăește. Aceste datorii stau în legătură cu folosul ce-l are fiecare om din viețuirea împreună cu alți oameni. Fiecare om este dator mai întâiu să respecte un lucru obștesc, să nu-i aducă vătămare, ci, pe cât poate, să ajute ca acel lucru să fie păstrat în bună stare. Biserici, școli, șosele, grădini de preumblare, poduri, punți, fântâni ș. a. sunt lucruri obștești ale comunei. Avem datoria de a îngrijì de ele, căci fiecare dintre

www.dacoromanica.ro

noi avem acolo şi partea noastră de muncă ori de bani, şi partea noastră de folosinţă. Pentru păstrarea lucrurilor obşteşti în bună stare şi pentru facerea altor lucruri cari să folosească tuturor, suntem datori să dăm fiecare partea noastră de muncă sau de bani. Avem datoria de a plăti dările, cari se cer pentru trebuinţele comunei şi cari n'ar puteà fi împlinite, dacă n'ar da fiecare câte o mică parte din venitul muncii sale. Dacă oamenii din oraşe şi din sate n'ar plăti bir către comună, nu s'ar puteà pietruì strazile, nu s'ar puteà luminà noaptea, nu s'ar puteà aduce apă prin canale, nu s'ar puteà curăţì străzile, n'ar fi chip de trăit la un loc unii cu alţii.

51. UNTURA, SEUL, SĂPUNUL, LUMÂNĂRILE.

Untura se scoate din grăsimea de porc, adică din slănină şi osânză. Ea este o materie albă şi moale, care se topeşte uşor şi se sleeşte cu greu. Untura se întrebuinţează la gătitul mâncărilor. Ca să se scoată untura se taie în bucăţele slănina sau osânza, şi se topesc; partea lichidă se scurge apoi şi se pune la păstrare în vase.

Seul este grăsimea de vacă, de oaie şi de capră. El e mai tare şi se topeşte mai greu decât untura; dar se sleeşte mai uşor decât aceasta. Ca şi untura, seul nu se dizolvă (topeşte) în apă şi pătează hârtia. El se întrebuinţează mai mult la fabricarea lumânărilor şi a săpunurilor.

Săpunul se întrebuinţează la spălat, căci are însuşirea de a topì (dizolvà) materiile grase. Oricât ne-am silì să curăţim o pată de grăsime numai cu apă, nu vom izbutì. Dacă luăm însă leşie făcută cu cenuşă, pata se şterge. In cenuşă este o materie numită *potasă* care are însuşirea de a topì (dizolvà) grăsimea.

Potasa curată e o materie solidă, albă, care se topeşte în apă şi are gust leşietic. La fel cu potasa e *soda*.

Săpunul se face cu sodă ori potasă şi cu grăsime în felul următor: se încălzeşte într'o căldare seu ori altă gră-

www.dacoromanica.ro

sime, cu leşie tare de sodă ori de potasă. La început se formează un lichid lăptos care, prin încălzire, se limpezeşte. Când limpezirea e deplină, e semn că săpunificarea e gata. Atunci se toarnă în căldare leşie sărată şi se încălzeşte mai departe, până ce săpunul se alege şi se ridică la suprafaţă. Deaici, săpunul se culege şi, după ce se spală cu apă sărată, se pune în tipare şi se lasă să se răcească...

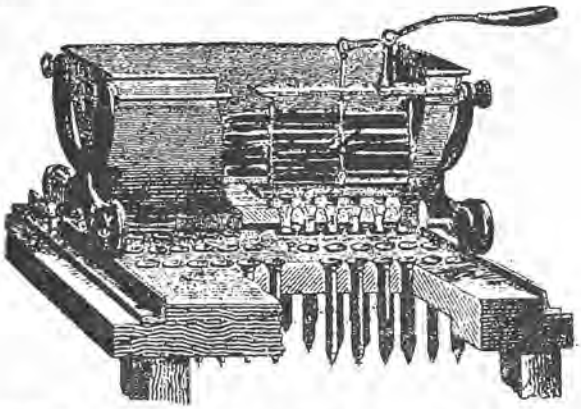

Lumânările de seu se fac cu mâna, dar mai adesea se toarnă în *forme*. Cu mâna se fac în felul următor: se atârnă de un băţ vreo douăzeci de feştile de bumbac răsucit, cari se împlântă în seu topit, şi apoi se scot afară de se sleeşte seul prins de feştile. Lucrarea aceasta se repetă de mai multe ori, până ce lumânările au căpătat grosimea ce trebuiau să aibă. Pe urmă se lasă câtva timp la aer, ca să se albească. Lumânările turnate se fac turnând seu topit în nişte forme cilindrice, făcute din tinicheà, prin mijlocul cărora s'au întins de mai înainte feştile.

Lumânările de ceară se fac întocmai ca şi cele de seu, numai că feştila lor e împletită.

Cele mai întrebuinţate lumânări se fac din *stearină*. Stearina este o materie ce se scoate din seu. Aceste lumânări se fac numai cu maşina. Ele sunt albe şi ard cu mult mai bine decât cele de seu.

Lumânările de seu se întrebuinţează astăzi foarte puţin. Ele dau o lumină prea slabă, ard rău şi răspândesc un miros urît.

www.dacoromanica.ro

52. AVARII ŞI SLAVII.

Avarii erau un popor de acelaş neam cu Hunii şi tot aşà de cruzi şi grozavi la înfăţişare. Erau înalţi de statură, iar părul îl împletiau în două cozi, pe cari le purtau pe spate ca femeile. Ei s'au aşezat pe locurile Hunilor, în Ungaria. Deacolo năvăliau în Dacia şi o prădau. Băgase groaza în ţinuturile din jurul lor. De ei ne-a scăpat un împărat al Francilor, care i-a bătut şi gonit din părţile acestea.

Când au năvălit Hunii, şi mai târziu Avarii, au stârnit din locuinţele lor pe *Slavi*. Ei locuiau nu departe de noi, pe la miazănoapte de Dacia. Spăimântaţi de Huni, Slavii s'au lăsat mai în jos, ajungând prin şesurile Munteniei şi ale Moldovei. Ei trăiau liniştiţi prin părţile acestea, dar când au năvălit Avarii, de groază, o parte din ei au căutat scăpare în munţi. Aici au dat peste Români, cari îşi găsiseră şi ei un adăpost. Slavii, fiind un popor mai blând şi cu obiceiuri mai omeneşti, s'au împăcat bine cu Românii. In curând s'au împrietenit până într'atâta, încât Slavii au luat cu totul obiceiurile şi limba Românilor. Şi Românii au luat multe dela dânşii. Au primit în limbă vorbe de-ale lor, aşà că deatunci limba noastră a păstrat până azi o mulţime de cuvinte slavone. Au luat obiceiuri noi, cari nu semănau cu ale Dacilor, nici cu ale Romanilor.

Nu toţi Slavii însă au venit peste Români. O parte din ei, după năvălirea Avarilor, a trecut Dunărea şi s'a aşezat în peninsula Balcanică, cam pe unde vine astăzi Bulgaria.

Dintre toate popoarele barbare, numai Slavii au trăit alături cu Românii pe pământul Daciei. Ceilalţi numai au prădat provincia, iar Românii se ascundeau înaintea lor. Deaceea numai Slavii au lăsat urme în vieaţa şi în limba Românilor.

www.dacoromanica.ro

53. DĂRILE.

Moş Simion se plângeà că plăteşte bir. El îmbătrânise şi nu înţelegeà pentru ce perceptorul îi cere birul în fiecare an. Odată se află de faţă şi învăţătorul.

După ce se gândì puţin, învăţătorul îi zice:

— „Moş Simioane, de când ai tras sorţii, s'a făcut vreo schimbare în ţară?"

— „Ei, dragul moşului, s'a făcut şi încă mare. In tinereţele mele nu erà decât un drum până la târg şi acela rău. Ne trebuià, cel puţin 3 zile pe vremea rea, ca să ajungem acolo; astăzi, cu drumul de fier, în câteva ore ai şi ajuns."

— „Dar oraşul, ce zici, s'a schimbat?"

— „Mai e vorbă? Ulițele s'au pietruit, sunt ţinute curat şi sunt luminate par'că e ziuă. Apă bună curge din cişmele în toate părţile. S'au făcut şcoli pentru copii, spitale pentru bolnavi şi o primărie frumoasa, de ţi-e mai mare dragul să te uiţi la dânsa."

— „Ia mai spune-mi, moş Simioane, fiul dumitale îţi scrià des dela Bucureşti?"

— „Imi scrià băiatul din când în când, dar până s'ajungă scrisoarea, ţi se urà. Astăzi însă, trimiţi răvaşul şi a doua zi îl şi primeşte la capătul ţării. Ei, dragul moşului, acuma e bine. Altădată erà însă greu. Când plecà cineva la Bucureşti, îşi făceà testamentul, căci nu erà tren. Unde mai pui cheltueala, care erà de trei-patru ori mai mare?"

— „Ei bine," zise învăţătorul, „la toate îmbunătăţirile pe cari le-ai înşirat, ai plătit o parte şi d-ta şi n'ar trebuì să te mai plângi de birul pe care îl dai statului."

Moş Simion priveşte lung pe învăţator. Nu mai zise nimic. Il pricepuse destul de bine şi nu s'a mai plâns că plăteşte dări.

www.dacoromanica.ro

54. PATRIA.

Patria noastră este ţara în care ne-am născut şi unde am crescut. Este casa părintească, unde mama ne-a mângâiat cu vorbe dulci. Este curtea şi grădina, unde ne-am jucat, când eram mici şi unde ne place să stăm când suntem mari. Este acolo, unde razele soarelui ne-au încălzit întâia oară şi unde întâiu am privit cu uimire stelele cerului. Este locul, unde strămoşii s'au născut, au trăit, au suferit, şi pe care l-au apărat cu preţul sângelui lor şi unde se odihnesc acum rămăşiţele lor.

Patria noastră e *România.*

Moldovenii, Muntenii, Oltenii şi Dobrogenii sunt Români, căci inima le e română şi rugăciunile şi gândurile lor sunt pentru România.

Patria noastră e liberă şi neatârnată, fiindcă noi trăim după cum voim şi nu dăm nimănui socoteala de faptele noastre.

Ceeace face puterea unei ţări e *patriotismul.* Patriotismul face tăria naţiunii şi-i statorniceşte liniştea şi pacea; ţine toate inimile calde şi braţele totdeauna gata pentru onoarea şi apărarea patriei.

Nici o ţară nu-i mai scumpă pentru noi decât România.

Ne sunt dragi apele ei limpezi, munţii înalţi, dealurile înverzite, lanurile aurii, frumoasa Dunăre albastra şi marea cea întinsă.

Toţi Românii, oriunde ar trăi ei, simt dragostea mare pentru scumpa noastră Românie.

Cuvântul *România* e cel mai sfânt cuvânt. E moştenirea sfântă, ce ne-au lăsat-o strămoşii şi pe care trebuie să o lăsăm neatinsă urmaşilor. Dumnezeu sa ne ţie pururea ţara fericită şi să o mărească, cuprinzând tot neamul românesc.

 www.dacoromanica.ro

55. DATORIILE CĂTRE PATRIE.

Satele, târgurile şi oraşele unei ţări, în care trăesc oamenii de acelaş neam, alcătuesc o patrie. Noi avem patria noastră, România.

Oamenii de acelaş neam au trebuinţe obşteşti, cari nu pot fi împlinite decât de toţi locuitorii acelui neam. Apărarea ţării, de pildă, nu poate fi făcută decât dacă toţi locuitorii ei au grija acestei apărări. Deaceea, fiecare locuitor are datoria de a deprinde mânuirea armelor, adică de a face armată. Armata noastră stă totdeauna gata să-şi dea vieaţa apărându-ne în contra neamurilor, cari ar dorì să ne cuprindă ţara. Aşà au făcut strămoşii noştri, din neam în neam, şi-au vărsat sângele pentru apărarea neatârnării noastre. Cum n'au îngăduit ei vrăjmaşilor să pună stăpânire pe patria noastră, tot aşà avem şi noi datoria de a sărì s'o apărăm şi s'o lăsăm întărită şi temută de vrăjmaşi, ca o moştenire sfântă urmaşilor noştri.

In fruntea patriei avem pe M. S. Regele Carol I. El înfăţişează mândria şi cinstea numelui nostru, faţă de toate neamurile pământului. Faţă de Rege avem deci datoria de cea mai curată iubire, iar această iubire faţă de tron înseamnă că ne preţuim şi ne cinstim numele nostru. Apărarea tronului înseamnă apărarea patriei.

Cine se supune de bună voie legilor ţării, dovedeşte iarăş că-şi iubeşte şi-şi face datoriile faţă de patrie.

Armata, şcolile, bisericile, drumul de fier, telegraful ş. a. sunt aşezăminte pentru folosinţa obştească a patriei. Aceste aşezăminte au trebuinţă de cheltueli şi ele se fac din birul strâns dela locuitori. Birul este deci o datorie către patrie şi nu trebuie să-i pară rău nimănui că-l plăteşte.

www.dacoromanica.ro

56. IUBIREA DE PATRIE.

Niculae Ionescu plecase cu vaporul „Impăratul Traian“ până în Egipt. Acolo dădù peste nişte oameni primitori cari-l primiră cu multă voie bună. Nu ştiau ce să-i mai dea, spre a-l face să fie mulţumit.

După un an, Niculae Ionescu voià să plece. „Pentru ce ne părăseşti?“ îi zise capul familiei. „Noi te iubim şi te vom face fericit. Rămâi aici!“

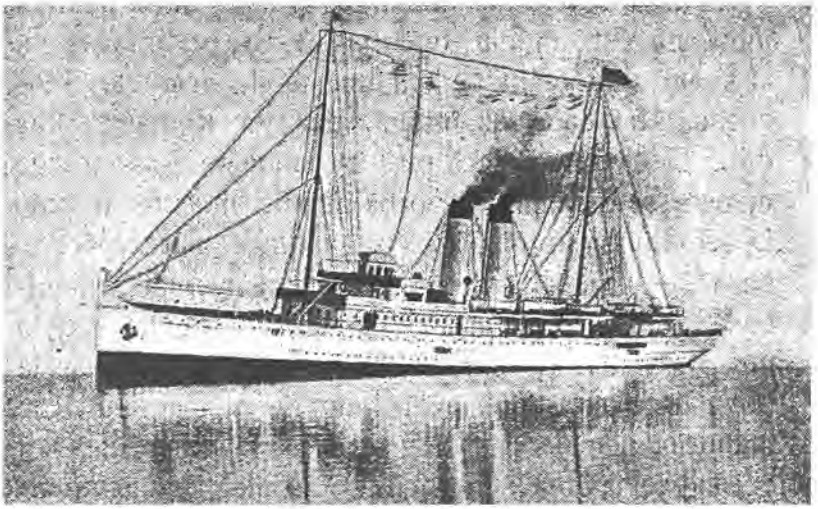

— „Vă mulţumesc, scumpii mei prieteni, pentru primirea bună. Dar mi-e dor de ţara mea. Departe de ea, cu toate grijile voastre, n'aş trăì decât în tristeţă şi în urît.“

— „E aşà de frumoasă România ta, de care ne vorbeşti atât de des?“

— „Da, cerul său e dulce şi senin, câmpiile sunt pline de verdeaţă, lanurile îmbelşugate, munţii aco-

www.dacoromanica.ro

periţi cu păduri bătrâne. Marea scaldă ţărmul ei, ca o pânză verde pe margine şi albastră în depărtare. Oh! da! România mea e foarte frumoasă şi bogată."

Şi, spunând aceste vorbe, privirea i se pierde în depărtare. Pare că înaintea lui vede casa părintească, luminată de razele dintâi ale aurorei. Sufletul său erà plin de aceste icoane scumpe, cari îl legau de locul natal printr'o legătură tainică, dulce şi puternică. O lacrimă i se ridică din inimă în pleoape.

El urmă: „Ceeace mă atrage către acest pământ iubit, nu este numai bucuria ce-mi pricinueşte el, ci şi un simţământ ce mă uneşte de acei cari îl locuesc. Ah! dacă aş întâlnì aici un Român. M'aş duce la el, chiar dacă nu l-aş cunoaşte, i-aş strânge mânele şi dela prima vorbă inimile noastre ar bate la fel. Limba românească ne-ar face mare plăcere. Nu-i pe lume altă limbă mai dulce şi mai armonioasă. Am vorbì împreună de locurile frumoase, dela noi, de vieaţa pe care o duc părinţii noştri; iar la povestirea trecutului nostru, inimile ni s'ar umflà de mândrie.

La provestirea nenorocirilor noastre, am simţì aceeaş tristeţă şi aceeaş părere de rău. Dulce Bucovină, ai fost smulsă şi răpită dela sânul mamei tale! Şi tu, Basarabio, plângi lacrimi amare sub cerul muscălesc!

Am simţì aceeaş durere, când ne-am amintì că fraţii noştrii n'au dreptul să înveţe în şcoli românește, nici în biserică să audă sfânta leturghie în limba strămoşilor. Fraţii noştri din celelalte ţărişoare

www.dacoromanica.ro

românești, cei de peste Dunăre și cei dela Pind, se luptă apărând o cauză sfântă: *limba românească.*

O! dacă țara noastră s'ar întinde cum a fost, făcând toți frații o mare familie românească! Am dorì atunci să trăim în pace și în libertate, gata oricând să ne jertfim viața pentru apărarea ei. Iată pentru ce îmi iubesc țara, pentru ce voesc să revăd România și de ce îmi părăsesc și niște prieteni așà de buni, ca voi?"

— „Ai dreptate, copile! Du-te fericit acolo! Dacă toți frații tăi sunt ca tine, atunci România poate fi mândră de copiii ei!"

57. BULGARII.

Bulgarii erau de acelaș neam cu Hunii și cu Avarii. Ei au venit dinspre răsărit, și o bucată de vreme au trăit pe malurile fluviului *Volga,* de unde le-a venit și numele. Erau urîți la înfățișare și aveau obiceiuri crude, ca toate popoarele de neamul lor. Când au năvălit Avarii, i-au supus pe Bulgari și au luat pe o parte dintr'înșii cu ei în Panonia, iar altă parte din Bulgari a rămas să locuească mai departe prin Basarabia de miazăzi.

Cu timpul, Bulgarii au ajuns să scuture stăpânirea Avarilor, iar unul din șefii lor a trecut din sudul Basarabiei în peninsula Balcanică, împreuna cu poporul său. Ei s'au așezat peste Slavi și-au format un stat puternic. Acì au început în curând să deprindă limba slavă. Incetul cu încetul, s'au făcut cu totul Slavi. Numele de Bulgari și l-au păstrat, dar limba bulgărească a fost înlocuită prin limba slavă.

www.dacoromanica.ro

Bulgarii au împrumutat dela Slavi şi credinţa creştină. Mai târziu, un călugăr al lor a născocit alfabetul cirilic, pe care l-au împrumutat şi Românii. Tot dela ei s'a luat obiceiul ca să se slujească în biserica românească în limba slavă.

---

58. MUZICANŢII LA ORAŞ.

Un om aveà un măgar, care-i dusese sacii la moară mai mulţi ani. Acum puterile-i slăbiseră şi nu mai erà bun la nimic. Stăpânul se gândì să-i taie porţia de hrană; măgarul băgă de seamă, că nu-l aşteaptă ceva plăcut şi, într'o bună zi, apucă drumul spre oraş. Acolo, credeà el, că ar puteà să se facă muzicant. După ce merse o bucată de vreme, găsì pe drum un ogar, care gâfâià, ca după o alergătură mare.

— „Ce gâfâi aşà, potaie?“ întrebă măgarul.

— „Ah!“ răspunse cânele, „fiindcă sunt bătrân, slăbesc din zi în zi şi nu pot să mai adulmec vânatul. Stăpânul nemilos şi-a pus în gând să mă omoare şi deaceea am luat-o la sănătoasa. Nu ştiu cum o să-mi agonisesc pânea, sărac de mine!“

— „Ştii ce?“ grăì măgarul, „eu mă duc la oraş să mă fac muzicant. Hai cu mine şi te fă şi tu la fel. Eu voiu cântà din lăută şi tu din ţambal.“

Cânele fu mulţumit şi porniră împreună.

Nu trecù mult şi întâlniră pe drum o mâţă, căreia par'că tot îi ningeà şi-i plouà.

— „Ei, ce ţi s'a încurcat îţele, mustăcioaso?“ întreabă măgarul.

— „Cine poate să fie vesel, când vieaţa-i în primejdie?“ răspunse pisica. „Fiindcă am îmbătrânit şi mi s'au tocit dinţii şi aş sta mai bucuroasă pe cuptor să torc, decât să alerg după şoareci, stăpâna a vrut să mă înnece. Ce-i drept,

www.dacoromanica.ro

am spălat putina, însă acum e scump un sfat bun. Incotrò să merg?“

— „Hai cu noi la oraș, tu te pricepi bine să cânți noaptea. De multe ori n'am putut dormì din pricina glasului tău. Acolo te faci muzicant.“

Pisica găsì sfatul bun și merse cu ei.

După aceasta, cei trei fugari au ajuns la o curte. Pe poartă sta cocoțat cocoșul și cântà din răsputeri.

— „Ho, mă, că ne spargi urechile“, zise măgarul. „Ce ai de gând?“ „Am vestit vreme bună“, zise cocoșul, „fiindcă

e ziua Sfintei Marii și pentrucă Duminecă vin musafiri, stăpână-mea a poruncit bucătăresei să mă facă rasol cu usturoiu. Astă seară îmi vor retezà capul. Acum strig din toate puterile, cât mai sunt în vieață!“

— „Ei, roșcatule“, zise măgarul, „hai mai bine cu noi la oraș, că ceva mai bun decât moartea vei găsì pretutindeni. Ai glas bun și, când vom cântà împreună, o să se ducă vestea.“

Cocoșul se învoì și plecară toți patru.

Drumul erà cam lung, așà că nu puturà ajunge într'o zi

până unde se duceau. Spre seară, se opriră într'o pădure, unde voiră să petreacă noaptea. Măgarul și cânele se culcară sub un copac mare, pisica și cocoșul se suiră pe crăci. Cocoșul se sui tocmai în vârf, unde se simți mai în siguranță.

Inainte de a adormì, cocoșul se uită în toate părțile și i se părù că zărește în depărtare o lumină de foc licărind. El spune tovarășilor lui că trebuie să fie vreo casă nu departe, căci zărește lumină. Măgarul zise: „Să ne sculăm și să mergem, căci aici e gazdă rea.“

Cânele se gândì că vreo câteva oase și ceva carne nu i-ar face rău.

Plecară spre locul unde se vedeà lumină. Cu cât se apropiau, cu atât lumina se mărià, până ce ajunseră la o casă de hoți.

Măgarul, ca mai mare, se apropiè de fereastră și se uită înăuntru.

„Ce vezi, urechiatule?“ întrebă cocoșul.

— „Ce văd?“ răspunse măgarul, „o masă întinsă cu mâncare și băutură bună, iar la masă stau niște boieri cam fioroși și ospătează.“ „Așà ceva ne-ar trebuì și nouă“, zise cocoșul. „Ei, de-am fi noi acolo, ne-am pricepe ce să facem“, zise măgarul.

Atunci, dobitoacele se chibzuiră cum ar puteà gonì pe hoți și găsiră în urmă mijlocul.

Măgarul se înălță cu picioarele de dinainte pe fereastră, cânele sări pe spinarea măgarului, pisica se urcă pe spa-

www.dacoromanica.ro

tele cânelui şi la urmă cocoşul pe capul pisicii. Apoi începură cu toţii într'un glas să cânte, fiecare în felul său. Măgarul sbieră, cânele urlă, pisica miorlăia, iar cocoşul făcù: cucurigu ! Apoi se repeziră cu toţii prin fereastră înăuntru, astfel încât geamurile căzură în mii de bucăţi. La această gălăgie mare, hoţii speriaţi crezură că a venit vreo stafie şi fugiră înfricoşaţi în pădure.

Acum, cei patru tovarăşi se aşezară la masă şi, mulţumindu-se cu ce mai rămăsese, mâncară să le ajungă pe patru săptămâni.

După ce se săturară, stinseră luminile şi-şi căutară culcuşuri, fiecare după firea lui. Măgarul se culcă pe gunoiu, cânele după uşă, pisica pe vatră în cenuşe caldă, iar cocoşul pe acoperiş. Şi fiindcă erau osteniţi de drumul lung pe care-l făcuseră, adormiră îndată.

După ce trecù miezul nopţii, hoţii, văzând de departe că nu mai e nici o lumină în casă şi totul pare liniştit, trimiseră unul din ei să cerceteze casa. Trimisul găsì linişte peste tot; merse în bucătărie, voì să aprindă o lumânare şi, luând drept cărbuni aprinşi ochii pisicii, apropiè chibritul de ei, ca să-l aprindă. Dar pisica îl scuipă trăgându-i o labă, cât pe ce să-i scoată ochii. Hoţul se speriè grozav, alergă şi voì să iasă pe din dos, însă cânele, care dormià acolo, sări şi-l muşcă de picior. Când trecù prin curte pe lângă gunoiu, măgarul îi trântì o copită. Cocoşul, care se deşteptase din somn la gălăgia asta, strigă depe acoperiş: Cucurigu-gagu ! Atunci hoţul alergă cât putù la căpitan şi-i zise: „Ah ! căpitane, în casă e o stafie cu ghiare lungi, cari mi-a sgâriat obrazul; înaintea uşii sta un om cu un cuţit pe care mi l-a înfipt în picior; în curte o namilă neagră care m'a lovit cu măciuca; iar pe acoperiş judecătorul care strigà: „Aduceţi încoace pe pungaş ! Dacă am văzut aşà am fugit înspăimântat şi acum abià mă ţin picioarele."

Deatunci, hoţii n'au mai îndrăznit să se apropie de casă.

Cei patru muzicanţi nu se mai îndurară să plece de acolo.

www.dacoromanica.ro

59. LÂNA ŞI PĂRUL ANIMALELOR. ABAUA. POSTAVUL.

Cele mai trainice veşminte se fac din *lână*. Lână se numeşte părul de oaie şi de alte animale. Ea se întrebuinţează la ţesut.

Sunt mai multe feluri de lână, după cum sunt şi firele cari o alcătuesc. *Lâna ţigaie* are firele scurte, moi şi creţe; *lâna bârsană* e mai aspră şi mai lungă la fir.

Când dăm foc unui fir de lână, acesta nu arde cu flacără, ci se pârleşte, se răsuceşte şi răspândeşte un miros greu. După aceasta se poate cunoaşte dacă un fir e de lână sau nu.

Lâna se tunde depe oi primăvara. După ce se tunde, se opăreşte şi apoi se spală cu apă rece, spre a o curăţi de *usuc* şi de alte necurăţenii.

Lâna spălată se usucă şi se piaptănă cu un fel de pieptene cu dinţi de fier numit *darac*, spre a-i întinde firele şi a alege pe cele lungi de cele scurte. Apoi se face *caiere* şi se toarce. Ţărancele noastre aşează caierul pe furcă şi torc lâna cu fusul, şi o ţes cu *răsboiul* sau *stativele*. In fabrici, lâna se lucrează numai cu maşina. Din lână se fac felurite ţesături.

Dimia (abaua, pănura) este o stofă pe care o ţes sătencele din fire de lână mai groasă. Când iese dela ţesut, abaua e afânată şi deaceea se dă la *piuă*, spre a se îndesì. Pentru aceasta se întinde într'un jghiab (uluc) de lemn, prin care curge apă mereu şi se bate într'una cu nişte ciocane, când pe o parte, când pe cealaltă. După câteva ceasuri se scoate şi se usucă.

Postavul se ţese în fabrici cu nişte răsboaie mai bune şi mai mari. Stofele mai bune se fabrică numai cu ajutorul maşinilor purtate cu aburi.

Ele se bat la piuă, se tund, se netezesc şi se lustruesc tot cu ajutorul unor astfel de maşini. In ţara

www.dacoromanica.ro

noastră sunt două fabrici mai mari de postav: una la Azuga şi alta la Buhuş.

Părul celorlalte animale domestice depe la noi nu se întrebuinţează la ţesut, ci în alte scopuri. Aşà din părul de porc se fac bidinele; din părul de cal se fac arcuşuri pentru vioară şi pânze de site; iar din părul de capră, traiste. Prin alte ţări sunt animale din al cărora păr se fac stofe de mare preţ.

60. CÂTEVA ANIMALE MARINE.

Balena sau chitul e cel mai mare dintre toate animalele depe faţa pământului. Corpul ei ajunge uneori în lungime până la 27 metri.

Balena este un animal carnivor. După înfăţişarea ei seamănă bine cu peştii. Ea se deosebeşte foarte mult de peşti, căci naşte puii vii. Ea este un animal *mamifer*.

Balena n'are picioarele dindărăt; iar cele dinainte îi sunt prefăcute într'un fel de lopeţi, cu cari înnoată. Trupul e acoperit cu o piele negricioasă şi unsuroasă şi se sfârşeşte cu o coadă puternică, despărţită în două. Capul ei (cam a treia parte din trup) are o gură foarte mare în care, în loc de dinţi, se află nişte lame cornoase şi crescute ca un pieptene. Din acestea se fac oase de corsete, biciuri şi bastoane. Deasupra capului, balena are două nări prin cari respiră, când se ridică la suprafaţa apei. Gâtlejul balenei e foarte strâmt şi deaceea se hrăneşte numai cu peşti mici, pe cari îi înghite.

Vânarea acestui animal e foarte anevoioasă şi se face pentru grăsimea şi lamele cornoase.

Dela o balenă mare se poate scoate până la 30.000 kilograme grăsime, care preţueşte cam 20.000 lei. Balena trăeşte mai mult prin mările nordului,

www.dacoromanica.ro

aproape de regiunea gheţurilor, pe unde omul anevoie poate străbate.

Delfinul este din acelaş neam cu balena. El se găseşte în toate mările. Delfini sunt mulţi şi în Marea Neagră. Pe marca ţării noastre sunt doi delfini, cari simbolizează Dobrogea.

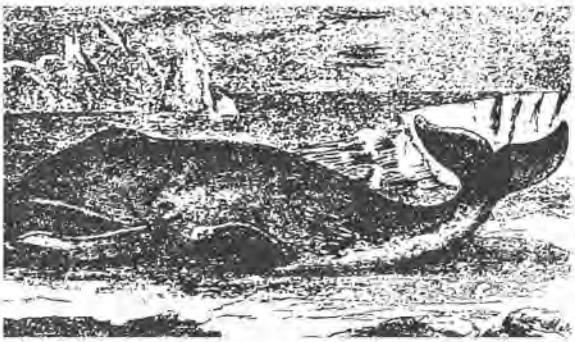

Rechinul e cel mai crud şi mai periculos din monştrii mărilor. Se găseşte mai în toate mările zonei calde. Ajunge uneori până la opt metri în lungime. Ţi se umple sufletul de groază, când acest monstru se arată cu gura largă deschisă, cu ochii scânteietori de cruzime, lovind apa cu aripile sale puternice şi aruncându-se ca săgeata asupra pradei. Adesea, cete de rechini urmăresc corăbiile şi vapoarele. Vai de nenorocitul care, din întâmplare, ar cădeà în mare sau ar vroì să se scalde, fără să fi băgat de seama ca monstrul e prin apropiere!

61. IMPERIUL ROMÂNO-BULGAR.

Statul bulgăresc a fost supus de *Bizantini,* poporul care stăpânià pe atunci mai toată peninsula Balcanică. La sudul Dunărei mai trăiau şi mulţi Români, cari deasemenea erau supuşi Bizantinilor. Dela o vreme, împăraţii din Bizanţ au început să apese tare

www.dacoromanica.ro

pe supuşi. Unul din ei voind să se însoare cu fiica regelui unguresc a hotărît să facă nuntă mare şi frumoasă, dar fiind cam strâmtorat de bani, a pus o dare grea asupra întregei sale împărăţii, care dare trebuià luată pe vite. O parte din supuşi plătiră fără murmur, dar Românii, cari îşi păşteau turmele lor numeroase prin văile munţilor Balcani, nu voiră sa asculte. Ei trimiseră la împărat pe doi fraţi, *Petru* şi *Asan,* ca să-l înduplece să mai scadă din dare. Cei doi fraţi plecară la împărăţie, dar acolo nu numai că nu li se făcù dreptate, dar unul din ei fu pălmuit din porunca împăratului. Atunci cei doi Români se întoarseră acasă plini de mânie şi răsculară poporul contra Bizantinilor. Bulgarii, cari erau deasemenea asupriţi, la îndemnul Românilor, se sculară şi ei. In frunte cu Petru şi Asan, cari căpătară ajutor şi dela Românii de peste Dunăre, au bătut pe Bizantini şi au alcătuit împreună *imperiul Româno-Bulgar.* Petru şi Asan au domnit peste acest imperiu.

Noul stat se întindeà peste Bulgaria, Serbia, o parte din Macedonia şi mai apoi şi peste ţara românească dela miazănoapte a Dunărei. Capitala erà la Târnova.

După moartea lui Petru şi Asan a urmat la tron fratele lor mai mic, numit *Ioniţă.* Acesta a fost cel mai viteaz dintre toţi. El a purtat lupte cu Bizantinii, pe cari i-a învins, şi a întins şi mai mult hotarele împărăţiei. Numele lui ajunsese cunoscut până departe, încât papa dela Roma i-a trimis o coroană regală şi un sceptru.

Tocmai pe când Ioniţă îşi înjghebase bine împărăţia, o armată mare de creştini, de prin părţile apusului, pornise spre Ierusalim să libereze mormântul Domnului, din mânele Turcilor. Trecând prin Constantinopol, creştinii apuseni se încurcară în lupte cu

www.dacoromanica.ro

împăratul deacolo, îl detronară, cuprinseră orașul și făcură împărat pe șeful lor *Baldovin*. Ioniță, auzind de isprava lor, mult s'a bucurat și a trimis soli împăratului Baldovin, ca să-l feliciteze, făgăduindu-i și ajutorul lui, dacă va aveà cumva trebuință. Dar Baldovin, mândru, îi trimise vorbă ca să nu se creadă deopotrivă cu dânsul, ci mai bine să-i dea provinciile cari i se cuvin lui; iar Ioniță să-i fie plecat și supus. Când a auzit Ioniță acest răspuns trufaș, s'a mâniat tare și, strângându-și oastea, a pornit împotriva lui Baldovin, pe care l-a bătut, l-a prins și l-a aruncat în închisoare, unde a și murit.

Ioniță își puse în minte să-și întindă împărăția până la mare, să alunge cu totul pe apuseni de prin părțile acestea, iar capitala să și-o mute la Constantinopol. N'a avut însă parte să-și împlinească visul, căci a fost omorît.

După moartea lui Ioniță au urmat și alți împărați români. Cel mai vrednic a fost un nepot al său, numit *Ioan Asan,* un împărat vestit și puternic. După moartea lui, împărăția româno-bulgară a slăbit din ce în ce, iar familia românească, dela domnie, a fost schimbată cu una bulgărească. Bulgarii n'au putut să apere țara și, în cele din urmă, ea căzù sub stăpânirea Turcilor.

---

62. PĂSTORII AROMÂNI FÂRȘEROȚI.

Un grup de Aromâni se numesc Fârșeroți. Ei sunt conduși de *celnici,* un fel de voivozi, cari au putere și de judecători. Portul fârșerotesc al bărbaților și al femeilor e frumos și ușor la purtat.

Femeia e bine făcută, sănătoasă, obișnuită cu munca și oboseala. La nevoie pune mâna pe armă

www.dacoromanica.ro

şi o mânueşte cu pricepere ca cel mai dibaciu vânător.

Fârşeroţii se ocupă cu creşterea vitelor. La Sf. Dumitru, toţi locuitorii de prin comunele muntoase, mii de suflete, se întrunesc la o sărbătoare mare de plecare.

Se întinde masa dalbă.
Pe un plaiu lângă cătun
Cu smântână
Dela stână,
Cu faguri de miere albă
Şi cu vin dela Zeitun.
Dintr'o mână'n altă mână
Cupa pregiurată 'n flori
Trece plină
Beau, închină,
Pentru ţara lor română,
Pentru turme şi păstori.

Se face sfat bătrânesc, care alege familiile ce vor păzi comunele şi averile lăsate.

Inainte de plecare, preoţii înalţă rugăciuni către Dumnezeu, binecuvântând poporul. Locurile de poposire, atât pentru păşunat cât şi pentru dormit, sunt hotărîte de mai înainte.

Tineri, bătrâni, femei, mame cu prunci la sân, ori în desagi pe umeri, îşi iau rămas bun cu strigăte prelungite, dela locuinţele de vară:

Şi pe cale mic şi mare
Stă, mai cată către sat
Cu plăcere
Şi durere.
Ii trimite fiecare
Câte-un dulce sărutat.

Ca şi berzele, pasări călătoare, îşi lasă cuiburile şi întovărăşite de noile odrasle se îndreptează spre ţi-

www.dacoromanica.ro

nuturi mai calde spre a se reîntoarce în dulcea primăvară.

Turmele nenumărate ce se înșiră pe coastele munților, dăngănitul tărăgănat al tălăncilor, strigătele animalelor de tot felul însoțesc lungul convoiu de Aromâni:

Caii poartă în spinare
Corturi, paturi, așternut,
Toată casa,
Toată masa,
Și veșminte de 'mbrăcare,
Tot ce au, tot ce-au avut.

Fârșerotul a fost păstor din neam în neam. El iubește mai întâiu nevasta și copiii și apoi turmele de cari e legat toată viața. El părăsește munții cei mai înalți, pentru a se lăsà spre câmpii, unde se găsește iarbă destulă pentru turma lui cea dragă.

Seara vine, și păstorii
La pârâu toți se opresc
Și fac jocuri
Și fac focuri
Pân'ce razele aurorii
Peste geana lor plutesc.

Cocoșul e ceasornicul ce vestește orele nopții.

Cum au ajuns în ținuturile calde, își întind corturile. Acì petrec iarna.

Fârșeroții n'au obiceiul de a così iarba bogată a munților. Ei nu strâng fân și deaceea sunt siliți să facă călătorii lungi, pentru iernatul oilor. Turmele sunt averea lor.

Fătarea mieilor și apoi *tunsoarea oilor* sunt sărbătorite în mod deosebit.

Cu sosirea primăverii încep griji mari. Zăpezile se topesc și apele se revarsă peste câmpii, timpul rece omoară sute de miei.

www.dacoromanica.ro

Ce dor mare!
Ce 'ntristare
Inima lor le apasă,
Când oiţele le mor.

Cu sosirea lui Aprilie, toţi Fârşeroţii se gândesc la locuinţele de vară. Cea din urmă sărbătoare e *a reîntoarcerii.* Cu ochii îndreptaţi către cer, se roagă: *„Ajută-ne, Doamne, să ne mai vedem iarăş căsuţele iubite!“*

Astfel trece scurta vieaţă
De străini neatârnaţi.
Ca cocorii
Şi ca norii
Când pe câmpuri de verdeaţă,
Când pe munţii cei înalţi.

63. MILA DE ANIMALE.

Erà toamnă. Plouase mai multe zile în şir şi se făcuse noroiu mare. Ionel şi Mărioara se întorceau dela şcoală. Soarele erà la amiază. Pe drum întâlnesc o căruţă încărcată din cale afară cu saci de făină. Roatele se înnămoliseră şi bieţii cai se opintiau în zadar.

Căruţaşul, om răŭ, îi lovià cu biciul, îi înjurà, ba, la un moment, îi apucă de hăţuri şi le dădù în cap cu coada biciului. Caii erau asudaţi şi ieşiau aburi din ei. Nu erà chip să se urnească din loc.

Ionel zise Mărioarei: „Ce om fără de milă! Nu vede că bietele animale sunt slabe şi obosite. Drumul e răŭ şi le-a încărcat peste puterile lor. De bunăseamă le-o fi dat şi mâncare puţină!“

Nişte trecători, fiindu-le milă, se apropiară de căruţă. Puseră umărul şi unul din ei mângâiè caii şi cu

 www.dacoromanica.ro

îndemnări de vorbe, reuşeşte să urnească căruţa din loc.

Caii merseră o bucată şi se opriră din nou. Erau tare obosiţi, puterile sleite şi povara prea mare.

Căruţaşul se necăjì mai mult şi iarăş luă la bătaie caii. Unul din ei căzù.

Tocmai atunci trecù un comisar. El luă numele căruţaşului şi numărul căruţii. Il dădù în judecată şi calăul îşi luă pedeapsa meritată.

Ionel şi Mărioara erau aproape de casă. Când să intre în ogradă, iată un biet câne cu o tinicheà legată de coadă. Alergà cu limba scoasă.

Tinicheaua îl lovià în mers peste picioare, iar el speriat fugià din ce în ce mai tare. A alergat aşà până a căzut.

Amândoi copiii ziseră: *„Ce copil fără de inimă* trebuie să fie cel ce i-a legat tinicheaua! Domnul învăţător ne-a spus să avem milă de animale şi să nu le chinuim, căci aşà se deprinde omul să se poarte cu cruzime."

Cine chinueşte animalele, n'are milă nici de om.

64. DATORIILE CĂTRE ANIMALE.

Boul ne aduce folos, căci duce greutatea jugului. Vaca ne dă lapte. Oaia tot aşà. Calul ne duce iute, oriunde avem nevoie. Pasările domestice ne aduc o mulţime de foloase.

Toate animalele domestice slujesc omului la diferite trebuinţe. Omul are deci şi datorii faţă de fiinţele de cari se slujeşte, ori faţă de cele ce nu-i fac nici un rău.

Boul, de pildă, dacă n'ar fi în slujba omului, şi-ar căutà el singur hrana. Omul însă îl pune la jug, iar bietul bou n'are cum să-şi caute singur hrana.

www.dacoromanica.ro

Omul are datoria de a hrăni îndestulător pe bou şi pe orice animal de care se foloseşte. Nu numai hrana, dar şi curăţenie şi adăpost este dator omul să le dea.

Orice animal, dacă n'ar trăi pe lângă casa omului, s'ar îngriji el singur de capul lui. Trăind pe lângă om şi numai pentru trebuinţele omului, animalele au pierdut obişnuinţa de a-şi căutà singure hrana, cum făceau când erau în stare sălbatică. Omul are deci datoria de a împlinì lipsurile, pe cari le au animalele din pricina lui.

La animalele de muncă, trebuie să ţinem seamă şi de puterea lor, iar nu numai de trebuinţele noastre. *Poverile prea mari puse animalelor,* este un mare păcat şi arată cruzimea celui ce le-a pus.

Când avem trebuinţă de carnea animalelor, cea mai de căpetenie datorie a noastră este să nu le chinuim, adică să facem ca animalele să nu simtă durerea morţii decât o clipă.

Bătaia animalelor este o dovadă de sălbăticie.

65. PĂSTRAREA OUĂLOR.

Ouăle de găină şi de raţă sunt cele mai bune de mâncat. Cu cât oul e mai proaspăt, cu atât e mai gustos şi mai folositor. Ouăle proaspete au coaja cam roză şi nu e lucioasă. Când le spargem, albuşul e apos; când le clătinăm, nu sună. Când ne uităm prin ele la soare ori la o lumânare aprinsă, se văd limpezi; iar puse în apă sărată, se scufundă.

Ouăle se strică repede, mai ales când le păstrăm la căldură. Ouăle vechi au coajă lucitoare, sună când le mişcăm, stau deasupra în apă sărată şi când le spargem sunt turburi. Dacă sunt prea vechi, miroase.

Dacă voim să avem ouă mai mult timp, trebuie

www.dacoromanica.ro

să le păstrăm cu multă îngrijire. Ele se strică, fiindcă pătrunde aerul prin găurile cojii. Dacă împiedicăm intrarea aerului în ele, le putem aveà multă vreme proaspete.

Ouăle se păstrează aşezându-le într'o lădiţă cu tărâţe, cenuşă, răsătură de lemn, şi puse la loc rece.

Un alt mijloc de păstrare e să aşezăm ouăle într'un vas mare şi să turnăm peste ele apă de var, formată dintr'un kilogram de var stins la 10 litri de apă. Vasul se acopere şi se pune într'un loc răcoros.

Deasupra vasului se formează o pieliţă care nu trebuie ruptă, decât atunci când scoatem ouă din ele. Apa de var înmoaie coaja, deaceea să umblăm cu băgare de seamă.

In unele părţi se face un mare comerţ cu ouă. Se adună dela săteni, se aşează în lăzi mari: un rând de paie şi unul de ouă şi se expediază în alte ţări, unde e mare nevoie de ele.

O bună gospodină ţine în curte pasări şi ştie să adune ouăle proaspete şi să le păstreze bine, pentru vremurile când încetează ouatul.

---

66. UNGURII.

Ungurii au fost singurul neam barbar, care nu s'a mulţumit numai să prade pe Români, ci a purtat lupte cu ei şi le-a luat ţinuturile.

Ungurii sunt de un neam cu Hunii, Avarii şi Bulgarii şi tot aşà de urîţi şi de sălbatici ca şi ei. Se hrăniau ca fiarele sălbatice, cu carne crudă şi cu sânge. Inima duşmanului ucis o tăiau în bucăţi şi o înghiţiau, socotind că astfel se vor face mai viteji. In luptă se aruncau cu furie mare, iar când vedeau

www.dacoromanica.ro

că vor fi biruiţi, se prefăceau că fug, oprindu-se deodată când le veniau bine.

Ungurii au venit din Asia şi au stat o bucată de vreme pe lângă Marea Neagră, unde îşi păşteau turmele de vite. Deacî au fost alungaţi de un alt neam barbar şi înrudit cu ei, numit *Pecinegii*. Atunci Ungurii părăsiră locuinţele lor şi se aşezară la Apus de Dacia, în ţara pe care o stăpânesc şi astăzi.

După ce Avarii au fost izgoniţi de prin părţile noastre, Românii au început să se coboare din părţile muntoase. Nemai întâlnind nici o piedică, înaintaseră până prin şesurile Transilvaniei, Banatului Temişanei şi Ţara Crişului. Aici întemeiară ei mai multe voivodate, cari aveau în fruntea lor câte un

voivod. Ungurii năvăliră în aceste stătuleţe. La început, Românii încercară să se apere, dar au fost biruiţi şi cuceriţi. Astfel toate stătişoarele româneşti, cari se găsiau prin Transilvania, Banat şi Crişiana, au căzut sub stăpânirea Ungurilor.

După ce Ungurii au părăsit locuinţele lor dela Marea Neagră, au venit aici *Pecinegii*, rude cu ei. S'au întins şi prin Muntenia, dar n'au stat mult, căci în locul lor au năvălit *Cumanii*.

Cumanii sunt rude cu Pecinegii. Ei au stăpânit

www.dacoromanica.ro

şesurile Munteniei şi ale Moldovei şi au fost alungaţi în urmă de *Tătari.*

Tătarii au fost cei din urmă năvălitori şi cei mai grozavi. Ei erau oameni scurţi de stat, dar îndesaţi, smoliţi la faţă, cu ochii mici. Erau urîţi, spăimântători la vedere şi foarte cruzi. Au venit din Asia. După ce au prădat Rusia, au trecut asupra Ungariei, unde au lăsat mormane de ruine, apoi hoardele lor au apucat spre aşezările Românilor, pe cari le-au pustiit cumplit. Prin părţile noastre au stat mai multă vreme, până când au fost alungaţi de regii unguri, ajutaţi de Români. Nu s'au mai întors însă depe unde au venit, ci s'au aşezat la sudul Rusiei şi deaici năvăliau în răstimpuri asupra ţărilor române. Când veniau, dădeau foc satelor, luau turme de vite, robiau bărbaţi, femei şi copii, apoi încărcaţi de prăzi se întorceau acasă. In urma lor, satele fumegau, iar oamenii bociau pe cei duşi în robie.

Românii au ţinut piept tuturor năvălitorilor barbari în timp de vreo mie de ani. Necăjită vieaţă au mai dus strămoşii noştrii pe acele vremuri, când nu erau siguri de azi pe mâne de avutul şi vieaţa lor!

---

67. DE DEPARTE.

Mult departe eşti de mine,
Drag Ardeal cu râuri line
Şi cu munţi încântători!
Dor de tine mă munceşte,
Doina ta mă 'nlănţueşte
Când o cânt adeseori.

Soarele când se coboară
Şi când noaptea se strecoară,

www.dacoromanica.ro

Pe la tristele ferești,
Dureros vânt se oprește
La zăbrele și-mi vorbește
Că tu, țara mea, jelești!

Gândul meu atunci străbate
Spre hotare depărtate,
Spre dumbrăvi ardelenești,
La câmpii, ce-și scaldă'n soare
Lanurile zâmbitoare,
Și la doine românești.

— Du-te, vântule, cu bine
Peste munți cu râuri line,
In câmpii ardelenești,
Unde doina-i mai duioasă,
Unde floarea-i mai frumoasă,
Unde tu mai dulce ești!

Și depune-o sărutare
Pentru cei din depărtare,
Pe pământul strămoșesc!
Du noroc și bucurie,
La Carpați și la câmpie,
Și la neamul românesc!

68. APARATUL DIGESTIV.

Corpul nostru are nevoie de hrană sau de alimente, ca să-și întreție viața și să crească. Alimentele însă, așà cum le pregătește omul, nu pot trece în sânge și nu-i pot hrăni corpul, decât după ce anumite organe le-au prefăcut.

Iată cum se prefac alimentele, până ce pătrund în sânge.

Cu mâna sunt apucate și duse la gură, sunt tăiate de dinții și mestecate cu măselele. In timpul mestecării, alimentele sunt pătrunse și înmuiate de scuipat. Acesta e un suc, ce izvorăște din niște ghinduri sau glande, înfipte în pereții gurii. Scuipatul nu numai că înmoaie alimentele,

www.dacoromanica.ro

dar pe unele, cum e pânea, le preface într'un fel de zahăr; deaceea, pânea mestecată mai mult se simte mai dulce.

Mâncarea mestecată e adunată de limbă şi împinsă în fundul gurii. Aci e înghiţită, adică trece prin *înghiţitoare*, într'un tub cărnos, numit *esofag*. Esofagul se scoboară prin piept şi dă în *stomac*. Acesta seamănă cu un cimpoiu, aşezat deacurmezişul în pântece. In pereţii lui musculoşi sunt înfipte o mulţime de ghinduri, din cari izvorăşte un suc acrişor, numit *suc stomacal*. Acì, alimentele sunt frământate mai mult timp şi, din cauza sucului stomacal, sunt topite şi prefăcute într'un fel de lichid.

1. Esofagul; 2. Stomacul; 8, 9 Intestinul subţire; 10, 12, 13 Intestinul gros.

După 2—3 ceasuri, alimentele trec în *maţe* sau *intestine*. Acestea sunt alcătuite dintr'o parte mai strâmtă şi mai lungă, numită *intestinul subţire*, şi o alta mai groasă şi mai scurtă, numită *intestinul gros*. In intestinul subţire se desăvârşeşte prefacerea alimentelor.

Acì alege partea care e folositoare trupului nostru şi se preface într'un lichid albicios care răsbeşte prin pereţii intestinelor şi ajunge în sânge. Ceeace nu s'a putut preface şi absorbì trece în intestinul gros şi e dat afară.

Prefacerea alimentelor în materii, cari se pot absorbi, se numeşte *mistuire* sau *digestiune*. *Gura, esofagul, stomacul intestinele* şi *ghindurile*, cari ajută cu sucurile lor la mistuire, alcătuesc *aparatul digestiv*.

www.dacoromanica.ro

69. ALIMENTELE.

Omul are trebuință de hrană sau de alimente, pentru a-și ține trupul în bună stare și pentru a-i înlesni creșterea.

Alimentele, cu cari ne hrănim, trebuesc să cuprindă materii cam la fel cu cele din cari e alcătuit și corpul omenesc. Așà, în corpul omenesc se găsesc apă, grăsime, carne, sare, zahăr și alte substanțe; deaceea și alimentele de cari avem nevoie sunt felurite. Sunt *alimente animale, vegetale și minerale.*

Dintre alimentele luate dela animale, cel mai bogat este laptele. Acesta cuprinde aproape toate substanțele hrănitoare de cari are nevoie trupul omului. Laptele se mistuie ușor și deaceea e singurul aliment ce se dă copilului în primul an după naștere, când stomacul e slăbuț și copilul n'are încă dinți. In multe boale, chiar pentru oamenii în vârstă, alimentul cel mai bun e laptele. Pentru oamenii mari, cari muncesc mult cu brațele în aer liber, laptele singur nu e destul de hrănitor.

Carnea de vacă, de porc, de pasăre și de pește e deasemenea un aliment hrănitor, deși nu atât ca laptele. Ea se mistuie ceva mai greu. Carnea friptă e mai hrănitoare și se mistuie mai ușor decât cea tocată. Carnea mamiferelor e mai hrănitoare decât cea de pasăre, dar se mistuie ceva mai greu decât aceasta. Carnea de vânat se mistuie cu anevoie și nu e tocmai hrănitoare.

Ouăle proaspete și moi sunt un aliment foarte hrănitor și lesne de mistuit.

Din alimentele vegetale, mai însemnate sunt unele cereale, legumele și fructele. Din făina de grâu și de secară se face pâne, hrana cea mai căutată. Pânea e un aliment foarte bun, dar singură nu îndestulează toate nevoile corpului nostru.

www.dacoromanica.ro

Mămăliga, făcută din porumb copt şi bine păstrat, e un aliment destul de bun, deşì nu e aşà de hrănitor ca pânea.

E foarte rea mămăliga făcută cu porumb stricat, cum e cel cules prea devreme, necopt sau ţinut în pătule neaerisite şi umede. In asemenea porumb este o otravă, care ne îmbolnăveşte de *pelagră.*

Dintre legume, cele mai hrănitoare sunt boabele uscate de fasole, de linte, de mazăre şi de bob. Cartoful, morcovul, napul, gulia, castraveţii, spanacul sunt mai puţin hrănitoare.

Fructele, deşì plăcute din pricina zahărului şi a gustului acrişor ce-l au uneori, nu sunt hrănitoare, afară de unele fructe uleioase, cum sunt nucile, măslinele, migdalele şi alunele.

Dintre băuturi, cea mai bună e apa din izvor, rece, limpede, plăcută la gust şi uşoară la mistuit.

70. INTEMEIEREA PRINCIPATELOR.

Din timpuri vechi, Românii formau mici ţărişoare, numite cnezate, cari erau cârmuite de cnezi sau voivozi. Aceştia le erau *judecători,* iar la vreme de nevoie, conducători în lupte.

Cel mai vechiu voivodat românesc îl găsim în Oltenia. Aici familia Basarabilor întemeiase un voivodat, strângând mai mulţi cnezi sub ascultarea lor. Pe când dincolo de Olt, Românii nu se scoborîseră încă la câmpie, aici, în Oltenia, erà un stat care cuprindeà întreaga ţărişoară, adică atât muntele cât şi şesul.

După ce Avarii au fost bătuţi şi alungaţi din Europa, neamul nostru a cunoscut timpuri mai liniştite. Şi Românii din alte părţi au început atunci să se scoboare la şes, înfiinţând sate şi târguri, punând şi

www.dacoromanica.ro

aici cnezi peste dânsele. Cunoaştem un *voivodat* şi în stânga Oltului, dar mult mai nou decât cel oltean.

Abià apucaseră Românii din voivodatul mai nou să se lase la câmpie, când se abătură asupra lor Tătarii. Ei le-au cuprins ţara, iar pe locuitori i-au pus la dijmă şi dări.

Atunci *Liton-Vodă* din Oltenia, şi-a pus în minte să scape pe Români de Tătari. In anul 1272, el a trecut Oltul cu oastea lui şi a cuprins dela Tătari voivodatul cel nou, alungând pe duşmani de prin părţile locului. Apoi a unit voivodatul oltean cu cel cucerit şi a făcut o ţară mai mare, numită *Muntenia*. Acest lucru este cunoscut şi sub numele de *descălecatul Munteniei*.

După ce Liton a întemeiat Muntenia, Ungurii i-au cerut să li se supună lor, căci altfel îl vor răsturnà. Liton-Vodă n'a primit şi Ungurii au năvălit în Muntenia. Liton-Vodă le-a ieşit înainte cu oaste, dar a pierit în bătălie, apărându-şi ţara şi libertatea. Fratele său, urmându-i domn, s'a supus şi Muntenia a intrat atunci sub stăpânirea Ungurilor.

Şi în Moldova erau mai multe cnezate şi voivodate, mai ales prin părţile muntoase. Tătarii năvăliau adeseori şi aici după pradă. Uneori se repeziau şi prin Ungaria. Un rege unguresc, depe vremea aceea, a hotărît să-i alunge departe de hotarele ţării lui. El a trimis împotriva Tătarilor o oaste mare, în care se găsiau şi mulţi Români din Maramureş. Intre dânşii erà şi un voivod numit *Dragoş*. Cu toţii au bătut şi alungat pe Tătari. După ce i-au învins şi au liberat ţara, Dragoş a cerut voie dela regele unguresc să rămână aici. El a strâns pe toţi cnezii sub ascultarea lui, recunoscând însă stăpânirea ungurească. Ţara întemeiată de el s'a numit Moldova, iar întemeiarea ei se numeşte şi aici *descălecatul Moldovei*.

După moartea lui Dragoş a urmat feciorul său, *Sas*,

www.dacoromanica.ro

care a ascultat şi el de Unguri. Pe la anul 1359, *Bogdan,* un Voivod din Maramureş, se răscoală împotriva Ungurilor. El a trecut munţii în Moldova, chemând pe locuitori la arme în contra Ungurilor. In jurul lui Bogdan s'au strâns toţi Românii doritori de libertate. Regele unguresc a venit în Moldova ca să dea ajutor supuşilor săi, dar Bogdan l-a bătut şi l-a alungat peste munţi. După asta, el a rămas stăpân neatârnat al Moldovei.

Bogdan a domnit 6 ani. Capitala lui era la Baia. A făcut mănăstirea Rădăuţi, unde a fost înmormântat. Pe vremea lui, Moldova se întinsese mai mult decât erà pe timpul lui Dragoş.

---

71. ROMÂNUL.

Veacuri triste, 'ntunecoase,
Peste capu-mi au trecut;
Cu mii oarde furioase
Prea adesea m'am bătut;
Dar nici timpurile rele,
Nici barbarul cel păgân,
N'au curmat zilele mele,
Căci am fost oricând Român.
Şi-oricât timp Român voiu fi,
Nu mă tem că voiu pierì!
De-asta dar, coleà în lume,
Ori şi când eu mă mândresc
Cu-a mea limbă, cu-al meu nume,
Şi cu ţara ce-o iubesc!

---

www.dacoromanica.ro

72. NOEMVRIE.

Chiar dacă nu ninge, bruma e aşà de groasă în luna aceasta, încât uneori soarele n'are putere s'o topească cât e ziua, de ajunge o brumă pe alta. Deaceea numim luna lui Noemvrie şi *brumarul cel mare*.

Acum par'că s'a stins toată vieaţa din natură. Văzduhul e gol de pasări şi numai ciorile îl înnegresc uneori, în stoluri şi purtate de vânt încolo şi încoace. Negăsind hrană pe câmp, ele se fac musafiri ai satelor şi chiar ai oraşelor.

Când e vremea bună, se mai văd ici-colo ciocârlani pe drumuri; vrăbii sburând de sub streaşnini către şuri; sticleţi şi alte pasări mai mititele dau roată printre pomii grădinii şi curăţă livezile de ouăle insectelor stricătoare. *Ochiul boului,* poreclit şi *împăratul gardurilor*, îşi cântă vesel cântecul său, fie soare, fie ninsoare şi viscol.

Zilele scad mereu, şi cerul e de multe ori înnorat, aşà că nu vezi soarele cu săptămâna. Noemvrie, la noi, e luna norilor şi a vremii celei mai întunecate de peste an.

Plugarul nu mai are nimic de lucru pe câmp şi chiar dacá are, nu-l poate face din cauza vremii, de obiceiu ploioasă. El stă acum pe-acasă şi drege ce e de dres la lucrurile de primprejurul casei şi la uneltele de muncă.

Dacă e zăpadă şi vreme liniştită, vânătorii au acum destul răgaz, să vâneze prin păduri lupii şi

www.dacoromanica.ro

vulpile, iar pe lângă bălți și prin locurile deschise, pe lângă lacuri, rațele sălbatice.

Oamenii stau mai mult în casă și în serile lungi își spun ghicitori și basme pe lângă vatra focului.

Noemvrie e lună tristă, căci vine așà de întunecată după zilele luminoase și pline de veselie ale verii, și așà de săracă după atâtea daruri ale toamnei bogate.

73. SALCIA ȘI PLOPUL.

Maica Domnului, pe când fugià de frica lui Irod, a ajuns în drumul către Egipt, într'un loc pustiu. Și erà obosită și flămândă și ea, ca și îngrijitorul ei, Iosif; și le erà sete, că nu găsiau nici o fântână pe acolo. Iar soarele ardeà ca un cuptor aprins și copilul Isus se svârcolià și plângeà de căldura în brațele mamei sale.

Mergând așà chinuiți câteștrei, au ajuns la un plop și s'au așezat la umbra lui să se răcorească. Dar plopul într'una și-a clătinat frunzele și 'ncoace și'ncolo, lasând sa străbată soarele prin frunzișul său, pe toate părțile. Și Maria cu fiul ei și cu Iosif au plecat mai departe, fiindcă plopul nu le dase umbră. Ei au ajuns în urmă la o salcie și s'au așezat la umbra ei. Salcia miloasă și-a adunat cu grabă frunzișul la un loc și s'a silit sa nu lase printre frunze nici măcar o rază de soare. Și călătorii s'au odihnit bine acolo. Când au plecat mai departe, Maria a binecuvântat salcia; și, aducându-și aminte de plop, a blestemat plopul.

Și deatunci, sufletul plopului nu mai are astâmpăr și alinare. Toți copacii plâng și-și freamătă frunza, când bate vântul; dar plopul plânge și pe vreme liniștită și

www.dacoromanica.ro

frunza lui se sbate fără contenire, şi ziua şi noaptea.

Iar deatunci, salcia e cu sufletul totdeauna liniştit. Şi tot deatunci, salcia e copacul Domnului, că ea înmugureşte cea dintâiu primăvara şi mlădiţele ei le duc la biserică Românii în Dumineca Floriilor, de le binecuvintează preoţii. Şi e aleasă salcia dintre toţi copacii, să crească prin cimitire şi să umbrească mormintele celor ce se odihnesc în ele.

Câteodată, crengile ei se fac ca o boltă, par'că ar vrea să scutească de ploi şi de soare mormântul, şi atunci e ca o mamă, când se apleacă peste copilul ei din leagăn. Ziua stă liniştită; iar în boarea nopţii, frunzişul ei şopteşte duios şi freamătă dulce şi atunci par'că sufletul sălcii vorbeşte cu morţii.

74. NAŞTEREA MÂNTUITORULUI.

Impăratul dăduse poruncă să fie număraţi toţi supuşii împărăţiei. Fiecare trebuiă să se ducă în cetatea unde se născuse, ca să fie acolo în ziua numărătorii. Iosif şi Maria au pornit şi ei din Nazaret şi s'au dus la Vitleem, ca să fie faţă la locul naşterii lor.

Şi, pe când ei erau acolo, s'a împlinit timpul naşterii. Şi venise la Vitleem atâta lume, că nu mai aflase nici un loc de găzduire. Au fost nevoiţi să se adăpostească într'un staul de vite. Acolo a născut Maria pe Isus. L-a înfăşat în scutece şi l-a aşezat în ieslea vitelor.

Şi erau în partea locului turme de oi, cu păstorii cari le străjuiau la vreme de noapte. Şi iată îngerul Domnului a stat înaintea păstorilor şi o strălucire de lumină s'a arătat împrejurul lor. Şi le-a zis lor îngerul: „Nu vă temeţi! Vă vestesc vouă o mare bucurie! In cetatea lui David s'a născut acum

www.dacoromanica.ro

Domnul Hristos. Veţi cunoaşte adevărul după acest semn : Veţi află un prunc înfăşat şi culcat în iesle!"

Şi îndată, împreună cu acest înger, s'a arătat pe cer mulţime mare de alţi îngeri, cari lăudau pre Dumnezeu şi ziceau : „Mărire întru cei de Sus lui Dumnezeu şi pre pământ pace, între oamenii bunăvoinţă!"

Şi au zis păstorii : „Să mergem până la Vitleem, să vedem ce s'a întâmplat şi despre ce ne-a vestit nouă Domnul."

Şi au pornit în grabă păstorii şi au aflt pe Iosif şi pe Maria, iar în iesle au aflat pruncul. Şi păstorii au povestit cele ce văzuse şi auzise şi s'au minunat cu toţii. Şi păstorii s'au întors la turmele lor lăudând şi preamărind pre Domnul, pentru cele ce văzuse şi auzise. Iar Maria păstrà în inima ei cuvintele păstorilor.

75. BASARAB-VODĂ.

După ce Liton-Vodă murì în luptă cu Ungurii, Muntenia a plătit bir Ungurilor, până când s'a suit pe tronul ţării *Basarab-Vodă.*

Basarab s'a folosit de faptul că Ungaria slăbise, din pricina certurilor pentru domnie, şi n'a mai voit să plătească tribut. Ba încă, nemulţumindu-se numai cu atâta, pune mâna pe *banatul Severinului,* pe care-l stăpâniau Ungurii de mai multă vreme.

Pe tronul Ungariei se suise acuma Carol Robert. Acesta a fost un rege vestit. Simţindu-se în putere, voì să supuie iarăş Muntenia. Deaceea, el trimise ştire de mai multe ori lui Basarab, ca să plătească tributul şi să-i întoarcă banatul luat.

Basarab nu voì să asculte şi atunci Carol Robert venì cu oaste în Muntenia. Basarab trimise o solie

www.dacoromanica.ro

înaintea regelui, spunându-i că-i dă de bunăvoie Severinul şi-i plăteşte şi despăgubire de răsboiu; să nu înainteze însă mai mult, căci va fi rău de dânsul.

Atunci, Carol Robert a răspuns solilor: „Duceţi-vă şi spuneţi stăpânului vostru, că am să-l scot de barbă din vizuinea, unde îl voiu găsi."

Auzind aşà, Basarab se pregătì de luptă. Carol Robert înaintă până la Curtea de Argeş, unde pe atunci erà capitala Munteniei. Aici se dete o bătălie, în care Ungurii fură învinşi şi nevoiţi să se întoarcă înapoi. Când au ajuns prin fundul munţilor, prin locurile strâmte şi prăpăstioase ale ţinutului Gorjului, Basarab cu Românii l-au atacat fără veste. O ploaie de bolovani şi de pietre, împreună cu mii de săgeţi, căzură asupra Ungurilor turburaţi. Românii culcară la pământ şiruri întregi din armata ungurească. Trei zile a ţinut acest măcel şi duşmanii n'aveau pe unde să iasă, trecătorile munţilor fiind ocupate de Români. Regele însuşi abià a scăpat cu fuga, schimbându-şi hainele, ca să nu fie cunoscut.

Această luptă s'a dat în anul 1330 şi are o mare însemnătate pentru domnia Munteniei. Din acest timp *ţara se face neatârnată de Unguri,* iar Carol Robert a ţinut minte şi n'a mai îndrăznit să vie împotriva Românilor.

După moartea lui Basarab, a urmat la tron feciorul său, Alexandru, numit tot Basarab. El domnise şi împreună cu părintele său. A trăit bine cu Ungurii şi au luptat împreună împotriva Tătarilor din Moldova, alungându-i. Alexandru ocupă pământurile de lângă mare, cari s'au numit mai târziu Basarabia, după numele familiei sale. El a înfiinţat o mitropolie la Curtea de Argeş, unde a zidit o biserică domnească. Trupul său a fost înmormântat la Câmpulung, în biserica făcută de dânsul.

www.dacoromanica.ro

76. AERUL ATMOSFERIC.

Aerul atmosferic e un gaz ce înconjoară pământul din toate părţile. El e fără coloare, fără miros şi fără gust. Ca toate corpurile şi aerul e greu. Experienţa ne arată că aerul întreţine vieaţa animalelor şi arderea corpurilor. Ca să vedem cui datoreşte aerul aceste însuşiri, să facem următoarea experienţă: să punem un clopot de sticlă sau un pahar deasupra unui capăt de lumânare aprins, aşezat într'o farfurie cu apă. După puţin timp, flacăra se stinge; iar apa se ridică în clopot şi ocupă cam a cincea parte din volumul acestuia.

Această experienţă ne arată că a cincea parte din volumul aerului închis în clopot a pierit, mistuit de flacără, iar gazul ce a rămas nu mai întreţine arderea, după cum ne putem uşor încredinţà vârînd în clopot un chibrit aprins. Acesta se stinge. O pasărică, vârîtă acum sub clopot, în acest gaz, moare.

Din multe cercetări, ce s'au făcut cu aerul, s'a dovedit că el e un amestec de două gazuri: unul nu întreţine arderea, nici vieaţa animalelor şi se numeşte *azot;* celălalt gaz întreţine şi arderea şi vieaţa animalelor şi se numeşte *oxigen.*

Oxigenul se găseşte nu numai în aer, ci şi în multe alte corpuri, ca în apă, în rugina unor metale, etc.

Mai toate metalele, lăsate la aer, prind pe deasupra un fel de rugină. Pricina acestei rugini e oxigenul din aer, care se uneşte cu o parte din metal. Apa este formată din amestecarea oxigenului cu un gaz numit *hidrogen.*

www.dacoromanica.ro

77. APARATUL RESPIRATOR ŞI RESPIRAŢIUNEA.

Dacă încercăm să ne ţinem gura închisă şi nasul astupat timp îndelungat, nu putem, căci simţim nevoia să tragem aer în piept şi apoi să-l dăm afară, adică *să respirăm.*

Aerul intră prin gură sau prin nări, trece prin *beregată* şi ajunge la *plămâni.*

Beregata este o ţeavă alcătuită din mai multe inele sgârcioase. Cam în dreptul inimii se desparte în două ramuri: una pentru *plămânul drept,* cealaltă pentru *plămânul stâng,*

Fiecare din cele două ramuri se desparte, întocmai ca tulpina unui arbore, în mai multe rămurele.

Plămânii seamănă cu nişte bureţi şi au o coloare roşie spălăcită. Pârâe când îi strângem şi plutesc pe apă. Ei sunt aşezaţi în coşul pieptului.

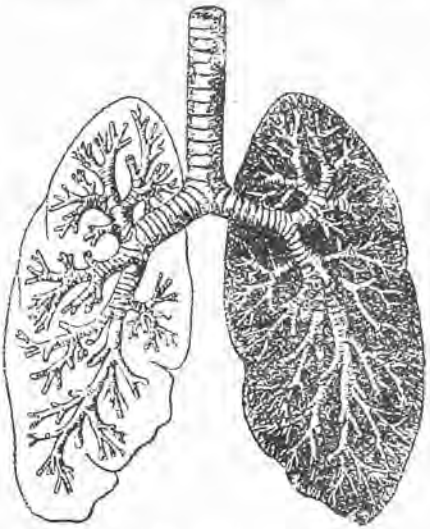

Plămânii.

Când coşul pieptului se umflă, aerul din afară năvăleşte în plămâni. Oxigenul din aer înroşeşte sângele care se află în plămâni şi îl curăţă de materiile netrebuitoare, prefăcându-le în *vapori de apă, acid carbonic* şi alte corpuri. Acestea sunt date afară din plămâni prin *expiraţie,* adică atunci când coşul pieptului se desumflă.

Plămânii cu beregata alcătuesc *aparatul respirator.*

www.dacoromanica.ro

78. ULIUL ŞI GĂINILE.

Ion prinse un uliu şi, ducându-l acasă,
Il legă cu o sfoară
Lângă coteţ afară.
De o vecinătate aşà primejdioasă,
Găini, cocoşi şi gâşte întâiu se îngroziră,
Dar încetul, cu încetul se mai obişnuiră.
Incepură să vie cât coleà să-l privească,
Incă şi să-i vorbească.
Uliul cu blândeţe le primì pe toate;
Le spuse că se crede din suflet norocit,
Pentru vizit' aceasta cu care l-au cinstit.
Căci el însuş nu poate, dar îi pare rău foarte,
La dumnialor să vie,
Vizita să le 'ntoarcă dup' a sa datorie.
Mai adăugă însă că, dacă dumnialor
Ii vor da ajutor
Ca să poată scăpà,
El le făgăduieşte,
— Şi Dumnezeu cunoaşte cum vorba şi-o păzeşte—
Că la orice primejdii va şti a le-ajutà;
Incă din înălţime el le va da de ştire,
Când asupră-le vulpea va face năvălire.
Astă făgăduealà,
Nu mai läsă îndoealà.
Şi găinile proaste, ce doriau să găsească
Pe cineva destoinic să vrea să le păzească,
S'apucară de lucru; azi, mâne, se 'ncercară,
Şi cu ciocuri, cu unghii, abià îl deslegară.
Uliu-şi luă sborul. Dar se întoarse 'ndată,
Şi răpì o găină, pe urmă două, trei,
Pe urmă câte vrei.
— „Ce pază este asta?“ strigă una cu jale.
„Vorba măriei tale

www.dacoromanica.ro

„Erà să ne păzeşti,
„Iar nu să ne jertfeşti.“
— „O! eu ştiu foarte bine cuvântul ce v'am dat,
„Şi ce fel m'am jurat.
„Dar când mă juram astfel, eram legat, supus,
„Acum însă sunt liber şi vă vorbesc de sus.“
Eu, de-aş fi fost găină, nu l-aş fi slobozit.
Dumnialor au făcut-o şi văd că s'au căit.

79. BETLEEMUL.

Dacă scobori din Ierusalim spre răsărit, pe o şoseà numai cu praf şi gropi, ajungi, după trei sferturi de ceas, la Betleem.

Vestitul Betleem al Iudeii, locul de naştere al Domnului nostru Isus Hristos! Câte gânduri cucernice nu-ţi umple sufletul, când te gândeşti pe ce locuri îţi calcă piciorul!

Şi cât de înşelat rămâi şi cum ţi se pustieşte sufletul de cele ce vezi! Pe aceste câmpii arse de soare, roşii de buruieni rele, pe unde David a păscut oile tatălui său şi unde, mai târziu, a fost uns de rege al Izrailiţilor! Aici s'a născut Isus Hristos!

Par'că nu-ţi vine să crezi. Te cuprinde jalea, când intri în oraş şi vezi ticăloşia dintr'însul. Casă lângă casă, mai toate proptite cu pari ca să nu cadă, fără ferestre, cu uşile crăpate, cu acoperişul jos de-l atingi cu capul.

Locuitorii tăcuţi, sdrenţăroşi, te urmăresc ceasuri întregi, ca să le cumperi un crucifix, un şir de metanii sau câteva măsline dintr'un coşuleţ. Te miri cu ce trăesc aceşti oameni, căci nu ară, nu seamănă, nu lucrează nimic, afară de cruciuliţe, metanii şi ţin câtiva măslini, din rodul cărora trăesc ca vai de lume!

Orăşelul are vreo şapte mii de locuitori creştini,

www.dacoromanica.ro

Turci şi Evrei. Singurul lucru vrednic de văzut în Betleem este biserica ridicată pe locul naşterii Domnului Hristos, cea mai veche biserică din Palestina şi, poate, cea dintâiu a creştinătăţii. O biserică frumoasă. Ea a rămas aşà cum a fost la început, căci e foarte trainic zidită; numai acoperişul i-a fost de mai multe ori reînnoit. Un rege al Angliei a acoperit-o cu table de plumb la 1482, dar peste 200 de ani, Turcii au desvelit-o şi au făcut gloanţe de puşcă.

Locul naşterii Mântuitorului, ni-l arată o peşteră lungă de 12 metri, lată şi adâncă de 3 metri. Fundul ei este acoperit cu marmoră. O stea de argint, lipită pe această marmoră, arată locul unde a stat Isus în iesle.

Această biserică este închinată Maicii Precistei. La câteva minute deacolo, este o peşteră în care, după tradiţii, s'ar fi ascuns Iosif şi Maria, în fuga lor spre Egipt. Pereţii peşterii sunt dintr'un fel de cretà pe care credincioşii o cred făcătoare de minuni. Peştera e foarte largă şi se tot lărgeşte mereu, căci hagiii rup din cretă şi iau cu ei bucăţele.

80. MIRCEA CEL MARE.

Mircea cel Mare s'a suit pe tronul Munteniei la anul 1386. El este scoborîtor din vestita familie a Basarabilor şi deaceea i se mai zice şi *Mircea Basarab*. El a domnit 32 de ani şi, fiindcă a avut o domnie aşà de lungă, mai este cunoscut şi sub numele de *Mircea cel Bătrân*.

Mircea a întins departe hotarele Munteniei. Niciodată ţara n'a fost mai mare decât pe vremea lui. Stăpânià toată Muntenia cu banatul Olteniei, Amlaşul şi Făgăraşul de peste munţii Carpaţi, Dobrogea cu cetatea Silistra, peste Dunăre şi partea de miazăzi

www.dacoromanica.ro

a Moldovei, care de atunci s'a numit *Basarabia,* pentrucă o stăpâniau Basarabii.

Mircea a organizat Muntenia. A împărţit ţara în judeţe, hotărînd cine să judece şi cine să strângă dările. A făcut să se mărească negoţul Românilor cu Saşii şi Polonii şi a îngrijit mai cu seamă de oastea ţării.

Pe vremea lui, Turcii băgaseră groaza în popoarele Europii. Ei veniseră din Asia, cuceriseră o mare parte din peninsula Balcanică şi se apropiau cu stăpânirea de Dunăre. Mircea făcù legături de prietenie cu Vladislav, regele Poloniei, şi mai târziu cu Sigismund, regele Ungariei, pentru ca, la un caz de primejdie, să nu fie singur.

Tocmai pe atunci, Turcii porniseră contra Sârbilor şi Bulgarilor ca să le cuprindă ţările. Mircea s'a unit cu ei şi cu toţii au ieşit înaintea duşmanului. Şeful tuturor erà Lazăr, domnitorul Sârbilor. Armatele creştine s'au întâlnit cu Turcii într'o câmpie, care se numeşte *Câmpia Mierlei.* In dimineaţa zilei de luptă, un Sârb pătrunse în cortul sultanului Murat I şi-l omorî. Dar feciorul lui Murat, aprigul Baiazid, poreclit şi Fulgerul, luă comanda în locul tatalui său. El bătù pe creştini, iar Lazăr murì în luptă. După asta, Bulgaria devenì provincie turcească, iar pe Sârbi, Baiazid îi supuse la un greu tribut.

Sultanul intră apoi în Muntenia pentru a pedepsì pe Mircea, că luase parte la luptă. Mircea întâlnì oastea turcească în nişte smârcuri de lângă Craiova, numite *Rovine.* Aici s'a dat o bătălie sângeroasă. Turcii au fost biruiţi, iar Baiazid, lăsând în mânele Românilor muniţiile de răsboiu şi toate prăzile făcute, fugì în grabă peste Dunăre. Bătălia dela Rovine a fost cea dintâiu bătălie pe care creştinii au câştigat-o împotriva Turcilor. Numele lui Mircea ajunse vestit.

www.dacoromanica.ro

81. APARATUL CIRCULATOR. CIRCULAŢIUNEA.

Hrana mistuită în aparatul digestiv răsbeşte prin pereţii acestuia şi ajunge în sânge. Sângele duce materiile hrănitoare în toate părţile corpului pentru a le nutrì.

Sângele e un lichid roşu, mai greu decât apa şi alcătuit dintr'o parte lichidă, în care înnoată o mulţime nenumărată de corpuşoare ce se zic *globule sanguine.*

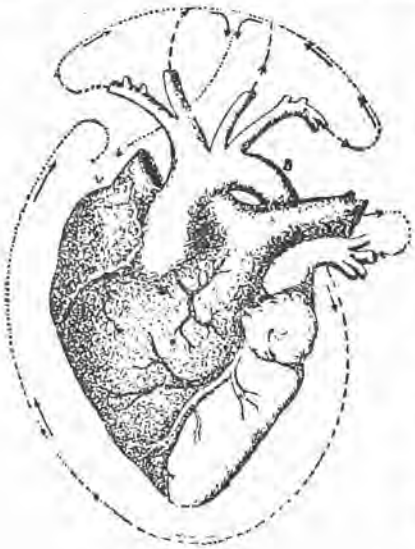

Inima.

Sângele se mişcă în nişte ţevişoare numite *vase sanguine.*

Mişcarea sângelui e pricinuită de *bătăile inimii.* Inima e un fel de pungă cu pereţii foarte groşi şi musculoşi.

Ea e aşezată cam în partea stângă a pieptului şi e împărţită în patru părţi: două în dreapta şi alte două, în stânga.

Cât timp suntem în vieaţă, inima bate mereu, adică se strânge şi se destinde. Când se strânge sângele e împins într'o ţeavă mai groasă, numită *artera aortă.* Aorta, cu cât se depărtează de inimă, cu atât se rămureşte, desfăcându-se în ţevi din ce în ce mai mici. Acestea se desfac apoi în vase mult mai subţiri decât firul de păr, numit *vase capilare.*

Vasele acestea străbat în toate părţile corpului şi sunt foarte numeroase. Sângele, ce se mişcă în *artere,* este subţire şi roş. El e încărcat cu materii hrănitoare, cari străbat pereţii subţiri ai vaselor capilare şi sunt absorbite de către diferitele părţi ale corpului nostru.

In vasele capilare, sângele pierde o parte din hrană şi

www.dacoromanica.ro

absoarbe din corp materiile netrebuitoare, ca acidul carbnnic, vaporii de apă şi altele. Din această pricină, el îşi schimbă coloarea în vânătă-neagră. Acest sânge trece din capilare în ţevi din ce în ce mai largi, numite *vine*, cari îl duc în partea dreaptă a inimii.

Deacì e împins la plămâni. Acì, sângele se curăţă de multe materii netrebuitoare, se înroşeşte din nou şi apoi se întoarce în partea stângă a inimii, de unde e împins iarăş în corp.

Mişcarea această roditoare a sângelui se numeşte *circulaţiune.*

Inima şi ţevişoarele, prin cari umblă sângele, alcătuesc *aparatul circulator.*

Poveţe higienice.— Când omul e sănătos, circulaţiunea se face regulat. Inima bate cam de 70 de ori pe minut şi, la fiece bătaie, aruncă în artere o cantitate de sânge care izbeşte pereţii lor cei elastici. Aceste svâcnituri le simţim când apăsăm cu degetul arterele dela tâmplă sau dela încheetura mânii. Aşà face medicul, când cercetează *pulsul* bolnavului. In unele boale, pulsaţiile sunt mai repezi, uneori ajung la 120 pe minut.

Cu cât sângele e mai mult, mai curat şi mai bogat în hrană, cu atât circulă mai regulat şi cu atât corpul se nutreşte mai bine. Mişcările înlesnesc circulaţia sângelui.

82. ISTORIA TALANŢILOR.

Mântuitorul Hristos a spus pilda aceasta:

„Un om plecând departe, a chemat pe slugile sale şi le-a împărţit averea sa. Unuia i-a dat cinci talanţi, altuia doi, iar altuia unul. A dat fiecărei slugi după cum îi erà vrednicia.

Cel cu cinci talanţi a făcut negoţ şi a câştigat cu dânşii încă cinci talanţi. Tot aşà a făcut şi cel ce luase doi talanţi: a mai câştigat încă doi talanţi.

www.dacoromanica.ro

Iar cel ce luase numai un talant, s'a dus şi a ascuns talantul în pământ.

Nu după multă vreme, s'a întors stăpânul slugilor înapoi şi i-a chemat să-şi dea socoteala de averea lăsată în mânile lor. A venit cel cu cinci talaţi şi a zis: „Stăpâne, mi-ai dat cinci talanţi, eu am mai câştigat cu ei alţi cinci!“ Iar stăpânul i-a răspuns: „Bine! Slugă bună şi credincioasă, peste puţin ai fost credincios, peste multe te voiu pune! Intră în bucuria stăpânului tău!“

Şi venind cel dealdoilea a zis: „Stăpâne, mi-ai dat doi talanţi, eu am câştigat alţi doi talanţi cu ei!“ Iar stăpânul i-a spus celui dealdoilea ca şi celui dintâiu.

Şi venind cel dealtreilea a zis: „Stăpâne, te-am ştiut om aspru. M'am temut de tine şi am ascuns talantul în pământ!“ Iar stăpânul i-a răspuns: „Slugă vicleană şi leneşă! Tocmai deaceeea se cădeà să mi-l dai înapoi cu dobândă!“

Iar întorcându-se către celelalte slugi le spune: „Luaţi-i talantul şi-l daţi celui ce are zece! Că, celui ce are, i se va mai da; iar celui ce nu are, i se va luà şi din ceeace i se pare că are!“

Iar mulţimea, care urmà pe Mântuitorul, a înţeles că Dumnezeu ajută pe om, dar omul singur *este dator să muncească* şi să-şi îmbogăţească mintea şi starea.

Dumnezeu ne va cere socoteală *ce-am făcut cu mintea şi cu ajutorul* ce le-am primit dela dânsul.

83. UN FIU NEVREDNIC.

E noapte. Cocoşii au cântat întâia oară. Baba Rada stă la căpătâiul soţului bolnav. De trei nopţi n'a închis ochii şi oftează într'una.

— „Ce tot oftezi mereu, nevastă? De-o vrea Dum-

www.dacoromanica.ro

nezeu şi de-oiu mai aveà zile, am să scap, de unde nu, voia-i la El. Ce putem noi face?" îi zice moş Toma soţiei sale.

— „Nu de moarte mă tem," îi spune ea, „ci de vieaţă. Ar trebuì să mă ia Dumnezeu şi pe mine odată cu tine. Dacă mori tu, cum rămân eu? O zi dacă n'ai cu ce, pare un an. Cu nădejdea la fecior şi la noră, lungeşti răbdarea. Tot mi-ai zis într'una: „Pune, nevastă, pământul pe numele lui Niţă; e singurul nostru fecior. Pentru tine pun eu bani la bancă. Mi-ai pus?... Acum rămân şi fără pământ şi fără bani, ca un câne al nimănui."

— „Lasă, babo, nu-ţi face inimă rea, că m'am gândit eu şi la tine. Să cauţi la al treilea par dela poartă din dos, spre stânga, că sunt o sută de galbeni într'o cutie," şopteşte bătrânul. „O să ai cu ce-ţi ţine zilele, fără s'aştepţi mila copiilor. Ei sunt bucuroşi când le dai, nu când le ceri."

Niţă din odaia dealături, nu dormià; auzise vorbele bătrânului. Înţelese că-i vorba de bani şi ştià obiceiul tatălui său, de a ascunde bani în pământ.

Dimineaţa, el trebuià să plece la moară. Inainte de plecare desgropă banii şi-i luă cu dânsul.

Bătrâna, după ce l-a văzut c'a plecat, se furişează de noră-sa şi se duce cu toporul, ca să desgroape comoara. Numără parii odată, de două ori, ca să nu se înşele, când, la al treilea par, pământul scormonit. Pe loc îi înghieţă inima.

— „I-a furat hoţul de Niţă," zice ea bocindu-se şi alergă să spună bătrânului.

Cum aude bietul moşneag, îngălbeneşte şi-l apucă tusea. I-a dat baba ceàiu cu miere, l-a ridicat pe perini, dar degeaba. Il supărase tare fapta fecioruluì. Tusea îl dete în horcăit. A adus preotul de l-a grijit şi până într'un ceas şi-a dat duhul.

S'a dus bătrânul, par'că n'a fost de când lumea.

www.dacoromanica.ro

Biata babă l-a bocit, până s'a sfârşit aproape. Când a venit Niţă, l-a întrebat de cutie, dar a tăgăduit. I s'a făcut negru înaintea ochilor şi a căzut mototol jos. Au ridicat-o şi, când şi-a venit în fire, bolborosià vorbe neînţelese, arătând la gard. Blestemà pe Niţă şi arătà cu mâna la cer.

Nu l-a putut petrece nici pe bătrân, îi curgeau doar lacrămile şiroaie. Luni l-au înmormântat pe moşneag şi până Joi l-a ajuns şi ea.

N'a putut răbdà supărarea. A rămas feciorul cu de toate.

Niţă, cum a îngropat părinţii, şi-a schimbat firea. Mereu par'că o vedeà pe mamă-sa dojenindu-l. Ziua se mai da după lucru şi mai uità; când s'apropià noaptea, îl cuprindeà fiori şi nu puteà să închidă ochii.

Ca să-i treacă vremea şi să uite, a început să deprindă obiceiul băuturii. Petreceà la cârciumă, cu toţi răii satului, toată nopticica. Bea până nu mai ştià de capul lui, jucà cărţi şi banii fugiau dela dînsul văzând cu ochii. In scurtă vreme, se duse toţi galbenii din cutiuţă şi venì rândul celeilalte averi. Vândù vitele una câte una, apoi pământul, pe urmă venì rândul lucrurilor din casă şi în curând rămase lipit.

Femeia şi o copilă, care o aveà, i-au rămas pe drumuri; el, prăpădit de neodihnă şi muncit de cuget, s'a aruncat într'o noapte în fântâna părăsită dela marginea satului.

84. BĂTĂLIA DELA NICOPOLE.

Mircea cel Mare încheiase un tractat de prietenie cu Sigismund, regele Ungurilor, prin care se legau să se ajute împreună împotriva Turcilor. Pe Sigismund îl neliniştià tare creşterea puterei turceşti.

www.dacoromanica.ro

Dacă Mircea n'ar fi bătut pe Turci, Ungaria ar fi fost amenințată și ea.

Sigismund își puse în minte să dea o luptă mare împotriva Turcilor. El înștiință pe Mircea despre planurile lui și trimise veste la multe popoare creștine din Europa, ca să-i dea ajutor. Strânse oaste mare, de diferite neamuri: Unguri, Francezi, Englezi, Nemți și Români. Intre dânșii erà și Frederic de Zollern, străbunul regelui nostru, care venise în grabă la chemarea lui Sigismund. Conducătorul oastei erà Sigismund.

Armatele creștine trecură Dunărea și se întâlniră cu Turcii la cetatea Nicopole. Armata turcească erà mai mare decât cea creștină. Inainte de luptă s'a ținut un sfat de răsboiu. Sigismund a fost de părere ca lupta s'o înceapă Mircea și cu Românii, ca unii cari s'au mai luptat cu Turcii, ba i-aù și învins.

Francezii nu voiră însă cu nici un chip să primească acest lucru. Cerură ca să atace ei întâiu, socotind aceasta ca o onoare. Baiazid își așeză armata pe trei rânduri de bătaie. In rândul dintâiu puse oastea lui de strânsură, în al doilea, armata regulată, iar în cel de al treilea rând, pe vestiții ieniceri. Pe delături erà așezată călărimea turcă (spahii). Francezii s'au aruncat cu multă vitejie asupra dușmanului. Doboară rândurile dintâi, învîng pe cele de al doilea și tocmai, când credeau că au isprăvit, deodată ies înaintea lor ienicerii. Francezii sunt încunjurați din toate părțile și cea mai mare parte din ei sunt măcelăriți. Atunci, oastea creștină spăimântată apucă fuga. Sigismund, rupându-și părul de durere, o ia și el spre Dunăre și ar fi fost ucis, dacă nu i-ar fi scăpat vieața Frederic de Zollern.

Vestea înfrângerii dela Nicopole s'a auzit în toată Europa și a umplut de spaimă pe creștini. Mircea a trecut Dunărea, întorcându-se în țară, fiind sigur că sultanul va veni împotriva lui să se răsbune.

www.dacoromanica.ro

85. SFATURI HIGIENICE CU PRIVIRE LA HRANĂ.

Trebuie să fim cu multă băgare de seama la calitatea alimentelor cu cari ne hrănim, căci de multe ori se întâmplă, să mâncăm otravă în loc de hrană.

Să ne ferim de carnea rea şi veche, care a început sa putrezească; asemenea carne e uneori neagră, alteori verzuie şi lipicioasă.

Carnea de vacă, când e proaspătă şi bună, are o coloare roşie-trandafirie şi e acoperită de o pătură de grăsime albă-gălbuie. Dacă o strângi între degete, lasă un suc roş. Măduva oaselor e tare, roşie sau gălbuie.

Să ne ferim de cărnurile animalelor bolnave. Mâncând asemenea cărnuri, ne putem îmbolnăvì de multe boale rele. Când nu suntem bine încredinţaţi de sănătatea animalului, trebuie să mâncăm carnea bine friptă, ori bine fiartă.

Laptele deasemenea să fie bine fiert.

Pânea bună se cunoaşte după următoarele semne: are coaja groasă, galbenă sau rumenă; e poroasă şi bine coaptă, miezul e moale, nelipicios şi elastic.

Să potrivim alimentele cu felul ocupaţiunilor noastre, cu starea stomacului şi cu anotimpurile.

Băutura cea mai bună e apa limpede şi proaspătă de izvor. Vinul e bun numai pentru oamenii în vârstă, pentru copii nu e bun.

86. O MÂNCARE SCUMPĂ.

Domnul Dumitru Manolescu, proprietarul moşiei Văleni, se hotărî să dea o masă prietenilor de ziua lui. Ii merseşe bine trebile în vara aceea, avusese belşug, vânduse toate cu preţ şi voià să-şi bucure şi prietenii.

www.dacoromanica.ro

Aproape de Sf. Dumitru, se sfătueşte cu soţia sa despre felurile bucatelor şi al băuturilor, cum trebuie să rânduească masa şi multe altele, cerute la o asemenea zi.

— „Dumitre," zice nevasta către soţul său, „eu sunt de părere să facem friptură de fazani. Fazani nu mănâncă oricine şi numai aşà le-am dovedì, că le-am dat o masă mai deosebită. Ar aveà în urmă ce lăudà dela masa noastră."

— „Ideea ta nu e rea, nevastă, şi nu-i mare lucru pentru noi să cheltuim 20 napoleoni mai mult, pentru nişte prieteni, dar e păcat. E păcat să aruncăm suma aceasta pe ceva nefolositor. Prietenii noştri vor mâncà friptură de curcan şi au să fie tot atât de mulţumiţi. Cei 20 napoleoni i-om da săracilor şi prin aceasta vom mulţumì şi pe Dumnezeu care ne-a dat belşugul din anul acesta."

— „Foarte bine, bărbate. Aşà să facem şi va fi spre lauda Domnului."

In ziua hotărîtă, se strâng 20 prieteni ai proprietarului: oameni de cinste, tot unul şi unul. Masa întinsă îi aşteptà cu bucate fel de fel, iar în mijlocul ei, erà o farfurie acoperită. Au mâncat cu toţii îndeajuns, au băut, au închinat pentru fericirea gazdei şi au rămas destul de mulţumiţi. La urmă, domnul Manolescu se scoală şi par'că vrea să ţie o cuvântare:

— „Scumpii mei prieteni, am mâncat din toate felurile de mâncări. Numai unul ne-a mai rămas şi acesta e cel mai bun, dar şi cel mai scump. Se află aici în farfurie."

Zicând acestea, descoperì farfuria şi oaspeţii văzură cu mirare pe dânsa mai mulţi napoleoni.

— „Nevasta mea," continuă el, „voià să vă ospăteze cu friptură de fazan. Eu am crezut că ar fi păcat să arunc banii pe aşà lucru, fiind încredinţat că voi veţi fi destul de mulţumiţi şi cu friptură de curcan. Douăzeci de napoleoni, cari trebuià să-i dau

www.cacoromanea.ro

pe fazani, sunt aici pe farfurie şi am hotărît să-i dăm la câţiva oameni nevoiaşi. Cred că, prin această faptă, vă aduc o bucurie şi mai mare."

— „Bravo!" strigară toţi într'un glas. „Fapta ta merită multă laudă, iubite prietene. Să trăeşti şi Dumnezeu să te binecuvinteze."

— „Nu-i deajuns atât," zice unul dintre oaspeţi. „Fiecare dintre noi, ar mai puteà adăogà la acest fel de mâncare, câte o mică bucăţică. Atunci s'ar bucurà mai mulţi săraci, şi noi ne-am învrednicì mai mult în faţa lui Dumnezeu."

La auzul acestor vorbe, toţi se grăbiră să pună câte un napoleon peste banii din farfurie. Şi bucuria tuturor celor de faţă se mărì, căci, pe lângă mulţumirea trupească au putut să aibă şi pe cea sufletească.

87. TRACTATUL LUI MIRCEA CU TURCII. MOARTEA LUI.

Baiazid, după victoria dela Nicopole, hotărî să se răsbune strașnic pe Mircea. De data asta erà sigur că va cuprinde Muntenia. Sultanul a trecut Dunărea cu oaste mare, ca să-l prăpădească pe domnul român. Mircea porni pe bătrâni, femei şi copii la munţi, iar în drumul Turcilor pustiì totul. Turcii începură să sufere de foame. Ei au întâlnit pe Mircea lângă apa Ialomiţei. Lupta s'a dat şi de astădată tot în nişte locuri mocirloase. Deaceea şi lupta aceasta este cunoscută tot sub numele de *Bătălia dela Rovine*. Turcii au fost cu totul învinşi, căci Românii se bătură cu multă tărie, cu duşmanii, ştiind că altfel îşi vor pierde ţara.

Nu mult după asta, Baiazid murì; iar Mircea, pentru a aveà linişte dela Turci, încheie pace cu dânşii. Condiţiile păcii erau: Turcii să nu se amestece în trebile ţării, domnul să fie ales de boieri şi de Mitropolit, iar Turcii numai să-

www.dacoromanica.ro

întărească. Muntenia să poată purtà răsboiu cu cine va voi. Turcii să nu se aşeze în ţară, nici să facă giamii, ci s'o apere când va trebuì. Pentru aceasta, Muntenia trebuià să le plătească 3000 de galbenĭ pe fiecare an, nu ca tribut ci ca dar de bunăvoie.

Mircea, după o domnie glorioasă şi lungă de 32 de ani, a murit în anul 1418 şi a fost înmormântat la mănăstirea Cozia, făcută de dânsul. Mormântul lui se vede şi astăzi. Pe peretele mănăstirii este chipul lui Mircea, îmbrăcat cu zale de fier.

Mircea a fost unul din cei mai mari domnitori ai Românilor. Numele lui erà cunoscut până departe. Chiar Turcii îl socotiau ca cel mai viteaz dintre principii creştini.

88. SPADA ŞI CREDINŢA.

Ce furtuni n'au mai pornit,
Pofta răilor şi ura,
Ca să pieri tu, neam iubit!
Dar de toţi ne-au mântuit
Spada noastră şi Scriptura.
Sfântul steag ne-a fost altar
Şi sub el sărim grămadă,
Să ne batem la hotar.
Ghioagă dă orice stejar,
Orice coasă dă o spadă.

www.dacoromanica.ro

Iar când braţul ne cădeà
Uneori fără putere,
Nici atunci nu ne scădeà
Inima, c'avem în ea
Scris „Hristos“ ca mângăiere.
Ce de ură s'a pornit
Căutând a ta pierzare!
Dar ai stat şi-ai biruit.
Căci prin spada-ţi a grăit
Domnul cel ce'n veci e tare!

89. IZVORUL.

Intr'o zi de vară, trei călători se întâlniră lângă un izvor. Unul erà muncitor, altul un bătrân neputincios şi al treilea un copilandru. Acesta căutà o oaie rătăcită.

Tustrei nu mai puteau de sete. Li se uscase buzele. In spatele izvorului erà o piatră mare pe care erau scrise aceste cuvinte: *„FII CA MINE“*

Drumeţii au băut din apa limpede şi rece şi şi-au potolit setea. Acum pot să mai stea de vorbă şi să tălmăcească înţelesul cuvintelor de pe piatră.

Muncitorul zise: „Apa din izvor se plimbă încet, încet prin locuri întinse. Se întâlneşte cu apa altor izvoare şi par'că i-ar zice: „Frăţioare, să mergem împreună“ până când se face pârâu. Pârâul mai îndrăzneţ ocoleşte stâncile şi aleargă în vale, de se întâlneşte cu alte pâraie până formează un râu. Mai multe râuri unesc apele şi formează un fluviu mare. Picătură cu picătură se face lacul mare. Eu înţeleg scrisul de pe piatră, că trebuie să lucrăm neîncetat. Numai aşà vom puteà câştigà mult, spre a ne îmbogăţì.“

Bătrânul, după ce ascultă cu băgare de seamă ex-

www.dacoromanica.ro

plicarea muncitorului, zise: „Eu cred că altfel trebuesc tălmăcite vorbele depe piatră: „Oamenii şi animalele vin să-şi astâmpere setea, fără plată. El ne dă pildă să ajutăm pe aproapele nostru, fără să aşteptăm răsplata."

Copilandrul ascultă în tăcere pe cei doi drumeţi. Ei voiră să afle şi părerea lui, ca mai tânăr.

El răspunse fără încunjur: „Apa izvorului e bună, când e curată. Dacă e murdară, nici omul nici dobitoacele n'o beau. Cuvintele scrise pe piatră eu le tălmăcesc: Să căutăm să fim curaţi!"

Pornesc apoi cu toţii dela izvor. In drum poposesc la umbra unui copac bătrân. Tot acolo ajunge şi se opreşte un al patrulea călător. Cum stau ei aşà de vorbă, cei trei dintâi au povestit fiecare celui de al patrulea tălmăcirea cuvintelor scrise la izvor.

— „Cu toţii aveţi dreptate!" răspunde călătorul sosit în urmă.

90. APA DE BĂUT.

Apa este băutura cea mai sănătoasă şi mai întrebuinţată. Fără de ea, nu putem trăi.

O apă bună de băut trebuie să fie limpede, fără coloare, fără nici un miros, cu gust plăcut, fără de microbi, cari dau boale. Carnea şi legumele sa fiarbă cu uşurinţă, şi cu săpunul să facă spumă.

Când apa nu e curată sau are microbi de boale, e bine s'o fierbem, s'o răcim şi apoi s'o bem, ori s'o limpezim cu *piatră acră*. Limpezirea se face astfel: Se pun într'un vas 4 grame de *piatră acră* la un decalitru de apă, se amestecă cu un' băţ şi se lasă apoi în linişte. In oraşe mari, limpezirea se face prin *filtre*.

Când mâncăm, nu e bine să bem apă prea rece şi

www.dacoromanica.ro

multă. Mai cuminte şi mai sănătos e, să bem după masă. Un om are nevoie zilnic cam de 2 litri de lichid.

Când suntem însetaţi, să bem apă câte puţină, iar nu multă dintr'o dată, căci nu ne răcoreşte şi apoi putem să ne îmbolnăvim.

Apa, băută în măsură potrivită, ajută la mistuire; dacă bem prea multă, măreşte stomacul şi-l îmbolnăveşte.

Cea mai bună apă de băut este apa de izvor. Şi apa din fântână, bine îngrijită, este bună de băut, mai ales când sunt departe de latrine, cimitire şi de locurile pe unde umblă vitele.

Fântânile trebuesc totdeauna acoperite, ca să nu dea necurăţeniile într'însele.

---

91. ALEXANDRU CEL BUN.

După ce s'a stins familia lui Bogdan, Moldovenii au adus la domnie o altă familie, numită *Muşat*. Cel dintâiu domn vestit dintre Muşaţi a fost Alexandru cel Bun. El s'a suit pe tron la 1400, ajutat de către Mircea cel Mare.

Alexandru cel Bun a fost un domn paşnic. A trăit în linişte cu toţi vecinii lui, ocupându-se să ocârmuească cu înţelepciune şi cu blândeţe ţara Moldovei.

Chiar dela începutul domniei, Alexandru cel Bun a încheiat o alianţă de prietenie cu Vladislav, regele Poloniei, pe a cărei rudă o luă în căsătorie. Amândoi se legau ca să se ajute la nevoie. Vladislav însă s'a înţeles în ascuns cu Sigismund, regele unguresc, ca să împartă Moldova pe din două. Alexandru, măcar că află de purtarea necinstită a lui Vladislav, se făcù că nu ştie nimic.

Tocmai pe atunci, Polonii se încurcaseră în războiu cu Cavalerii Teutoni. Vladislav cerù ajutor dela Alexandru. Acesta, ca să-i dovedească că el se ţine de cuvânt, i-a trimis 400 de călăreţi, sub comanda Spătarului Coman.

www.dacoromanica.ro

Moldovenii s'au dus în Germania, unde au bătut strașnic pe Cavaleri.

Alexandru cel Bun a fost un ocârmuitor foarte înțelept. A împărțit Moldova în ținuturi, punând anumiți boieri în fruntea lor ca să îngrijească de ele, a luat măsuri ca judecățile să se facă cu dreptate. Pentru ca buna stare a locuitorilor țării să crească, a făcut ca mărfurile străine să se aducă cu înlesnire în Moldova, ca să înflorească comerțul. A făcut biserici și mănăstiri și o școală în Suceava, pentru învățătură mai înaltă. A dat voie Armenilor și Secuilor să se așeze prin târgurile și prin unele sate ale Moldovei, ca să mărească populația. Tot în vremea lui au venit pe la noi Țiganii.

Pe timpul lui Alexandru cel Bun, Moldova era o țară bogată. Vladislav al Poloniei, fiind în nevoie, s'a împrumutat dela Alexandru cu 4000 de galbeni, pentru care împrumut regele zălogi Pocuția.

Alexandru cel Bun a domnit 32 de ani, ca și Mircea. A murit bătrân și a fost plâns de toți locuitorii țării, căci le fusese ca un părinte. Mormântul lui este la mănăstirea Bistrița, din județul Neamț.

www.dacoromanica.ro

92. MĂSLINUL.

Măslinul este un pom care creşte în ţinuturile calde din jurul Mării Mediterane. El poate ajunge până la o înălţime de 12 metri. Trunchiul seamănă cu al sălciei şi e câteodată scorburos. Frunzele, totdeauna verzi, sunt lunguiețe şi au pe dos solzi argintii ca la salcie. Florile sunt albe. Fructele sunt verzi şi au o carne uleioasă şi un sâmbure tare.

Măslinele se culeg înainte de a fi coapte bine, se pun în leşie şi apoi în uleiu sau saramură.

Din măsline, prin stoarcere, se scoate untdelemnul. El se întrebuinţează, după calitate, la gătit, ars, uns sau în săpunerie.

Când măslinile sunt prea coapte, untdelemnul nu este aşà bun.

Lemnul de măslin lustruit are vine frumoase şi se fac din el bastoane, chenare, cutiute, bile de popici.

In timpurile vechi ramura de măslin erà semnul păcii.

Grecii vechi povestiau că măslinul a ieşit astfel: „Zeiţa Atena s'a luat la întrecere cu un zeu, pentru ca să vadă care din doi va da oamenilor lucrul cel mai folositor. Zeul a bătut în pământ şi a apărut un cal; zeiţa a înfipt un beţişor în pământ şi s'a prefăcut în măslin. Toţi au fost

www.dacoromanica.ro

de părere că măslinul zeiței este un lucru foarte bun, căci fructele lui sunt hrana săracului." Și într'adevăr până astăzi, măslinele sunt o binefacere pentru oamenii nevoiași.

93. DESPRE IMBRĂCĂMINTE.

Ca să fim sănătoși avem nevoie și de căldură potrivită. Căldura și-o capătă corpul nostru prin mișcări și hrană, iar veșmintele ne-o păstrează. Ele ne-o apără și de răceală și de căldură, ba și de umezeală.

Veșmintele trebuiesc potrivite după timp, după vârstă și după partea corpului pe care o acoperă.

Iarna e bine să purtăm haine mai groase, de lână, căci lâna este rea conducătoare de căldură și ne păstrează mai bine căldura corpului decât alte țesături. Vara, hainele de coloare deschisă și cele de bumbac sunt mai răcoroase. In deobște e bine să nu purtăm haine prea călduroase, căci putem mai ușor răci.

Gâtul să nu-l înfășurăm. Capul deasemenea nu are trebuință de o îmbrăcăminte prea călduroasă. Iarna, o pălărie de pâslă e adeseaori deajuns; iar vara, o pălărie de paie.

Incălțămintea să se potrivească pe picior. Albiturile ce se pun pe trup, pe dedesubt, să fie făcute din bumbac, din in sau din cânepă. Persoanele, cari înnădușesc mult, e bine să poarte pe dedesubt o flanelă. Când suntem năduși̦i, trebuie să ne schimbăm hainele cu altele uscate.

Imbrăcămintea să fie făcută totdeauna după corp; să nu-l strângă în nici o parte, și să nu împiedice circulația sângelui și respirația.

Veșmintele să se păstreze în cea mai mare curățenie.

www.dacoromanica.ro

94. RĂVĂŞELUL SPÂNULUI.

A fost odată într'un sat, un om care aveà un fecior. El totdeauna povăţuià pe fiul său, sa se ferească cât va puteà, să nu aibă afacere cu spâni.

Fiul său, un flăcăiandru viu ca spirtul şi deştept, învăţase toată treaba câmpului şi lucrà el în locul lui tătâne-său; iar bătrânul se odihnià.

Intr'una din zile, văzând că li se sfârşeşte mălaiul şi făina, cerù voie dela tată-său să se ducă la moară cu un sac de grâu; până să plece, se cam amurgise. Tânărul nostru plecă; iar tatăl său avù grijă şi de astădată să-i zică:

— „Vezi, fătul meu, să nu macini unde vei vedeà vreun morar spân!" Şi, fiindcă la marginea satului erau trei mori la rând, flăcăiandrul îşi puse în gând, să meargă la una din trei, ca să macine.

Se duse la moara dintâiu, care erà în calea sa. In uşa morii, un spân îl întâmpină, zicându-i:

— „Vino la noi, măi vere, să-ţi măcinăm!"

— „Nu," zise băiatul, „fiindcă tata mi-a zis să nu macin unde voiu vedeà morar spân."

Pornind mai înainte, merse ce merse şi dete de moara a doua. Aici, ca şi la cea dintâiu, îi ieşì înainte un spân şi pornì la moara a treia. Cum ajunse şi acì, încă un spân îl aşteptà la uşa morii:

„Măi verişcane, vino la noi să-ţi măcinăm!"

— „Apoi, vericule," îi răspunse el atunci cam cu necaz, „dacă toată lumea a spânit, sunt silit să macin la tine!"

Intră deci în moară şi turnă în coş. Iar spânul îi zise: „Aici, la noi, băiete, este obiceiu, ca din făina care iese întâiu, să se facă o turtă şi, cine o spune o minciună mai mare, a lui să fie turta."

— „Dacă astfel vă este obiceiul," zise băiatul, „aşà să fie!"

www.dacoromanica.ro

Spânul făcù un foc mare în mijlocul morii şi puse apă să dea în crop; după aceea se apucă de turtă: turnă apă, apă multă; puse făină, făină multă şi tot puse, până se isprăvì toată făina şi făcù o turtă mare cât toate zilele.

Făcându-se spuză, jăruì focul şi puse turta să se coacă.

— „Acum," zise spânul, „să spunem câte o minciună, până s'o coace turta, şi aşà începi tu, băiete!"

— „Ba începi tu, spânule!" zise flăcăiandrul.

„Ba începi tu, băiete!"

— „Ba începi tu, spânule!"

In cele mai depe urmă, începù spânul să spuie:

— „Tata erà herghelegiu şi mă trimeteà adesea, să-i păzesc caii. Intr'una din zile, pe la nămiez, mă dădui cam de o parte, la umbra unui copac; când mă pomeniiu, ia caii de unde nu-s.

Apucaiu la vale, apucaiu la deal, caii nu sunt. In sus, în jos, ajunsei la marginea mării. Acì văzui un vrej de dovleac, gros cât o altă aia; o luai şi eu la sănătoasa pe vrej, ca să văd unde mă scoate, când băgaiu de seamă că trecusem marea şi pe celălalt mal, în vârful vrejului, o namilă de dovleac cât Ţarigradul de mare. Mă dusei până la dânsul; dar ce să vezi? Dovleacul erà putred şi găurit dedesubtul vrejului.

Intraiu înăuntru, să văd dacă nu cumva caii or fi intrat în dovleac. Căutaiu încoace, căutaiu încolo, prin dovleac, caii nu sunt nicăiri. Mai dădui un ocol prin colţuri şi, când în cele din urmă, găsii caii, cari se adăpostiseră sub o sămânţă a dovleacului; îi scot afară şi-i iau la bice. Acasă erà să mă bată tată-meu, pentrucă întârziasem; dar m'a iertat, după ce-i spuseiu şiretenia istoriei.

„Acum spune şi tu, băiete, să vedem!" Şi pe când zise asta, întoarse şi turta, care se copsese pe o parte.

www.dacoromanica.ro

Flăcăiandrul nostru, român desghieţat, pricepù după ce umblă spânul, dar nu-l lăsă să se sfinţească şi, tuşind de vreo două ori, începù şi el:

— „Tatăl meu erà stupar; cinci albine n'aveau loc în stupii lui, şi mă trimiteà cu ele să le pasc. Intr'una din zile, o vijelie groaznică îmi răspândì albinele. După ce încetă vijelia, îmi caut albinele în toate părţile şi le găsesc; dar două lipsiau.

Ce să fac? Acasă nu puteam să mă întorc, căci îmi erà frică de ciuvică. Trimit cele trei albine acasă şi eu plec să caut albinele fugite. După ce am cutreerat toată ţara, găsesc albinele la un ţăran, care le prinsese şi le pusese la jug, de-şi arase tot câmpul. Iau albinele dela dânsul, cam cu mârâeală, şi vreau să mă întorc acasă, când bag de seamă, că albinele se cam stricase la ceafă, de jug.

Atunci iau o frunză de nuc şi le şterg puţinel; dar în ceafa lor, văd deodată crescuţi doi nuci mari, cari şi făcuseră roade. Băieţii de prin sat, văzând nucile li se scurgeau ochii şi începură a aruncà cu bulgări, pânăce, când am ajuns acasă, se făcuse acolo sus, în nuci, un pământ de arat, aşà de frumos, în cât îţi rămâneà inima la dânsul.

Văzând tată-meu aşà câmp, urcă plugul şi ară. După ce a semănat, crescù un orz înfricoşat, de-ţi erà mai mare dragul să te uiţi la el. Dacă văzù tată-meu că orzul erà bun de secerat, se urcă cu câţiva argaţi, ca să-l secere. Seceră într'o parte, seceră într'alta, până când iese un iepure din orz şi p'acì ţi-e drumul.

Tata aruncă secera după el şi i se înfipse deasupra coadei. Iepurele fugi, tata după el, până când văzù că iepurele umblà să sară jos; atunci îi dete o gură, căci acum nu-i mai erà de iepure, ci îi erà de secere. Sărind iepurele, îi căzù secera şi cu ea împreună şi un răvaş; tată-meu luă răvaşul şi-l cetì.

— „Ce ziceà în răvaş?" zise spânul, nerăbdător

www.dacoromanica.ro

sa vadă sfârșitul povestii, căci trecuse de miezul nopții.

„Ziceà," răspunse flăcăiașul, „că spânul mai mult să nu umble cu șoalda, că turta e a băiatului."

Un pocnet se auzì, de răsună toată moara; spânul plesnise de necaz, că-l păcălise Românașul; iar băiatul luă turta și se duse acasă.

95. PETRE ISPIRESCU.

Petre Ispirescu s'a născut în București la 1830. El a fost multă vreme culegător-tipograf, ajungând la urmă să conducă singur o tipografie.

S'a făcut cunoscut prin *„Snoavele"* și *„Basmele Românilor"*, cari se cetesc cu multă plăcere de oricine.

A murit în vârstă de 57 ani.

96. VLAD ȚEPEȘ.

După moartea lui Mircea cel Mare, Muntenia a slăbit. Urmașii lui Mircea s'au luat la ceartă pentru domnie. Din pricina acestor certuri, țara căzù pradă Turcilor și Ungurilor. Domnii nu se mai îngrijiau de trebile țării. Buna orânduealâ, făcută de către Mircea, se stricase; iar țara se umpluse de hoți, cari prădau și jefuiau la drumul mare.

Oamenii pierduseră gustul de muncă, nemai fiind siguri pe avutul lor. Ei trăiau cei mai mulți în nevoie, iar cerșitorii se înmulțiseră așà, că-i vedeai pe toate drumurile.

Urmașii lui Mircea, ca să poată stăpâni domnia, sporiră tributul către Turci, obligându-se unii din ei să dea și 500 de copii pe an, pentru oastea ienicerilor.

In această stare erà Muntenia, în 1456 când se sui Vlad Țepeș pe tron.

www.dacoromanica.ro

Vlad erà din familia Basarabilor. Tatăl său, Vlad Dracul, fostul domn al Munteniei, erà fiul lui Mircea cel Mare.

Vlad ocupă domnia cu ajutorul turcesc. Văzând starea ruşinoasă şi înjosită în care se găsià Muntenia, se hotărî s'o îndrepteze. Pentru asta a fost fără milă cu cei răi, iar despre dânsul se spune că a bătut cu piroane turbanele unor Turci, de capetele lor, fiindcă nu voise să le scoată înaintea domnitorului. Pe cerşitori i-a strâns la un loc, le-a dat un ospăţ, apoi i-a ucis, dându-le foc.

După ce a pedepsit fără milă pe vinovaţi, şi uneori şi pe cei mai puţin vinovaţi, a făcut iar ordine şi rânduială în ţară. Aşà de mult se temeà lumea de dânsul, încât cu nimic nu puteai să sileşti pe cineva să-i calce poruncile.

97. PARABOLA LUCRĂTORILOR VIEI.

Mântuitorul a spus pilda aceasta:

„Un om a sădit o vie, a împrejmuit-o, a înzestrat-o cu tot ce-i trebuià, a dat-o lucrătorilor şi s'a dus departe. Iar când s'a apropiat vremea culesului, a trimis slugile sale la lucrătorii viei, ca să ia rodul. Lucrătorii au prins pe slugile stăpânului. Pe unul l-au bătut, pe altul l-au omorît, iar pe al treilea l-au ucis cu pietre.

Stăpânul, când a auzit, a trimis la vie alte slugi,

www.dacoromanica.ro

mai multe ca întâiaş dată. Şi cu acestea s'au purtat lucrătorii tot aşà.

Mai târziu, stăpânul viei a trimis chiar pe fiul său, gândind aşà: „Au să se ruşineze de fiul meu!“ Iar lucrătorii, văzând pe fiul stăpânului, au zis între dânşii: „Vine moştenitorul viei. Haide să-l omorîm şi să stăpânim noi via!“ Şi, prinzându-l l-au scos afară din vie şi l-au omorît.“

— „Ce va face stăpânul viei, când va venì?“ întreabă Mântuitorul, întorcându-se la mulţime.

— „Va da pierzaniei pre cei răi, iar via o va da altor lucrători, cari îi vor da rodul la vremea lúi!“ i-au răspuns din mulţime.

In această parabolă, Mântuitorul a amintit că Dumnezeu a ales din poporul izrailit pe cei mai credincioşi, ca să-i întoarcă dela calea cea rea. Izrailiţii s'au purtat cu prorocii, întocmai cum s'au purtat lucrătorii viei. Mai pe urmă, Dumnezeu a trimis chiar pe Fiul Său pe pământ, ca să-i întoarcă pe Izrailiţi la calea cea dreaptă. Cu Fiul lui Dumnezeu, cu Isus, s'au purtat tot aşà: L-au răstignit pe cruce şi l-au omorît. Atunci Dumnezeu a părăsit pe Izrailiţi şi a întemeiat legea creştinească şi a lăţit-o la toate neamurile pământului.

98. TRAIUL IN AER LIBER.

Fiindcă fără aer, vieaţa nu e cu putinţă, trebuie să ne îngrijim să respirăm totdeauna aer curat, rece şi uscat.

Când aerul cuprinde prea mult acid carbonic, sau alte gazuri vătămătoare, nu e bun de respirat, produce ameţeli şi chiar moarte.

Nişte prinşi din războiu au fost închişi într'o cameră şi în scurt timp au murit toţi, din pricina aerului stricat prin respiraţia lor.

www.dacoromanica.ro

Aerul dintr'o cameră se strică nu numai prin traiul oamenilor, ci şi prin necurăţeniile din casă.

E foarte vătămător pentru sănătate să se usuce rufele ori obiectele în casă, ori să se ţină animale.

Deasemenea, o sobă din care iese fum, lampa în care arde petrol rău, otrăvesc aerul dintr'o cameră.

Din aer stricat se nasc o mulţime de boale cari slăbesc corpul şi de multe ori îl doboară.

Să primenim mereu aerul locuinţelor noastre, deschizând uşile şi ferestrele.

Vara, totdeauna, fereastra să fie deschisă. Iarna s'o deschidem de câteva ori pe zi. Frigul nu e aşà de periculos, cum e aerul otrăvit. Să nu astupăm niciodată soba, ca să putem respirà şi noaptea aer mai curat.

Traiul în aer liber, afară, e foarte bun pentru sănătate. Boalele de piept nu se vindecă decât respirând aer curat, cum e aerul dela ţară.

---

99. VÂNTULE!

Vântule, nebunule,
De ţi-ai rupe strunele.
Că tu cânţi de 'nmormântare
Florilor depe cărare,
De rămâne lunca rară,
Şesul, ca trecut prin pară.

Nu te doare, când suspini,
Prin uscaţii mărăcini
Când smulgi uşa din ţâţâni,
Bietului bordeiu sărac,
Unde sufletele zac,
Şi repezi mereu nămeţii.
Peste lacrimile vieţii?

www.dacoromanica.ro

Ia mai bine, dacă poți,
Chinurile dela toți,
Și povara inimii,
Și pustiul lacrimii!
Și le mână ca pe-o apă
Și'n pustiuri le îngroapă!

---

100. SFÂNTUL MUNTE.

Sfântul Munte, zis și muntele Athos, se află în capul despre răsărit al peninsulei *Calcidice,* dela miazănoapte a Greciei. Înălțimea lui e cam de două mii de metri. După o legendă, a fost așezat în Tracia de un uriaș care l-ar fi luat în mână și l-ar fi aruncat aici. Aceasta o cred chiar și călugării din Sf. Munte.

Muntele acesta este închinat Maicii Domnului. Pe spinarea lui gheboasă sunt 20 de mănăstiri și mulțime de schituri, cu peste 500 de chilii. Toate sunt locuite numai de călugări, de toate neamurile creștine ortodoxe: Ruși, Greci, Români, Sârbi, Bulgari ș. a.

In tot muntele este numai un singur orășel, unde locuesc și mireni. Are numai o stradă, pe care sunt înșirate prăvălii și în cari călugării vând iconițe, metanii și alte lucruri de casă, lucrate de sihaștri. Casele sunt mici și făcute din lemn. In capătul acestei strade, într'o casă mai făloasă, stă cârmuitorul locului.

Mănăstirile acestea plătiau până acuma Turciei un tribut anual.

Intre multele mănăstiri din muntele Athos, sunt și trei românești. Una este cunoscută cu numele de *Prodomul,* cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, și-i zice „Schitul românesc Prodomul".

A doua se numește *Chilia Cucuvinul.* A treia, îi zice *Catafighi* și e locuită numai de călugări români din Basarabia.

www.dacoromanica.ro

Nu numai în mănăstirile româneşti se găsesc călugări români sau aromâni, ci şi în cele străine. De-aceea în muntele Athos, limba românească se vorbeşte şi se cunoaşte chiar şi de străini.

Mulţi dintre conducătorii mănăstirilor neromâneşti, şi mai ales sârbeşti şi bulgăreşti, sunt Români-macedoneni. Călugării sârbi au mare stimă pentru Românii-macedoneni sau Ţânţari, cum le zic ei. Despre ei au o zicătoare: „Dacă tai în două un Ţânţar, scoţi dintr'însul trei Greci, doi Ovrei şi încă un Ţânţar întreg."

In vorbirea poporului nostru, Sf. Munte este cunoscut sub numele de *Sfânta Agură*.

101. LUPTELE LUI ŢEPEŞ CU TURCII.

Pe când domnià Vlad Ţepeş, Turcii aveau de sultan pe *Mahomed II, vestitul cuceritor al Constantinopolului*. Mahomed trimise veste lui Vlad, ca să plătească tributul cuvenit în bani şi copii. Vlad a refuzat

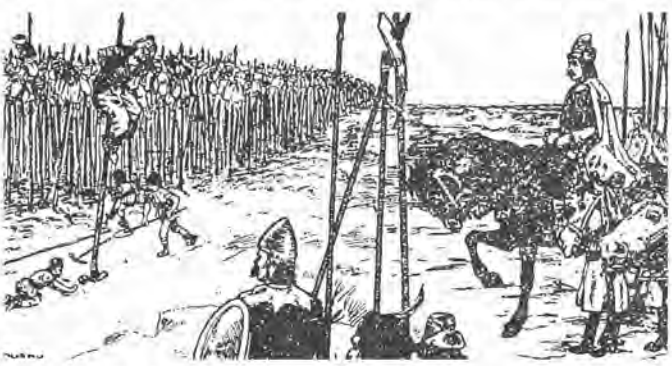

să se supună şi s'a pregătit de răsboiu. Atunci sultanul a dat ordin lui Hamza Paşa să treacă Dunărea şi să-l pedepsească. Dar în loc ca Hamza paşa să prindă pe domn, cum îi poruncise sultanul, l-a prins Vlad pe el

www.dacoromanica.ro

la o strâmtoare, cu toată oastea lui. Pe toți i-a tras în țeapă, iar lui Hamza pașa i-a făcut una mai înaltă, ca să se vadă bine că erà comandant.

Atunci Mahomed, auzind de îndrăzneala lui Vlad, a pornit el însuș plin de mânie, cu o mare oaste ca să-l nimicească. Vlad Țepeș dă ordin ca tot ce este slab și nevolnic să se tragă înspre munți, iar pe cei tineri i-a luat la oaste. Intâiu a încercat să oprească pe Turci la trecerea Dunării, dar dușmanii erau foarte mulți, așà că Vlad a fost nevoit să se retragă. Și-a împărțit oastea în mai multe părți, pentru ca să hărțuească cetele de Turci, car se răslețiau după pradă. Incepuseră Turcii să simtă și lipsa, căci Vlad arsese totul în calea lor.

Intr'o noapte, Țepeș se hotărește să pătrundă până la sultan și să-l omoare. El își schimbă îmbrăcămintea cu niște haine turcești, își alege o ceată de oșteni viteji și se aruncă în mijlocul păgânilor, deschizându-și drumul către sultan, cu arma în mână. Se făcù atunci o mare învălmășeală. Turcii se omorau între ei.

In cele din urmă, Mahomed fu silit să părăsească Muntenia, după ce a lăsat un corp de armată care să puie pe tronul țării pe fratele lui Vlad, numit *Radu cel Frumos*.

Țepeș a cerut ajutor dela Mateiu Corvin, cu care se înrudià. Neprimind nimic, Vlad a plecat el însuș la craiul unguresc, dar Mateiu Corvin l-a pus la închisoare, unde a stat 12 ani.

A domnit 6 ani, până la 1462.

După ce a scăpat din închisoare, a izbutit să capete iarăș domnia, dar de data asta a cârmuit numai câteva luni și a fost ucis din ordinul Turcilor.

102. ARICIUL ŞI VULPEA.

Un biet iepure a fost odată împuşcat de un vânător şi nefiind bine atins de alice, se târî cum putù şi se ascunse într'un hăţiş de tufe. El socotià să scape cu vieaţă; dar acì îl ajunse ceasul din urmă şi murì.

Ariciul, sfredeluş, cum l-a lăsat Dumnezeu, dete peste acest iepure mort. Ariciul mic, iepurele mare, nu puteà să înceapă dintr'un tot întreg, să mănânce; dete el târcoale iepurelui şi, de unde voià să apuce, îi scăpà. Işi lingeà buzele bietul ariciu, se uità cu jind şi, ca să îmbuce şi el măcar odată, erà peste poate.

Ariciul se mulţumià cu puţin, ca să se sature; dar trebuià altul, să înceapă. Ce să facă? Se gândì el, se mai răsgândì şi iata că o luă, papuc la drum, să caute doar de-o găsì pe cineva, cu care să-şi împartă norocul. Şi, merse ce merse, pânăce întâlnì o vulpe. Ariciul prinse a zice:

„Bine te-am găsit, cumătră vulpe. Am dat de un chilipir şi aş vrea să-l împart cu un creştin al lui Dumnezeu. Mie îmi ajunge te miri ce. Numai să fie cineva care să fărămiţească."

„Bună să-ţi fie inima, cumetre ariciu; mulţumesc Domnului că mi te scoase în cale. Bine ai făcut că te-ai gândit la mine. Haidem mai curând şi voiu face împărţeală dreaptă!"

www.dacoromanica.ro

O lua, tipa, tipa, ariciul înainte și vulpea după dânsul.

Aujngând la locul cu pricina, ariciul arătă vulpii chilipirul, peste care dăduse și o rugă să-l împărțească precum îi fusese vorba.

Vulpea, cum văzù iepurele, se repezì ca un găman, începù să sfâșie dintr'însul și să înghită hăltacele pe nemestecate. Își uitase de împărțeală. Ariciul se întorceà pe lângă vulpe și voià să se apropie să apuce și el odată măcar; vulpea îi arătà însă colții și se întorceà cu coada spre dânsul.

— „Așà ne fu vorba, cumătră vulpe? Asta ți-e dreptatea?"

Dar vulpea n'aveà timp de vorbă. Rupeà și înghițià ca de frica morții. După ce isprăvì, începù a-și linge mustățile și, întorcându-se către ariciu, îi zise:

„Ce ziseși, cumetre, că nu auzii bine?"

– „Așà dreptate făcuși?"

– „Eu am făcut dreptatea burții. Așà se cuvenià."

— „Dar dreptatea cerească așà zice?"

— „Eu nu cunosc altă dreptate decât dreptatea pântecelui."

– „Eu cunosc o dreptate mai mare," răspunse ariciul, „și dacă vrei să te cred că ai urmat după cum mi-ai făgăduit, să mergi să pui laba pe dânsa și să juri! Altfel nu te cred!"

Vulpea, care nu știà altă dreptate, decât aceea ce o spusese dânsa și voind să fie crezută de ariciu, că spusele ei erau curatul adevăr, primì să meargă cu dânsul, să jure. Ea habar n'aveà de cele ce umblà să facă ariciul și, știindu-l și puțintel la trup și fără putere, nu se îngrijì de nimic și merse după dânsul. Ajunseră. Ariciul, arătând tulpina unui copac, zise: „Aici, la rădăcina acestui copac, este culcușul sfintei dreptăți. Tu pune laba acì și jură pe pielea ta de

www.dacoromanica.ro

vulpe, că tot ce ai făcut, cu dreptate a fost să faci aşà!"

Vulpea rânjì de prostia ariciului şi, ca să-i arate că aşà a fost cu dreptul să facă, fără a bănuì ceva, puse laba acolo.

Ea, vezi, nu credeà în altă dreptate decât în dreptatea isteţimii. Ariciul, cum văzù, sărì şi el pe laba vulpii şi zise: „Apasă bine şi jură!" N'apucă să isprăvească vorba şi clap! vulpea se simţi apucată de labă. Ce erà? Iaca, o cursă!

Ariciul ochise cum, în revărsatul zorilor, un vânător aşezase cursa la rădăcina acelui copac mare, cum o acoperise cu frunze şi acolo dusese pe vulpe.

Ea începù a se svârcolì, a chelălăì de durere şi se rugà de ariciu, să o scape din mâna dreptăţii.

Ariciul se făceà şi dânsul că n'aude, nu vede.

In cele din urmă zise:

— „Aşà cere dreptatea!"

Vulpea începù să croească şiretlicuri şi se rugà de ariciu, să facă ce o face, să-i dea drumul.

Ariciul îi răspunse: „Tu vezi acum, de te căieşte de faptele ce ai făcut în lume şi lasă şiretlicul! Iată vine duhovnicul, să te spovedească!"

Pasă-mi-te văzuse pe vânător, că se apropie ca să-şi cerceteze cursa. Iar el, ariciul, se duse p'acì încolo.

Cuvântul, la cel viclean, e ca undiţa la pescar.
Fereşte-te de lupii îmbrăcaţi în piele de oaie.

103. NEAGOE BASARAB.

Neagoe Vodă se trăgeà din familia Basarabilor. S'a suit pe tron la anul 1512. Erà fecior de domn, dar fusese luat copil de suflet de către Mitropolitul Nifon, — fost patriarh în Constantinopol.

Neagoe Basarab erà un om bolnăvicios şi foarte blând.

www.dacoromanica.ro

El a trăit în pace cu toți vecinii, având groază de războiu. Erà foarte evlavios, deaceea toată vieața lui s'a ocupat mai mult cu trebile bisericești. A înălțat și a reparat multe mănăstiri, atât în țară cât și prin părțile răsăritului, dându-le daruri în moșii și odoare. Mai ales călugării dela Muntele Athos și cei dela Ierusalim au simțit bunătatea lui.

Dar fapta sa cea mai însemnată a fost înălțarea mănăstirii din Curtea de Argeș. El voi să facă un locaș dumnezeesc, care să le întreacă pe toate. Intr'adevăr, această

biserică a rămas până astăzi neîntrecută. Sfințirea ei s'a făcut cu o măreție nemai văzută. Zidirea a costat atât, încât sleise visteria domnească. Se zice că Neagoe voià să pună dări grele pe popor, cum îl sfătuiau boierii, ca să poată sfârși sfânta mănăstire. Atunci soția lui, Doamna Despina, oferì soțului său sculele și bogățiile ei, pentru ca să cruțe poporul de biruri.

Neagoe Basarab a domnit 9 ani și a fost înmormântat la mănăstirea Argeș.

www.dacoromanica.ro

104. DOAMNA LUI NEAGOE VODĂ.

Neagoe Vodă erà un domn bun şi evlavios, nevoie mare. Vrând să clădească o biserică, care să rămâie de pomenire, puse să se clădească mănăstirea dela Curtea de Argeş. El vroià să fie atât de frumoasă, încât seamăn pe lume să nu mai aibă. Pentru această mănăstire cheltuì Neagoe atâta sumedenie de bani, încât visteria lui se golise, de nu mai rămăsese nici cu ce să-şi ţie Curtea.

Văzând Neagoe Vodă biserica neisprăvită şi visteria lui ajunsă pe fund, se frământă cu firea, cum ar drege ca să ajungă la capăt; dar nu găsià nici un mijloc. Mâhnirea îi cuprinsese sufletul şi căzù în întristare, de se îngrijiau curtenii şi cei depe lângă dânsul. Nici boieri cei mai mari nu mai îndrăzniau să dea ochii cu el, căci nimeni nu-i mai intrà în voie.

Dacă văzură aşà, boierii se adunară odată cu mari cu mici în Divan şi se vorbiră ce să facă, spre a mai înveselì inima lui Vodă, cea atât de închisă.

Intrând şi Vodă în Divan, posomorît cu totul, boierii îl întâmpinară şi-i ziseră:

„Luminată fie faţa Măriei Tale, doamne! Sfatul cel mare, de 12 boieri, a găsit cu cale, ca să mai marească birurile. Adunându-se mai mulţi bani din ţara, Măria Ta vei puteà să-ţi împlineşti dorul inimii!"

– „Aşà să fie," răspunse Vodă. „Numele Domnului fie lăudat!"

Faţa lui Vodă se lumină oarecum şi inima i se deschise, gândindu-se că acum se va găsì mijlocul de a se isprăvì un lucru aşà de minunat, ca biserica pe care o începuse el.

Atunci Doamna lui Neagoe, blândă şi milostivă, cum erà din fire, vine repede şi intră în Divan. Neobişnuită a sta la sfaturile boierilor, ea se pierde de ruşine. Cum să grăească ea împotriva boierilor cu

www.dacoromanica.ro

bărbile albe şi încărunţite în slujbele ţării? Dar, ştiind că acolo se plăzmueşte ceva pe spinarea bietului popor, care şi aşà erà destul de încărcat de podvezi, ea se încumetează şi zice:

„Doamne şi soţul meu Neagoe! Nu te làsà înduplecat de căpetenii pentru ca să împovărezi poporul cu dări! Crezi tu că vei aveà linişte şi pace, când vei şti că biserica ta este isprăvită cu sudoarea atâtor oameni cari, în loc să te laude, te vor blestemà? Nu este destul jugul ce apasă grumazul bieţilor muncitori? Ai uitat un lucru, domnul şi stăpânul meu! Ai uitat că soţia ta are nişte podoabe, cu cari se găteşte la zile de prasnice. Până când voiu şti poporul asuprit, pentru săvârşirea bisericii tale, eu nu voiu mai puteà pune pe mine aceste podoabe vrednice numai de păgâni. Ia-le, prefă-le în bani şi împlineşte-ţi făgădueala ce ai dat-o lui Dumnezeu!"

Toţi rămaseră înmărmuriţi, când văzură pe Doamna lor, săvârşind o faptă atât de frumoasă. Neagoe Vodă se bucură că are o astfel de soţie cu care se loveşte la cuget. Iar un ostaş bătrân, bătrân de tot, care apucase a intrà şi el în divan şi sta smerit într'un colţ, îşi ridică mânile către cer şi zise: „Mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne, că m'ai învrednicit a trăì, să aud lucruri nemai pomenite până astăzi. Ţara, care are asemenea femei, nu va pierì niciodată!"

www.dacoromanica.ro

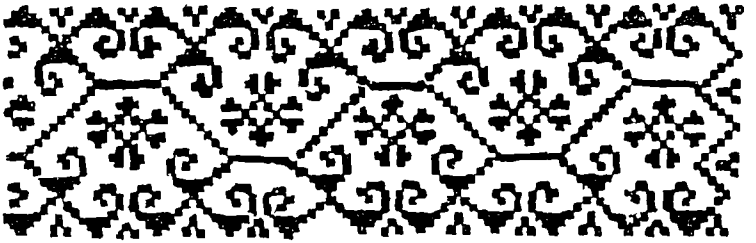

105. DECEMVRIE.

„Işi scutură sfântul Niculae barba!“ aşà zic sătenii, când pe la începutul lui Decemvrie ninge puternic. Şi într'adevăr ninge cu fulgi mari şi zăpadă se aşterne groasă, ca un veşmânt cald, pe pământul care adăposteşte atâtea vieţi. Şi cutoatecă deacum, dela sărbătoarea sfintei Ana, începe cu adevărat iarna şi sporeşte frigul, zilele încep să crească, iar nopţile să scadă.

Decemvrie, când e cu zăpadă deajuns şi e liniştit, aduce multă bucurie şi tinerilor şi bătrânilor. După atâta ploaie şi vreme urîtă din Noemvrie, alba haină a zăpezii proaspăte înveseleşte inimile şi umple de desnădejde pe plugarul care şi-a încredinţat grâul său pământului care le hrăneşte pe toate. Zăpada apără de îngheţ rădăcinile plantelor şi seminţele aruncate pe urma arăturilor de toamnă.

„Soarele e cu dinţi“, cum zice poporul, dar, când luceşte pe cer senin, umple cerul şi pământul de

www.dacoromanica.ro

frumusețe și de bucurie. De ger nu ne pasă, dacă ne îmbrăcăm bine. Și gerul e o binecuvântare a lui Dumnezeu, căci el ucide în aer vietățile cele mici cari ne aduc boale, și omoară atâtea ouă din cari ar ieși la primăvară omizi stricătoare și insecte ce ne aduc pagubă.

Acum, râurile sunt înghețate; iar ghiața e și ea o adăpostire pentru peștii și vietățile din apă, căci prin ea nu mai pătrunde gerul așà de cumplit la ele. O face Dumnezeu pentru pești tot cu aceeaș bunătate și înțelepciune, cum lasă zăpadă pentru semințele din pământ!

Decemvrie se sfârșește cu marea sărbătoare a Nașterii Domnului.

106. IARNA PE ULIȚĂ.

A 'nceput de ieri, să cadă
Câte-un fulg; acum a stat;
Norii s' au mai răsbunat
Spre apus, dar stau grămadă
Peste sat.

Nu e soare, dar e bine
Și pe râu e numai fum.
Vântu-i liniștit acum,
Dar năvalnic vuet vine
Depe drum.

Sunt copii. Cu multe sănii,
Depe coastă vin țipând
Și se 'mping și sar râzând;
Prin zăpadă fac mătănii
Vrând nevrând.

Gură fac ca roata morii
Și deavalma se pornesc,
Cum prin gard se gâlcevesc
Vrăbii guresе, când norii
Ploi vestesc.

Cei mai mari acum din sfadă,
Stau pe'ncăierate pușì;
Cei mai mici, de foame aduși,
Se scâncesc grămadă
Pe la uși.

Colo 'n colț, acum răsare
Un copil al nu știu cui.
Largi d'un cot sunt pașii lui!
Iar el mic, căci pe cărare,
Par'că nu-i.

www.dacoromanica.ro

Haina-i, măturând pământul,
Și-o târăște-abià, abià:
Cinci ca el încap în ea;
Să mai bată, soro, vântul,
Dac' o vrea!

El din grabă 'n jur chitește
Vr'un ocol, căci e pierdut;
Dar copiii l-au văzut.
Toată ceata năvălește
Pe 'ntrecut!

El e sol, precum se vede:
Mă-sa l-a trimes în sat;
Vezi, deaceea-i încruntat
Și s'avântă și se crede
Că-i bărbat.

«Uite-i, mă; căciula, frate,
«Mare cât o zi de post!
«Aoleu, ce urs mi-a fost!
«Au subt dânsa șapte sate
Adăpost!»

Cade 'n brânci și se ridică
Dând pe ceafă, puțintel
Toată lâna unui miel:
O căciulă mai voinică
Decât el.

Unii-l iau grăbit la vale;
Alții 'n glumă parte-i țin,
Uite-i, fără pic de vin,
S'au jurat să 'mbete 'n cale
Pe creștin.

Și tot vine, tot înnoată,
Dar deodată, cu ochi vii,
Stă pe loc; să mi te ții!
Colo sgomotoasă gloată
De copii!

«Ce-i pe drum atâta gură?»
—«Nu-i nimic. Copii strengari.»
—«Ei, auzi! Vedeà-i-ai mari!
Par'că trece-o adunătură
De tătari!»

107. SCHELETUL.

Organele și aparatele corpului nostru sunt susținute de oase. Toate oasele la un loc se numesc *schelet.*

Oasele sunt alcătuite din materii pietroase. Forma lor atârnă de slujba ce o îndeplinesc. Unele sunt lungi, găurite și umplute cu o materie grasă, numită *măduvă*. Altele sunt late și turtite.

Scheletul e alcătuit din *oasele capului,* ale *trunchiului* și ale *membrelor.* La *cap* deosebim *fața* și *tivga.*

Tivga (țeasta) sau *craniul* este o cutie formată din mai multe oase late și turtite, încheiate între ele printr'un fel de dinți, ce se îmbucă așà de bine unii cu alții, că oasele nu se pot mișcà din loc. *Fața* e alcătuită din oase scurte, tari și bine încheiate. Cele mai însemnate sunt: *oasele*

www.dacoromanica.ro

nasului, umerii obrazului, falca de jos și *cea de sus.* În fălci sunt înfipți cei 32 de dinți. Aceștia sunt de 3 feluri: opt, așezați înainte, sunt lați și ascuțiți, și se numesc *tăietori;* patru sunt în chip de colți și se numesc *câinești;* douăzeci așezați mai în fundul gurii, sunt turtiți și sgremțuroși și se numesc *măsele.*

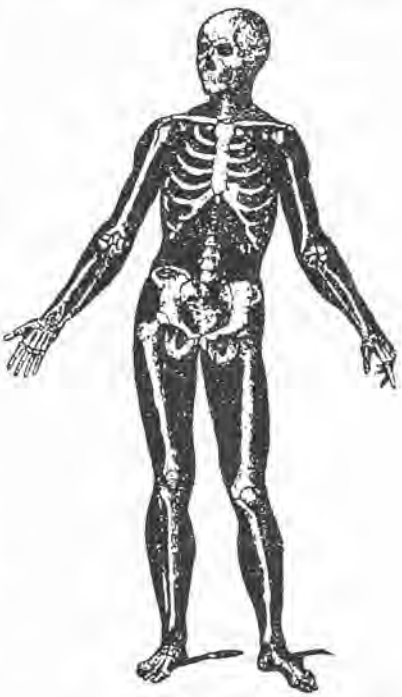

La **trunchiu** deosebim *șira spinării, coastele* și *furca pieptului.*

Șira spinării e alcătuită din mai multe oase mici și găurite, cari sunt așezate unele peste altele. În mijlocul ei se găsește un canal în care e așezată *măduva spinării.*

De șira spinării se leagă cele douăsprezece perechi de *coaste.* Acestea sunt niște oase lungi, turtite și îndoite. Zece din ele se unesc în față cu *osul lat,* numit *furca pieptului.*

Membrele superioare se încheie cu șira spinării, prin mijlocirea a două oase: *spata,* un os lat, așezat îndărăt, și *furca gâtului,* un os lung și subțire, care se sprijină pe *stern* sau osul pieptului și se încheie la umăr cu *spata.* Membrele superioare au următoarele părți: *brațul,* format dintr'un os lung: *antebrațul,* format din două oase tot lungi, și *mâna.* La mână deosebim *oasele încheieturii,* ale *podului palmei* și ale celor cinci *degete.*

Membrele inferioare sunt alcătuite la fel. Ele sunt legate de șira spinării cu ajutorul *șoldurilor.* Acestea sunt

www.dacoromanica.ro

două oase mari, late şi formează un fel de *lighean* fără fund. In acest lighean se susţin măruntaele din pântece. După cum vedem, schéletul nu e dintr'o singură bucată căci atunci n'ar fi cu putinţă nici o mişcare. El e alcătuit dintr'o mulţime de oase încheiate între dânsele.

108. STEJARUL DIN BORZEŞTI.

Un joc de copii se încinse odinioară pe şesul Trotuşului, nu departe de satul Borzeşti, sub un soare frumos de primăvară. Ceata copiilor erà despărţită în două taberi: una înfăţişà fabăra Tătarilor, sub comanda lui Gheorghe, un copilandru cu plete negre şi cu ochi de mure; cealaltă erà tabăra Moldovenilor, sub comanda lui Ştefan, copilandru cu plete blonde şi cu ochi albaştri, gânditori. Cel dintâiu erà fiu de ţăran; cel dealdoilea, fiu de domn.

Şi ambele tabere, înarmate până 'n dinţi cu puşti de soc, cu săbii de şindrilă şi cu suliţe de trestii, se băteau amarnic între ele, de clocotiau văile Trotuşului şi se speriau toţi graurii din tufişuri.

A ţinut cât a ţinut bătălia nehotărîtă; dar, însfârşit, copilul cel cu ochi albaştri, care aveà darul de a se răsboì moştenit dela tatăl său, învinse pe Tătari, prinse pe hanul lor, pe neastâmpăratul Gheorghe, şi-l legă de un stejar bătrân, martor la cea dintâiu izbândă a viitorului domn. Apoi, toţi hatmanii şi căpitanii lui Ştefan se adunară împrejurul stejarului şi prinseră să judece pe hanul tătăresc; iar bietul han, cu ochii plecaţi în jos, îşi aşteptà osânda, abià stăpânindu-şi râsul.

Insfârşit, Ştefan zise cu sprâncenile încreţite:

— „Porunca domniei mele este să-l spânzuraţi de creanga cea de sus, ca să fie pildă şi altor neamuri!"

Nenorocitul han fu legat cu frânghie de subţiori şi

www.dacoromanica.ro

ridicat pe creangă sus în salvele puştilor de soc şi în strigătele de bucurie ale oştenilor învingători. Joc nebunatic, copilăresc, la care soarele, în măreţia lui, se uità zâmbind, el care văzuse multe altele pe coaja noastră pământească.

Dar, Doamne, ce se aude? Un vifor se stârneşte de puterea căruia se leagănă în aer micul han tătăresc. Iar pe când Ştefan şi întreaga lui oştire stăteau nedumeriţi, deodată se văzù o ceată nenumărată de adevăraţi Tătari, venind în goana mare a cailor spre dânşii, şi atunci... vai... toţi copiii, cuprinşi de groază, apucara la fugă care 'ncotrò, uitând pe micul Gheorghe, care, atârnat de creanga stejarului, zâmbià încă în nevinovăţia lui, neştiutor de urgia ce-l ameninţà. In acel moment, o sută de săgeţi, o sută de suliţi se înfipseră în trupul lui.

Treizeci de ani au trecut după această întâmplare şi micul Ştefan, schimbând sabia de lemn cu paloşul de oţel, ajunse domnul ţării Moldovei.

Un gând îndărătnic îl urmărià din copilărie, gândul micului Gheorghe ucis de Tătari, şi oriunde s'ar fi dus, orice ar fi făcut, chipul cel oacheş şi drăgălaş i se înfăţişà necontenit, cerându-i par'că răzbunare.

Iată că într'una din zile i se aduce vestea că o mulţime de oaste tătărească a năvălit în ţară. Ştefan îşi întocmì oastea şi le ieşì înainte. O! deastădată, nu mai erà ca atunci treizeci de ani, pe şesul Trotuşului, la stejarul din Borzeşti: erà o adevărată bătălie cu Tătarii. Ştefan cel bălaiu, cu ochi albaştri, gânditori, nu călărià ca atunci pe o nuià de alun, ci pe un cal aprig de soiu moldovenesc, şi alergà ca un fulger la bătaie, vârîndu-se unde primejdia erà mai mare.

Biruinţa Moldovenilor a fost desăvârşită, căci n'apucase a asfinţì soarele şi întreaga urgie tătărească

www.dacoromanica.ro

a fost sfărâmată şi robită, prinzându-se însuş şeful lor, fiul hanului tătăresc.

Nu trecù mult timp după aceasta şi, auzind batrânul han despre nimicirea oştirii sale, trimise lui Ştefan soli încărcaţi cu daruri, pentru răscumpărarea fiului său din robie.

Erà o zi frumoasă, o adevărată zi de primăvară, ziua în care Ştefan îşi adună hatmanii şi căpitanii pe malul Trotuşului, sub bătrânul stejar, unde micul Gheorghe fusese ucis de Tătari.

De acelaş stejar sta acum legat un adevărat Tătar, fiul hanului Mengli Gherei, şi roată împrejurul lui erau mai marii oştirii lui Ştefan.

In mijlocul lor, drept în faţa Tătarului, sta însuş Ştefan, copilandrul de odinioară; iar mai la o parte stau solii lui Mengli Gherei cu darurile.

Ştefan, întorcându-se către solii lui Mengli Gherei, le zise: „Duceţi-vă cu daruri cu tot la stăpânul vostru şi spuneţi-i că atât de mult s'a scumpit capul fiului său, prin sângele creştinesc ce a vărsat, încât el nu are destulă avere, să-l poată răscumpără; iar dacă vrea să-l întâlnească în locul unde s'a dus, atunci să se încumeteze să ne calce hotarele!"

Apoi, după ordinul lui Ştefan, fiul vestitului han tătăresc, Mengli Gherei, fu ridicat în sus, cu mânele legat la spate, şi spânzurat de aceeaş creanga, de care se legănà odinioară micul Gheorghe, când fu străpuns de săgeţile tătăreşti.

109. ŞTEFAN CEL MARE. SUIREA PE TRON.

După moartea lui Alexandru cel Bun, au avut loc şi în Moldova certuri şi turburări pentru domnie.

Alexandru cel Bun lăsase mai mulţi feciori, cari au căutat să stăpânească ţara, când cu ajutor unguresc, când cu

www.dacoromanica.ro

cel polon. Din această pricină, Moldova căzuse, întocmai ca și Muntenia după moartea lui Mircea cel Mare.

Pe tronul Moldovei izbutise să se așeze un domn mai însemnat. Era un fecior de al lui Alexandru cel Bun și se numia Bogdan II. Fratele lui Bodan, numit Petru Aron, s'a înțeles cu mai mulți prietini și, într'o noapte, l-au ucis pe domnitor pe când el se afla la o nuntă.

Ucigașul s'a suit pe scaunul țării. Pentru ca să poată sta, el a închinat Ungurilor și Polonilor Moldova; iar Turcilor s'a legat să le dea bir.

Bogdan al II-a era tatăl lui Ștefan cel Mare. Când Ștefan a auzit de uciderea părintelui său, s'a jurat să-l răsbune. El s'a dus la Vlad Țepeș și cu ajutorul lui a bătut pe Petru Aron și l-a alungat din domnie.

In ziua de Joia Mare a anului 1457, Ștefan a strâns norodul și pe boieri, pe câmpul numit al Dreptății, lângă Suceava, și a întrebat cu glas mare: „Este cu voia tuturora să vă fiu domn?“ Atunci mulțimea a strigat: „Intru mulți ani, dela Dumnezeu, să domnești!“

Ștefan cel Mare a fost cel mai vestit domn din câți au avut țările române. Era un om mic de stat, dar bine făcut și vânjos. La înfățișare era frumos și privirea lui te pătrundea. In războaie era meșter ca nimeni altul și se vârâ unde era primejdia mai mare, pentru ca să îmbărbăteze pe ostașii lui. Deaceea, din 36 lupte, câte le-a purtat în viață, numai în două n'a învins. Dacă în lupte era mare general, în timp de pace era cel mai înțelept cârmuitor.

Pe vremea lui, Moldova era înconjurată din toate părțile de dușmani, iar înăuntru câțiva boieri umblau să aducă din nou pe Petru Aron. Ștefan cel Mare se împăcă cu boierii, pentru a-i tăia unchiului său orice nădejde. Apoi el

www.dacoromanica.ro

se pregăti de războiu. Își regulă oastea, împărți steaguri și arme, îi puse hotnogi și căpitani și fu chiar dela început gata de luptă. Deocamdată însă, trebuià să pedepsească pe Petru Aron, căci el umblà să-l răstoarne cu ajutorul Polonilor.

110. SISTEMUL MUSCULAR.

Carnea, care acopere oasele și dă corpului nostru forme pline și rotunjite, e alcătuită din mușchi. Aceste organe sunt formate din o mulțime de firișoare împreunate. In mușchi pătrund numeroase vase sanguine și nervi.

Când mușchii se umflă și se scurtează, atunci oasele deosebite, pe cari sunt fixați, se apropie sau se de-

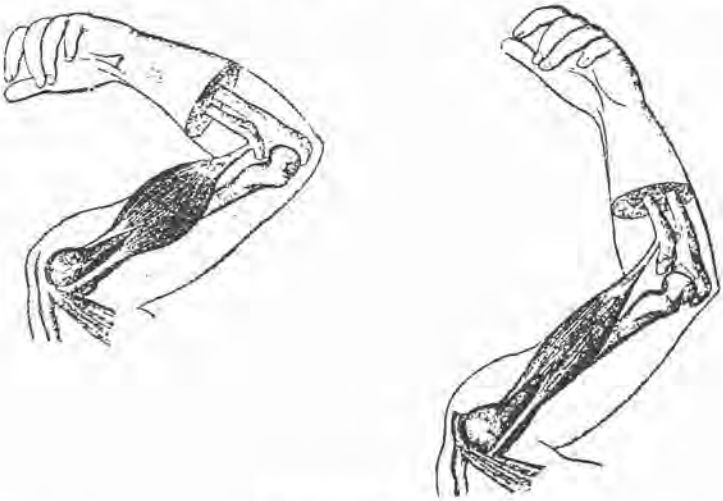

Musculatura brațelor.

părtează. Cu ajutorul mușchilor mișcăm brațele și picioarele, învârtim capul, închidem și deschidem ochii și gura, mestecăm, respirăm. Ei sunt organele mișcărilor.

Limba, buzele, pleoapele, inima și alte organe sunt

www.dacoromanica.ro

alcătuite din muschi. Forma mușchilor e potrivită după felul mișcărilor ce au de făcut. Unii sunt lungi, de pildă mușchii membrelor. Aceștia se leagă cu un capăt de un os, cu celălalt de un os vecin. Capetele cu cari mușchii se leagă de oase, sunt mai adesea albe și sgârcioase; ele se numesc *tendoane*.

Mușchii pântecelui și *diafragmul* sunt lați. Unii mușchi se scurtează cu știrea și cu voia noastră; așà sunt mușchii brațelor. Alții fac aceasta fără voința și știrea noastră; așà sunt inima și mușchii stomacului.

Când nervii, cari străbat în mușchi, nu-i mai pot înteți, accștia nu se mai pot mișcà și corpul e *paralizat* (e apucat de *damblà)*. Când un mușchiu se strânge prea tare și împotriva voinței, ne apucă *cărcei* (crampe).

Mușchii alcătuesc la un loc *sistemul muscular*, după cum oasele alcătuesc *sistemul osos*.

III. CELE ȘAPTE TAINE.

Ca să lege pe creștini de învățăturile sale, Mântuitorul a lăsat niște lucrări sfințite. Acelora ce le primește, Dumnezeu le trimite darul său nevăzut. Aceste lucrări sfințite sunt în număr de șapte și se numesc *taine*.

Ele sunt următoarele:

1) *Botezul;* 2) *Ungerea cu Sfântul Mir;* 3) *Impărtășania* (grijania); 4) *Spovedania;* 5) *Sfântul Maslu;* 6) *Nunta* și 7) *Preoția*.

Păzirea acestor taine este încredințată bisericii. Orice creștin trebuie să aibă credință în ele.

www.dacoromanica.ro

112. LUPTELE LUI ŞTEFAN CU UNGURII.

Petru Aron, alungat din Moldova, fugì la Poloni. Ştefan intră în Polonia, ca să-l prindă. Văzându-se în pericol, Petru fugì la Mateiu Corvin, regele Ungurilor, şi-i cerù ajutor să capete din nou domnia. Ştefan cel Mare venì în Transilvania şi prădă *Scaunele Săcueşti,* pentru ca Mateiu să alunge pe Petru. Atunci Mateiu, supărat pe Ştefan, hotărî să se răsbune.

El trece munţii cu o mare armată, luând cu dânsul şi pe Petru, căci dorià să aibă o slugă plecată în scaunul Moldovei. Se îndreptară spre Suceava, ca s'o cuprindă, în drum poposì la Baia.

Ştefan nu se vedeà nicăiri, iar Mateiu râdeà de viteţia moldovenească. Dar mai sub seară, Mateiu Corvin este încunoştiinţat că Ştefan are de gând să-l atace în timpul nopţii. Atunci el îşi ia toate măsurile de paza, punând străji şi rânduind cavaleria în afară de târg, iar pedestrimea aşezând-o pe uliţele târgului. Dar vremea trecând şi Ştefan nevăzându-se, Ungurii pierdură răbdarea. Tocmai după miezul nopţii, când Ungurii se aşteptau mai puţin, domnul Moldovei iese ca din pamânt. Ştefan aprinde târgul din patru părţi şi la lumina flacărilor, Moldovenii fac mare măcel în Ungurii spăimântaţi. Călărimea vrea să vie în ajutorul pedestraşilor, dar Moldovenii nu-i dau răgaz. Regele voeşte să ia parte la luptă, e rănit însă în trei locuri; nişte soldaţi credincioşi îl aşezară pe o targă şi, strecurându-se printre duşmani, îl scot afară din primejdie.

Ştefan cel Mare a trecut în urmă munţii şi a ars din nou locurile săcueşti. Apoi, întinzându-i o cursă lui Petru Aron, l-a prins şi l-a omorît. Bucuros că a scăpat de asemenea turburător, Ştefan se împacă cu Mateiu, care-i dădù mai târziu să stăpânească două cetăţi: *Ciceiul* şi *Cetatea de Baltă.*

---

www.dacoromanica.ro

113. ŢINEREA DE CUVÂNT.

Pe timpul războiului lui Ştefan cel Mare cu Ungurii, aceştia luară mai mulţi prizonieri români, printre cari se găsiau şi doi fraţi din judeţul Iaşi, anume Dan şi Radu.

Pe Dan îl osândiră Ungurii la moarte. El aveà nevastă şi copii. Ii ardeà sufletul de dor şi n'ar fi vrut să moară mai înainte de a-şi luà rămas bun dela ai săi. Incepù să plângă şi să se roage de comandantul Ungurilor să-i dea voie să se ducă acasă pentru câteva zile, jurând că se va întoarce înapoi spre a-şi primì osânda. Radu, care erà neînsurat, rămâneà chezăşie în locul său. El ar fi vrut să moară pentru fratele său. Deocamdată şeful Ungurilor râse; dar, după ce se gândì puţin, zise:

— „Ori tu, ori fratele tău, tot una îmi face. Du-te; dar să ştii că cea mai mică întârziere vei plătì-o cu vieaţa lui."

Dan plecă. Ajunse acasă, dar nu spuse nimic nevestei şi copiilor. Născocì o poveste şi făcù să crează că a doua zi trebuie să se înapoieze. Le spuse despre Radu, că e bine şi că va venì şi el în curând în sat.

A doua zi de dimineaţă, la ceasul plecării, femeia nu voià să-l lase spunând că l-a visat rău. El deabià îşi stăpânià lacrămile; totuş se biruì pe sine, îşi sărutà copiii, îşi luà rămas bun şi se duse. Drumurile însă erau anevoioase. Din pricina ploilor, apele venise mari şi bietul Dan se văzù silit în multe părţi, să treacà înnot. In sfârşit ajunse în ziua hotărîtă, dar cu câteva ceasuri mai târziu.

Alergă din toate puterile spre închisoare; acolo însă află că soldaţii unguri duseseră pe Radu la câmp ca să-l împuşte, după ce-l batjocoriseră zicându-i:

www.dacoromanica.ro

— „Vezi? știam noi. Așà e Românul, fricos; când scapă din ghiarele morții, nu-l mai prinzi."

Intr'un suflet, Dan fu la locul osândei. Radu sta în picioare legat la ochi. Mai mulți soldați erau gata să tragă cu puștile.

— „Opriți-vă!" strigă Dan cu desnădejde, din depărtare. Și într'o clipă erà în fața comandantului.

— „Domnule comandant, eu am plecat la vreme, dar m'au întârziat piedicile drumului: munții și apele. Scăpați pe fratele meu nevinovat!"

Apoi, fără să mai ceară voie nimănui, se repezì la Radu, îi smulse legătura dela ochi și începù să-l sărute.

— „Iartă-mă, iubite frate!"

Faptul acesta înduioșă pe cei de față. Toți începură să bată din palme. Comandantul îl chemă mai aproape și-i zise lui Dan:

— „Ești un om de cuvânt; nu mă așteptam să vii. Purtarea ta face cinste nației tale. Dacă toți Românii vor fi ca tine, atunci ei sunt vrednici de cea mai mare laudă. Poți să le spui aceasta!"

Și porunci să dea drumul îndată celor doi frați.

114. CINCI PÂNI.

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoriau odată vara pe un drum.

Unul aveà în traista sa trei pâni și celălalt două pâni. Dela o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lângă o fântână, și se pun să mănânce.

Tocmai când scoaseră pânile din traistă, iată că un al treilea drumeț necunoscut îi ajunge din urmă, se oprește lângă dânșii, dându-le bună ziua, apoi se roagă să-i dea și lui ceva mâncare, căci e tare

www.dacoromanica.ro

flămând şi n'are nimic merinde cu dânsul, nici de unde să cumpere.

— „Poftim, om bun, de-i ospătà cu noi," ziseră cei doi drumeţi călătorului străin, „căci, mila domnului, unde mănâncă doi, mai poate mâncà şi un al treilea!" Călătorul străin se aşează jos, lângă cei doi, şi începură a mâncà cu toţi la pâne goală şi să bea apă rece din fântână, căci altă udătură nu aveau. După ce au mântuit de mâncare, călătorul străin scoase cinci lei din pungă şi-i dă din întâmplare celui ce avusese trei pâni, zicând:

— „Primiţi, vă rog, oameni buni, această mică mulţumire dela mine pentrucă mi-aţi dat de mâncare la nevoie; veţi cinstì mai încolo un pahar de vin, sau veţi face cu banii ce veţi poftì."

Cei doi drumeţi nu prea voiau să primească; dar, după multă stăruinţă din partea celui de al treilea, au primit. Dela o vreme, călătorul străin şi-a luat ziua bună dela cei doi şi apoi şi-a văzut de drum; ceilalţi mai rămân puţin sub răchită, la umbră, şi, din vorbă în vorbă, cel ce avusese trei pâni dă doi lei celui cu două pâni, zicând:

— „Ţine, frate, partea dumitale şi fă ce vrei cu dânsa. Ai avut două pâni întregi doi lei ţi se cuvin; mie îmi opresc trei lei, fiindcă am avut trei pâni întregi şi tot ca ale tale de mari, după cum ştii!"

— „Cum aşà?" zise cel cu două pâni. Pentru ce numai doi lei şi nu doi lei şi jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fiecăruia? Omul puteà să nu ne dea nimic şi atunci cum rămâneà?"

— „Cum să rămâie?" zise cel cu trei pâni, „atunci aş fi avut eu pomană pentru partea ce mi se cuvine dela trei pâni, iar tu dela două, şi pace bună."

— „Ba nu, prietene," zise cel cu două pâni, „eu nu mă ţin că mi-ai făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm şi, cum o zice judecata, aşà să rămâie!"

www.dacoromanica.ro

— „Haide şi la judecată," zise celălalt, „dacă nu te mulţumeşti; cred că şi judecata are să-mi găsească dreptate, deşi nu m'am târît prin judecăţi de când sunt!"

Şi aşà pornesc ei la drum, cu hotărîrea, ca să se judece. Şi cum ajung într'un loc, unde erà o judecătorie, se înfăţişează înaintea judecătorului şi începe a-i spune împrejurarea din capăt, pe rând fiecare. Judecătorul, după ce-i ascultă pe amândoi cu luare aminte, zise celui cu două pâni.

— „Şi nu eşti mulţumit cu împărţeala ce s'a făcut, omule?"

— „Nu, domnule judecător," zise nemulţumitul; „noi nu am avut de gând să luăm plată dela drumeţul străin, pentru mâncarea ce i-am dat; iar dacă a venit întâmplarea aşà, apoi trebuie să împărţim drept în două, ceeace ne-a dăruit oaspetele nostru. Aşà cred eu că ar fi cu cale, când e vorba de dreptate."

— „Dacă e vorba de dreptate," zise judecătorul, apoi fă bine de înapoiază un leu celuilalt, care spui că a avut trei pâni!"

— „De asta chiar mă cuprinde mirarea, domnule judecător," zise nemulţumitul cu îndrăzneală. „Eu am venit înaintea judecăţii, să capăt dreptate, şi văd că dumniata, care ştii legile, mai rău mă scufunzi."

— „Aşà ţi se pare dumitale," zise judecătorul liniştit: „dar să vezi că nu-i aşà. Ai avut dumniata două pâni?"

— „Da, domnule judecător, două am avut."

— „Tovarăşul dumitale avut-a trei pâni?"

„Da, domnule judecător, trei a avut."

— „Udătură ceva, avut-aţi vreunul?"

— „Nimic, domnule judecător, numai pâne goală şi apă rece din fântână, fie de sufletul cui a făcut-o acolo, în calea trecătorilor."

www.dacoromanica.ro

— „Dinioară, par'că singur mi-ai spus," zise judecătorul, „că ați mâncat toți tot ca unul de mult; așà este?"

— „Așà este, domnule judecător."

— „Acum, ia să statornicim rândueala următoare, ca să se poată ști hotărît, care câtă pâne a mâncat; să zicem că s'a tăiat fiecare pâne în câte trei bucăți deopotrivă de mari. Câte bucăți ai avut dumniata, care spui că avuseși două pâni?"

— „Șase bucăți aș fi avut, domnule judecător."

— „Dar tovarășul dumitale, care spui că a avut trei pâni?"

— „Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător."

— „Acum, câte fac la un loc șase bucăți și cu nouă bucăți?"

— „Cincisprezece bucăți, domnule judecător."

— „Câți oameni ați mâncat aceste cincisprezece bucăți de pâne?"

— „Trei oameni, domnule judecător."

— „Bun, câte vin de fiecare om?"

— „Câte cinci bucăți, domnule judecător."

— „Acum, ții minte, câte bucăți ai avut dumniata?"

— „Șase bucăți, domnule judecător."

— „Dar de mâncat, câte ai mâncat?"

— „Cinci bucăți, domnule judecător."

— „Și câte ți-au mai rămas de întrecut?"

— „O singură bucată, domnule judecător."

— „Acum să stăm aici, în ceeace te privește pe dumniata, și să luăm pe ăstălalt la rând. Ții minte câte bucăți ar fi avut tovarășul dumitale?"

— „Nouă bucăți, domnule judecător."

— „Și câte a mâncat el din toate?"

— „Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător."

— „Dar de întrecut, câte i-au mai rămas?"

— „Patru bucăți, domnule judecător."

— „Bun! Ia acum avem să ne înțelegem cât se

www.dacoromanica.ro

poate de bine. Va să zică, dumniata ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarăşul dumitale patru bucăţi; acum, o bucată de pâne rămasă dela dumniata şi cu patru bucăţi dela ăstălalt fac la un loc cinci bucăţi!"

— „Taman cinci bucăţi, domnule judecător."

— „Este adevărat, că aceste cinci bucăţi de pâne le-a mâncat oaspetele dumniavoastră, care spui că v'a dat cinci lei drept mulţumire?"

— „Adevărat este, domnule judecător."

— „Aşà dar, dumitale ţi se cuvine numai un leu, fiindcă numai o bucată de pâne ai avut de prisos şi aceasta ca şi cum ai fi avut-o de vânzare, de oarece aţi primit bani dela oaspetele dumniavoastră; iar tovarăşului dumitale i se cuvine patru lei, fiindcă patru bucăţi de pâne a avut de întrecut. Acum dar, fă bine de înapoiază un leu tovarăşului dumitale! Şi, dacă te crezi nedreptăţit, du-te şi la Dumnezeu, şi lasă, dacă ţi-o face el judecată mai dreaptă decât aceasta!" Cel cu două pâni, văzând că nu mai are încotrò, şovăi, înapoiè un leu tovarăşului său cam cu părere de rău şi plecă ruşinat.

Mai bine o pace strâmbă, decât o judecată dreaptă.

---

115. IOAN CREANGĂ.

Ioan Creangă s'a născut la 1837 în satul Humuleşti, judeţul Neamţ.

El a fost diacon şi apoi institutor în Iaşi.

E cel mai mare povestitor al neamului românesc. Poveştile lui şi amintirile depe când erà tânăr, sunt din cele mai frumoase lucruri, cari s'au scris la noi.

A murit în vârstă de 52 de ani.

---

www.dacoromanica.ro

116. VISCOLUL.

Crivățul din miazănoapte, vâjâie prin vijelie,
Spulberând zăpada'n ceruri, depe deal, depe câmpie.
Valuri albe trec în zare, se așează'n lung troian,
Ca nisipurile dese din pustiul african.

Viscolul frământă lumea!... Lupii suri ies după pradă,
Alergând, urlând în urmă-i, prin potopul de zăpadă.
Turmele tremură, corbii trec vârtej, răpiți de vânt,
Și răchitele se 'ndoaie, lovindu-se de pământ.

Sberet, răget, țipăt, vaiet, mii de glasuri spăimântate
Se ridică de prin codri, depe dealuri, de prin sate.
Și'n departe se aude un nechez răsunător.
Noaptea cade. Lupii urlă... Vai de cal și călător!

Fericit acel ce noaptea, rătăcit în viscolire,
Stă, aude'n câmp lătrare și zărește cu uimire
O căsuță drăgălașă, cu ferestrele lucind,
Unde dulcea ospeție îl întâmpină zâmbind!

www.dacoromanica.ro

117. SISTEMUL NERVOS.

Câud ne înţeapă cineva la un deget, *ştim* chiar fără să-l vedem, că ceva atinge corpul nostru, *simţim* o durere şi *voim* să îndepărtăm partea înţepată făcând o mişcare.

Cunoştinţa, simţirea şi *voinţa* se nasc în sufletul nostru. Cum se nasc, nu ştim, dar ştim de ce organe avem nevoie, ca să cunoaştem, ca să simţim şi să voim. Aceste organe sunt *nervii, măduva spinării* şi *creierul*, cari toate la un loc alcătuesc *sistemul nervos*.

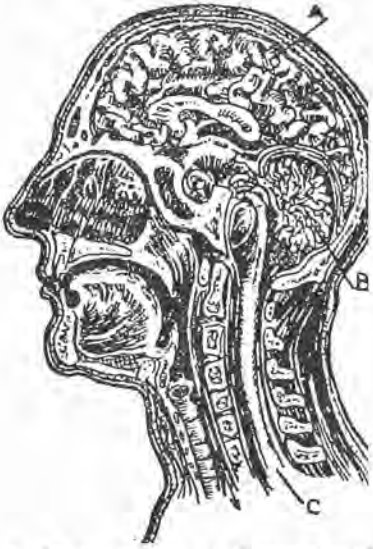

A. Creierul mare. *B*. Creierul mic. *C*. Măduva spinării.

Creierul umple aproape toată tivga capului sau *craniul*. El e format dintr'o materie moale care se numeşte *materie nervoasă*, fiindcă din ea e alcătuit întreg sistemul nervos.

Creierul mare e partea cea mai mare şi mai însemnată din sistemul nervos. Pe dinafară creierul are o *mulţime de încreţituri*. Când o parte a creierului mare e bolnavă, se nasc turburări în sufletul omului: nu vede sau nu aude, nu poate vorbi, se tâmpeşte, nu mai cunoaşte şi uneori chiar moare.

Creierul mic e aşezat în partea dindărăt a craniului, subt creierul mare. El regulează mişcările. Dacă îi scoatem unui animal creierul mic, animalul umblă împleticindu-se.

Din creier se prelungeşte *măduva spinării*, aşezată în canalul şirii spinării.

Din creier şi din măduva spinării pleacă o mulţime de firişoare alburii numite *nervi*. Aceştia se rămuresc şi se răspândesc în toate părţile corpului. Unii nervi se duc la muşchi şi rostul lor e să ducă acestora porunca de mişcare. Aceştia se numesc *nervi de mişcare*.

www.dacoromanica.ro

Alți nervi ne aduc știri felurite despre ce se petrece în afară de noi sau chiar în corpul nostru. Aceștia se numesc *nervi de simțire*. Nervii de simțire sunt nervii cari ne dau știri despre sunete (*nervii auzului*), nervii cari ne dau știre despre coloarea și forma obiectelor (*nervii văzului*), *nervii mirosului*, ai *gustului*, ai *pipăitului* și alții.

Cum vedem, sistemul nervos e partea cea mai însemnată din corp: el ține sub stăpânirea sa lucrarea tuturor organelor corpului. Fiindcă e mereu în lucrare, se obosește ușor, mai ales creierul, și deaceea are nevoie de odihnă.

Cea mai bună odihnă a sistemului nervos este somnul.

118. LUPTELE LUI ȘTEFAN CU TĂTARII ȘI CU RADU CEL FRUMOS.

Tătarii erau niște oameni urîți și sălbatici. După ce au fost alungați din părțile Moldovei și ale Munteniei de către regii unguri și de Români, ei nu s'au mai întors de unde veniseră, ci s'au așezat la miazăzi de Rusia. Aici trăiau împărțiți în oarde, cârmuite de hani. Din aceste părți, Tătarii năvăliau de multe ori în țările române și le prădau. Când veniau ei, erà vai și amar! Ardeau satele, luau vitele cu cârdul, iar pe oameni îi ucideau sau îi duceau în robie.

Intre hanii tătărești erà pe vremea aceea unul semeț, numit *Maniak*. Acesta năvălì în Moldova cu mulțime de Tătari. Arse și pustiì satele și târgurile țării, iar acuma se întorceà acasă mândru și încărcat de prăzi. Ștefan îi ieșì înainte, tocmai când erà aproape de Nistru. Se dete o luptă. Tătarii sunt împrăștiați, prăzile în oameni și vite sunt întoarse înapoi, iar pe deasupra Moldovenii luară mulțime de robi. Intre cei prinși erà chiar fiul lui Maniak. Hanul trimise atunci 100 de soli, ca să-i ceară lui Ștefan să-i libereze supușii, altmintrelea țara va fi prefăcută în scrum și cenușă, iar domnitorul ei aspru pedepsit.

www.dacoromanica.ro

La acest răspuns semeţ, Ştefan porunci să aducă pe fiul hanului şi îl ucise. Apoi trase în ţeapă pe 99 de soli, măcar că solia trebuià cruţată, iar celui rămas în vieaţă îi tăiè nasul şi urechile, dându-i drumul să se ducă să spună 'stăpânului său cum se teme Ştefan de dânsul.

Cu prada luată dela Tătari şi în amintirea luptei, Ştefan făcù mănăstirea Putna din Bucovina.

După asta Ştefan începe luptele cu Radu cel Frumos, omul Turcilor şi duşman al lui. Ştefan pătrunse în Muntenia, arse Brăila, învinse pe Radu şi îl alungă din domnie. In locul lui Ştefan a pus domn pe *Laiot Basarab,* care nu mult după asta a trecut de partea Turcilor, arătându-se nerecunoscător faţă de Ştefan.

119. CÂNELE LENEŞ.

Iarna sosise. Gerul, viscolele, ninsoarea, bruma, ceaţa, chiciura, nici una nu lipsiră. Griveiu, după ce se jucase cu câţiva tovarăşi ce întâlnì pe uliţă, după ce alergase în sus şi în jos, după ce sărise de atâtea ori pe stăpânu-său de câte ori îl văzuse pe afară, spre a se linguşì să-l lase în casă, şi după ce lătrase de câte ori văzuse vreun călător spre a se arătà credincios stăpânului, ostenit se culcase la uşa bordeiului. Acì tremurà de frig ca varga. Degeaba se încolăcise el, de se făcuse cârlig, degeaba băgase nasul sub coadă, degeaba se culcase pe un ciocan de mătură, el tremurà cum se tremură. Atunci, uitându-se la el şi măsurându-se cu ochii, zise: „Uite-mă ce mic sunt; nu mi-ar trebuì muncă multă să-mi fac un bordeiaş. Cele dintâi zile frumoase după ninsoare am să le întrebuinţez spre a-mi face colibă. Nu e treabă ;tremur de mă ia dracu; şi-apoi stăpânul, când apuc câteodată să intru în bordeiul lui, mă dă afară."

www.dacoromanica.ro

Primăvara nu întârziè şi ea de a sosì. Griveiu al nostru, cum se văzù scăpat de iarnă, uită şi necazurile ce suferise, ca tot necazul ce odată este trecut. Nu se puteà oprì să nu ia şi el parte la bucuria tuturor vietăţilor. Când nu sta lungit la soare, se 'nhăità cu mai mulţi ţovarăşi şi hoinărià. De bordeiu nu erà nici pomeneală. Nu se simţià trebuinţa.

Trecù şi primăvara. Vara îi luă locul. Să fi văzut pe Griveiu al nostru, cum căută umbra deasă ca să scape de arşiţa soarelui şi de muşte. Intr'una din zile, după ce se umflase de somn şi fiindu-i greu să se scoale, se puse să cugete: „Ce bine ar fi fost," zise el, „dacă Dumnezeu ar fi făcut vara pe jumătate mai călduroasă şi iarna pe jumătate mai friguroasă. N'ar fi fost cineva nevoit să mai sufere nici vara nici iarna. Ştiu că pusesem de gând să-mi fac bordeiu în vara asta, dar este cu putinţă să iasă cineva la lucru pe o aşà arşiţă?" Apoi întinzându-se şi uitându-se la el cât e de lung: „Aoleo!" zise, „socotiam să-mi iau măsură, ca să-mi croesc un bordeiu; dar lung mai sunt! Până când să lucrez eu, ca să fac o aşà namilă de bordeiu, ca să încap? Nici într'un an nu-l isprăvesc şi iarna tot o să mă apuce fără bordeiu." Se întoarce dar pe cealaltă parte şi-i trase un somn de cele cu sforăite.

Ca tot lucrul ce trece în lume, trecù şi toamna. Iarna găsì pe Griveiu iar fără colibă. Tremurând la uşa stăpânului său, îl zări pisica; cum îl zări, pândì până să se deschiză uşa şi prin crăpătură îi zise: „Ce bine ar fi fost dacă Dumnezeu ar fi făcut vara pe jumătate mai călduroasă şi iarna pe jumătate mai friguroasă, căci atunci n'aş mai fi avut trebuinţă de bordeiu" şi sbughio înapoi lângă sobă.

---

www.dacoromanica.ro

120. OBLONITU-MI-A FEREASTRA.

Oblonitu-mi-a fereastra
Gerul cu-a lui flori de ghiață
Și, în toată casa asta,
Eu sunt singura vieață.
Dac'ar fi un foc în sobă,
Mi-ar părea că suntem doi;
Aș mai sta cu el de vorbă,
Mai uitând cele nevoi.
Se aude 'n horn nebunul
Viscol, aprig vâjîind,
Și din strașini, câte unul,
Țurțurii cum cad plesnind.
Sună'n crengile lovite
Uscat sgomot ca de oase.
Și vârtejuri repezite
Bat în ușă mânioase.
Se arată'n neguri luna,
Albe stelele sclipind,
Și de ger s'aud într'una
In pod corzile trosnind.
Ah! mai vin' odată, soare
Peste albele grămezi!
Iarbă, flori nerăbdătoare
Stau mijite sub zăpezi.
Firea moartă o învie,
Și din crivățul turbat
Fă-mi zefir! Iarnă pustie,
Du-te că m'am săturat!

www.dacoromanica.ro

121. ALEXANDRU VLĂHUȚĂ.

Domnul Al. Vlahuță s'a născut în satul Pleșești, județul Tutova.

Este unul din cei mai însemnați scriitori. A scris multe poezii și istorii de o frumusețe rară și într'o limbă aleasă. A dat la lumină *«România Pitorească»*, în care descrie cu multă dragoste, locurile frumoase ale scumpii noastre Patrii.

122. INSEMNAREA CELOR ȘAPTE TAINE.

1. *Botezul.* Insuș Mântuitorul a primit botezul dela sfântul Ioan Botezătorul. Nimeni nu poate fi creștin, dacă nu-i botezat. Lucrarea botezului se face pentru curățirea păcatului strămoșesc. Prin botez se face intrarea în credința creștină.

2. *Ungerea cu sfântul Mir.* Sfântul Mir este untdelemn sfințit în slujbă de arhierei. Indată după botez, cel botezat este uns cu sfântul Mir pe părțile feței, la încheieturile mânilor și ale picioarelor. Ungerea cu sfântul Mir înseamnă întărirea credinței creștine în cel botezat.

3. *Impărtășania.* Taina aceasta a fost întemeiată de Mântuitorul cu puțin înainte de răstignirea sa. Pânea și vinul din împărtășanie, sfințite cu puterea sfântului Duh, închipuesc trupul și sângele Mântuitorului. Prin împărtășanie, omul se unește cu Hristos.

4. *Spovedania.* Pentru unirea cu Hristos, prin împărtășanie, creștinul trebuie să se pregătească mai înainte. Hristos nu primește să se unească decât cu suflete curate. Cine vrea să primească sfânta împărtășanie, trebuie să se gândească bine și să-și descarce sufletul de păcate. Pentru aceasta merge la duhovnic și-i mărturisește toate greșelile făcute în viață. Prin această mărturisire, omul se leagă în fața lui Dum-

www.dacoromanica.ro

nezeu, că se căeşte de tot răul făcut şi că se hotăreşte să se îndrepte pe viitor. Preotul nu are voie să spună nimănui din ceeace omul mărturiseşte în faţa lui Dumnezeu. Preotul duhovnic chibzueşte, dacă omul este vrednic ori nu, să primească sfânta împărtăşanie. El poate să oprească pe om, pentru un timp, dela împărtăşanie.

5. *Sfântul Maslu*. Omul, la boală grea, se gândeşte la păcate şi simte trebuinţă să-şi uşureze sufletul. Atunci chiamă şapte preoţi, sau şi mai puţini, îi fac rugăciuni la patul de suferinţă şi îl ung cu untdelemn sfinţit ca la botez. Dacă moare, se duce cu sufletul liniştit în lumea dreptilor; iar dacă se îndreaptă, aduce mulţumire lui Dumnezeu şi se hotăreşte să păzească legea creştină, cu sfinţenie.

6. *Nunta*. Cei ce se căsătoresc se leagă în faţa lui Dumnezeu, că se vor respectà unul pe altul şi se vor ajutà până la moarte.

7. *Preoţia*. Sfântul Duh, prin rugăciunea şi binecuvântarea arhiereului, se pogoară şi se aşează în sufletul preotului. Cu puterea sfântului Duh, preotul săvârşeşte toate tainile creştineşti, afară de taina preoţiei, pe care o săvârşeşte numai arhiereul.

Diaconul este ajutor al preotului; el nu poate săvârşi singur nici o taină.

---

123. POCĂINŢA LUI CODREANU.

Codreanu, un căpitan de haiduci, după ce încercă în cursul vieţii mai multe suferinţe sufleteşti, veni de buna voie înaintea Domnului ţării.

— „Să trăeşti, Măria Ta!“ zise el, plecându-se până la pământ. „Eu sunt Codreanu, căpitanul pe al cărui cap ai pus aurul vistieriei!“

Domnul se înfioră, auzind aceste cuvinte.

www.dacoromanica.ro

— „N'ai grijă, Măria Ta, sunt fără arme! Am venit să-mi pun capul la picioarele Măriei Tale şi să-mi primesc pedeapsa pentru relele ce le-am făcut! Fă cu mine ce ştii, căci m'am săturat de hoţit şi de trăit!"

Domnul porunci să-l închidă în temniţă şi adună boierii la sfat, spre a chibzui asupra pedepsei ce i se cuvine. Unii ziseră să-l spânzure, alţii să-l ardă, alţii să-l înţepe; iar domnul, care ştia taina lui Codreanu, grăi astfel: „Socotinţa domniei mele este: nici să-l spânzurăm, nici să-l ardem, nici să-l înţepăm, ci să-i deschidem uşile temniţei şi să-i dăm drumul!"

Boierii, plini de mirare, se uitau unii la alţii, fără a înţelege gândul domnului.

— „Da," adause acesta, „moartea pentru dânsul este un bine, căci doar pentru aceasta s'a dat prins în mânele noastre. Nu se cuvine să-l supunem pedepsei ce el însuş doreşte; ci mai nimerit este să-l osândim să trăească, ca să-şi poarte chinul din loc în loc, ca o moarte de toate zilele. Astfel, pedeapsa lui va fi mare; iar noi nu vom călcà sfatul bătrânilor, care ne învaţă să nu tăiem capul celui ce se pleacă."

— „Ai dreptate, Măria Ta," răspunseră boierii.

Porţile temniţei se deschiseră şi Codreanu, alungat dela moarte ca un nevrednic, ieşì trist, cu capul plecat, cu braţele încrucişate, înaintând încet printre oameni, cari se feriau din calea lui. Deatunci, de numele lui Codreanu nu s'a mai auzit prin ţară.

Treizeci de ani după aceste întâmplări, murì într'o peşteră depe coastele Ceahlăului, un bătrân sihastru, pe care orfanii, văduvele şi săracii nu conteniau de a-l jelì, căci, treizeci de ani dearândul, el fusese binefăcătorul lor.

Acel sihastru, ajuns la adânci bătrâneţe, aveà barba până la genuchi şi sprâncenele aşà de lungi, încât le ridicà cu cârja. El umblà totdeauna desculţ şi

www.dacoromanica.ro

mijlocul lui erà încins cu un curmeiu de teiu. De unde venise şi ce fusese el mai înainte, nimeni nu ştià; dar iarăş nimeni nu puteà să-i numere binele ce le făcuse în toate zilele.

De aveà cineva vreo pricină cu vecinul său, la dânsul găsià judecată dreaptă la care se supuneau amândoi; de aveà vreun necaz, găsià mângâiere; de aveà vreo boală, găsià buruieni de leac.

El se hrănià numai cu rădăcini şi capul său nu se odihnià decât pe piatră goală. In toate dimineţile, el se închinà cu faţa întoarsă spre răsărit. Inchinăciunea sa erà scurtă, dar aşà de fierbinte, că după ce sfârşià, obrajii săi păreau că primesc colorile răsăritului.

Două ore înainte de a murì, el spuse duhovnicului vieaţa sa trecută: cum a hoţit, cum s'a dat singur în mânile dreptăţii, care l-a iertat, şi această mărturisire îi uşurà într'atât inima, încât el primì moartea cu fericire, ca o iertare dela Dumnezeu. Mormântul său fu acoperit de flori şi, în toate dimineţile, locuitorii din munte se rugau pentru sufletul lui zicând: „Dumnezeu să-l fericească pe lumea cealaltă, că mult bine ne-a făcut acì!“

124. BĂTĂLIA DELA PODUL INALT.

Pe vremea lui Ştefan erà sultan al Turcilor Mahomed II, unul din cei mai viteji împăraţi din câţi au avut ei. Acesta trimise veste domnului Moldovei, ca să plătească tributul cu care se legase Petru Aron. Iar dacă nu va plătì, va fi rău de dânsul. Ştefan nu voì nici măcar să audă. Atunci Mahomed porunci lui Soliman paşa, cel mai viteaz general turcesc, să treacă cu oaste multă în Moldova şi s'o cuprindă.

Erà în puterea iernii. Soliman trecù Dunărea pe

www.dacoromanica.ro

ghiață cu 120.000 soldați. Ștefan nu se opune la trecerea fluviului, dar ia măsuri ca Turcii să nu găsească nimic dincoace pentru hrana lor și a cailor. El cu 47.000 de oșteni s'au așezat în județul Vasluiului la *Rahova,* lângă *Podul Inalt,* într'o luncă.

Ștefan a căutat să se folosească de locul strâmt al luncii, pentru ca Turcii să nu poată desfășurà toată puterea lor. El a ascuns niște buciumași și câțiva trâmbițași într'o pădurice din apropierea luncii, care aveà în față o mlaștină mare și clisoasă. In dimineața zilei de luptă se lăsase o negură groasă, așà că nu se vedeà om pe om. Cum s'au revărsat zorile, Turcii s'au gătit de atac, dar domnul Moldovei cu oastea lui nu se vedeà nicăiri. Atunci oamenii lui Ștefan au început din fundul pădurii, să sune vârtos din buciume și din surle. Turcii au crezut că din partea aceea vine dușmanul și s'au repezit furioși într'acolo. Dar călărimea turcă s'a înglodat în mlaștină, iar tunurile grele s'au înfundat până în butucul roților. Atunci Ștefan, ca un fulger, căzù păgânilor în spate. O mare învălmășeală se produce. Turcii cred că sunt înconjurați din toate părțile de Moldoveni. Negreața zilei îi împiedică să vadă lămurit. Ei se ucid între dânșii și plini de spaimă, când le vine bine, o rup de fugă încotrò văd cu ochii. Patru pași sunt uciși în luptă, 100 de steaguri și toată muniția de răsboiu, împreună cu mulțime de prinși căzură în mânile Moldovenilor. Bătălia dela Rahova a fost cea mai frumoasă biruință a lui Ștefan și una din cele mai strălucite pe cari le-au câștigat creștinii împotriva Turcilor.

Turcii prinși cerură să se răscumpere cu mari sume de bani. Dar Ștefan le spuse: „Dacă sunteți așà de bogați ce căutați în Moldova mea săracă?" Și i-a ucis pe toți.

După biruință Ștefan nu se sumeți. El mulțumì

www.dacoromanica.ro

lui Dumnezeu, închinându-se cu faţa la pământ, şi porunci ca toată lumea, bărbaţi, femei şi copii, să postească trei zile numai cu pâne şi apă, pentrucă Dumnezeu îi scăpase de mare primejdie.

Apoi Ştefan a făcut cunoscut creştinilor din Europa biruinţa lui şi a cerut ajutor dela dânşii, ca să nu-l găsească Turcii, când vor veni, mai slab decât la început. A trimis şi la Papa dela Roma. Iar în amintirea luptei a zidit o biserică în Vasluiu.

125. UNDE DUCE BEŢIA.

Târziu de tot, la cârciuma lui Tircă, erà lumină şi se auzià gălăgie. Trecuse de miezul nopţii. Un glas răguşit de beţiv cereà mereu băutură.

— „Adu, măi!... Mai adu una, măi!... Nu ştii tu, cine sunt eu?... Am să te fac eu pe tine să mă ştii de stăpân."

— „Ţi-ajunge, Dragomire, nu vezi că te-ai trecut? Du-te acasă de te culcă, că-i târziu."

— „Eu trecut?... Adică... beat, ai! Zi că-s beat! Că numai odată te lovesc cu sticla asta în cap!"

Şi sfada ţinù tot astfel înainte. Erà cârciumarul şi cu Dragomir Obeadă, altădată gospodar de frunte în Bărdeşti, iar acum ticăloşit din pricina beţiei. Când intrà în cârciumă, nu-l mai puteai scoate cu una, cu două. Până nu se turtià de tot, nu ieşià. De multe ori îl duceà de subsuori acasă.

Decuseară începuse şi o ţinuse înainte până după miezul nopţii. Se cinstise mereu, când cu unul, când cu altul; acum rămăsese singur şi tot cereà băutură, măcar că abià mai puteà deschide gura. La urmă cârciumarul a fost nevoit să-i împlinească voia şi i-a mai dat o sticlă. Necăjit, cum erà, a ridicat-o la gură, a băut-o pe nerăsuflate şi a trântit sticla cu

www.dacoromanica.ro

toată puterea, de s'a făcut țăndări. Holbà apoi ochii la cioburile depe masă, mai bombănì ceva neînțeles și lăsă capul în jos.

Tircă se duce la el, îl ridică și mai cu voie, mai cu deasila, îl scoate pe ușă afară. Când îl lăsă cârciumarul, începe să mătănie, pornește pe șapte cărări până nu se mai vede...

Adouazi, când se luminează de ziuă, Toma și cu Vlad, au dat de el într'un șanț dela marginea satului. L-au strigat pe nume, l-au mișcat, l-au pipăit, pace. Erà țeapăn. Cum erà de beat, în loc să meargă acasă, a nemerit acì. Vremea rece și el golăneț, a căzut în șanț și în șanț a rămas. Fără să-l știe nimeni, fără de lumânare și fără de grijanie și-a dat sfârșitul, după cum i-a plăcut: *beat.*

---

126. PRIMEJDIA ALCOOLISMULUI ȘI A FUMATULUI.

(Sfaturi igienice).

Alcoolul este o otravă care, introdusă în stomac, trece în *sânge* și cu aceasta e purtată prin tot corpul.

Organele atinse de alcool se îmbolnăvesc. Stomacul e cel dintâiu organ ce se vatămă și din această pricină mistuie greu; bolnavul pierde pofta de mâncare și simte dureri. Uneori, dimineața, varsă niște materii albe sau verzui.

Inima se învăluie în o pătură de grăsime și nu mai bate regulat. Plămânii sunt slăbiți, ficatul și rinichii se umflă; dar partea cea mai turburată și mai vătămată de alcool este sistemul nervos și mai ales creierul.

Bețivul uită lesne ce are de făcut, judecă cu anevoie, se pornește greu la treabă și-i gata de ceartă. Mișcările lui sunt greoaie, mânile îi tremură. Mulți

www.dacoromanica.ro

se prostesc, alţii sunt apucaţi de boală rea şi adesea sfârşesc sau în ocnă sau în casa de nebuni."

Adesea, copiii născuţi din părinţi alcoolici sunt idioţi, surdomuţi, schilozi, epileptici, criminali, nebuni.

Patima beţiei, ca orice patimă, se iveşte şi creşte cu încetul, pe nesimţite; azi un păhăruţ de ţuică înainte de masă, mâne două şi tot aşà mai departe, omul se deprinde cu ameţeala băuturii şi nu se mai poate lăsà de ea.

Fumatul, ca şi beţia, e o deprindere mai totdeauna vătămătoare. In tutun se găseşte una din cele mai grozave otrăvi: *nicotina.* Câteva miligrame de nicotină ar fi deajuns să omoare un om. Urmările fumatului sunt: la început ameţeală mare, greaţă, vărsături; mai târziu, când corpul s'a mai deprins cu otrava, fumătorul pierde pofta de mâncare, dinţii lui se îngălbenesc, se strică mai uşor, vocea se îngroaşă, adesea tuşeşte.

Mai ales băieţilor le face rău tutunul, întocmai ca şi alcoolul.

---

127. MUNCA CHIBZUITĂ ŞI MUNCA PROASTĂ.

Unul dintre marii agricultori, depe timpul republicii romane, a fost dat în judecată de vecinii săi pentru vrăjitorie.

„El face vrăji şi descântece pe câmpiile lui, şi aruncă faptul şi răul pe câmpiile noastre. Ne ia mana semănăturilor, ne fură cu farmece laptele vacilor şi ne slăbeşte cu ape descântate vitele. Acelaş pământ îl avem noi ca şi el; de ce grâul nostru e aşà de slab şi cu puţin spic; iar al lui e frumos şi dă de zece ori mai mult rod decât al nostru? Şi de ce vacile noastre n'au lapte; iar din ugerul vacilor lui curge pâ-

www.dacoromanica.ro

râu! Il fură dela ale noastre! Şi ce boi frumoşi are, şi ai noştri cad de prăpădiţi! A găsit o comoară, tâlharul de el, că de unde are atâta avere, când el n'a moştenit nimic dela tatăl său? L-am văzut noi noaptea, căutând locuri unde necuratul are comori ascunse. Şi are legături cu dracul, căci nu doarme noaptea şi dă ocoale pe la grajduri. Şi e suflet îndrăcit, că e aspru cu slugile şi le ţine de scurt pentru tot nimicul."

Pârîtul a venit la judecată, în faţa poporului. Şi-a adus însă cu el şi vitele de muncă şi uneltele de gospodărie: pluguri, grape, târnăcoape şi câte altele. Acestea le-a lăsat afară şi a intrat în judecătorie, având în mână un obiect oarecare învălit.

„Toată vrăjitoria mea, judecătorilor, stă în lucrul acesta şi pe care, cei cari mă pârăsc, nu-l întrebuinţează de loc. Iată-l!" Toţi se uitară miraţi, să vadă ce-i. Erà o ţesală.

— „E numai o ţesală, judecătorilor. Boii mei de muncă o văd în toate zilele; boii vecinilor mei n'au văzut-o niciodată. Să spuie vecinii mei, cărora le fur mana holdelor şi a laptelui, cu ce gândesc ei, sa-şi alunge sărăcia dacă nu cu vitele? Şi cum şi le îngrijesc? Le adapă la vreme ca mine? Umblă noaptea prin grajduri, să vadă dacă vitele au ieslea plină de nutreţ şi dacă au aşternut trebuincios şi aer din destul?

Toată grija mea, ca a oricărui lucrător de pamânt, trebuie să fie vitele de muncă. A vecinilor mei însă, toată grija e numai să mă pândească pe mine cu ochi răi, în vreme ce vacilor le dau rogoz şi le culcă în coşare, fără aşternut şi necurăţite cu lunile. Le adapă numai când îşi aduc aminte de ele; încarca pe urma lor carul, de nu-l pot urnì, şi le bat fără milă, că sunt nărăvaşe şi nu vor să tragă. Iar asta, ţesala

www.dacoromanica.ro

asta, n'o ştiu vecinii mei câtă putere are! Da, vrăjesc cu ea şi apăr de atâtea boale de piele vitele ce le am; dar ei pe ale lor cu ce le apăr?

Nu, ei sunt vrăjitorii, că umblă cu descântece băbeşti, ca să-şi vindece boalele vitelor. Vacile mele nu le pun la plug şi la car, şi le îngrijesc tot aşà de bine, ca şi pe boii de muncă, şi de ce vă e mirarea că laptele lor curge ca pârâul?

La semnul lui, slugile aduseră în faţa judecătorilor uneltele de muncă.

Iată taina frumuseţii holdelor mele! Vecinii mei scurmă numai pământul, ca să nu se zică de ei, că n'au arat; nu sparg bulgării cu grapa de fier ca mine, ci cu una de nuele; nu plivesc grâul decât numai cu numele de plivit. Iar pământul a fost odată, dar acum nu mai e pământul meu la fel cu al lor, căci eu l-am îngrăşat în tot anul cu gunoiu. „Când vrea Dumnezeu, creşte grâul şi pe piatră," zic ei. O zic şi eu, dar Dumnezeu e cu mult mai înţelept decât să facă minuni de dragul leneşilor şi al nepriceputilor!

Da, am pomi frumoşi şi plini de rod. Să-mi spuie, culeg vreodată vecinii mei omizile depe pomi? Ii curaţă de uscături? Ii apără de furnici? Da, asvârl cu pietre şi cu lemne în ei, şi pentru o singură poamă, rup o creangă întreagă.

Da, sunt aspru cu slugile şi le urmăresc deaproape ca să-şi facă fiecare datoria şi să ştie anume ce lucru are să facă.

Ţiu rânduială în gospodărie, ca să meargă toate strună. Eu ştiu fiecare lucru în casa şi în curtea mea, unde stă şi de ce este acolo şi nu aiurea, şi de cu iarnă le am toate pregătite pentru primăvara. N'am moştenit dela părinţi nimic, e adevărat; iar comoara, pe care o cred duşmanii mei c'am găsit-o, e aici, într'a-

www.dacoromanica.ro

ceste două palme bătute de muncă, şi acì în inimă, şi acì în cap. Muncă făcută cu inimă şi cu minte!

Cu inima întreagă şi nu numai de mântueală, şi cu minte şi chibzuinţă, nu numai cum o da Dumnezeu!"

---

128. CÂNTEC.

Ţi-ai mânat prin veacuri turmele pe plaiu,
Din stejarul Romei, tu, mlădiţă ruptă,
Şi-ţi cântai amarul din caval şi naiu;
Dar cumplit tu fosta-i când te-a dus în luptă
Ştefan şi Mihaiu.
Când ţi-or pune piedici duşmanii, să cazi,
Spada ta să fie deacum, Române,
Fulger care-aprinde, vânt ce rupe brazi,
Şi te 'ncrede apururi că vei fi şi mâne
Tare, cum eşti azi!
Sus ridică fruntea, vrednice popor!
Câţi vorbim o limbă şi purtăm un nume,
Toţi s'avem o ţintă şi un singur dor:
Mândru să se 'nalţe, peste toate 'n lume,
Steagul tricolor!

---

129. LUPTA DELA RĂSBOIENI.

Când Mahomed II auzì de înfrângerea din Moldova, fu cuprins de mare mânie. Dacă n'ar fi fost bolnav, ar fi venit îndată, el însuşi să-l prăpădească pe Ştefan.

In anul următor, se îndreptă spre Moldova, cu oaste de 150.000 de oameni. Ştefan ceruse ajutor în toate părţile, dar de nicăiri nu-i venise nimic. Ba,

www.dacoromanica.ro

încă Ungurii și Leșii se bucurau de nevoia în care se găsià domnitorul Moldovei.

Ștefan, văzând primejdia, strânse oaste din țară, ca la 40.000 de oameni, și se încercă să oprească pe Turci la trecerea Dunărei. Dar Mahomed dădù de veste Tătarilor și aceștia trecură cu grămada Nistrul. Atunci Ștefan se trase dela Dunăre, pustiind totul în cale. Singur și amărît, își puse nădejdea în Dumnezeu și în brațul lui cel viteaz. Dar altă nevoie îi venì pe cap: țăranii din oastea lui, auzind de pârjolul Tătarilor, cerură voie dela domn, să-i lase să-și pună la adăpost familiile. Ștefan le-a dat drumul și a rămas numai c'o mână de oameni, vreo 10.000 de curteni, cu care s'a tras înspre munte.

El se oprì la *Valea Albă*, într'o poiană dintr'un codru bătrân, unde se întărì ca într'o cetate. Ostașii tăiara copacii pe cari îi așezară pe la marginile poienei. Săpară apoi un șanț adânc, făcând cu pământul scos un val mare peste arborii culcați, peste cari puseră spini și crengi de copaci; iar printre crengi așezară tunuri de lemn, legate cu cercuri de fier. In dosul acestei întărituri, Moldovenii se puteau apără.

Turcii căutară pe Ștefan, dar nu-l găsiră. Dupa multă vreme, iscoadele lor dădură peste dânsul în

www.dacoromanica.ro

poiană. Un asalt groaznic se dă în pădure. Tunurile Moldovenilor făcură pe vestiții ieniceri să cadă cu fețele la pământ. Atunci Mahomed, mustrând aspru pe aga ienicerilor, înșfăcă buzduganul cel cu 6 aripi și se aruncă în fruntea soldaților înspăimântați. Moldovenii se țin bine, dar în cele din urmă sunt înnăbușiți de mulțimea mare a Turcilor. Pădurea este cuprinsă cu pierderi mari de o parte și de alta. Atunci a căzut multă boierime moldoveană în focul luptei; dar și leșurile Turcilor umpleau poiana și valea pârâului Alb.

Ștefan scăpă cu câțiva ostași, și cu durerea în inimă rătăcì prin munți, vrând să-și strângă oaste nouă. Iar văile munților răsunară prelung de strigătul cornului său. Turcii trecură la Suceava, dar nu putură s'o cuprindă. Ei începură să simtă lipsa de hrană, căci Moldova erà pustiită, iar corăbiile turcești, cari aduceau provizii, fiind înnecate de o furtună, se încinse moartea în armata turcească. Mahomed, văzând pericolul, se gătì de plecare.

In vremea asta, Ștefan își alcătuise o nouă oaste, din păstorii de prin munți și argații din curțile boierești. Când Mahomed se pregătià să treacă Dunarea, fu atacat cu putere de Ștefan și pus pe fugă cu rușine.

Locul, unde s'a dat lupta cea mare, s'a numit deatunci *Răsboieni*. Ștefan a pus să se strângă trupurile Moldovenilor și le-a îngropat cu cinste. Pentru pomenirea celor morți, el a înălțat pe locul luptei, o biserică care se vede și astăzi. Tot aici s'a ridicat în vremea noastră un monument, ca să vorbească tuturor de vitejia moldovenească.

www.dacoromanica.ro

130. LA MOȘ-AJUN.

M'am culcat devreme ca să mă scol la miezul nopții. Am închis ochii, dar n'am adormit. Aveam cisme noi. Nu le pusesem până atunci. Traista în cuiu, bățul după ușă, căciula la căpătâiu; și căciula erà nouă. Imi tâcâià inima așteptând pe Bănică cu tovarășii. Am răbdat cât am răbdat, dar n'am mai putut. Mulți poate nu veți fi știind ce va să zică Moș-ajun la 8 ani, ba încă cu cisme nouă.

— „Mă îmbrac, mamă; vine Bănică."

El erà șeful; voinic, îndrăzneț și de 14 ani; eu eram cel mai mic din ceata de 7 inși.

Mama îmi răspunse necăjită:

— „Dormi acì, mai e până la miezul nopții."

— „Mamă, vine Bănică."

In sfârșit, să mă îmbrace. Aprinse lumânarea. Pe geamuri frunze albe și groase. Afară ger. Trăsei repede pantalonii. Intrai într'o haină de lână albastră, apoi într'o scurteică blănită cu oaie. Mă încinse cu o basma roșie. Cismele! Cismele nu intrau. Trage și trage, și luptă, până când mama rămase c'o ureche în mână. Plângi eu, râzi mama. Până n'a cusut urechea cismei, n'am încetat din urlat. Mi-am scos târlicii și abià mi-au încăput cismele. „Nu e semn bun!" Ca acum mi-aduc aminte de acest gând.

— „Să nu te muște vreun câne, păcatele mele!"

Am tras căciula pe urechi. Am înhățat bățul și până să vie Bănică, am strigat de vreo douăzeci de ori: „Bună dimineața la Moș-ajun!"

Tata se prefăceà că nu știe cine strigă:

— „Ia să le aruncăm pisica în brațe; oameni mari și la Moș-ajun."

Și strigam mereu îngroșind glasul, cu ochii la cisme. Mă strângeau, dar... nu făceà nimic.

Haiti! Bătuse în geam.

www.dacoromanica.ro

— „Bănică?“
— „Bănică.“
Şi sbughi pe uşă afară.
Zăpada prinsese din poleiu o coajă tare şi alunecoasă. Ceaţă, deabià zăriai la doi paşi.
Bănică în frunte. Noi grămadă după el, ca să nu-l pierdem în ceaţă. Grăbiţi, sperioşi şi alunecuş. Cădeam p'un capăt. Şeful râdeà:
— „Unul la rând... doi la rând... trei.“
„Unde suntem, nea Bănică?“
„Dracu să ştie; nu văd nimîc.“
— „Unde suntem, nea Bănică?“
— „Om fi printre vii?“
Şi suflam greu de tot.
— „Ai ostenit, mă... cutare?“
— „Aş, nu-u-u-u!“
— „Mai avem, nea Bănică?“
„Zău că nu ştiu; nu văd nimic.“
— „Om fi la gropi.“
„La gropi? Nu văd nimic; staţi, băgaţi de seamă!“
Un ţipăt disperat şi scurt... Mă duceam în jos, în jos, adânc par'că se scufundase pământul sub mine.
— „Ce e, mă?“ strigă Bănică speriat. „Unde eşti, mă? Gropile!... Radule!“
Doi mai mici începură să ţipe.
Eu nu mă oprisem decât în fundul gropilor. Nu mă dureà nimic, dar de frică începusem a clănţănì şi nu izbutiam să dau chiot.

131. DIN VACANŢELE DE IARNĂ.

De cum am trecut dealul, mi-am luat nădejdea de a da caii în trap. Peste tot zăpada trece de genuchi. Şi sunt locuri unde ajunge până la piept, iar după vreo două ceasuri de drum, când intrăm în pădure,

www.dacoromanica.ro

unde viscolul a îngrămădit zăpada din toate părţile, caii înnoată!

Calul unchiaşului se opreşte în loc şi sforăie. Un fior de groază îmi trece prin inimă. Se vede c'a simţit o haită de lupi. Un chiot al unchiaşului îmi îngheaţă sângele în vine. Calul lui se ridică în două picioare şi s'asvârle într'o săritură de iepure... Când văd că se repede şi calul meu să sară, mi se pare c'o să mă prăbuşesc cu el în vreo prăpastie fără fund şi chiar sunt încredinţat că s'a isprăvit cu mine, când simt zăpada pe tot obrazul! Mă scol repede şi-mi scutur genele...

— „Da' ce făcuşi, domnule, de căzuşi?!" întrebă unchiaşul descălecând.

— „S'a rupt chinga, moşule," îi răspund eu, uitându-mă desnădăjduit la şeaua mea culcată într'o parte.

Unchiaşul vine şuerând a rău.

— „Asta-i mai slută decât toate! N'o să am vreme să mă întorc deseară. Soarele-i după amiază!"...

Unchiaşul îşi deslegă frânghia, cu care erà încins peste cojoc şi-mi încinge din nou şeaua. Imi ajută să mă ridic şi pleacă să încalece şi el... dar nu poate! Calul înalt, el scurt, picioarele înţepenite. Descalec şi-l ajut. El se uită cu un fel de groază... până când vede că eu încalec singur.

Inaintăm mereu, ori, mai drept, mergem mereu, pentrucă mai ales în pădure, pe o vreme ca asta, numai Dumnezeu ştie unde mergi! Nici soarele nu-ţi poate slujì... decât să te încurci mai rău, pentrucă iarna el nu se ridică deasupra copacilor şi nu-ţi dai seama în care parte a cerului se află! Dela o vreme, începe să mă muncească gândul, că poate rătăcim prin pustia asta de pădure, care acoperă mai multe mii de fălci!... Imi iau inima în dinţi! Mă hotaresc să văd câte ceasuri sunt.

www.dacoromanica.ro

— „Moşule!“ strigaiu, sdrobit de spaima ceasului, „rătăcim, moşule!“

— „Văd şi eu, domnule,“... răspunde el, cu încredinţarea omului care ştie un lucru de multă vreme...

Ceasurile cinci fără douăzeci... Unchiaşul se opreşte, după ce mai face câţiva paşi şi se uită amărît după un iepure, care a sărit chiar de sub nasul calului.

„Asta nu-i a bine,“ face el descălecând. „Trebuie să mai odihnim caii.“

Mă dau şi eu jos şi nu-mi pot luà ochii dela nouraşul alb de zăpadă, care urmăreşte fuga învălmăşită a iepurelui. Fuge anevoie bietul dobitoc.

Şi iată de ce nu zic nici un cuvânt, când îmi spune unchiaşul, să nu mai mergem înainte, că nu-i bine să tăiem drumul iepurelui. Imi fac socoteala, că-i tot una încotrò vom merge. Şi până acum am mers în bobote. N'aş vrea, pentru numele lui Dumnezeu, să dăm în ţihlă! Ah!... ţihla, pe noapte de iarnă! Toate prăpăstiile îmi vin acum în cap!

Mi-aduc bine aminte. Am ieşit cândva, pe prispa casei noastre. Şi am auzit corul fiarelor sălbatice, în miezul unei nopţi cu stele îngheţate. In trei părţi: peste Prut, înaintea şi în dreapta satului, pe şes, urlau haite de lupi, de se cutremurà văzduhul; iar cânii din sat, unii mai răguşiţi decât alţii, se întreceau cu lupii, de auziam vitele cum se smunciau la iesle. „Lupii,“ îmi spuneà tata, „se strâng potaie, se uită ţintă la lună şi urlă.“ Ţiu minte că l-am întrebat de unde este atâta lupărie, şi mi-a spus că, îndată ce sfinţeşte soarele, ei pornesc din ţihlă şi din bălţi de urlă la lună.

Şi acum e lună! Şi-i atâta lumină de zăpadă şi de atâta lupărie, şi mi-a spus că, îndată ce asfinţeşte soarele. Innotăm mereu şi brăzdăm zăpada în voia Domnului! O singură grijă mă stăpâneşte: ţihla! Cu cât merg înainte, cu atât mă deprind cu gândul, poate ne-o păzì Dumnezeu. Cine ştie pe unde ne găsim

www.dacoromanica.ro

acum?! Dela o vreme mi se pare că pădurea se rărește și unchiașul e de părerea mea.

Mă opresc în loc. Caii fumegă de năduşeală, măcar că se aud trosnind crengile stejarilor de ger.

Mustățile moşneagului se făcuseră sloiu. Nu poate întoarce capul nici într'o parte!.... mustățile au înghețat și s'au făcut cu blana o bucată. De aș aveà niște foarfeci!... gândesc eu. Unchiașul strânge aer cald în pumnii făcuți căuș lângă gură și cu vai nevoie își desface mustățile din blană. Și nu stăm mai mult în loc. Ne temem să nu înghețe năduşeala pe cai.

In sfârșit dăm de marginea pădurii. Ne oprim din nou, să ne sfătuim unde suntem și încotrò s'apucăm. Nici eu, nici unchiașul nu cunoaștem locul unde ne aflăm. Inaintea noastră aceeaș mare de zăpadă, scânteietoare de ger și de lună. Unchiașul întinde capul înainte, par'că ar vrea să vadă mai de aproape, dacă înaintea noastră e șes, deal sau vale. Poate să fie deal, poate să fie vale, poate să fie tot ce vrei, pentrucă zăpada nu-ți dă voie să deosebești nimic; nici deal, nici vale, nici munte, mai ales în vreme de noapte cu lună.

Il suiu pe unchiaș călare, iar eu mă prefac că vreau să merg tot pe jos. Adevărul e că zăpada, care a intrat pe sub blană, s'a topit de căldura trupului meu și apa suptă de mițe a înghețat pielea blănii și-a făcut-o scoarță. Mă tem că, dacă mă suiu călare, o să trosnească blana bucăți. Și nici nu prea mă bizuiu că m'aș puteà urcà pe cal. Suim un deal pieptiș. Abià ajungem în vârf și ne lămurim unde suntem. Am ieșit deasupra satului Oarba! Va să zică ne-am chinuit o zi întreagă și poate o jumătate de noapte, ca să nimerim în Oarba. Și nu-mi pot luà ochii din spre sat. E la doi pași de noi. Mai la toate casele se văd lumini la ferestre. Va să zică, nu-i așà de târziu, cum îmi închipuiam. S'aud glasuri de oameni

www.dacoromanica.ro

veseli. Se vede că-s la cârciumă. Vreau să întreb pe unchiaș, dacă zărește cumvà, de-a călare, vreun drum și n'am vreme să-l întreb. Aud că strigă cineva din sat. Imi opresc răsuflarea ca să înțeleg bine. E un strigăt prelung și îngrozitor... și strigătul acesta e îndreptat către noi.

— „Mă-ă-ă! voi de acolo depe vârf... stați pe loc... nu vă urniți, că vă prăpădiți ciolanele în râpă!"

Uit să-mi mai trag sufletul, atâta e de înspăimântător strigătul acesta, în locul unde suntem și în puterea nopții.

— „Mă-ă-ă! oameni buni!" aud strigând acelaș glas din nou, „alergați! că niște creștini vor să intre în sat și o să se prăbușească în râpă!"

O clipă numai... și aud bine, cum se trântește ușa cârciumii de pereți, cum se reped oamenii afară din cârciumă și de prin case. Aud numaidecât, din toate părțile, strigând din nou:

— „Mă-ă-ă! voi deacolo depe vârf! Nu vă urniți că vă prăpădiți!"...

Și văd cum furnică satul întreg și cum se pornesc creștinii în goana mare către noi; și văd cum intră în tăietură. Ii văd pe sărmanii oameni, cum ies albi de zăpadă până în creștete, pentrucă a trebuit s'o desfunde.

Ne iau caii de căpăstru și pe noi de mână... ca pe copii...

— „Da' bine, domnule!"... mă întreabă care mai de care, „se vede, că mare nevoie aveți de ați plecat pe o vreme ca asta!"...

Eu nu spun nici un cuvânt, mă tem să deschid gura; simt că mi-a tremurat glasul înnecat de lacrămi.

www.dacoromanica.ro

132. IUBIREA CREŞTINEASCĂ.

Isus Hristos, văzând că lumea doreşte să capete poveţe, cum să se poarte oamenii unii cu alţii, s'a suit pe un munte, ca să fie mai departe de sgomotul lumii şi a început să predice învăţăturile sale.

Erau de faţă toţi cei ce doriau din inimă, să afle dela dânsul reguli pentru vieaţă.

Acolo el a spus:

„Iubiţi pe vrăjmaşii voştri. Binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă. Faceţi bine celor ce vă urăsc pe voi. Rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru cei ce vă supără şi vă prigonesc. Faceţi toate acestea, ca să fiţi cu adevărat fii ai tatălui vostru cel ceresc.

Căci tatăl vostru cel din ceruri face tocmai aşà. El face să răsară soarele şi peste cei buni şi peste cei răi. El aduce ploaia şi pentru cei drepţi şi pentru cei nedrepţi. Să fiţi dar desăvârşiţi, precum este desăvârşit şi Tatăl vostru cel din ceruri.

133. LA MUNTE.

Dela Dorna până la Piatra se întinde o parte din nenumăratele ramuri ale munţilor Carpaţi şi dă naştere la privelişti de o frumuseţe sălbatică, cari minunează pe călător. Şiruri de munţi se îndeasă unele lângă altele şi, astupând toată zarea din spre apus, se prelungesc în depărtare, până se confundă în albastrul cerului. In strâmtele văi, ce se deschid la poalele lor, şerpueşte Bistriţa cu apele limpezi. Ea izvorăşte de peste hotare şi, în mersul ei neîmpăcat, roade într'una malurile de stânci, ce-o strâng din amândouă părţile. Vine de ape argintii îşi fac oc prin păduri, coborîndu-se din spre dealuri, şi alunecă cu vuet într'însa. Nenumărate plute alunecă

www.dacoromanica.ro

pe luciul ei sau sunt prinse în vârtejurile de spume.

Dar peste toate dealurile şi peste toată valea, domneşte Ceahlăul, cu trupul său de uriaş, şi piscul înalt te urmăreşte pretutindeni. Pe vârful său trec nori, cari deacolo se răspândesc peste ţară şi din poalele sale, alţi nori se ridică. Pe coaste şi până în văi se întind nesfârşite păduri de brazi şi de fagi în cari se ascund urşi şi căprioare.

La munte, apa dă sănătate; aerul umple inimile de vioiciune şi toată firea înconjurătoare te îndeamnă la vieaţă şi veselie. Deaceea şi locuitorii depe plaiuri sunt mai ageri şi mai isteţi.

Nu arareori întâlneşti printre plăieşi oameni de o statură uriaşă; îndeobşte însă sunt oameni înalţi şi bine făcuţi, iar femeile lor sunt frumoase şi se gătesc minunat.

La ei s'au păstrat mai bine decât oriunde vechile tradiţii; nenumărate legende se ţin cu sfinţenie din neam în neam şi cele mai frumoase cântece de dor sau de viteţie la dânşii cată un adăpost împotriva uitării. Ei sunt deştepţi la minte, iscusiţi în tote şi în vinele lor bate mai tare, decât în orice loc, pulsul vieţii româneşti.

134. BĂTĂLIA DELA CODRUL COSMINULUI. MOARTEA LUI ŞTEFAN.

Ştefan cel Mare dorià să-şi recapete două cetăţi dela Marea Neagră: *Chilia* şi *Cetatea Albă,* pe cari i le luaseră Turcii, după bătălia dela Răsboieni. Pentru asta el intrase în legături cu Polonii, sperând să-şi dobândească astfel cetăţile.

Ştefan erà acum bătrân şi bolnav. Domnià de 40 de ani şi numele lui erà cunoscut departe de hotarele Moldovei.

www.dacoromanica.ro

In anul 1497, Ioan Albert, regele Poloniei, socotì că a sosit timpul să cucerească Moldova. Ca să-l înşele pe Ştefan, îi trimite vorbă că va venì cu oaste mare, să meargă amândoi să cuprindă cele două cetăţi. Ştefan îi mulţumeşte, dar, bănuind că regele ascunde vreo viclenie leşească, îi răspunde ca să nu vie deadreptul prin Moldova, ci să apuce pe lângă Nistru.

Lui Albert nu-i ardeà de Turci. Apucă drept spre Suceava. Ajungând înaintea cetăţii, a bătut-o cu tunurile două săptămâni, fără s'o poată luà. Ştefan erà adânc mâhnit de purtarea Polonilor. Ioan Albert, văzând că n'a izbutit, a cerut pace. Ştefan a primit, dar i-a trimis vorbă să se întoarcă tot pe unde a venit, ca să nu mai pustiească şi alte locuri. Regele a primit, dar nu s'a ţinut de cuvânt. El a apucat pe alt drum, care treceà prin codrul bătrân al Cosminului. In drum Polonii prădau tot ce întâlniau, ca să aibă ce mâncà.

Ştefan se hotărî să pedepsească mişelia leşească. Apucă pe o cale mai scurtă şi le ieşì în codru înainte. Aici puse de tăiè copacii, lăsându-i prinşi numai în câte o ţâţână, iar oastea moldovenească să dosì în pădure. Când au intrat Polonii, Moldovenii, scoţând chiote ca la goanele vânătoreşti, au prăvălit copacii peste dânşii. Erà într'o zi de Sf. Dumitru. O mare spaimă cuprinde oastea leşească. Polonii sunt sdrobiţi de copaci în căderе şi tăieţi de coasele şi de topoarele moldovene. Mulţi din ei au fost prinşi de vii. Regele Albert a scăpat teafăr numai cu câţiva soldaţi.

Se povesteşte că pe cei prinşi Ştefan i-a pus la plug şi a arat cu ei o câmpie, unde a semănat ghindă. Mai târziu a crescut o dumbravă frumoasă, care s'a numit *Dumbrava Roşie,* în amintirea sângelui leşesc.

*

Răsboaiele cele multe şi grijile ţării îl îmbătrâniseră pe Ştefan. Erà şi bolnav. Intr'o luptă cu Turcii

www.dacoromanica.ro

fusese rănit la un picior şi oboselile domniei nu i-au îngăduit să se caute cum trebuie.

Ştefan îşi simţia sfârşitul aproape. El strânse pe boieri şi pe mitropolitul ţării, şi le spuse că după moartea lui să-i urmeze în domnie fiul său Bogdan. Iar feciorului său, viitorului domn, i-a spus că mai bine să închine ţara Turcilor, cari sunt oameni cinstiţi, decât să se încreadă în Unguri şi Poloni, pe vorbele cărora nu se poate pune temeiu. Iar dacă Turcii vor căutà să le ia ţara, atunci mai bine să moară cu toţii, apărând libertatea ei.

Aceste vorbe le-a lăsat Ştefan cel Mare cu limbă de moarte.

In anul 1504, în ziua de 2 Iulie, Ştefan şi-a dat duhul. Când s'a aflat de moartea bătrânului domnitor, o durere mare a cuprins norodul şi pe boieri. Simţiau toţi că a murit viteazul Moldovei. A fost înmormântat cu alaiu mare şi cu multă jale, în mănăstirea Putna, în dreapta altarului. Mormântul lui se găseşte astăzi în mâni străine.

Ştefan a fost cel mai mare domn al Moldovei. El a domnit 47 de ani. A priveghiat ţara cu ochiul neadormit şi a apărat-o cu braţul lui cel tare. A purtat 36 de lupte, dintre cari numai două le-a pierdut; iar duşmanii Moldovii învăţaseră să-l cunoască. A înălţat 44 de mănăstiri şi biserici pe cari le-a înzestrat cu odoare de preţ şi cu danii bogate.

Poporul nu i-a găsit asemănare decât în sfântul soare. Până astăzi el trăeşte în amintirea Românilor, şi până astăzi i se zice *Ştefan cel Mare şi Sfânt.*

La Iaşi, în faţa vechei curţi domneşti, i s'a ridicat o statue de bronz. Voivodul stă pe cal, iar cu buzduganul arată către biserica sf. Niculae cel Bogat, locaş dumnezeesc înălţat de dânsul.

www.dacoromanica.ro

135. INMORMÂNTAREA LUI ŞTEFAN-VODĂ.

Cum au început a vui clopotele în strălucitoarele turnuri ale Sucevei, s'a ştiut în norod că Vodă Ştefan s'a dus. Şi din sat în sat, din clopotniţă în clopotniţă, vaietele de aramă s'au împânzit ca o durere uriaşă peste întregul pământ al Moldovei.

„A murit Vodă Ştefan! A murit Vodă!" Vestea a fost ca un fulger. In frământarea jalnică a oraşelor şi satelor, cuvântul, deşi erà de mult aşteptat, cutremurà inimile. Şi clopotele de moarte plângeau, şi întreaga moşie, şi boierii, şi oştenii, norodul cu capetele descoperite umblau purtaţi într'un vârtej de jale.

In umilitele bisericuţe ale satelor, în mănăstirile clădite ori înzestrate de marele Voivod, se ţinură priveghiuri de tăcere şi mâhnire... Căci nu erà în toată Moldova bărbat cu braţul tare, care să nu-şi aducă aminte, ca de ieri, de crâncenele răsboaie ale anilor din urmă, şi care să nu-şi aducă aminte, ca de un frate ori de un tată, de luminosul domn. Şi acum toţi tăceau cu sufletele amărîte.

Iar în palatul lui din Suceava, Vodă Ştefan sta mort, alb şi senin, cu mânile cruciş pe piept... Şi preoţii, şi vlădicii, şi mitropoliţii, în veşmintele lor

www.dacoromanica.ro

de aur şi mătase, cădelniţau în jurul mortului... chemând pacea dumnezeească asupra sbuciumatului său suflet. Iar marii şi vitejii boieri, în haine cernite, priviau cu ochii împietriţi spre trupul liniştit, pe care-l cereà pământul şi se gândiau la zilele de mărire, cari umpluse cu luminele lor o jumătate de veac.

Zilele se strecurară în jalea mută a poporului şi în răsunătorul bocet al clopotelor. Pe urmă se întinse alaiul mare de preoţi, de oşteni, de boieri şi de norod. Şi Vodă, înveşmântat ca în vremile măririi, cu coroana în cap, cu sabia şi buzduganul alături, fu ridicat pe năsălie de boierii mari; clerul îşi înălţă glasul şi porniră. Muzicile ostăşeşti şi buciumele prinseră a sunà într'un bubuit adânc de tunet şi, când ieşì alaiul din cetate, se umplură câmpiile de mulţimea norodului. Călăreţii îşi duceau în pas caii, iar armele, cari se înălţaseră odată cu fală, acum erau îndreptate în spre pământul în care şi voivodul lor se scoborà.

Merseră multă vreme prin arşiţa lui Iulie, spre Putna. Şi în toate părţile, în sate, clopotele trimiteau văilor şi văzduhului vaiete de jale. Şi boierii se rânduiau să ducă sarcina nepreţuită... Şi prin mulţimea aceea mare treceà fiorul aducerilor aminte. Căci erau, în jurul nedomolitului căpitan, toţi oştenii încărunţiţi, în lupte vechi... erau acolo martorii zilelor dela Baia, dela Podul Inalt, dela Cosmin...

Intinsele valuri de norod pătrunseră şi în Putna. Şi la mănăstirea sfântă se lăsă jos năsălia. In biserică nu erà chip să se slujească: nici pentru cler nu erà loc îndeajuns. Slujiră deci afară, lângă fereastra altarului. Tot norodul se lăsă în genuchi; durerea muşcà din toate inimile, căci se apropià par'că ceasul unei asfinţiri veşnice... Când slujba fu isprăvită, trecură rudele, oştenii, boierii şi norodul, cu ochii înnotând în lacrămi şi sărutară mâna, care făcuse dreptate în

www.dacoromanica.ro

lume, şi crucea pentru care mâna se încordase atâta amar de ani.

Şi a fost o adâncă sguduire în inimi, când corpul marelui Ştefan fu coborît în bolta de piatră. Văzduhul se sguduì la izbucnirea puştilor, muzicile prinseră a sunà, prin norod trecù un freamăt mare, clopotele vuì mai cu putere şi erà o jale cum n'a mai fost deatunci în ţara Moldovei.

---

136. CEAIUL.

Sub numele de ceaiu înţelegem frunzele uscate dela un arbore, cultivat mai ales în China şi Japonia.

Arborele poate să crească foarte înalt, dar deobiceiu i se taie vârful, ca să nu treacă de 2 metri. Frunzele totdeauna verzi sunt dinţate pe margini.

Culesul frunzelor se face de trei ori pe an, când copăcelul are dela 3 la 7 ani. Culesul are loc prin lunile Martie, Iunie şi Iulie.

Cel dintâiu cules se face când frunzele au ieşit din muguri. Se strâng atunci puţine frunze şi dau cel mai bun ceaiu.

Culesul al doilea se face când frunzele s'au desvoltat şi nu se mai văd perişori pe ele.

După aproape două luni se face al treilea cules, care dă ceaiul de calitate mai proastă şi deci mai ieftin.

Fabricaţiunea ceaiului cere multă îngrijire.

Frunzele culese se pun în straturi subţiri, la umbră, până să frăgezesc, apoi se adună în grămezi şi atunci capătă o coloare mai închisă. Se răsucesc, se mai usucă în cuptoare, până ce iese din ele un suc acru. Se întind din nou şi se freacă ca să se răsucească bine. In urmă se pun în cuptoare de uscat; frunzele se usucă şi se înnegresc.

La noi se vinde ceaiul în pachete şi cutii sub numire de ceaiu rusesc, ori chinezesc.

www.dacoromanica.ro

Ceaiul este o băutură foarte bună şi foloseşte, dacă nu bem mult din cale afară.

Chinezii, Japonezii şi Ruşii nu pot fără băutura asta.

137. ROMÂNEŞTE AŞA A FOST.

Românește-așà a fost:
Să te 'nduri după putere,
Să fii bun cu cel ce-ți cere
Milă şi-adăpost!
Doine din caval să cânți
Cum te 'nvață 'n codrii vântul;
Când e hora 'n sat, pământul
Vesel să-l frământi.
Românește-așà a fost:
Ne'ndurat să dai din coate,
Când dușmanul vorba-ți scoate
Că ești slab şi prost!
Când vrăjmașii vin semeți,
Să ne calce scumpa țară,
Tu-i izbești şi-i dai afară,
Minte să-i înveți!
Românește-așà a fost:
Ştim şi noi ce se cuvine,
Şi 'mpărțim şi rău şi bine,
Cum e mai cu rost!

138. ION TĂUTUL.

Intre oamenii de frunte ai Moldovei, a fost şi Ion Tăutul. El se trăgeà dintr'una din cele mai vechi familii moldovenești. Cunoscând prea bine limba grecească, latinească şi poloneză, el erà foarte prețuit de Ştefan cel Mare, domnul Moldovei, care îi dete

www.dacoromanica.ro

logofeția mare, ministerul cel mai însemnat al țării.

La 1504, murind marele Ștefan Voivod, viteazul vitejilor, se urcă pe tron fiul său Bogdan-Voivod. Povestea spune că acesta, după povățuirea ce-i dăduse tatăl său, trimise pe logăfătul Tăut, cu un plocon de zece pungi de bani și însoțit de o ceată de pedestrime, ca să meargă la Sultanul Turcilor, să-i închine Moldova.

Se zice că, intrând Tăutu în sala marelui vizir, își trase cismele și le dete slugii sale, poruncindu-i să le ție în sală înaintea lui. Vizirul, mirându-se de acest lucru, îl întrebă: „Nu cumvà ți-e teamă, să nu ți le fure cineva?" „Nu știu," răspunse el, „dar cu niște oameni cari vor să aibă tot, trebuie să păstrăm tot ce putem." „N'ai să te temi de nimica," îi răspunse vizirul; „noi acum suntem prieteni, iar nu dușmani!" „Doresc," zise Tăut, „ca această prietenie să păstreze capul ca și picioarele."

După aceea, vizirul, puindu-l să șează pe o sofà, lângă dânsul, i-a adus ca deobiceiu cafeà. El, necunoscând încă acea băutură, a turnat-o deodată pe gât, strigând: „Să trăească împăratul și vizirul!"

In urmă se înfățișă înaintea sultanului Soleiman și-i declară că vine din partea domnului său și a poporului moldovean, să închine înălțimii sale ambele Moldove, cu condiții cinstite; iar mai cu seamă religia să fie păzită, fără cea mai mică vătămare. Sultanul se bucură mult, văzând că Moldovenii, a căror puternică sabie o simțiseră de multe ori Turcii, vin singuri, să se plece puterii sale.

El primì toate condițiile și dete solului un act subscris cu mâna lui, ca să-l ducă domnului său la Suceava. In acest act se cuprindeà că Moldovenii, supuindu-se de bună voia lor împărăției otomane, voința sultanului e ca biserica și religia lor să fie nevătămate. Țara să se administreze după legile sale. Dom-

www.dacoromanica.ro

nul să nu fie dator la alta, decât numai să trimeată în toţi anii Înaltei Porţi 4.000 galbeni, 40 iepe şi 24 şoimi şi acestea sub titlul de dar.

După aceea, sultanul dărui lui Tăut cele zece pungi de bani. Intorcându-se în patria sa, el zidì o biserică de piatră, foarte frumoasă. El a mai zidit încă şi în Constantinopol un palat, în care erà şi o biserică cu numele de Sf. Niculae.

139. PETRU RAREŞ.

Petru Rareş a fost fiul lui Ştefan cel Mare. Semănà la vitejie cu tatăl său, dar n'a avut înţelepciunea lui. El s'a suit pe tron la anul 1527 şi a domnit în două rânduri în Moldova.

Cu un an înainte de suirea pe tron a lui Petru Rareş, Turcii cuceriseră Ungaria. In acest timp se naşte ceartă între Ferdinand, fratele împăratului Germaniei, şi Ion Zapolia, domnul Transilvaniei, pentru domnia acestei ţări. Petru Rareş socotì că e timpul potrivit să cuprindă Transilvania. Pentru aceasta, el trecù munţii cu oastea moldovenească şi, întâlnind pe Ferdinand, care venise împotriva lui Zapolia, lângă Braşov, la *Feldioara,* îl bate grozav, îi ia 50 de tunuri şi îl sileşte să părăsească Transilvania. Zapolia mulţumeşte atunci lui Petru, crezând că el trecuse munţii să-i vie în ajutor; dar Petru pune mâna pe cetatea *Bistriţa* şi nu voeşte s'o dea lui Zapolia. Ameninţat însă că va fi pârît sultanului, Petru părăseşte Ardealul, fără nici un rezultat. Va să zică se luptase degeaba.

Pentrucă nu puteà sta liniştit, Petru făcù planul să treacă împotriva Polonilor şi să cuprindă Pocuţia. El îşi adusese aminte că această ţară trebuià să fie a Moldovei, de când fusese zălogită lui Alexandru cel

www.dacoromanica.ro

Bun şi cu oaste multă călcă hotarele Poloniei. La *Obertin* însă, Petru este bătut şi nevoit să părăsească şi Pocuţia, după cum părăsise şi Transilvania. Polonii, văzând că nu au linişte din partea domnului Moldovei, s'au plâns sultanului. Turcii tocmai erau supăraţi pe Petrù Rareş, că nu voià să le plătească tributul. Vestitul sultan *Soliman,* cuceritorul Ungariei, veni în Moldova cu o oaste mare ca să-l prindă. Aşà de mult se îngrijià sultanul de Petru, încât pentru ca să fie sigur că nu-i va scăpà, chemă în ajutor şi pe *Tătari* dela răsărit, şi pe *Poloni* dela miază-noapte, ca împreună cu tòţii să pună mâna pe dânşul.

Petru Rareş, părăsit de o parte din boierii ţării şi văzându-se ameninţat de atâţia duşmani, a hotărît să-şi scape măcar vieaţa, dacă nu poate să mai ţină domnia. El apucă singur pe drumuri dosnice printre munţi, cu hainele schimbate şi, după multe greutăţi şi mari primejdii, a dat de nişte pescari cari l-au trecut dincolo pentru a ajunge la *Ciceu.* Aici, Petru s'a închis în cetate, mulţumind lui Dumnezeu că l-a scăpat de duşmani. El aşteptă vremuri mai bune, ca să pună din nou mâna pe Moldova.

Petru Rareş a domnit întâia oară 11 ani, până la anul 1538.

140. IANUARIE.

In ţara noastră, cel mai mare frig din tot anul e în Ianuarie, şi deaceeea vorbim cu atâta spaimă de gerul Bobotezei. Dar cu tot gerul, copiii umblă veseli în ziua Anului Nou, urând tuturor fericire şi bună stare. Ei poartă în mână sorcova împodobită, care închipueşte o creangă înflorită de măr, a mărului cu florile dalbe, de care vorbesc şi colindele.

Prin oraşe şi prin sate e pretutindeni veselie şi

www.dacoromanica.ro

mulţimea de obiceiuri vechi şi frumoase fac din Crăciun şi din Anul Nou cele mai frumoase zile ale anului. Şi soarele lui Ianuarie e mai strălucitor, şi zilele deacum se simt cum cresc, şi uneori sunt aşà de senine şi de frumoase, de-ţi e mai mare dragul!

Şi lumea pasărilor e mai veselă acum. Piţigoii şi pitulicile sboară în stoluri prin grădini şi adună cu sârguinţă larvele insectelor şi fac astfel să ne fie apăraţi pomii la primăvară de omizi. Ghionoia toată ziua ciocăneşte cu ciocul ei tare scoarţa copacilor şi scoate de subt ea insectele amorţite. Hoaţele de vrăbii dau roate pe lângă şurile oamenilor şi caută locurile pe unde oamenii milostivi şi iubitori de păsări le pun grăunţe de hrană. Şi alături de ele se bucură de dăruita hrană şi stoluri de scatii şi sticleţi. Şi, din când în când, uliul dă roată peste sat.

Animalele pădurii au de suferit foame şi frig în luna aceasta. Când e zăpada mare, lupii se adună în cete şi sfâşie vite şi oameni, şi adeseori vin până prin sate. Şi vulpi se văd, când e ger mare, dând târcoale departe, pe câmp, căutând hrană şi în timpul zilei. Şi abià că se întunecă ziua, iepurii flămânzi s'apropie de sate, căutând livezile cu pomi tineri şi straturile grădinilor. Şi câte alte animale sălbatice vin prin sate noaptea, asta ne-o spun dimineaţa urmele de labe prin zăpadă. Dihorii ispitesc coteţul găinilor, nevăstuicile şi jderii pândesc curţile oamenilor, şi de multe ori şi pisicile sălbatice vin prin bătătură. Cumplita foame le scoate din vizuini şi le aduce pe lângă locuinţele omeneşti, cu toată teama ce-o au de colţii cânilor.

Prin pădure, ereţii şi şoimii urmăresc găinuşile şi cocoşii sălbatici, când aceştia îndrăznesc să iasă prin poieni. Chiar ziua mare, cucuvele flămânde şi altfel de bufniţe ies din ascunzătorile lor, căutând

www.dacoromanica.ro

şoareci şi iepuri ; iar huhurezul, cea mai mare şi singura bufniţă stricătoare, iese după pradă încă de cu ziuă. Prin copaci se joacă veverița ; iar din adâncul pădurii s'aude mugetul unui cerb, care de-obiceiu chiamă pe alt cerb la luptă.

La 24 Ianuarie, noi serbăm *Unirea Principatelor*, una dintre cele mai mari sărbători naţionale ale neamului nostru.

141. PLUGUŞORUL [1]).

Aho, aho, copii şi fraţi,
Staţi puţin şi nu mânaţi,
Lângă boi v'alăturaţi
Şi cuvântul mi-ascultaţi:
S'a sculat mai an
Bădică Traian
Ş'a încălicat
Pe-un cal învăţat,
Cu nume de Graur,
Cu şaua de aur,
Cu frâu de mătasă,
Cât viţa de groasă.
Şi'n scări, el s'a ridicat,
Peste câmpuri s'a uitat
Ca s'aleagă un loc curat
De arat şi semănat.
Şi curând s'a apucat
Câmpul neted de arat
In lungiş
Şi'n curmeziş.
S'a apucat într'o Joi
C'un plug cu doisprezece boi,
Boi bourei,
In coadă cudălbei,
In frunte ţintăţei.
Mânaţi, copii, hăi, hăi!

Ziua toată a lucrat,
Brazdă neagră a răsturnat
Şi prin brazde-a semănat
Grâu mărunt şi grâu de vară,
Dee Domnul să răsară!
Mânaţi, măi, hăi, hăi!

Şi când lucrul a sfârşit
Iată mări s'a stârnit
Un vânt mare pre pământ
Şi ploi multe după vânt,
Pământul de-a răcorit
Şi sămânţa a'ncolţit.
Mânaţi, copii, hăi, hăi!

La lună, la săptămână,
Işi umplù cu aur mâna
Şi se duse ca să vadă
De i-a dat Dumnezeu roadă
Şi de-i grâul răsărit
Şi de-i spicul aurit.
Era'n spic ca vrabia,
Era'n paiu ca trestia,
Mânaţi, măi, hăi, hăi!

Traian iute s'a întors
Şi din grajd pe loc a scos

[1]) De cetit.

www.dacoromanica.ro

Un alt cal mai năsdrăvan,
Cum îi place lui Traian:
Negru ca corbul,
Iute ca focul
De nu-l prinde locul;
Cu potcoave de argint
Ce sunt spornici la fugit.
Mânați, copii, hăi, hăi!

El voios a 'ncălecat
La Tighina-a apucat,
Și oțel a cumpărat,
Ca să facă seceri mari
Pentru secerători tari,
Și să facă seceri mici
Pentru copilași voinici.
Mânați, măi, hăi, hăi!
S'a strâns fine
Și vecine,
Și toți finii
Și vecinii,
Și vreo trei babe bătrâne,
Cari știu rândul la pâne,
Și pe câmp i-a dus,
Și pe toți i-a pus
La lucrul pământului
In răcoarea vântului.
Mânați, copii, hăi, hăi!

Ei cu stânga apucau
Și cu dreapta secerau,
Și prin lan înaintau
De păreà că înnotau.
Alții'n urma lor legau,
Snopuri 'nalte adunau
Și clăi mândre ridicau,
Ce la soare se uscau.
Mânați, măi, hăi, hăi!

Apoi carele'ncărcau
Și pe toate le cărau,
Și girezi'nalte durau
In capul pământului,
In bătaia vântului.
Apoi aria-și făceà
Și din grajd mai aduceà
Zece ,epe
Tot sirepe,
Și de par că le legau,
Și pe toate le mânau
Imprejurul parului,
Deasupra fățarului.
Mânați, măi, hăi, hăi!

Iepele mereu fugiau,
Funia se tot strângeà,
De par iute ajungeà
Și grâul se treerà,
Și flăcăii-l vânturau,
Dimirlia scuturau,
Harabale încărcau
Și la moară le plecau.
Mânați, copii, hăi, hăi!

Se turnau deasupra'n coș
Grâu mărunțel de cel roș.
Grâul s'așează pe vatră
Și din coș cădeà sub piatră.
De sub piatră în covată
Curgeà făină curată.
Mânați, copii, hăi, hăi!

Traian mult se bucurà,
Zeciuală morii da.
Pe morar îl dăruià,
Apoi călare suià
Și voios se inturnà
Cu flăcăii ce mânà;
Iar boii s'opintiau
Și roțile scârțâiau.
Mânați, măi, hăi, hăi!

Iată mândra jupâneasă
C'auzià tocmai din casă
Chiotul flăcăilor,
Scârțâitul carelor

www.dacoromanica.ro

Şi'n cămară că mergeà
Şi din cuiu îşi alegeà
Sită mare şi cam deasă
Tot cu pânză de mătasă.
Suflecà ea mânecî albe
Ş'arătà braţele dalbe,
Şi cernià, mări cerniâ,
Ninsoarea se aşternià,
Pe sus tobele băteau,
Negurile jos cădeau.
Mânaţi, măi, hăi, hăi !

Apoi pâne plămădià
Ş'o lăsà până dospià ;
Apoi colaci învârtià,
Pe lopată mi-i culcà
Şi'n cuptor îi aruncà !
Apoi iarăş cu lopata
Rumeni îi scoteà ea gata.
Atunci, ea'mpărţià vreo cinci
La flăcăii cei voinici,
Şi'mpărţià trei colăcei
La copiii mititei
Mânaţi, măi, hăi, hăi !

Cum a dat Dumnezeu an
Holde mândre lui Traian,
Astfel să dea şi la voi,
Ca s'avem parte şi noi !
Să vă fie casa, casă !
Să vă fie masa, masă !
Tot cu casele grijite,
Cu buni oaspeţi locuite,
Şi la anul să trăiţi,
Să vă găsim înfloriţi :
Ca merii
Ca perii
In mijlocul verii !
Mânaţi, măi, hăi, hăi !

142. LOCŢIITORII DOMNULUI.

Un tânăr bogat zăcuse de o boală grea. In cele din urmă se întremase şi, fiind o zi cu soare, se aşeză pe un scaun în grădină. De bucuria însănătoşirii, el mulţumì lui Dumnezeu cu glas tare ridicându-şi ochii către cer:

„O, Atotputernicule, dacă aş puteà să-ţi răsplătesc pentru îndurarea ta, cu ce bucurie n'aş da eu tot avutul meu!“

Vorbele acestea le auzì un bătrân înţelept, şi zise tânărului bogătaş:

„Darul cel bun de sus vine; într'acolo nu eşti în stare să trimiţi însă nimic. Dar dacă vrei să mulţumeşti lui Dumnezeu, vino după mine.“

Tânărul urmă pe bătrânul cel cu minte şi ajunseră într'o colibă întunecoasă, în care erà numai jale şi

www.dacoromanica.ro

lipsă. Tatăl erà bolnav, mama plângeà; iar copiii erau goi şi cereau în gura mare pâne. Tânărul se înspăimântă. Bătrânul îi zise: „Iată aici fraţii şi locţuitorii Domnului!“

Atunci tânărul cel bogat deschise mâna asupră-le şi le dete din belşug din prisosul avuţiei sale. Iar săracii înviorați, îl binecuvântară şi se rugară lui Dumnezeu pentru binefăcătorul lor.

Bătrânul zâmbì şi zise:

„Indreptează-ţi totdeauna faţa ta recunoscătoare mai întâiu spre cer, dar apoi pleacă-ţi ochii spre pământ.“

143. BĂILE.

Un proverb vechiu zice: *„Mintea sănătoasă se află într'un corp sănătos.“* Prima grijă a fiecărui om e să fie sănătos. Cu cât trupul va fi mai îngrijit, cu atât şi sănătatea va ţine mai mult timp.

Corpul se întăreşte prin exerciţii gimnastice, muncă regulată şi băi.

Spălarea corpului se face cu apă rece ori caldă şi cu săpun.

Dimineaţa, când ne sculăm, să ne spălăm braţele, faţa, gâtul şi chiar pieptul cu apă rece şi săpun. Seara, înainte de culcare, să ne spălăm în gură cu o periuţă, ca să scoatem resturile de mâncare dintre dinţi şi cari putrezesc până a doua zi, slăbind dinţii şi făcând să miroasă gura. Spălarea în fiecare dimineaţă întăreşte corpul şi-l păzeşte de răceală.

De două ori pe lună e bine să facem o baie pentru întreg corpul.

Băile sunt reci şi calde.

Băile calde cu săpun curăţă mai bine pielea de sudoare şi de necurăţenie. Când facem baie caldă, e

bine să punem la cap o cârpă cu apă rece. Baia caldă să nu țină mai mult de jumătate oră și să ne spălăm bine apoi cu apă rece, ca să nu răcim.

După baie caldă e bine să stăm în pat cel puțin o jumătate de oră.

Băile reci se fac într'un timp mai scurt. Ele răcoresc și întăresc trupul. După o baie rece, e bine să ne plimbăm la soare.

Baia nu trebuie făcută decât după cel puțin 3 ore dela mâncare. Când suntem prea încălziți să nu facem baie rece, căci ne putem îmbolnăvì greu.

Prin spălarea trupului, pielea se curăță de sudoare și așà poate lăsà mai ușor să iasă din trup materii nefolositoare, cari, dacă ar rămâneà, ar otrăvì sângele și cu timpul ar produce chiar moartea. Odată cu spălarea trupului să avem grijă ca și rufele să fie curate. In fiecare săptămână să ne schimbăm.

Omul trebuie să fie curat. Chiar și unele animale iubesc curățenia și nu pot fără dânsa.

---

144. JUDECATA VULPII.

Un om mergeà odată la treaba lui, prin niște munți. Alăturea drumului aude un glas milogindu-se și grăind: „Fă-ți milă și pomană, creștine, și mă scapă dela pieire!“

— „Cine ești tu și unde te afli?“

— „Ia, aici, în văgăuna asta; fă bine și dă la o parte piatra de deasupra!“

Omul căută în dreapta, căută în stânga și dă de văgăuna deasupra căreia erà un pietroiu mare.

Ce să vezi d-ta acolo? Erà culcușul unui balaur. Pe când se aflà încolăcit și dormià, iată că un colț de piatră groaznic de mare se desface din munte și pră-

www.dacoromanica.ro

vălindu-se, cade drept peste văgăuna balaurului, și-l închide acolo.

Șarpele, svâc în sus, svâc în jos, ca să iasă. Aș! Unde erà pomana aia! Piatra erà mare și astupà intrarea văgăunii, de nu rămăsese loc deschis, nici cât să bagi degetul. Se svârcolià balaurul de ghiara morții, de foame, de sete și de osteneală și, ca să scape d'acolo, erà peste poate.

Rugăciunile șarpelui înmuiară inima omului, care se pune de caută un lemn gros, se luptă cu bolovanul de piatră și, încet, încet, îl dă puțin la o parte de deasupra văgăunii, atâta cât puteà șarpele să iasă.

— „Bogdaproste, că mai văzui odată lumina soarelui, mai pot să răsuflu și eu în voie!" zise balaurul. „Gătește-te acum, omule, că am să te mănânc. Nu mai pot, uite, de foame; sunt lihnit dela inimă!"

— „Ce stai tu de vorbești, balaure? D'apoi eu ți-am făcut bine! Asta să-mi fie oare răsplata?"

„Bine, nebine, nu voiu să știu! Răsplătire la noi nu scrie!" Și deodată se încovrigă împrejurul omului și-l cuprinse, de nu se mai puteà mișcà deloc.

— „Stai, măi frate," zise omul, „astfel ți-e dreptatea? Eu nu mă cunosc vinovat cu nimic. Să mergem la judecată!"

— „Să mergem, dacă vrei, la judecată! Dar eu îți spun că o să pierzi. Totuș, ca să nu poți a te plânge, că te-am mâncat pe nedrept, haidem și la judecată! Numai grăbește pașii, că mi-e foame de nu te văd!" Și, mai slăbind pe om din chingi, acesta apucă pe câmp cu pași grăbiți și tremurând de frică.

In calea lor întâlniră o vulpe și se îndreptară către dânsa.

— „Vulpe," începù omul a zice, „iată ce bine am făcut eu balaurului acestuia, și iată ce rău vrea să-mi facă el mie! Cu dreptul e? Judecă tu!"

www.dacoromanica.ro

— „Ce ai zis, ce ai zis?“ întrebă vulpea. Omul îi mai spuse înc'odată focul ce-l ardeà.

— „Ca să judec, trebuie să merg la faţa locului, să văd cu ochii mei şi să aud cu urechile mele. Altfel nu ştiu să judec.“

Se învoiră şi plecară la faţa locului. Ajunşi acì, începù omul să spună şiretenia pricinii.

— „Iacă, aici, în văgăuna asta, şedeà balaurul încolăcit şi pietroiul ăsta năpraznicul, căzând din munte îi astupà ieşirea. Trecând eu p'acì, şarpele mă rugă să-l scap de pieire. Eu vrui să-i fac bine: mă luptaiu, dădui bolovanul puţin là o parte şi-i făcui loc să iasă. El, dacă ieşì, mă cuprinse, cum îl vezi, încolăcindu-se peste mădularele mele şi acum voeşte să mă mănânce.“

„Aşà este, balaure?“

— „Aşà, da, fiindcă astfel cere dreptatea!“

Vulpea se mai gândì puţin şi răspunse:

— „Măi frate, desluşiţi-mă bine, că eu nu pricep aşà advocăţeşte. Spune, omule, şiretenia din capul locului şi arată-mi şi cu mâna!“

— „Iată, în văgăuna asta deacì, pe care o vezi cu ochii, sta şarpele încolăcit şi astupat acolò de pietroiul cel mare.“

— „In văgăuna asta, ziseşi?“ întrerupse vulpea. „Ce smintit eşti, mă? Nu se poate una ca asta! Spune drept, omule!“

„Drept spun... Aşà este, balaure?“

— „Tocmai precum spune omul!“

„Fie, că mie nu-mi vine să cred, că poate să încapă o aşà namilă de trup într'o văgăună atât de micuţă. Trebuie să văd cu ochii mei, ca să cred!“

Şarpele vru să încredinţeze pe vulpe. Se descovrigă depe om, se târăşte, se strecoară în văgăună încet, încet, încolăcindu-se, ca să încapă. In vremea asta, vulpea face un semn omului cu ochiul. Acesta o

www.dacoromanica.ro

pricepù şi, tocmai când balaurul ziceà vulpii: „Acum vezi?" „Văd." „Ei crezi?" „Cred!" „Judecă după dreptate!" „După dreptate judec!" Omul puse umărul, se opintì cu desnădăjduire, dete piatra la loc şi acoperì văgăuna din nou.

Vulpea zise:

– „Aşà cere dreptatea!"

---

145. A DOUA DOMNIE A LUI PETRU RAREŞ.

După ce Petru Rareş a trecut munţii, boierii au rugat pe Soliman să le puie el domn. Cu asta au făcut mare greşeală, căci au înlesnit Turcilor să se amestece în treburile domniei. Trebuiau să-l aleagă ei, iar nu să roage pe sultan. Soliman a numit pe *Ştefan Lăcustă,* poreclit aşà, din pricină că în timpul lui au năvălit lăcustele în ţară. Fiind un domn rău, boierii l-au ucis.

In vremea asta, Petru se gândià cum să dobândească a doua oară domnia. Din *Ciceiu,* unde stăteà închis, a trimis sultanului Soliman o scrisoare, prin care se desvinovăţià de pârile aduse împotriva lui. Il rugà să-i dea voie să vie la Constantinopol. Sultanul s'a îmblânzit, iar Petru, încărcat de daruri, s'a dus înaintea lui. Aici a vorbit foarte frumos, a împărţit daruri pe la slujbaşii cei mari şi s'a legat să mărească tributul. In urma acestora a căpătat iarăş domnia, în anul 1541.

In a doua lui domnie, Petru Rareş pedepsì cu moarte pe mai mulţi boieri, chipurile pentru uciderea lui Lăcustă, dar în adevăr pentrucă îl părăsisera când venise Soliman.

După o domnie de 5 ani, Petru murì şi fu înmor-

www.dacoromanica.ro

mântat la mănăstirea Probota, făcută de dânsul. A domnit în amândouă rândurile 16 ani. Dacă ar fi fost mai cumpănit la minte, cu vitejia lui, ar fi fost unul din cei mai mari domni ai Moldovei.

146. CĂLĂTORUL ŞI CĂMILA.

In ţinuturile calde, unde înaintea ochilor se întind nisipuri nesfârşite, singurul animal de transport e cămila. E urîtă la înfăţişare, dar îndemânatică şi răbdătoare la mers. Cu o mână de frunze, ori cu puţină iarbă, putând să rabde la nevoie setea chiar două săptămâni, duce în spinare mărfurile negustoreşti şi serveşte cu credinţă pe stăpânul ei. Prin întocmirea picioarelor şi mai ales a copitelor, ea calcă pustiul nemărginit, cum un alt animal ar călcà, pe uliţa pavată. De-aceea e numită *corabia deşertului.*

Laptele ei se bea, carnea se mănâncă, iar părul gălbuiu se ţese.

Ea este un dar al Celui de sus pentru popoarele pustiilor arzătoare.

Despre cămilă se povesteşte următoarea întâmplare: Un călător, ducându-se în Algeria (Africa), îşi cumpărase o cămilă, ca să poată merge dela un sat la altul.

După ce-şi termină afacerile, el vru s'o alunge, dar animalul căpătase pentru stăpânul său o dragoste neînţeleasă. El plecă; cămila după dânsul, pas după pasul

www.dacoromanica.ro

lui, nedespărţindu-se o clipă. Călătorului îi plăcù acest lucru, cu atât mai mult, că nu-l supără şi se hrănià mai cu nimic.

După un timp, călătorului începù să-i fie silă de animalul credincios; prea aveà înfăţişare urîtă şi-i amintià păţaniile din drumurile făcute. El căutà să scape de această tovarăşă, încercând s'o rătăcească; ea însă îl regăsià din nou. Ii striga: „Du-te!“ aruncà în ea cu pietre, cămila se oprià, îl privià tristă şi după puţin plecà după stăpân, ca o slugă credincioasă.

Când ajunse în oraşul Alger, văzù lume multă în jurul lui; iar cămila după dânsul. Işi pierdù răbdarea şi zise: „Nu, nu, asta nu e cu putinţă, nu pot intrà în Alger cu un astfel de tovarăş!“ Şi prin învălmăşeala de trăsuri se făcù nevăzut.

Erà mulţumit că a scăpat de o povară grea.

După amiază, vaporul e gata de plecare. Călătorii se grăbesc, hamalii încarcă bagajele în luntre, căci vapoarele nu se pot apropià de ţărm.

Călătorul cu bagajul în mână sare în luntre. Deodată un animal se rostogoleşte gâfâind spre ţărm şi se repede spre el în galop.

E cămila, credincioasa lui cămilă, care căutase atâtea ore pe stăpânul ei prin oraş, şi acuma erà veselă că l-a găsit.

Călătorul văzând-o, schimbă feţe-feţe şi se făcù că n'o cunoaşte; dar cămila nu-l slăbeşte. Fuge neastâmpărată pe cheiu, îşi chiamă prietenul şi-l priveşte cu dragoste. Ochiul ei e trist par'că ziceà:

„Ia-mă cu tine! Ia-mă cu tine în luntre.“

—„A dumitale e cămila asta?“ întrebă căpitanul.

—„Ferească Dumnezeu!“ răspunse călătorul, care se cutremurà la gândul că ar puteà intrà în oraşul lui cu această tovarăşă caraghioasă. Şi lepădându-se fără milă de prietenul său, împinse cu piciorul pământul algerian şi barca pornì. Cămila jalnică întinse gâtul

www.dacoromanica.ro

pe apă şi luând o hotărîre se repezì în urma luntrei, începând să înnoate spre vapor. Barca şi cămila se aşezară în rând cu vaporul.

Căpitanului i se făcù milă de bietul dobitoc. Cu ajutorul macaralelor şi frânghiilor o ridică pe vas şi vaporul porni. Ajungând în Marsilia o dărui grădinii zoologice.

147. IGIENA LOCUINŢELOR. CURTEA.

Locuinţa ne slujeşte ca loc de odihnă şi de adăpost împotriva schimbărilor şi asprimilor vremii. Pentru ca să nu ne vătămăm sănătatea, locuinţa trebuie să îndeplinească multe condiţiuni: unele cu privire la locul pe care e făcută, altele privitoare la materialul de construcţie, la luminat, la încălzit, la curăţit.

Igiena, adică ştiinţa care ne dă sfaturi pentru păstrarea sănătăţii, cere ca o locuinţă să îndeplinească următoarele condiţiuni:

Casa trebuie clădită pe un loc uscat, bătut de soare, ridicat şi care nu ţine apa în el. Locurile joase şi umede, locurile umplute cu gunoaie, locurile argiloase, nu sunt bune pentru clădiri. Casa să fie aşezată ca să nu fie cu faţa în bătaia vântului; dar s'o bată cât mai mult soarele, căci e mai sănătoasă. La noi, casele aşezate cu faţa spre sud-est sau sud-vest sunt cele mai bune.

Materialul de construcţie să fie cât mai trainic şi mai uscat. Să ne îngrijim ca locuinţa să nu tragă umezeală; pentru aceasta e bine, când pământul nu e destul de uscat, să săpăm şanţuri de scurgere sau să clădim casa pe o temelie de *beton* (ciment amestecat cu pietriş). Să nu tencuim casa, până ce nu e bine uscată. Casele făcute din cărămidă sunt cele mai bune.

Ca odăi de locuit şi de dormit, să se aleagă cele cu

www.dacoromanica.ro

mai mult soare. Toate odăile trebuesc podite cu scânduri bine lipite între ele. Pereții văruiți sunt cei mai sănătoși.

Aerisitul odăilor. Aerul camerelor, în cari locuesc oamenii, se strică prin respirația acestora, căci își pierde oxigenul și se îmbogățește în acid carbonic, care e vătămător sănătății. Deaceea e bine să facem odăile mari și să le aerisim cât mai des, deschizând ușile și ferestrele. In sălile mari, în cari stau zilnic multe persoane, aerisirea se face mereu cu ajutorul unor aparate numite *ventilatoare.*

Incălzitul odăilor. Temperatura cea mai potrivită într'o cameră de lucru e de 18° căldură. Când e frig, încălzim camerile cu ajutorul sobelor. Cele mai bune sunt cele de cărămidă și cele de faianță. Acestea dau o căldură plăcută și statornică, nu usucă aerul și nu lasă să iasă din ele gaze otrăvitoare, cum se întâmplă cu sobele de tuciu.

Luminatul odăilor. Igiena cere ca odăile să fie cât mai mult luminate de soare, căci pe unde străbate soarele, intră sănătatea. Camerile vor aveà ferestre mari de sticlă, nu de țiplă sau hârtie. Noaptea, cele mai practice mijloace de luminat, sunt lampa cu petrol, cu gaz aerian sau cu electricitate.

Curățitul camerilor trebuie să se facă zilnic. Pe duşumele, pe mobile se așează praf plin cu semințe de boale. Acest praf trebuie îndepărtat, ștergând duşumelele și mobilele cu o *cârpă udă.* Pereții se vor spoì adesea.

Curtea din jurul casei de asemenea trebuie ținută în cea mai mare curățenie. Gunoiul și murdăriile din curte trebuesc îndepărtate zilnic, căci, putrezind, strică aerul. Locul din curte trebuie nivelat, pentru ca să se scurgă apa. Grajdurile și latrinele deasemenea trebuesc curățite cât mai des.

www.dacoromanica.ro

148. CELE DOUĂ GOSPODINE.

Petre şi Vasile s'au însurat în acelaş an. Amândoi aveau cam aceeaş stare, şi erau oameni vrednici şi de treabă. Zestre n'au prea luat nici unul, nici celălalt. Totuş, Vasile stă azi mai bine, avutul lui a sporit. Petre însă a sărăcit. De ce s'au întâmplat lucrurile astfel?

Nevasta lui Vasile îşi pricepuse rostul ei. Ea învăţase să coase, să ţese, să împletească, să gătească. Se rupeà ceva, se descoseà sau se destrămà, puneà mâna pe ac şi, cu două-trei împunsături, lucrul se dregeà la loc, aşà de bine, că nici nu se cunoşteà că a fost stricat. Hainele vechi păreau totdeauna nouă, aşà de bine erau îngrijite şi curăţite. Cu rânduеala asta şi bărbatul, şi nevasta, şi copiii, erau totdeauna curaţi şi bine îmbrăcaţi, ca nişte oameni de seamă.

In casa lui Vasile ţi-e mai mare dragul să intri şi să te ospătezi. Toate lucrurile sunt curate şi la locul lor.

Nevasta lui Petre nu se pricepeà deloc la asemenea treburi. De se rupeà ceva, sau se destrămà vreo haină, aşà rămâneà. Gaura se făceà tot mai mare şi, dupa puţin timp, haina trebuià aruncată, căci nu mai erà bună nici de dres, nici de purtat. Petre cumparà mereu haine nouă, dar şi copiii lui, şi el şi nevastă-sa nu erau mai niciodată îmbrăcaţi cum se cade. Cu socoteala asta au ajuns să nu mai poarte pe dânşii o haină bună, căci nu mai aveau cu ce să o cumpere.

Nevasta lui Vasile se pricepeà de minune şi la grădinărit. Grădina ei erà plină cu tot felul de legume de pomi şi de flori. Totdeauna mâncarea la dânsa erà de ajuns, sănătoasă şi gustoasă şi, pe deasupra, ţineà puţine parale.

La casa lui Petre, grădina erà numai mărăcini şi buruieni; iar bucătăria ca o poeată. Când gătià ceva,

www.dacoromanica.ro

nevastă-sa trebuià să cheltuească de trei ori cât se cheltuià în casa lui Vasile; iar mâncarea nu aveà nici un gust şi stricà mai mult stomacul. Dela o vreme au început să se hrănească mai mult cu doctorii.

Lui bietul Petre îi mergeau toate ca racul şi erà aşà de amărît, că i se păreà mai bine la cârciumă decât la dânsul acasă. Din scârbă a luat darul beţiei şi asta l-a ruinat cu totul şi a ajuns ceeace este: un cerşitor.

149. IOAN VODĂ CEL CUMPLIT.

A fost greu până când Turcii s'au amestecat odată în trebile ţărilor române, căci pe urmă şi-au făcut obiceiu. Deaceea, după moartea lui Petru Rareş, ei au pus pe tronul Moldovei mai mulţi domni răi, cari au îngenunchiat ţara. Tributul s'a mărit, iar boierii umblau mereu după domnie, cu ajutorul străinilor.

In anul 1572, s'a suit pe tronul Moldovei Ioan Vodă, căruia i s'a zis şi cel Cumplit. El erà un strănepot al lui Ştefan cel Mare. I se mai ziceà şi *Ioan Armeanul*, din pricină că mama lui erà Armeancă. Aveà 45 de ani când s'a făcut domn. Erà de statură uriaşă şi aveà o putere grozavă. Intr'o luptă cu Turcii, a tras singur după dânsul un tun. In tinereţe pribegise prin ţări străine, apoi făcuse negoţ cu pietre scumpe şi se îmbogăţise, aşà că a putut să cumpere domnia, cum se obişnuià pe vremea aceea.

Ajuns domn, şi-a pus în minte să îndrepteze starea ticăloasă a Moldovei şi să scape de Turci. El pedepsì aspru pe boierii, cari umblau cu vicleşuguri şi voiau să-l răstoarne. Deaceea boierii îl urau foarte tare, dar în schimb ţărănimea ţinea la domn ca la părintele ei, căci Ioan erà bun cu poporul. In ţărani îşi pusese Ioan Vodă nădejdea pentru planurile lui vitejeşti.

www.dacoromanica.ro

Tocmai acum Turcii cerură domnitorului să îndoească tributul. Ioan Vodă răspunse celui care adusese vestea: „Spune stăpânului tău, că banii pe cari mi-i cere, îi voiu întrebuința să ridic oștire ca să-mi mântuiu poporul." Apoi domnul adună pe boieri și milițiile țărănești și le spuse: „că el voește să pornească împotriva Turcilor, că pe Leși îi are prieteni, iar Cazacii vor veni cum le va da știre, numai țara îi lipsește. Că pe dânsul boierii să nu-l aibă de vrăjmaș ci ca pe un părinte, iar de făcuse nedreptate cuiva, apoi pentru Turci o făcuse, dar pe Turci nu-i mai poate sătură."

Atunci toți, boieri și țărani, se legară cu jurământ că vor luptà pe viață și pe moarte contra păgânilor.

Sultanul, văzând că nu voește să plătească tributul, a numit domn în locul lui pe Petru Schiopul, un nepot de al lui Rareș. Impreună cu Petru, Turcii trimit o armată. Atunci domnul Moldovei chiamă pe Cazaci. Când i-a văzut venind în lagăr, Ioan Vodă i-a primit cu lacrimi de bucurie.

Petru Schiopul a fost învins. Apoi Ioan Vodă se duce asupra Brăilei, cuprinde cetatea și măcelărește garnizoana turcească. In urmă cuprinde alte două cetăți turcești, vârînd groază mare în păgâni.

*

Atunci sultanul, plin de mânie, trimite o mare oaste turcească, care trebuiă mărită și cu ajutor tă-

www.dacoromanica.ro

tăresc. De peste Dunăre veniau 100.000 de Turci, iar de peste Nistru 50.000 de Tătari. Ioan Vodă erà în cumpănă grea. Se chibzuì să meargă întâiu împotriva Tătarilor, iar până atunci să nu lase pe Turci să treacă Dunărea. Insărcină pe boierul Irimia Golia, să împiedice trecerea Turcilor, iar el apucă cu gloatele țărănești spre Nistru. Golia îi erà prieten, domnul îi dăruise moșii și-i scăpase vieața. Inainte de a plecà, Golia a jurat pe cruce și pe evanghelie că-și va face datoria. Dar cum a ajuns la Dunăre, el a vândut pe domn pentru 30.000 de galbeni și a lăsat pe Turci să treacă apa. In urmă, pentru a înșelà pe domnitor, vânzătorul îi trimete veste c'a ajuns prea târziu, că Turcii au trecut fluviul, dar să fie liniștit căci dușmanii nu sunt mulți. La această știre Ioan Vodă răspunse: „Ii vom socotì în luptă!"

Ioan Vodă, lăsând pe Tătari, merge împotriva Turcilor. Chiar la începutul luptei, cei 10.000 de călăreți moldoveni, comandați de Irimia Golia, plecând steagul, puseră căciulele în vârful sulițelor și trecură la Turci. Turcii i-au pus pe trădători în rândurile dintâi și Moldovenii i-au ucis mai pe toți. Țăranii simțiseră că boierii vor să-l vândă, deaceea ei ținură pe domn în mijlocul lor, ca să nu-l dea viu în mânile Turcilor. O luptă mare s'a încins între Moldoveni și păgâni. Ioan Vodă învinge pe Turci, dar n'a avut călărime ca să-i alunge.

După cel dintâiu atac, oștile se retraseră în dosul tunurilor. O ploaie repede căzù și udă iarba de pușcă a soldaților lui Ioan. In vremea asta vin și Tătarii, iar Moldovenii nemai putând să se folosească de tunuri, au luat-o la fugă. Ioan Vodă se închide în satul *Roșcani,* lângă *Cahul,* unde se întărește cu șanțuri. El spuse atunci: „că va cădeà capul lui unde vor cădeà și capetele ostașilor."

Dar Roșcanii erà lipsit de apă. In curând oastea lui

www.dacoromanica.ro

Ioan fu chinuită de sete. Pentru a-şi potoli cât de cât suferința, Moldovenii întindeau pânze pe iarba umezită de rouă, ca să-şi răcorească măcar buzele. Ioan Vodă a fost silit să se predeà. El adună pe Cazaci şi pe țăranii lui, şi plângând cu lacrimi, le spuse că pentru a le cruță vieața, voeşte să se închine Turcilor. Dar țăranii i-au răspuns într'un glas, că de le porunceşte el, se vor aruncà în mijlocul păgânilor şi-şi vor răpune scump vieața.

Ioan Vodă trimise răspuns Turcilor că se dă prins, numai oastea lui să nu sufere nimic, iar el să fie trimis viu la Ţarigrad. Turcii jurară de şapte ori că aşà vor face, iar Ioan Vodă îşi luă rămas bun dela ostaşii lui, cari, vărsând lacrămi, îi sărutară mânile cu toții. Apoi el îşi desprinse sabia lui viteză dela brâu şi se dete prins în tabăra Turcilor. Aici paşa se făcù că se supără şi, scoțând hangerul, îl lovì pe Ioan în față. Duşmanii se repeziră la dânsul şi îl doborîră la pământ; apoi îi legară trupul de cozile a două cămile, care îl rupseră în bucăți. Capul fu dus la Constantinopol, iar în sângele lui Turcii îşi muiară săbiile, pentru ca Dumnezeu să le dea şi lor vitejia lui Ioan.

Petre Schiopul a fost aşezat pe tronul Moldovei, în mijlocul bocetelor poporului.

Ioan Vodă a domnit doi ani.

---

150. C R I N.

Departe, în spre Japonia, într'o țară minunată, regele de acolo, Nor cel Mare, aveà un fiu, un copil de doisprezece ani, căruia îi plăceà smeul, şi fiindcă el erà unicul fiu la părinți, regele Nor îi împlinià toate dorințele, puneà servitorii să-i facă smeuri mari şi mici, din patru, din opt, cu rotogoale, turceşti, ju-

www.dacoromanica.ro

cătoare şi frumoase. Ingrădise o curte mare, cât două maidane, numai pentru el. Şi copilul alergà toată ziua la soare, vâjietoarea smeului nu mai încetà nici noaptea depe cer; iar băieţii din apropiere stau cu gura căscată, privind în sus la smeul fiului lui Nor cel Mare. Nici unul n'ar fi îndrăznit să şi-l înalţe pe al său, încât prinţul se minunà cum de, în tot oraşul, numai dânsul e cu smeu.

Dar, într'o zi, un băiat de muncitor, un copil ce purtà un nume de floare, Crin, cuteză să se potrivească fiului de rege; înălţă un smeu dintr'o coală, alb, curat şi jucător. Fiul lui Nor, nu numai că nu se supără de aceasta, ba încă trimise răspuns lui Crin: „că face încurcare pe luate?“ [1])

Fiul muncitorului, mişcat de această provocare, însă mândru şi încrezător în sine, primì şi începù a-şi da smeul într'o parte, din ce în ce, către smeul regesc.

Sfoara lui Crin erà subţire şi putredă, fiindcă băiatul n'aveà bani să-şi cumpere alta mai bună, pe când a fiului lui Nor erà trainică şi nouă încât, dela întâia smucitură, smeul lui Crin fu luat de fiul regelui. Atât de mulţumit a fost acesta de biruinţă, încât, făcându-i-se milă, chemă pe Crin, îi dete înapoi smeul şi-i dăruì şi câţivà bani dela dânsul. Crin, deşì umilit, primì darul regal şi, cu banii căpătaţi, îşi cumpără sfoară bună; iar a doua zi, când îşi înălţă smeul, primì dela fiul lui Nor acelaş răspuns: „face încurcare pe luate?“...

Deastădată, Crin, care erà un dibaciu mânuitor la jocuri, se purtă vitejeşte şi luă smeul regesc mai neatins şi aproape cu toată sfoara. Fiul lui Nor aşteptà că la rândul său Crin îi va aduce înapoi smeul; însă copilul din popor, le strânse frumuşel pe amândouă şi o pornì liniştit acasă.

[1]) Lupta cu smeie e aşà: Cel ce izbuteşte să încurce smeul duşmanului şi să-l tragă la pământ, e învingător şi ia smeul celui învins.

www.dacoromanica.ro

Aceasta supără foc pe micul prinţ, care porunci să i se aducă îndată semeţul potrivnic. Crin, însă, când sosì, iată ce-i răspunse, cu glas plin de sfială:

„Înălţime, învoeala a fost pe luate. Tu, ieri, când mi-ai înapoiat smeul, ţi-ai călcat cuvântul tău de rege. Ai făcut rău. Astăzi, dacă ţi-l înapoiez, îţi calc şi eu acest cuvânt. Aceasta n'o pot face. Pedepseşte-mă, ia-ţi-l cu sila; eşti puternic. Eu, însă, nu-ţi dau smeul, nu-ţi nesocotesc porunca."

Atunci, regele Nor, care erà faţă la judecată, ascultând răspunsul înţelept al lui Crin, mirat de atâta minte la un copil de muncitor, îl chemă la sine, îl mângâiè şi-i făgăduì că-l va ţineà cu cheltueala sa până la sfârşitul învăţăturii; iar pe fiul său, pe prinţul, îl pedepsì pentru nechibzuinţa lui.

Crin ajunse om mare în ţara aceea, pentrucă ştiut este: *„Singura comoară la copiii săraci e înţelepciunea lor."*

151. DUMNEZEU NU LASĂ PE OM.

Intr'o vreme trăià într'un oraş, un negustor foarte bogat, anume Alfred. Om luminat la minte şi unul din cei mai cinstiţi şi mai milostivi cetăţeni din acel oraş.

N'aveà copii; rudele mai deaproape şi mai de departe le ţineau locul. Pentru toţi erà ca un tată, ajutându-i întotdeauna. Ei, firește, îl lingușiau, vrând să se apropie mai mult de 'el.

— „Oh! Dacă ne-ar da Dumnezeu prilejul, să-ţi dovedim recunoştinţa noastră," ziceau rudele adesea.

O nenorocire repede şi groaznică venì pe capul lui Alfred. Izbucnì un răsboiu. Din douăzeci de corăbii ce aveà pe mare, şapte îi fură răpite, două s'au înne-

www.dacoromanica.ro

cat şi trei se rătăciseră de nu se mai află nimic de ele.

Vestea nenorocirii căzù ca un trăsnet peste bunul Alfred. Dintr'o dată se văzù sărac lipit şi fără altă nădejde, decât sprijinul rudelor sale, pe cari atât de mult le ajutase.

Rudele însă nici nu mai voiau să audă de el. Se lepădau cu toate de rudenia lui. Ba unele adesea ziceau:

— „E adevărat că am avut oarecari legături cu acest nechibzuit; dar nu suntem nici o rudă. Am făcut aceasta din prea marea noastră bunătate."

Alfred suferì foarte mult din pricina nerecunoştinţei rudelor. S'a bolnăvit şi a zăcut multă vreme. Intr'o căsuţă sărăcăcioasă dela marginea oraşului unde zăceà, nici o rudă n'a venit să-l vadă. Lucrătorii săraci din mahalaua aceea l-au îngrijit şi l-au ajutat ca pe un părinte bun.

După ce s'a însănătoşit, s'a făcut hamal în port. Toţi hamalii şi lucrătorii portului îl iubiau pentru bunătatea şi înţelepciunea lui. Adesea, când îl vedeau încărcat de poveri, îl ajutau.

— „Săracii sunt amicii şi rudele mele; cu aceştia vreau să trăesc," ziceà el adesea plin de recunoştinţă.

Rudele, când îl întâlniau încărcat cu greutăţi, întorceau capul cu ruşine.

Patru ani a dus Alfred această vieaţă. Se deprinsese cu dânsa şi erà mulţumit. Intr'o seară de vară, se văd apropiindu-se de port trei corăbii. Lumea, doritoare să afle ale cui sunt, se îngrămădise în port. Când s'au apropiat, toţi le-au recunoscut. Erau cele trei corăbii rătăcite ale lui Alfred. De frica duşmanului ocoliseră de mai multe ori pământul. In timpul acesta, oamenii corăbiilor făcuseră negoţ şi aduseră stăpânului un câştig de trei milioane lei.

La primirea veştii celei bune, Alfred nu putù spune

www.dacoromanica.ro

nici un cuvânt; doar lacrămile îi curgeau şiroaie şi ridică ochii şi mânele spre cer.

Ca fulgerul s'a lăţit ştirea în tot oraşul. Cei dintâi, cari se îngrijiră să vie să-l felicite, au fost neamurile. Le-a primit cu blândeţea-i cunoscută, dar cu răceală.

Intr'o zi a chemat la dânsul acasă toate rudele, pe toţi lucrătorii din port şi săracii din oraş, şi pe mulţi alţi oameni de seamă şi i-a cinstit pe toţi. La urmă, s'a ridicat şi-a zis:

— „Fraţilor, mulţumesc lui Dumnezeu care nu m'a lăsat în nenorocire şi tuturor acelora cari m'au ajutat şi m'au iubit ca pe un frate al lor. Am recăpătat prin voia Domnului o frumoasă avere. Incărcat de ani, sfârşit de oboseală, simt că nu voiu mai trăi mult. Voesc să dau tot ce am vrednicei mele familii, acelora pe cari mi-a plăcut să-i numesc copiii mei, rudele mele."

La auzul acestor vorbe, rudele cari stăteau nedumerite se înveseliră. Alfred continuă:

— „Da, vrednicei mele familii. Şi să ştiţi, că eu numesc rudele şi fraţii mei pe săracii acestui oraş şi pe conducătorii corăbiilor mele. Ei sunt rudele mele şi numai ei sunt vrednici de iubirea mea. Lor li se cuvine toată avuţia, pe care mi-a păstrat-o bunul Dumnezeu!"

Rudele au rămas ca trăsnite. Toţi cei de faţă le priviau cu batjocură. Unul câte unul s'au strecurat prin mulţime şi s'au făcut nevăzuţi.

152. INŞINE STRĂBUNI.

Sdrobit-au hoarde de Tătari,
De Unguri, Turci, prin munţii mari;
Infrânt-au Leşi în codrii tari;

www.dacoromanica.ro

In lungi răsboaie, necurmat,
Strămunii noștri s'au luptat,
Moșia mândră ne-au lăsat.

A noastră sfântă datorie
E să păstrăm neam și moșie.
Ce ei scăpat-au de robie;
Să le păstrăm, să le mărim,
Și drept și bine să muncim,
Ca înșine strămuni să fim!

152. MIHAIU VITEAZUL.

Mihaiu Viteazul era fiul lui Pătrașcu cel Bun, care fusese domn în Muntenia. Ca fecior de domn el avea dreptul la tronul țării, dar Mihaiu nu și-a arătat chiar deodată planurile lui, ci a luat alte dregătorii mai mici. La început a fost ban al Olteniei, fiind însurat cu Doamna Stanca, fiica fostului ban al Craiovei, care l-a ajutat mult să ocupe această slujbă. Dar socrul său, fiind un om cu putere, se gândi să-l înlesnească pe Mihaiu să se facă domn. El stărui la Constantinopol, dar Alexandru cel Rău, domnul de atunci, prinzând de veste, hotărăște să-l omoare pe Mihaiu. Fiind prins și adus la București, Mihaiu scapă ca prin minune. In ziua osândei, călăul, un fost rob al lui Mihaiu, aruncă securea, spunând că nu poate ucide un astfel de om. Poporul s'a rugat de domn pentru iertare, iar Alexandru, neavând ce face, l-a iertat. Mihaiu a fugit în Ardeal, de unde cu ajutorul socrului său, a izbutit să capete domnia Munteniei în anul 1593.

Pe vremea asta, starea Munteniei era foarte proastă. Turcii se amestecau tot mai mult în trebile domniei. Tributul se mărise, iar tronul se cumpără. O mulțime de Turci și alte neamuri, veniseră în Capitală pentru ca să li se,

www.dacoromanica.ro

plătească banii cu cari împrumutaseră pe domnii de mai înainte. Vieața domnitorului era amară din pricina lor. Atunci Mihaiu hotărî să-i ucidă.

El se înțelese cu Sigismund Batori, principele Ardealului și cu Aron Vodă, domnul Moldovei, ca împreună să scape țările lor de Turci. Fiind asigurat din partea creștinilor, Mihaiu chemă pe creditori la visterie, ca să-i plătească. Aici însă îi tăiè pe toți. Apoi el cuprinde cetățile turcești depe malul dunărean, făcând mare măcel în populația turcească. El trece chiar Dunărea, împrăștiind groază între supușii Turcilor.

Sultanul, necăjit pe Mihaiu, porunci lui Sinan pașa, cel mai vestit general turc, să vie și să cuprindă Muntenia. Sinan cu o oaste foarte mare trece Dunărea pe la Giurgiu.

Mihaiu, neputând opri trecerea Turcilor, se retrage din ce în ce mai înăuntru și se oprește la Vadul Calugărenilor, lângă apa Neajlovului. Locul era foarte bine ales, caci armata cea numeroasă a Turcilor nu avea unde să se miște în această strâmtoare.

O luptă grozavă se încinge între oștile turcești și Românii lui Mihaiu. Românii se țin bine, dar Turcii, numeroși, vroiau să-i înnăbușe. Sinan, cu o trupă aleasă, se pregătește să treacă podul de peste Neajlov, pentru ca să lovească pe Români în față. Atunci Mihaiu, smulgând o secure din mânile unui ostaș, se aruncă în mijlocul luptei.

www.dacoromanica.ro

Românii se îmbărbătează la vederea falnicului domn. Turcii sunt cu totul zăpăciți. Mulțime de păgâni se înnămolesc în apele glodoase ale Neajlovului. Trei pași sunt uciși și chiar Sinan cade depe pod, pierzându-și turbanul și cei doi dinți, singurii pe cari îi mai aveà în gură. Ar fi pierit de sigur, dacă nu l-ar fi cunoscut un spahiu, care l-a dus pe umere în tabăra turcească.

Mihaiu, după luptă, se retrage în spre munți, așteptând oaste dela Sigismund. Sosindu-i ajutoare, Mihaiu a atacat din nou pe Turci, cari în goană mare se retrag în spre Dunăre. Când se grămădiau ca s'o treacă, Mihaiu cu tunurile strică podul și aproape jumătate din oastea turcească cade în apele fluviului. Câți au scăpat, au trecut dincolo, ducând împreună cu groaza lor și vestea acestei înfrângeri. Mulțumită vitejiei lui Mihaiu, Muntenia a fost scăpată de Turci, iar domnul a trăit multă vreme nesupărat de dânșii.

---

154. CHINEZII.

China sau *imperiul ceresc* e mai mare în întindere decât Europa întreagă.

Chinezii au statura mijlocie, fața lată, umerii obrajilor scoși în afară, așà că ochii par oblici spre rădăcina nasului, un semn deosebit al lor. Pielea e de coloare galbenă. Părul negru, gros și aspru, atârnă împletit pe spate; barba rara încât prin ea se vede coloarea pielei.

Chinezele sunt mici și delicate, chiar și acele ce se îndeletnicesc cu munci grele.

Scriitorii vechi ziceau despre Chinezi: „cei din nord sunt bravi; cei din sud, înțelepți și cumpatați; cei din rasarit au bunăvoința și omenie; cei din vest, credincioși și sinceri.“

Limba lor are numai câteva sute de cuvinte din

www.dacoromanica.ro

câte o silabă. După cum e intonat cuvântul se înţelege ce voesc să spună. Vorba lor par'că o cântă.

Oamenii învăţaţi se numesc *mandarini*. Ei poarta un anteriu de mătase albastru, iar împăratul, Fiul Cerului, cum îi zic ei, purtà unul galben. De curând ţara lor s'a făcut republică.

Chinezii cred în învăţăturile lui *Buda* şi *Confuciu*. Preotul la ei se numeşte *lama*. Marele preot se numeşte *dalai-lama* şi are reşedinţa în orăşelul Lasa, din Tibet. El e privit ca Dumnezeu pe pământ.

Chinezii nu mănâncă pâne, carne de vacă şi de oaie. In bucătăria lor e preţuit mult peştele, orezul, cuiburile de rândunică, carnea de câne gătită cu unt de recină, mugurii de bambus şi ceaiul.

Pământul acestei ţări are în partea apuseana platouri mari, rezemate la sud pe munţii Himalai, cei mai înalţi munţi din lume; iar în partea de nord, alte şiruri de munţi, făcând hotarul dintre ţările supuse marei republici şi Siberia. Munţii şi platourile se micşorează şi se răsfiră spre răsărit, lăsând drumuri uşoare, aşà că oamenii pot strabate din loc în loc, făcând ca să se păstreze unitatea de rasă.

Două mari ape: fluviul Galben şi fluviul Albastru străbat acest întins ţinut.

Şesul între cele două fluvii este acoperit cu un pământ galben, foarte roditor. E o grădină cu margini nesfârşite. Nici un colţişor n'a rămas nelucrat. Unde e lipsă de apă, o aduce prin şanţuri, unde e nevoie de îngrăşăminte, Chinezul e foarte meşter. E cea mai mare întindere de pământ cultivat din întreaga lume.

Apă fiind destulă, cultura orezului e în floare. Aşà se spune că slujbaşul primeşte jumătate din leafă în orez; birul, taxele tot asemenea se plătesc.

Dragostea pentru agricultură au avut-o încă din timpurile cele mai vechi. Impăratul însuş ţineà coarnele plugului într'o zi anumită.

www.dacoromanica.ro

China e patria ceaiului.

Tot acì se cultivă bumbacul, dudul, macul şi trestia de zahăr.

Dintre pasări are fasani, păuni, găini şi raţe; dintre animale, porcul, boul şi bivolul. Se găsesc vreo 9 feluri de maimuţe, 12 feluri de pisici, între cari tigrul pantera, etc. In pământ se găsesc mari cantităţi de cărbuni şi metale.

Chinezii sunt meşteri renumiţi încă din mare vechime. Ei au fabricat cei dintâi hârtia, iarba de puşcă, porţelanul; au făcut tiparul, busola; au cultivat viermele de mătase şi au ţesut borangicuri, când pe continentul nostru nu se cunoşteau.

Şi astazi sunt neîntrecuţi în lucruri de porţelan, mătăsuri şi hârtie.

Ei sunt şi buni negustori.

In timpurile vechi, având tot ce le trebuià pe pământul lor bogat, nu ieşiau din patria lor. Şi fiindcă hotarul de miazănoapte era greu de apărat împotriva Mongolilor, au făcut un zid de aproape 2500 km., înalt de 17 m. şi lat de 6 m. cu turnuri de apărare.

Mai târziu au învins pe Mongoli, precum şi ţările dimprejur, făcând un imperiu întins. Locuitorii ţărilor supuse Chinezilor sunt săraci. Toată avuţia lor e calul şi mai ales cămila, cu cari duc greutăţile. Dela cămilă au lapte, carne şi părul pentru haine. Pepenele verde este un dar dumnezeesc pentru aceşti locuitori. Se ziceà chiar că la masa împăratului să nu lipsească pepenele verde nici chiar iarna.

Chinezii, cucerind ţările din jurul lor, au părăsit credinţa că nu trebuie să iasă din zidul uriaş. Astăzi trec mări şi oceane şi se deprind cu obiceiurile europene şi americane. Când acest popor harnic şi econom va fi bine organizat, Europa întreagă nu-i va puteà sta în cale.

www.dacoromanica.ro

155. MILOSTENIA ŞI RUGĂCIUNEA.

Despre milostenie, Mântuitorul a spus:

„Luaţi seama! Să nu cumva să faceţi milostenia voastră înaintea oamenilor, cu gândul să fiţi văzuţi de dânşii. O asemenea milostenie nu are nici o trecere faţă de Tatăl ceresc! Deci, când faci milostenie, să nu trâmbiţezi în adunări şi pe uliţi că eşti milostiv. Numai cei făţarnici fac asemenea lucru, ca să fie lăudaţi de oameni. Lauda oamenilor este singura plată, pe care o capătă asemenea milostenie. Iar tu, când faci milostenie, să nu ştie stânga ce face mâna dreaptă! Milostenia ta să fie făcută în taină. Numai Dumnezeu trebuie să ştie de dânsa şi numai o asemenea milostenie va află răsplata în cer."

Iar despre rugăciune a spus:

„Să nu fii ca făţarnicii, când te rogi! Numai făţarnicii au obiceiul să vie în adunări şi pe la răspântii să se roage, ca să-i vadă lumea şi să-i laude. Lauda căpătată este singura lor plată. Iar tu, când te rogi, intră în casa ta, încuie uşa şi te roagă la Dumnezeu în ascuns. Dumnezeu, care vede într'ascuns, va răsplăti ţie în ceruri. Şi, când te rogi, să nu înşiri la rugăciuni peste măsură de lungi. Căci ştie Tatăl nostru de ce aveţi voi trebuinţă fără să-i înşiraţi prea multe. Deci, când vă rugaţi, ziceţi:

„Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău! Vie împărăţia Ta! Facă-se voia Ta, precum în cer aşà şi pre pământ! Pânea noastră cea de o fiinţă, dă-ne-o nouă astăzi! Şi ne iartă nouă greşelile noastre precum iertăm şi noi greşiţilor noştri! Şi nu ne duce pre noi în ispită! Ci ne mântueşte de cel rău! Că a Ta este împărăţia şi puterea şi mărirea în veci. Amin!"

www.dacoromanica.ro

156. BOALELE MOLIPSITOARE.

Se numesc boale molipsitoare acelea cari se iau dela om la om şi uneori chiar dela animale. Dacă de pildă, se îmbolnăveşte într'o casă un copil de *pojar,* mai totdeauna se îmbolnăvesc şi ceilalţi fraţi ai lui, cu cari trăeşte la un loc. Adesea se îmbolnăvesc chiar şi copiii vecini, cu cari se joacă. Tot aşà se iau şi alte boale, cum sunt: *anghina, vărsatul, scarlatina, tusea măgărească* şi altele.

Pricina mai tuturor acestor boale sunt nişte fiinţe foarte mici, numite *microbi.* Microbii sunt aşà de mici, că mai multe mii la un loc abià fac cât un fir de nisip. Cu ochii nu-i putem vedeà.

Microbii sunt răspândiţi în tot locul: în apă, în aer, pe pământ, în praful depe lucrurile din casă şi de afară, pe corpul nostru, în gură, în nas, în maţe.

Sunt foarte multe soiuri de microbi, dar nu toţi ne îmbolnăvesc. Cei mai mulţi nu numai că nu ne îmbolnăvesc, dar chiar ne sunt de folos. Aşà, un soiu de microbi prefac vinul în oţet; alţii fac să putrezească mortăciunile.

Numai o parte de microbi sunt vătămători pentru sănătate. Doctorii au cercetat de aproape microbii, cari pricinuesc boalele lipicioase şi au aflat cum ne putem ferì de asemenea boale. S'a dovedit că microbii se înmulţesc foarte repede la întuneric, în locuri murdare şi umede. La soare nu o duc mult şi pier.

Microbii boalelor se găsesc mai cu seamă în corpul omului bolnav, în anumite organe, după felul boalei. Dela omul bolnav, microbii trec pe lucrurile de cari s'a slujit bolnavul, în camera acestuia.

Iata ce poveţe trebuie să urmăm, ca să ne pazim de boalele molipsitoare, când se ivesc undeva:

In lupta contra boalelor molipsitoare, lucrul de căpetenie este despărţirea omului bolnav de cei sănătoşi.

www.dacoromanica.ro

Apoi camera şi toate lucrurile de cari s'a atins bolnavul, să se spele cu *soluţiuni antiseptice* (omorîtoare de microbi). Asemenea soluţiuni se fac din apă, în care se topeşte *piatră vânătă* (cinci la sută), *acid fenic* (cinci la sută) sau *sublimat corosiv* (unu la mie). Soluţiile acestea distrug microbii depe obiect, adică le dezinfectează. Pereţii se dezinfectează spoindu-i cu var, iar duşumeaua cu leşie tare.

In camera bolnavului să nu intre decât persoana care îl îngrijeşte. Această persoană să-şi dezinfecteze mânile şi faţa, să-şi schimbe hainele, când părăseşte camera bolnavului şi vine în atingere cu alte persoane sănătoase.

Mijlocul cel mai bun pentru a ne feri de multe boale molipsitoare, e să ne îngrijim sănătatea, păstrând curăţenie şi ducând un traiu cumpătat în aer curat. Intr'un corp voinic şi sănătos, microbii chiar dacă pătrund, nu se pot înmulţi, ci pier.

157. MIHAIU CUPRINDE TRANSILVANIA ŞI MOLDOVA.

Lui Sigismund, domnul Transilvaniei, îi veni gustul să se lase de domnie. El o dete vărului său, călugărul Andreiu Batori, omul Polonilor, cari pe atunci erau buni prieteni cu Turcii. Aşà că Mihaiu aveà în coastele lui pe omul duşmanilor săi.

Atunci Mihaiu, văzând schimbarea din Transilvania, se hotăreşte s'o cuprindă pentru dânsul. El îşi strânge oastea în taină şi, într'o bună zi, pe când Andreiu Batori nu se aşteptà deloc, trece munţii în Transilvania. Oştile s'au întâlnit lângă Sibiu, la *Şelimberg,* unde Andreiu este bătut. Mihaiu după luptă, intră cu alaiu mare în Alba-Iulia, capitala Transilvaniei, şi se aşează în palatul domnesc.

www.dacoromanica.ro

Andreiu Batori, învins, fugì prin munți, unde a fost ucis de un secuiu. Ucigașul aduse capul la Mihaiu, crezând că va căpătà o frumoasă răsplată. Dar Mihaiu porunci ca ucigașul să fie ucis, iar trupul lui Batori fu înmormântat cu mare cinste, conducându-l însuș domnul până la groapă.

In vremea asta, domnul Moldovei, prietenul lui Mihaiu, este răsturnat de Ierimia Movilă, cu ajutor polonez. Mihaiu se hotărește să cuprindă și Moldova. Trece fără de veste munții și cade ca un trăsnet asupra lui *Ierimia Movilă.* Armata moldovenească a trecut toată în partea lui Mihaiu, așà că el a cuprins Moldova fără luptă.

Mihaiu stăpânià acuma Muntenia, Transilvania, și Moldova. Acesta este timpul cel mai glorios al domniei lui Mihaiu. După asta încep nenorocirile lui.

---

158. CÂNTEC OSTĂȘESC.

Caii sar și frâu'și muște,
Jos, prin văi e fum de pușcă,
Și vin corbii croncănind.
Stau de-atac dușmanii gata;
Uite-o în sbor întunecată
Moarte-acum spre noi venind!

Știm cu toții ce ne așteaptă.
Sus spre Domnul, mâna dreaptă
Ridicați-o dar, jurând,
Pentru sfânta noastră lege,
Pentru neam și pentru rege,
Toți c'o inimă și-un gând!

www.dacoromanica.ro

Nu mi te mâhnì, copile!
Cine are'n luptă zile,
Nu s'atinge plumb de el;
Ori aici, ori de altădată,
Moartea nouă tot ni-e dată
Fiecăruia într'un fel.

Glas de trâmbiță răsună
Și coloanele s'adună
Fiți cu inimă, copii!
Nu e rece glas de-alamă,
Ci e jalnic plâns de mamă,
Plânsul sfintei Românii!

Tu nu vezi din cer, Părinte
Fie-Ți și de noi aminte,
Că suntem și noi ai Tăi!
Fie-i blestemat mormântul,
Cui își calcă jurământul,
Și-am jurat pe cer, flăcăi!

Lasă tobele să bată!
Căpitane, du-ne-odată
Unde-i foc și unde-i fum!
Steagu'n vânt! Trăească țara!
Vesel sune-acum fanfara,
Dumnezeu cu noi deacum!

---

159. URMELE.

Familia Georgescu aveà numai un singur băiat. Țineau la dânsul ca la ochii din cap. Ionel însă faceà multe greșeli. Nu urmà sfaturile părinților săi.

Intr'o zi făgăduì tatălui său că se va îndreptà și

www.dacoromanica.ro

de fiecare greşeală făcută va bate un cuiu într'un par. Când va îndreptà greşeala, va scoate câte un cuiu.

După câţiva ani, parul erà plin de cuie. Ionel se înspăimântă de numărul mare de greşeli, pe care-l făcù, şi se hotărî să-şi îndrepte purtările. Cuiele începură a dispăreà unul câte unul. In ziua în care nu mai erà nici un cuiu în par, tatăl, cu lacrămile'n ochi, strânse în braţe pe fiul său. Se bucurà mult de îndreptarea lui. Tânărul, trist, se uità cu ochii în jos.

— „Pentru ce eşti trist, fiule?“ îi zise tatăl. „Bucură-te! Toate cuiele sunt scoase!“

Ionel dădù din cap şi se uita la par.

— „Adevarat, tată,“ zise el, „cuiele le-am scos, dar urmele au rămas!“

160. BUNICA.

O văd ca prin vis.

O văd limpede, aşà cum erà: înalta, uscaţiva, cu părul creţ şi alb, cu ochii căprii, cu gura strânsă şi cu buza de sus crestată în dinţi de pieptene, dela nas în jos.

Cum deschideà poarta, îi săriam înainte.

Ea băgà binişor mâna în sân şi-mi ziceà:

— „Ghici?“

„Alune!“

— „Nu.“

„Stafide!“

— „Nu.“

— „Năut!“

— „Nu.“

— „Turtă-dulce!“

— „Nu.“

Şi, până nu ghiciam, nu scoteà mâna din sân.

Şi totdeauna sânul îi erà plin.

www.dacoromanica.ro

Ii sărutam mâna.

Ea îmi da părul în sus și mă sărută pe frunte.

Ne duceam la umbra dudului din fundul grădinii.

Ea își înfigeà furca cu caierul de in, în brâu, și începeà sa tragă și să răsucească un fir lung și subțire; eu mă culcam pe spate și lăsam a lene capul în poala ei.

Fusul sfârâià pe la urechi și mă uitam la cer, printre frunzele dudului, și mi se părea că de sus are să cadă o ploaie albastră.

— „Ei, acum, ce mai vrei?“ îmi ziceà bunica.

Surâsul ei mă gâdilà în creștetul capului.

— „Să spui!“....

Și niciodată nu isprăvià basmul.

In glasul ei dulce și slab mă legănam; genele mi se prindeau și adormiam; uneori tresăriam și o întrebam câteceva; ea începeà să spuie și eu visam înainte.

— „A fost odată un împărat mare, mare“...

— „Cât de mare?“

— „Mare de tot. Și iubià pe împărăteasa lui ca ochii din cap. Dar copii nu aveà și îi părea rău că nu aveà copii.“

„Bunico, e rău să nu ai copii?“

— „Firește că e rău. Casa omului fără copii e casă pustie.“

— „Bunico, dar eu n'am copii și nu-mi pare rău.“

Ea lăsà fusul, râdeà, îmi desfăceà părul cârlionțat în două părți și mă sărutà în creștetul capului. Câte o frunză se desprindeà din ramuri și cădeà legănându-se. Eu mă luam cu ochii după ea și ziceam:

„Spune, bunico, spune!“

„Și îi părea grozav de rău, că nu are copii. Intr'o zi venì la el un om bătrân, că-și târà barba pe jos de bătrân și de cocoșat ce erà. Și erà mic, mic, mic de tot.“

www.dacoromanica.ro

— „Cât era de mic?"

— „Poate să fi fost aşà ca tine."

— „Va să zică, nu era mic, mic de tot."

— „Era mic, dar nu aşà de tot mic. Şi cum veni, îi zise: „Măria Ta, ai doi peri în grădină, unul lângă altul, că nu ştii cari sunt ramurile unuia şi cari sunt ale altuia şi, când înfloresc, nu ştii cari sunt florile unuia şi cari sunt ale altuia; şi aşti doi meri înfrunzesc, înfloresc, se scutură şi mere nu fac. Măria Ta, să ştii că atunci, când or legà rod aşti doi meri, împărăteasa o să nască doi coconi cu totul şi cu totul de aur...

Piticul se duse şi împăratul alergă în grădină şi căută peste tot locul, până ce dete peste cei doi meri. Merii se scuturaseră de floare, că sub ei par'că ninsese, dar rod nu legaseră."

— „De ce nu legau rod, bunico?"

„Ştiu eu... Dumnezeu ştie."

Era aşà de cald, aşà de bine în poala bunicii şi o adiere încetinică îmi răcorià fruntea... Şi nori albi, alunecând pe cerul albastru, mă ameţiau şi închideam ochii.

Ea spuneà, spuneà înainte, mulgând repede şi uşurel, firul lung din caierul de in.

„Şi se gândì împăratul, ce să facă, ce să dreagă, ca merii să facă mere. Unii îl sfătuiau, să-i ude mereu, şi i-a udat mereu; alţii ziceau să le dea mai mult soare şi împăratul tăiè toţi pomii de jurîmprejur şi le-a dat soare de dimineaţă până seara. Şi merii înfloriau în fiecare săptămână şi se scuturau şi rod nu legau. Intr'o zi venì la împărat o babă bătrână, sbârcită, ca mine de sbârcită, şi mică, mică, ca moşu de mică."

— „Ca moşu de mică?"

„Da, ca moşu!"

„Atunci nu era mică de tot."

— „Aşà mică de tot, de tot, nu era. Şi zise împă-

www.dacoromanica.ro

ratului: „Măria-Ta, până n'ai mulge un ulcior de lapte dela zâna florilor, ce doarme dincolo de valea plângerii, într'o câmpie de muşeţel şi mărgăritărel, şi până nu-i udà merii cu laptele ei, merii nu leagă rod. Dar să te păzeşti, Măria-Ta, că, îndată ce te-or simţi florile, încep să se mişte, să se bată şi multe se apleacă pe obrajii ei şi ea se deşteaptă, că doarme mai uşor ca o pasăre, şi vai de cel ce l-o vedeà, că-l preface după cum au apucat-o toanele, în buruiană pucioasă sau floare mirositoare, dar deacolo nu se mai mişcă."

„Dar ce, ai adormit, flăcăul mamei?"

Tresării:

„A, nu... ştiu unde eşti, la-a-a... zâna florilor!" Auzisem prin vis. Ce bine îmi părea că nu mă prindeà bunica. Pleoapele-mi cădeau încărcate de lene, de somn, de mulţumire. Şi mă simţiam uşor ca un fulg, plutind pe o apă care curge încetişor.

Şi bunica spuneà, spuneà înainte şi fusul sfâr, sfâr, pe la urechi ca un bondar, ca o lăcustă, ca acele cântece ale buruienilor, în cari adormisem de atâtea ori.

— „Şi împăratul a încălecat pe calul cel mai bun."

— „Cel mai bun," îngânam eu, de frică ca să nu ma fure somnul.

— „...Şi-a luat o desagă cu merinde şi a plecat... şi a plecat...."

— „Şi s'a dus, s'a dus, s'a dus."

— „...S'a dus... s'a dus."

— „Până ce a dat de o pădure mare şi întunecoasă"....

— „Intunecoasă"...

— „...Unde nu se vedeà prin ea. Şi acolo şi-a legat calul de un stejar bătrân, şi-a pus desagii căpătâiu şi a închis ochii, să se odihnească. Şi pasă-mi-te pădurea cântà şi vorbià, că erà fermecată, cum îi adu-

www.dacoromanica.ro

ceà şoapte şi cântece de departe, depe unde erà ca un fum, împăratul adormì, şi dormì, şi dormì"...

Când m'am deşteptat, bunica isprăvise caierul. Dar basmul? Cu capul în poala bunicii, niciodată n'am putut ascultà un basm întreg. Aveà o poală fermecată şi-un glas, şi-un fus, cari mă furau pe nesimţite şi adormiam fericit, sub privirile şi zâmbetul ei.

---

161. ANGHINA DIFTERICĂ. SCARLATINA.

Anghina difterică este o boală molipsitoare foarte primejdioasă. Ea atinge fundul gurii, înghiţitoarea, beregata ş uneori nările.

Scuipatul bolnavului e foarte molipsitor. Boala aceasta atinge mai mult pe copii şi cu deosebire pe copiii cei slabi, neîngrijiţi şi rău hrăniţi. Boala vine cu fierbinţeală şi cu dureri la înghiţit. Dacă boala atinge beregata, atunci se zice *guşter* sau *crup*. Bolnavul respiră greu şi e răguşit.

Boala se poate vindecà lesne, dacă se caută chiar dela început cu medic. Intârziind o zi sau două, boala nu mai are leac şi bolnavul moare. Până să vie medicul, e bine ca bolnavul să-şi spele fundul gurii, să facă gargară cu apă de var, cu zeamă de lămâie ori cu apă în care s'a topit piatră acră. Toate lucrurile, de cari s'a slujit bolnavul, să se dezinfecteze bine cu apă fenicată sau cu leşie tare, clocotită. Hainele şi alte lucruri mai greu de dezinfectat să se ardă. Copiii să spuie celor mai mari decât dânşii, ori de câte ori simt dureri în gât; să deschidă gura, ca să-i cerceteze mai marii lor.

Scarlatina începe cu durere de cap, durere de gât şi cu fierbinţeală mare. Fundul gurii se roşeşte. Pe gât, pe piept, pe pântece şi pe tot trupul, ies nişte pete roşii, cari după câteva zile se cojesc. In cojile ce se iau depe corp se găseşte sămânţa boalei. Boala e foarte molipsitoare şi dea-

www.dacoromanica.ro

ceea bolnavul trebuie despărțit de cei sănătoși și trebuie chemat medicul.

O boală asemănătoare cu scarlatina este *pojarul* (coriul) care atinge mai mult copiii și nu e așà de primejdioasă.

162. MILA FRĂȚEASCĂ.

A fost odată un moșneag care aveà doi feciori. Cel mai mare erà muncitor și cumpănit în toate; pe ce puneà mâna, făceà și toate trebile îi mergeau strună. Depè urma lui, bătrânul aveà numai câștig. Cel mic erà leneș și nătâng, se apucà cu greu de treabă și atunci numai pagubă aduceà.

Simțindu-se moșneagul slab și fiindu-i teamă de moarte, a chemat într'o zi feciorii și le-a hotărît partea de avere ce li se cuvine fiecăruia, după moartea sa.

Peste puțin, bătrânul s'a dus pe ceea lume. După înmormântare, fratele cel mare ar fi mai voit să trăească tot împreună, dar cel mic n'a voit. Țineà într'una ca să-i dea partea lui.

N'a avut încotrò. Au împărțit vitele, lucrurile și banii rămași; când ajung la pământ și la casă, Grigore, fratele cel mic, spune că el ar fi mai bucuros să ia bani pe această parte. Zamfir, fratele cel mare, prinde și el bucuros, ca să-i plătească partea lui de pământ și să rămână singur proprietar pe tot cuprinsul și pământul părintesc.

Zamfir a pornit mai departe gospodăria lui tatăsău. Trèbile i-au mers bine. In puțină vreme, ajunse fruntaș în sat. Grigore a vândut tot, a pus banii în buzunar și s'a dus de prin locurile acelea. Unde? la nimeni n'a spus și nimeni nu știa.

După vreo trei ani, se pomenește Zamfir cu el și, nici una, nici două, îi cere să-i dea partea lui de pământ.

www.dacoromanica.ro

„Bine. Grigoraș, nu ți-am platit-o?“ îi zice el cu blândețe.

„Nu știu. Ai vreun act dela mine?“

„Apoi bine, măi frate, dacă și între noi frații trebuie acte, atunci ce-a mai rămas?“

„Eu atâta-ți spun: îmi dai pământul, bine; nu, te dau în judecată.“

— „Bine, Grigoraș, dă-mă judecății, dacă crezi tu că așà-i drept.“

L-a dat și a câștigat, fiindcă n'aveà act, iar Grigore a tagăduit că ar fi primit bani dela Zamfir.

Cum și-a luat partea, Grigore a și vândut-o și iar s'a dus, de nici de nume nu i s'a mai auzit.

Trecuse mai bine de treizeci de ani. Intr'o toamnă, cam prin Noemvrie, erà o vreme nesuferită, cu umezeala și rece de te pătrundeà până la oase. Zamfir tocmai erà prin curte și îngrijià de trebile gospodăriei. Erà cam pe aproape de prânz. Vede intrând pe poarta un cerșitor bătrân, cocoșat, slab prăpădit și sdrențăros, de i se vedeà pielea pe unele locuri. Când se apropie de el, îl recunoaște.

„Tu ești, Grigore? Nenorocitule, cum de-ai ajuns așà ticăloșit?“ îi zise el îmbrățișându-l.

L-a dus în casă, i-a căutat niște haine și l-a primenit; apoi i-a dat să mănânce, că erà rupt de flămând. Tot timpul n'a vorbit. Tăceà și oftà, iar uneori îl podideà plânsul și lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraji. Tocmai târziu prinse a vorbì:

„Iartă-mă, frățioare, Dumnezeu m'a pedepsit pentru nesocotința mea. Nu mă lăsà. Am ajuns un neputincios!“

„Lasă, frate. Ce a fost, a trecut. Eu am uitat de mult. Dumnezeu mi-a ajutat și am împlinit curând paguba. Rămâi la mine. Cu o mâncare pe care ți-oiu da-o ție, nu sărăcesc. Doar frați suntem și trebuie să ne ajutam.“

www.dacoromanica.ro

163. IERTAREA GREŞELILOR ŞI POSTUL.

Isus Hristos a dat poveţe şi despre iertarea greşelilor. El a spus:

„De-ţi greşeşte cu ceva fratele tău şi vine la tine şi-ţi cere iertare, iartă-l! De-ţi greşeşte ori de câte ori şi-şi cunoaşte greşelile, iartă-l pe el, ori de câte ori ar greşi. Iar dacă nu-şi cunoaşte greşeala şi nu-şi cere iertare, ţine-l de rău.

Dacă vezi ca nu te ascultă şi stăruieşte mai departe în greşeală, mai pune şi pe altul să-l sfătuească. Dacă, după nenumărate încercări de a-l întoarce dela rău, el tot nu te ascultă, atunci să te lepezi de el!

Să iertaţi mereu. Căci, dacă voi nu iertaţi, cum vreţi voi ca să vă ierte Tatăl ceresc greşeala voastra?"

Iar despre post a zis:

„Adevarul vă spun! Nu ce intră în om îl spurca, ci numai ceeace porneşte din gând rău; faptele rele necinstesc pe om.

Şi de vă hotărîţi să postiţi, apoi să nu fiţi fariseni! Nu postiţi de ochii lumii. Numai lauda lumii este plata voastră pentru un asemenea post! Nu-i nevoie să umbli posomorît ca să te vadă lumea că posteşti. Ca să nu ştie lumea că posteşti, trebuie să umbli curat. Numai singur Tatăl ceresc vede în inima omului şi nu-i nevoie să mai ştie şi altă lume de postul tău! Numai un asemenea post va aveà rasplată în ceruri!"

164. TIGRUL.

Tigrul este un animal, care se trage din neamul pisicilor. El este foarte frumos şi cu corpul plin de vărgi colorate. Este mai înalt, mai vioiu, mai sprinten şi mai mlădios decât leul.

Tigrul petrece mai ales în tufele de trestii şi în crân-

www.dacoromanica.ro

guri, și numai foarte rar în pădurile mari și înalte. Locuința sa cea mai plăcută sunt mlaștinile depe țărmurile râurilor. Aici se ascunde el, ca să se odihnească, și tot de aici se furișează după pradă, de care se apropie pe nesimțite, așa de mult, încât din câteva sarituri o și prinde.

Mișcările sale sunt repezi, scurte și foarte meșteșugite; poate face sărituri mari și se suie în arbori repede și cu iscusință. Trece înnot drept râuri largi și repezi

Tigrul se așează la pândă în tufișurile depe marginea râurilor, mai cu seamă unde știe el, că vin animalele să bea apă, oamenii să se scalde. Nici un animal nu e ferit de acest răpitor înfricoșat. El atacă chiar elefanții și rinocerii tineri, însă de cei bătrâni nu cutează să se apropie, căci aceștia îl biruesc totdeauna.

Tigrul își pândește prada și se târăște spre ea ca un șarpe; apoi, în câteva sărituri, se aruncă ca o săgeată asupra ei.

Răutatea lui e foarte mare. Din cauza acestei răutăți, cărările depe marginea râurilor și de prin desișuri sunt cu totul părăsite. In India, oamenii umblă noptea, fiindcă peste zi caldurile sunt foarte mari. Atunci se întâmplă că tigrul le iese înainte și-i atacă cu îndrăzneală, cu toate că Indienii cântă cu trâmbițe și-și aprind făclii. Tigrul pătrunde în sate și orașe, pe unde răpește și omoară oamenii ziua'namiaza mare. Din pricina aceasta s'a întâmplat că sate

www.dacoromanica.ro

întregi s'au strămutat în alte locuri; iar altele sunt silite să facă neîntrerupt focuri mari sau să se îngrădească cu îngrădituri înalte de spini.

Atacurile tigrului sunt aşà de repezi şi de sprintene, încât e cu neputinţă să te mai poţi feri dinaintea lui; în clipa în care şi-a apucat prada, în aceea fuge cu dânsa.

Deaceea e şi greu de urmărit. Dar chiar dacă se întâmplă câteodată, să i se ia prada, din gură, totul este în zadar, fiindcă rănile pe cari le face tigrul, totdeauna pricinuesc moartea.

Tigrul nu-şi atacă prada decât odată. Dacă s'a repezit asupra ei şi n'a putut-o prinde, se reîntoarce răcnind iarăş la culcuşul său şi se pune din nou la pândă.

Puterea tigrului e foarte mare. El duce în gură nu numai pe om dar şi un cerb, un cal şi chiar un bivol.

Cu toată setea lui de sânge, tigrul este fricos. Un lucru neaşteptat, o batistă colorată, o umbrelă deschisă repede, îl zăpăceşte şi-l înspăimântă. Atunci, un om chiar fără arme, privindu-l cu curaj drept în ochi, poate să scape din ghiarele lui. Această frică e cauza că el rămâne adesea flămând, şi foamea îl sileşte de multe ori, să-şi schimbe culcuşul într'alte locuri.

Intr'un ţinut fie cât de mare, foarte arareori stau doi sau mai mulţi tigri. Ei nu se întâlnesc mai mulţi decât numai în împrejurimi pustii sau pe lângă ape mai mari. Tigrii au o mare grijă de drumurile de fier şi de lumina zilei.

Tigrul mănâncă tot ce-i iese înainte şi, când e flămând, mănâncă animalul cu piele cu oase cu tot. Tigrilor le place foarte mult carnea de om, pe care o mănâncă cu mare poftă; ba, cei mai bătrâni dintre ei nu se hrănesc cu alte animaie, decât numai atunci, când sunt de tot flămânzi şi când nu întâlnesc în calea lor, multă vreme, vreo fiinţă omenească.

---

165. RĂSCOALA UNGURILOR ŞI MOARTEA LUI MIHAIU.

După ce Mihaiu a cuprins Transilvania, Ungurii nu voiră să asculte de dânsul. Ei socotiau ca o umilire să-i stăpânească un Român, căci pe Români ei îi ţineau aproape în robie. Deaceea s'au vorbit ca să scape de Mihaiu. Ei s'au înţeles cu George Basta, un general al lui Rudolf II-lea, şi împreună, cu oaste mare, au pornit contra lui Mihaiu.

www.dacoromanica.ro

Lupta s'a dat la *Mirislău*, lângă Mureș. Mihaiu se așezase într'un loc foarte bun, apărat de ape și munți. Basta pentru a-l scoate din aceste locuri tari, se prefăcù că fuge. Atunci Mihaiu, care nu-i puteà să-i ierte că mărise numărul vrăjmașilor săi, se luă furios după dânsul, zicând : „Unde fuge cânele de italian? Il voiu găsï oriunde se va ascunde!" Dar după ce l-a văzut ieșit din locul ales, Basta se oprì deodată și întoarse armele împotriva domnului. O luptă crâncenă se dădù între amândouă oștile. Românii au fost învinși, iar armata lor începù să se retragă în neregulă. Atunci Mihaiu se aruncă în apele Mureșului pe armăsarul său. Trecut de cealaltă parte, el descălecă, mângâiè calul, îl sărută și-i dădù drumul să se ducă slobod pe câmpie.

Mihaiu pierduse Transilvania. Acum toți dușmanii lui se unirà să-l alunge și din celelalte țări.

După nenorocirea dela Mirăslău, Mihaiu pornì spre Muntenia. Ii venì veste însă că Ierimia Movilă cu Polonii au cuprins Moldova, și acuma vin ca să-l scoată și din țara lui, unde voiau să pună domn pe Simion Movilă, un frate a lui Ierimia. Mihaiu aveà oaste puțină și erà descurajat. Le ieșì înainte lângă Teleajen, dar fu bătut.

Văzându-se părăsit de toți, pierzând tustrele țările, amărît și pribeag se hotărî să se ducă la Rudolf și să-i ceară ajutor.

Acesta, supărat pe Unguri, pentrucă adusese din nou la domnie pe Sigismund Batori, l-a primit bine, l-a împăcat cu Basta și i-a dat o oaste împărătească.

Mihaiu și cu Basta întâlniră pe Unguri, comandați de Sigismund Batori, la *Gorăslău*, unde armata lui Batori fu cu totul sdrobită. Transilvania erà din nou cucerită, iar în Muntenia prietenii domnitorului alungaseră pe Simion Movilă.

Mai rămâneà Moldova, care erà adânc nemulțumită de Ierimia. Dar tocmai acuma începură din nou neînțelegerile lui Mihaiu cu Basta. Și unul și altul voiau să rămână domn al Ardealului. Basta, încredințat că atâta vreme cât va trăì domnul român, el nu-și va puteà împlinì dorința, hotărî ca să-l omoare pe Mihaiu.

Amândouă oștile tăbărîseră pe câmpia Turdei, iar corturile celor doi comandanți erau nu departe unul de altul. Intr'o dimineață, pe când Mihaiu stăteà de vorbă cu un general, cortul lui fu înconjurat de o trupă de soldați de ai lui Basta. Soldații tăiară pânza cu săbiile și pătrunseră cu toții deodată înăuntru. Unul din soldați strigă către

www.dacoromanica.ro

Mihaiu : „Ești prins !“ La aceste vorbe Mihaiu scoase sabia, dar în acelaș moment fu lovit în piept cu sulița. Trupul lui căzù la pământ, iar capul lui frumos fu tăiat și batjocurit.

Trupul Voevodului a stat aruncat în țărână 3 zile, apoi a fost înmormântat la Turda, iar capul a fost adus în țară. Astăzi se află la mănăstirea Dealului.

Moartea bravului domn s'a întâmplat la 1601. El a domnit 8 ani și a fost unul din cei mai mari domni ai Românilor.

---

166. OȘTEANUL ȘI DRAPELUL.

De demult, de tine, taica
Imi spuneà mereu povești,
Ca de steaua cea mai mândră
A oștirii românești ;

Și pe cât mi-aduc aminte,
Pomenind numele tău,
Se'nchinà precum se'nchină
Un creștin lui Dumnezeu.

Imi spuneà că în altarul
Patriei nu-i alt odor
Mai de preț decât drapelul
Unui neam biruitor.

«Pânza ta», ziceà bătrânul,
Un graiu blând și mângâios,
«E cinstită ca și giulgiul
«Sfânt al Domnului Hristos» ;

Și-apoi, cică 'n țesătura-ți
De mătase s'a întrupat
Cerul zilelor de vară
Limpede și nepătat.

www.dacoromanica.ro

Spicu 'mbelşugat al holdei,
Ce se leagănă de vânt
Sângele ce-a curs spre slava
Strămoşescului pământ.

Avusese el norocul
Să te poarte fluturând
In răsboiu, când prin văzduhuri
Treceau plumbii şuierând ;

Şi-acum, poate nu m'ăi crede,
Stând de streajă lângă tine,
Mă gândesc la bietul taica
Şi s'aprinde dor în mine :

Să te port şi eu odată
In vârtejul bătăliei,
Că eşti nou şi ţi-ar sta bine
«Crucea Stelei României» !

167. ARMELE MAI DE DEMULT ALE ROMÂNILOR.

Românii, pe vremea măririi lor şi mai pe urmă încă, s'au arătat a fi unul dintre neamurile cele mai viteze ale Europei. Un scriitor polon, depe acele vremuri, zice despre dânşii: „Ei sunt oameni fioroşi, dar foarte viteji. Poate că nu este alt neam care să aibă hotare aşà de înguste şi care să se lupte aşà de drag numai pentru lauda biruinţei şi pentru arătarea vitejiei. Nici nu cunosc alt neam care să aibă aşà de mulţi vrăjmaşi împrejur, cărora Românii le fac neîncetat răsboiu şi se apără împotriva răsboiului făcut de către aceia."

Iar alt scriitor zice: „Dârzia şi semeţia sunt maica

www.dacoromanica.ro

și sora lor. Căci dacă are vreunul cal bun și arme bune, atuncea gândește că nici un om nu-l poate întrece și nu s'ar ferì, de ar fi cu putință, chiar și cu Dumnezeu să se lupte."

Locuitorii din țara de jos a Moldovei, obișnuindu-se să trăească mereu în războaie cu Tătarii, erau mai viteji decât cei din țara de sus; iar dintre dânșii se deosebiau Orheenii, ca cei mai îndărătnici.

Armele Românilor erau: *arcul, sulița, sabia, securea, paloșul, măciuca* și *pușca.* Arcul îl întindeau foarte bine și se pricepeau și la lupta cu sulița; dar cu sabia făceau totdeauna mai multă izbândă. Pușca, numită pe atuncea *sâneață,* o purtau numai oștenii vânători, pentrucă erà lucru rușinos, așà ziceau ei, să se lupte la oaste cu astfel de arme, din cari nu se poate cunoaște, nici meșteșugul purtării războiului, nici vitejia omului.

Când domnii ridicau țara, atuncea oștenii de adunătură se luptau cu *coase, cu topoare și cu fuștiuri.*

168. IARBA DE PUȘCĂ.

Astăzi, mai fiecare om știe cum se pregătește iarba de pușcă. Dar omul, care a pregătit-o pentru întâia dată, și-a bătut foarte mult capul. Acest om a fost un călugar din Germania numit *Berthold Schwartz.* El a trait înainte de noi cu vreo cinci sute de ani. Pe vremea lui, mulți oameni se trudiau să afle *piatra înțelepciunii.* Ce erà piatra aceasta? Iată ce: In capul unor oameni intrase gândul că trebuie să fie în lume vreun meșteșug, de a face aur din pietre. Ei începură să topească fel de fel de pietre, să le amestece cu fel de fel de materii, crezând că la urmă trebuie să iasa aur din ele.

Dupa acești oameni s'au luat alții, așà încât toată

www.dacoromanica.ro

lumea topià pietre şi cautà aur. Dar n'au gasit-o. Călugărul Schwartz n'a rămas în urma altora; dânsul încă topià pietre toată ziua. Odată din întâmplare, a sfărâmat pucioasă şi silitră şi le-a amestecat cu cărbune. Aceste materii erau într'o piuă şi deasupra lor o piatră. El a lăsat materiile amestecate în piuă, până către seară. Atunci a mers cu o lumânare, să vadă nu cumva materiile din piuă s'au prefăcut în aur? Pe când se silià dânsul, să ridice piatra depe piuă, se auzì deodată un sgomot mare, se văzù o flacără şi piatra sărì în sus. Ce se întâmplase? Din materiile amestecate ieşise iarba de puşcă, care se aprinsese dintr'o scânteie de lumânare. Astfel a născocit paşnicul călugăr, fără voia lui, iarba de puşcă.

Inventându-se iarba de puşcă, n'a fost greu să se inventeze tunurile. La început, ele erau făcute din lemn şi erau mici. Dar cu vremea, oamenii şi-au făcut tunuri de fier şi de tuciu, au descoperit puşca şi revolverul, şi astfel iarba de puşcă a ajuns cea mai grozavă armă a omului.

---

169. MATEIU BASARAB ŞI VĂSILE LUPU.

Biruinţele lui Mihaiu Viteazul împotriva Turcilor facuse ca ţările române să mai răsufle puţin de apăsările lor.

După moartea lui Mihaiu însă, lucrurile au ajuns ca şi mai înainte. Turcii puneau şi scoteau pe domni, numai pe bani. In timp de vreo 32 de ani după moartea lui Mihaiu, au urmat mai mulţi domnitori, dintre cari unii au îngenunchiat tot mai rău ţările. Incepuse să se arate pe la noi şi Grecii. Cea mai mare parte din ei aveau să ia bani dela domni, pe cari îi împrumutaseră la capătarea domniei. Ca să-şi

www.dacoromanica.ro

scoată banii împrumutați, ei erau însărcinați să strângă dările dela locuitori.

Acest lucru amărà tare pe Români. Pe lângă alte rele de cari suferiau locuitorii, mai erau acuma şi Grecii cari jefuiau poporul. Românii au răbdat cât au răbdat, dar dela o vreme, au început să se scoale cu puterea împotriva lor. In anul 1633, se face în Muntenia o asemenea răscoală, care aveà în fruntea ei pe Mateiu Basarab; iar în anul 1634, are loc altă răscoală în Moldova, condusă de Vasile Lupul. Amândoi conducătorii ajung domni în urma acestor răscoale.

Mateiu Basarab erà un boier de ţară şi aveà peste 50 de ani, când s'a suit pe tron. Vasile Lupul erà şi el om în vârstă, când s'a făcut domn.

Amândoi voivozii erau oameni cu tragere de inimă pentru ţară şi au voit să facă multe uşurări poporului. In mare parte au izbutit, dar ar fi săvârşit lucruri şi mai bune, dacă nu s'ar fi duşmănit între dânşii. Vina este în mare parte a lui Vasile Lupu, care erà om ambiţios şi mândru.

Vasile Lupu dorià foarte mult să se facă domn în Muntenia, iar Moldova s'o lase feciorului său. Aflând că domnul Munteniei a intrat în vorbă cu principele Ardealului, dă de ştire Turcilor despre necredinţa lui Mateiu şi cere voie sultanului ca să-l atace. Vasile Lupu capată voie, vine cu armata, *dar este bătut şi alungat.*

Nu multă vreme dupa asta, Vasile crede că a sosit în sfârşit timpul, ca să se facă domn în Muntenia. El încoronează cu pompă mare pe Ioan, feciorul său, domn în locul lui, iar el venì să ia stapânirea lui Mateiu. Batrânul domn îi ieşì din nou înainte, îl batù pe Vasile Lupu, şi-l *alungă pentru a doua oară cu ruşine.*

* * *

www.dacoromanica.ro

Vasile Lupu părù că se cuminţise, căci vreme de 12 ani şi-a căutat în linişte de trebile ţării. Dar în 1652, el se înţelege cu Timuş, fiul hatmanului căzăcesc, ca să răstoarne pe Mateiu. Atunci domnul Munteniei îi ia înainte. Atrage în partea lui pe un boier moldovean, numit Gheorghe Ştefan, bate şi alungă pe Vasile Lupu şi dă domnia boierului său. Vasile Lupu vine cu ajutor dela Cazaci alungă pe Ştefan, apoi trece în Muntenia. De data asta a avut loc o luptă foarte crâncenă, nu departe de Târgovişte, la *Finta*. Mateiu, deşi trecut de 70 de ani, s'a luptat cu vitejie. Trei cai sunt ucişi sub dânsul, el însuş e rănit, dar plin de avânt îşi îmbărbătează soldaţii. Lupu şi cu ginerele său *sunt bătuţi şi alungaţi*, iar oastea împreună cu muniţiile şi proviziile ei cad în mânile biruitorilor.

Vasile Lupu după asta a fost alungat din scaun şi a cazut în robie la Tătari, iar pe urma a ajuns la Constantinopol, unde a murit în închisoare. Un an dupa alungarea lui Vasile Lupu, în 1654, a murit şi Mateiu Basarab în scaun.

Trupul lui Vasile Lupu a fost adus în ţara şi înmormântat la biserica Trei Ierarhi din Iaşi, facuta de dânsul; iar Mateiu Basarab îşi are mormântul la manastirea Arnota din Vâlcea.

www.dacoromanica.ro

Mateiu Basarab și Vasile Lupu au înființat sate noi și au chemat pe locuitorii fugiți de greul birurilor. Au făcut multe biserici. Mateiu a ridicat și a reparat peste 40 de locașuri dumnezeești, dându-le danii și înzestrându-le cu odoare. Și Vasile Lupu a făcut biserica Trei Ierarhi, reparată în timpul nostru de Regele Carol I. Tot ei au hotărît ca în biserică să nu se mai cetească în limba veche slavonească, *ci slujba să se facă românește*. Pentru asta ei au pus să se traducă și să se tipărească cărți în limba poporului.

Luptele dintre dânșii au făcut mult rău țărilor. Moldovenii se luptau cu Muntenii par'că erau străini, iar țările lor erau pustiite de războaie. Din pricina dușmăniei lor câștigară Turcii, căci numai ei trăgeau folos din slăbirea țărilor române.

170. VĂRSATUL, TIFOSUL ȘI RÂIA.

Vărsatul sau *variola* este o boală foarte molipsitoare. Boala începe cu fiori și dureri de mijloc, apoi cu fierbințeală și uneori cu vărsături. După 2-3 zile se ivesc niște pete cari se prefac mai adesea în niște bășicuțe pline de puroiu. Bășicuțele acestea se usucă și se cojesc; în ele se găsește sămânța boalei. De vărsat ne ferim prin vaccinare. Copiii trebuie sa se vaccineze chiar în primele zile după naștere și apoi când urmează în școala primară.

Tifosul sau *lingoarea* e o boală molipsitoare foarte primejdioasă. Această boală atinge cu deosebire tubul digestiv, în care se găsește sămânța boalei. Murdăriile bolnavului sunt foarte molipsitoare. Tifosul e o boală grea și, dacă bolnavul nu se cauta în pripă cu un medic, moare adeseori. Boala începe cu dureri de cap și fierbințeala; bolnavul simte slăbiciuni mari, gura i se usucă, pântecele i se umflă adesea. Să-

www.dacoromanica.ro

mânța boalei pătrunde în corpul nostru mai des cu apa de băut, infectată de murdăriile unui bolnav de lingoare. Deaceea trebuie să ne ferim a bea apă din puțuri, cari sunt în apropiere de latrine sau de grajduri.

Bolnavul de tifos trebuie izolat; rufele lui trebuesc opărite cu leșie tare și clocotită; lucrurile, de cari s'a slujit bolnavul, deasemenea să se dezinfecteze.

Când bântuie tifosul, trebuie să bem apă fiartă și apoi răcită.

Râia e o boală de piele. Ea e pricinuită de niște animale foarte mici, vârîte în pielea bolnavului. Boala se ivește întâiu la mâni. Râioșii au mâncărime dureroasă, căci animalul umblă pe sub piele; pe aceasta ies niște bube. Râia o iau oamenii murdari; se poate luà și dela animale: câni, pisici și altele. De râie ne ferim, păstrându-ne corpul curat.

171. ALTE NEAMURI DE OAMENI.

In partea de miazăzi a Africei, în apropiere de fluviul Orange, se mai găsesc astăzi rămășițele vechilor locuitori ai acestui continent. Ei se numesc *Hotentoți, Bușmani;* iar prin pădurile mai calde se găsesc *piticii.*

Toți aceștia au fost alungați de nóii stăpânitori în păduri și'n deșerturi. Coloarea feței lor e galbenă, statura pitică, ochii mici și strălucitori, umerii obrajilor ieșiți afară, gura largă, dinții foarte albi. Fața are multe încrețituri mai ales după ce slăbesc. Hotentoții și Bușmanii se aseamănă mult între ei. Au părul pe cap strâns în șuvițe par'că ar fi boabe de piper lipite, deacì și numele de «cap de piper». Ei umblă mai mult goi numai că aruncă o piele de oaie pe dinainte. Își vopsesc fața. Se împodobesc cu șiruri de oscioare, săgeți, pene de struț și unii își pun chiar belciuge în nas.

www.dacoromanica.ro

Armele lor sunt arcurile cu săgeți de fier, înveninate, pietre ascuțite și bucăți de cremene.

Hotentoții trăesc în colibe, ocupându-se cu creșterea vitelor. Viața întreagă o petrec la un loc cu turmele lor nenumărate. Când se isprăvește iarba, încarcă în care tot avutul și pleacă în alte locuri.

Bușmanii sunt vânători. Ei sunt luați ca tovarăși de vânătoare de către noii veniți. Totdeauna li se dă o parte din vânat, ba chiar mai mare decât li se cuvine. Când n'au vânat, fură. Ei trăesc în peșteri, sau prin vizuinile animalelor, petrec noaptea pe cenușa caldă a vetrei și sub un cort, care-i apără de vânt. Cei prinși în copilărie învață ușor totul. Pot deveni pescari dibaci și ciobani neîntrecuți. De multe ori au părăsit locuințe bune, hrană îndestulată pentru a intră în sălbăticia liberă și în mizeria lor desgustătoare.

Cum sunt de nevoiași, totuș au gust de joc și de cântat. Unii dintr'înșii au darul de a zugrăvi. Așà s'a găsit pe stâncile peșterilor, zugrăvite chipuri de animale, lupte și scene de vânătoare.

Piticii stau ascunși în pădurile calde. Ei nu sunt mai mari decât niște copii de 10-11 ani. Umblă goi, stau în gropi și vânează cu arcul. Sunt foarte fricoși ; fug de rup pământul, când văd alte neamuri de oameni.

172. CELE NOUĂ FERICIRI.

Mântuitorul, predicând pe munte, a zis:

1. *Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor.*

2. *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâià.*

3. *Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.*

4. *Fericiți cei ce flămânzesc și însătoșează de dreptate, că aceia se vor sătură.*

5. *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.*

www.dacoromanica.ro

6. *Fericiți cei cu inimă curată, că aceia vor vedeà pre Dumnezeu.*

7. *Fericiți făcătorii de pace, că aceia se vor chemà fiii lui Dumnezeu.*

8. *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor.*

9. *Fericiți veți fi dacă vă vor ocărî și vă vor prigonì și vă vor batjocorì, spunând nèadevăruri despre mine. Bucurați-vă atunci și vă veseliți, că veți aveà mare plată în ceruri. Așà au prigonit pe toți prorocii cari au fost înainte de voi!*

Aceste nouă fericiri, au fost rostite de Mântuitorul, ca să îmbărbăteze pe creștini și să nu se descurajeze mai târziu, când vor fi prigoniți pentru învățătura creștinească.

---

173. CINE E MAI MARE.

Lucrătoriii de tot felul
Merg la han, un prânz să facă;
Iar hangiul, nu să tacă?
Zice: „Hai, poftiți intrați,
„Făr'de nici o supărare,
„Incepând cu cel mai mare!“
Adică pe rând să meargă
Și să intre toți treptat,
După cum li-i meșteșugul,
Mai de preț, mai însemnat.

Auzind așà, cismarul
Vrea să intre el și zice:
„De n'aveați voi cisme-acuma,
„Mai puteați veni pe-aice?
„Dintre toți, eu sunt mai mare;
„Dați-mi drumul la intrat!
„Meșteșugul cismăriei,
„Este cel mai însemnat“.

„Ba nu“, zice tăbăcarul,
„Las'atunci, e rândul meu:
„Pielea bună pentru cisme
„Cine-o face? N'o fac eu?“

„O! Ba nu“, zice brutarul,
„Rândul meu e, frățioare,
„Căci eu pâine de n'aș face,
„Mori cu cismele în picioare“.

„A! Ba nu“, morarul zice,
„Nici tu pâne nu ne-ai da,
„Dacă n'ai aveà făina,
„Dacă eu n'aș măcinà.“

— „Hei“, răspunde-atunci plugarul,
„Dar eu grâu de nu ți-aș da,
„Tu la moara ta, sărmane,
„Doar vânt de-ai măcinà!“

www.dacoromanica.ro

—„Da, mă rog“, zidarul zice,
„Ce vorbești tu, ce gândești?
„Casă eu de nu-ți-aș face
„Ai puteà tu să trăești?“

—„Ba eu“, zise croitorul,
„De n'aș coase și croì,
„Făr'de haine, nu te teme,
„N'ai ajunge a mai zidì.
„Dați-mi drumul, hai, să intru,
„Căci sunteți chiar biruiți.
„Nu sunt eu doar cel mai mare?
„Hai, din ușă vă feriți!“

—„Ce feriți?“ tâmplarul zice,
„Tu mai mare decât mine?
„Mai la urmă, vezi, doar'ușa
„N'am făcut-o pentru tine!“

Deci cu'ncetu-așà dearândul
Toți cu toți se rânduesc,
Dară nici că se'nvoesc.
Iar hangiul zice: „Stați!
„Că d'asurda vă certați!
„Tu ești mare, altul iară,
„Dar nici unul nu-i mai mare;
„Mare este fieșcare;
„Unul d'alt aveți nevoi,
„Una sunteți între voi!“

174. FEVRUARIE.

O vorbă veche zice *„faur ferecă, faur desferecă.* Faur e numele cel vechiu al lunii Fevruarie și proverbul arată că Fevruarie înghiață și tot el desghiață pământul. E adevărat că în Fevruarie înghiață câteodată mai tare decât în Ianuarie și sunt viscole și geruri mari; dar soarele desghiață repede pământul, fiindcă el s'apropie acum de *echinoctiu*, așà că zilele încep să se potrivească în lungime cu nopțile.

Dar de multe ori în Fevruarie, mai ales pe la sfârșitul lui, e așà de cald, că ies ghioceii și sălciile își crapă mugurii. Și uneori dă și iarba. De-aceea și zic Românii, zilei de 24 Fevruarie, cap de primăvară. Dar în căldura aceasta fără de vreme nu te poți încrede, căci după ea poate da pe neașteptate, zăpada cu ger mare, care ucide mugurii deschiși și florile cari au îndrăznit să iasă de sub pământ. In zile ca acestea a înghețat și Baba Dochia, cu oile ei, căci s'a încrezut în vremea bună de mai înainte.

www.dacoromanica.ro

Fevruarie are numai 28 de zile şi nu 30 şi 31 ca toate celelalte luni. Povestea spune că aceste 2 zile, pe cari nu le are, i le-a cerut Martie împrumut, tocmai ca să aibă când să îngheţe pe baba Dochia, căci baba credeà că Martie e al primăverii şi nu mai poate să îngheţe pământul. Iar Martie, supărat pe babă, a cerut lui Faur două zile de ale iernii, ca să arate el babei ce poate.

Dar Fevruarie nici el singur nu ştie câte zile are, căci uneori oamenii, cari fac calendarul, îi mai dau câte o zi, ca să aibă 29. Povestea nu ştie a spune de ce i se adaugă o zi, dar asta gândesc, o ştiţi voi cu toţii mai bine.

In Fevruarie, plugarii se zoresc să-şi aibă gata seminţele pentru arătură, îşi dreg uneltele de muncă şi aşteaptă cu dor primăvara, ca să-şi înceapă iubita lor indeletnicire. Ba o aşteaptă şi cu neastâmpăr, căci de multe ori li s'a isprăvit nutreţul vitelor, mai ales dacă a început iarna prea de vreme, ori n'au avut nutreţ din cauza verii secetoase. Dar Dumnezeu e bun şi nu lasă pe om, şi va venì în curând şi căldura, înverzind pădurile şi acoperind câmpiile cu iarbă!

175. CONSTANTIN BRÂNCOVEANU.

Constantin Brâncoveanu a ajuns domn în Muntenia la anul 1688, dând mari sume de bani la Constantinopol. Pe atunci nu se puteà ajunge altfel domnitor.

Acuma puterea Turcilor începuse să scadă. Turcii mai stăpâniau încă Ungaria, dar Austriacii hotărîră să o scoată de sub stăpânirea lor.

Brâncoveanu erà între Turci şi Nemţi şi amândouă puterile voiau să se folosească de dânsul. El însă

www.dacoromanica.ro

la început fu prieten adevărat Turcilor. Dar mai târziu, cu cât Austriacii câştigau biruinţe asupra Turcilor, cu atâta şi Brâncoveanu treceà de parteą lor, aşà că la urmă el se face prieten cu Nemţii. Căutà însă să nu-l simţă Turcii, iar când aflau câte ceva, el trimeteà la Constantinopol bani cu nemiluita. In chipul acesta Brâncoveanu a izbutit să fie bine şi cu Nemţii şi cu Turcii, în timpul celei mai mari duşmănii dintre dânşii.

Pe vremea asta, se ridicase la Ruşi un împărat vestit, numit Petru cel Mare. Acesta făcuse planul să alunge pe Turci din Europa şi să le ia ţara. Petru cel Mare atrase de partea lui şi pe Brâncoveanu, care primì mari sume de bani, pentru a îngrijì de proviziile armatei ruseşti. Mai târziu, Brâncoveanu se căì de fapta lui şi întoarse înapoi lui Petru toţi banii primiţi, iar nutrimentul strâns pentru Ruşi îl dădù Turcilor. Dar un cumnat al lui Brâncoveanu, împreună cu alţi boieri, trecură pe faţă la Ruşi.

Petru cel Mare venì cu oastea lui împotriva Turcilor, dar a fost bătut la *Stănileşti,* lângă Prut.

Duşmanii lui Brâncoveanu îl săpau însă necontenit la Constantinopol, arătând sultanului că este un viclean mare. Sultanul aflase şi el de legăturile domnului cu duşmanii săi. Deaceea se mâniè tare pe

www.dacoromanica.ro

Brâncoveanu. Mai ales se temeau Turcii, ca nu cumva domnii români să se închine Ruşilor, a căror împărăţie se ridică, şi astfel să scape de sub ascultarea lor. Pentru ca să dea un exemplu, sultanul hotărî să pedepsească aspru pe Brâncoveanu.

In Săptămâna Mare a anului 1714, sosì în Bucureşti un capegiu turc, cu 12 ciohodari şi cu o trupă de ostaşi. Turcul venì la palatul domnesc şi, scoţând un petic negru, îl puse pe umărul domnului strigând *„mazil!“* adică *„eşti scos din domnie!“* Boierii, cari erau de faţă, voiră să-şi apere domnitorul, dar Turcul îi liniştì numai cu o vorbă: „firman!“ adică: „e ordinul sultanului.“ Apoi îl ridică pe Brâncoveanu împreună cu Doamna, cu feciorii, ginerii şi cu una din nurori şi îi pornì pe toţi în Vinerea Paştilor la Constantinopol, petrecuţi de popor, care plângeà ca după mort.

La Constantinopol au fost puşi la închisoare, şi mai în urmă, Brâncoveanu fu chinuit ca să-şi arate averile, căci Turcii îl credeau putred de bogat. Apoi în faţa tuturor slujbaşilor mari, Brâncoveanu a fost tăiat, împreună cu un ginere şi cu trei feciori. Când venì rândul copilului cel mai mic, acesta se aruncă înaintea călăului, spunându-i că se face turc, numai să-i dăruească viaţa! Dar Brâncoveanu, care văzuse capetele celorlalţi feciori căzând înaintea lui, se împietrì de durere şi cu sufletul amărît spuse feciorului său: *„Dacă am pierdut tot ce aveam pe pământ, cel puţin să ne păstrăm sufletul curat! Mai bine mori în legea ta, decât să te faci Turc!“* La urma tuturor, călăul tăiè şi capul lui Brâncoveanu, punând un sfârşit suferinţii lui. Trupurile lor au fost aruncate în mare.

Brâncoveanu a domnit 26 de ani. El a fost un domn priceput şi a făcut multe îmbunătăţiri ţării; dar Tur-

www.dacoromanica.ro

cii l-au silit să pună dări aspre pe popor. Amintirea nenorocirilor lui s'a păstrat până astăzi în mintea poporului.

176. CONSTANTIN BRÂNCOVEANUL.

Brâncoveanul Constantin
Boier vechiu şi domn creştin,
De averi ce tot strângeà
Sultanul se îngrijà
Şi de moarte îl hotărà,
Căci vizirul îl pârà.
Intr'o Joi de dimineaţă,
Zi scurtării lui din vieaţă,
Brâncoveanul se sculă,
Faţa blândă el spălă,
Barba albă îşi pieptănă,
La icoane se'nchină,
Pe fereastră apoi cătă
Şi amar se spăimântă ;
«Dragii mei coconi iubiţi !
Lăsaţi somnul, vă treziţi.
Armele vi le pregătiţi,
Că pe noi ne-a 'nconjurat
Paşa cel neîmpăcat,
Ieniceri cu tunuri mari,
Ce sparg ziduri foarte tari !
Bine vorba nu sfârşià,
Turcii 'n casă năvălià,
Pe toţi patru mi-i prindeà
Şi-i duceà de-i închideà
La Stambul, în turnul mare
Ce se 'nalţă lângă mare,
Unde zac feţe domneşti,
Şi soli mari împărăteşti.
Mult acolo nu zăceà,
Că sultanu i-aduceà,
Lângă foişorul lui,
Pe malul Bosforului.
— «Brâncovene Constantin,
Boier vechiu, ghiaur hain !
Adevăr e c'ai chitit,
Până a nu fi mazâlit,
Să desparţi a ta domnie
De a noastră 'mpărăţie ?
Că de mult ce eşti avut,
Bani de aur ai bătut,
Fără-a-ţi fi de mine teamă ?
Făr' a vrea ca să-mi dai seamă?
«De-am fost bun, rău la domnie,
Dumnezeu singur o ştie ;
De-am fost mare pe pământ,
Cată-acum de vezi ce sunt !»
— «Constantine Brâncovene,
Nu-mi grăi vorbe viclene !
De ţi-e milă de copii
Şi de vrei ca să mai fii,
Lasă legea creştinească
Şi te dă 'n legea turcească !»
— «Facă Dumnezeu ce-o vrea !
Chiar pe toţi de ne-aţi tăià,
Nu mă las de legea mea !»
Sultanul din Foişor
Dete semn lui Imbrihor ;
Doi gealaţi veniau curând
Săbiile fluturând,
Şi spre robi dacă mergeau,
Din coconi îşi alegea,
Pe cel mai mare şi frumos
Şi-l puneau pe scaun jos,
Şi, cât pală repeziau,
Brâncoveanu greu oftà
Şi din gură cuvântà :
«Doamne, fie'n voia Ta !»
Cei gealaţi iarăş mergeau
Şi din doi îşi alegeau

www.dacoromanica.ro

Pe cel gingaş mijlociu
Cu păr neted şi gălbiu,
Pe scaun ei îl puneau,
Şi capul i-l răpuneau.
Brâncoveanu greu oftă
Şi din gură cuvânta :
— «Doamne, fie'n voia Ta !»
Sultanu se minună,
Şi cu mila se 'ngână :
— «Brâncovene Constantin,
Boier vechiu şi Domn creştin,
Trei coconi tu ai avut,
Din trei doi ţi i-ai pierdut,
Numai unul ţi-a rămas ;
Cu zile de vrei să-l las,
Lasă legea creştinească
Şi te dă 'n legea turcească !»
—«Mare-i Domnul Dumnezeu!
Creştin bun m'am născut eu,
Creştin bun a murì vreu !
Taci, drăguţă, nu mai plânge,
Că'n piept inima-mi se frânge,
Taci şi mori în legea ta,
Că tu ceru-i căpătà !»
Imbrihorul se'ncruntă,
Gealaţii înaintă
Şi pe blândul copilaş,
Dragul tatii fecioraş,
La pământ îl aruncau
Şi zilele îi ridicau.
Brâncoveanu greu oftă
Şi cu lacrimi cuvântă :
«Doamne, fie'n voia Ta !»
Apoi el se 'ntunecà
Inima-i se despicà,
Pe copii se aruncà,
Şi bocià, îi sărutà
Şi turbat apoi strigà :
— «Alelei, tâlhari păgâni !
Alelei, feciori de câni !
Trei coconi ce am avut
Pe toţi trei mi i-aţi pierdut !
Dar'ar Domnul Dumnezeu
Să fie pe gândul meu :
Să vă ştergeţi pe pământ,
Cum se şterg norii la vânt !
Să n'aveţi loc la îngropat
Nici copil de sărutat !»
Turcii crunt se oţeriau
Şi pe dânsul tăbărau ;
Haine mândre-i le rupeau,
Trup de piele jupuiau,
Pielea cu paie-o umpleau,
Şi de-un paltin o legau,
Şi râzând, aşà strigau :
— «Brâncovene Constantin,
Ghiaur vechiu, ghiaur hain,
Cască ochii a te uità,
De-ţi cunoşti tu pielea ta ?»
— «Câni turbaţi, Turci, liftă rea,
De-ţi mâncà şi carnea mea,
Să ştiţi c'a murit creştin
Brâncoveanul Constantin!»

177. PLANTE DIN ŢINUTURILE CALDE.

In ţinuturile calde, arşiţa dogoritoare a soarelui face să nu poată creşte cerealele depe la noi. Dumnezeu nu a lăsat pe oamenii acestor ţinuturi în lipsă şi le-a dat alte plante cari să le ajute la traiu.

Printre cele mai însemnate plante sunt: *palmierii,*

www.dacoromanica.ro

bambusul, bananul, boabalul, arborele de cola şi altele.

Palmierii se cunosc prin trunchiul lor rotund, fără ramuri şi drept ca o lumânare, purtând în vârf o coroană de frunze mari, despărţite în curmeziş ca o

1) Palmier, 2) Bananier, 3) Cocotier, 4) Nucă de cocos tăiată 5) Bambus.

pană. Câteodata cresc în păduri mari de o frumuseţe rară.

Sunt multe neamuri de palmieri. Un fel de palmier creşte pe coasta de apus a Africei şi face nişte fructe ca prunele galbene-portocalii. Atât partea cărnoasă cât şi miezul au mult uleiu. Ele servesc la scoa-

www.dacoromanica.ro

terea *untului de palmier,* ce se aseamănă cu grăsimea topită şi are miros de viorele.

Cocotierul e un palmier, ce creşte mai mult în locurile umede şi în vecinătatea mării. Fructele sunt mai mari decât pumnul şi se aseamănă cu nucile, deaceea se şi numesc *nuci de cocos.* Sub o coajă subţire se află un înveliş mai gros decât degetul, format din fire cari se scot; apoi o coajă lemnoasă care apără miezul. Când nucile nu sunt coapte, au înăuntru un suc lăptos şi dulce, numit *lapte de cocos,* care e o băutură bună şi răcoritoare.

Miezul are gust de alună şi din el se scoate *untul de cocos* (vegetalină), care se aseamănă cu untul de bivoliţă şi se întrebuinţează în locul untului, fiind mai ieftin. Untul de cocos, de calitate mai proastă, se întrebuinţează la facerea săpunurilor. Din firele depe nuci se fac funii şi ştergătoare. Din coaja lemnoasă se fac vase de băut, nasturi, etc. Lemnul trunchiului serveşte la alcătuirea colibelor. Se fac din el şi mobile. Din frunze şi din ramuri tinere se scoate un lichid gustos, care pregătit se schimbă în vinul de palmier sau în rachiu. Mugurii şi frunzele tinere se mănâncă. Tot din palmier se face şi un fel de cerneală de scris.

Curmalul, palmierul deşerturilor, e cel mai cunoscut la noi, căci mâncăm în fiecare an fructele sale cele bune şi gustoase. Şi el are multe întrebuinţări, ca şi cocotierul.

Arabul zice: „Acest rege al pustiului îşi moaie picioarele în apă, iar capul îl ridică în focul cerului"; deaceea îl întâlnim în *oaze,* acele insule de verdeaţă din pustiul nemărginit, făcând umbră caravanelor, ce poposesc obosite de drumul lung şi greu.

Bambusul este un arbore foarte răspândit în Asia. El creşte până la o înălţime de 40 metri şi are trunchiul cu noduri şi gol înăuntru.

www.dacoromanica.ro

Lemnul lui serveşte pentru mobile, colibe, catarturi la vase, iar părţile mai groase pentru vase de pus apă.

Mugurii sunt foarte căutaţi în bucătăria chinezească.

Bananierul are o tulpină scurtă, pe care cresc frunze ce ajung pâna la lungimea de 6 metri. Cozile frunzelor se învelesc una pe alta, încât formează un trunchiu. Frunzele se rup deacurmezişul, semănând cu nişte pene mari. In vârful tulpinii se formează un ciorchine de fructe, de mărimea castraveţilor.

Miezul fructului e făinos, dulce şi hrănitor.

Fructele dela câţiva banani ajung unei familii pentru un an de zile.

Boababul e unul din cei mai mari arbori cari cresc pe pământ. Când îl priveşti din depărtare, seamănă cu o pădurice.

Trunchiul e înalt cam de 5 metri şi gros de peste 20 metri, iar crăcile cu ramurile se întind până la 25 metri.

Florile sunt albe şi mari. Un boabab înflorit e o minune. Fructele sale sunt un fel de pepeni, lungi de două palme şi cu miezul făinos. Ele ţin de foame şi de sete locuitorilor. Acest uriaş trăeşte mii de ani.

Un arbore preţuit de popoarele negre e *arborele* de *cola,* ce creşte prin partea de apus a Africii. Nucile de cola se mănâncă dimineaţa, la adălmaş în negustorie, ţinând locul cafelei şi al ceaiului.

Cu aceste nuci, apa rea de băut se face bună.

Când mănânci nucile de cola, te simţi mai înviorat şi ţi se ataţă puterile de muncă.

Cel mai plăcut dar, ce poţi să-l face unui negru, e o nucă de cola.

Aceste plante sunt o binecuvântare dumnezeească pentru locuitorii ţinuturilor calde, dându-le tot ce le trebuie traiului zilnic, ba şi prisos de vândut Europenilor.

www.dacoromanica.ro

178. OFTICA.

Oftica (tuberculoza) este o boală lungă şi molipsitoare a pieptului (plămânilor), cu tuse, câteodată cu scuipare de sânge, cu junghiu; bolnavii slăbesc, pierd puterile, suferă adeseori de frig şi de căldură. Bolnavii de oftică, când tuşesc şi când vorbesc, asvârlă din gură, în aer, nişte picături mici de flegme, de scuipat, cari sunt molipsitoare ca şi flegmele groase închegate, pe cari le scuipă. Bolnavii, cari suferă de această boală, să nu scuipe în casă, pe jos, ci să scuipe într'un vas umplut cu puţină apă (într'o scuipătoare), care să se deşerte afară, în haznà, şi să se curețe în toate zilele. In multe ţări străine, ofticoşii sunt îndatoraţi să poarte în buzunar o sticluţă cu gura largă şi cu capac, în care scuipă şi apoi o închid, o golesc din când în când în haznà şi apoi o curăţă. Pernele, plăpumile şi veşmintele bolnavilor de oftică, să se aerisească adesea afară din casă, la soare. Ofticoşii să nu sărute copiii, să nu-i ia în braţe, să nu se joace cu ei, să nu le dea de mâncare. Pe cât se poate, să nu intre copiii în camera în care locueşte un asemenea bolnav.

Oftica se poate vindecà mai ales la începutul ei, dacă bolnavul se caută din vreme la aer curat şi dacă este bine hrănit, mai ales cu lapte; el trebuie să se păzească de răceală, să poarte flanelă pe dedesubtul cămăşii şi, din când în când, să se arate la medic.

Dacă are căldură şi asudă, să i se frece tot corpul cu oţet; dacă tuşeşte mult, să ia noaptea prafuri de tuse dela farmacie. Dacă cineva moare de oftică, să se curețe bine casa, să se spoească pe dinăuntru cu var şi, dacă este pe jos lipită cu pământ, să se spoească cu var şi pe jos de 2-3 ori; iar dacă este pardosită cu scânduri, să se spele pe jos cu leşie fierbinte şi cu săpun. Asemenea să se opărească şi să

www.dacoromanica.ro

se spele şi scaunele; aşternutul şi veşmintele mortului să se ardă, ori cel puţin să se opărească de 2-3 ori cu apă fierbinte şi să se întindă la soare mai multe săptămâni.

Cei cari îngrijesc bolnavul ofticos, trebuesc să păzească cea mai mare curăţenie, pentru ca să nu se molipsească. Pentru ca să ne ferim de oftică, trebuie să păzim cea mai mare curăţenie a corpului, a veşmintelor, a casei, a curţii, a satului şi a oraşului; să ne ferim pe cât se poate de praf; femeile să nu poarte rochii lungi până la pământ, cari pun în mişcare praful de jos şi îl ridică în aer. Să nu măturăm în casă şi pe stradă cu mătura uscată, ci să o udăm mai întâiu, ori să stropim pe jos cu apă curată.

179. MUNCĂ, ECONOMIE ŞI PREVEDERE.

Nu voiu uità cât voiu trăi, noaptea aceea, în care am călătorit în tren, cu patru oameni înţelepţi, dela cari am prins patru învăţături vrednice să fie scrise cu litere de aur. Vorbiam despre felul cum se poate omul îmbogăţi, şi eu, mai tânăr, vorbiam despre comori găsite, despre bani câştigaţi la loterie, despre câte ştiam eu, că te pot face bogat dintr'odată.

Tovarăşii mei erau negustori şi industriaşi, despre cari ştiam că au o stare bună. După ce m'au ascultat, unul dintre ei îmi zise: „Şi comorile te pot îmbogăţi, dar se găsesc rar. E altceva care poate îmbogăţi pe ori şi cine. Mijlocul cel mai sigur, cel mai onest."

— „A! da, ştiu!" răspunsei eu; „e munca staruitoare, singură munca."

— „Nu, tinere! Munca, oricât ar fi de staruitoare, nu poate îmbogăţi ea singură pe nimeni. Negreşit, ca să faci stare, trebuie să munceşti; asta se înţelege;

www.dacoromanica.ro

nu munca singură însă, ci virtuţile cari însoţesc munca înţeleptului, astea îmbogăţesc. Şi ascultă în ce pun eu toată înţelepciunea muncii: *Câştigă cu două mâni şi cheltueşte cu una.*

Vezi, e aşà de simplu să-ţi fie cheltueala mai mică decât câştigul. Să faci aşà, ca totdeauna o parte, fie cât de puţină, din ceeace agoniseşti, s'o pui deoparte, ca să ai pentru viitor. Nu ştii ce aduce ziua de mâne. Eşti bolnav, ţi-e Dumnezeu împotrivă cu vremuri grele, cu ploi prea multe, cu secetă. Cine cheltueşte tocmai cât câştigă, nu e nici nebun, dar nici cuminte, ci omul veşnicei nevoi; căci poate muncì să dea pe brânci şi tot n'o să aibă niciodată nimic."

Vecinul său începù şi el la rândul lui: „Sa-ţi mai spun şi eu una: E adevărat tot ce a spus, dar n'a spus tot. Nici economia şi prevederea n'ajung, ca să-ţi asigure munca. Eu ştiu altă învăţătură: *Cine cumpără ce nu-i trebuie, are să vândă şi ceeace-i trebuie.* Vreau să zic, să nu cheltueşti banii pe lucruri de prisos, de cari n'ai nevoie şi de cari te poţi lipsì ori şi când. Vei fi văzut oameni, mai ales femei, cari se plimbă prin bâlciuri şi vor să cumpere, ca nişte copii, tot ce văd strălucitor şi ce le fură ochii, aşà ca se încurcă cu atâtea mărunţişuri, fără de nici o trebuinţă. Acestei plăceri nu-i zic, dacă vrei, risipă, dar îi zic neînţelepciune. Chiar dacă te ţii în marginile câştigului, sau chiar şi punând la o parte din câştig, totuş cumpărarea lucrurilor de prisos e o duşmana de moarte a muncii şi a îmbogăţirii."

— „Daţi-mi şi mie voie," zise al treilea, „sa va spun şi eu o învăţătură, pe lângă cele două aşà de bune. O ştiu dela tatăl meu, care a fost agricultor: *Nu vinde pielea ursului din pădure!* Ştiţi povestea cu vânatorul care a luat banii pe o piele de urs, pe care n'o aveà ci nădăjduind a doua zi la vânătoare, să prindă un urs şi s'o aibă. Şi n'a prins nici un urs şi a ramas

www.dacoromanica.ro

dator. Acum, vorba mea este: „Nu-ţi face socoteală niciodată, pe ce ai puteà să ai, adică nu face cheltueli în vederea unui câştig pe care îl aştepţi.

Se poate întâmplà să nu ai câştigul aşà de mare, cât îl socotiai şi atunci rămâi cu datoria în spinare. A păţit-o tatăl meu. In vederea unei recolte bune, pe care o preţuià la douăzeci de mii de lei, a luat împrumutul de optsprezece mii lei. Vara a fost însă rea, cu secetă, recolta nu i-a dat nici zece mii de lei şi taţa a rămas încărcat cu o datorie, pe care n'a putut-o plătì până la moarte."

— „Acum se vede că e rândul meu," zise râzând al patrulea, „să vă spun deci şi eu o învăţătură: *„Cine nu preţueşte paraua, nici de galben n'are milă."* Imi aduc aminte din şcoală, că zice într'un loc, Veniamin Franklin: „Voi credeţi poate că o singură ceaşcă de ceaiu, ori de cafeà, ori un pahar de vin, ori de bere, ori câteodată o mâncare mai scumpă, o haină ceva mai luxoasă şi din când în când şi câte o anumită petrecere, că toate acestea nu însemnează nimic?" Dar băgaţi de seamă: „puţinul care se repetă mai des, face mult! Invăţătura mea priveşte mai ales cheltuelile mărunte, nebăgate în seamă, care se repetă des. Cine dă de pildă, 10 bani pe zi, mai mult decât are nevoie să dea, face o cheltueală de prisos de 36 de lei pe an. Cheltuelile de felul acesta devin cu timpul deprinderi rele şi, cât e de greu să te desberi de un obiceiu rău, o ştim cu toţii. Cine se gândeşte mereu, să cumpere tot ce-i place, acela foarte lesne o să uite că trebuie să plătească. Nu zic să fii sgârcit şi murdar şi să te lipseşti de toate, zic numai, că *trebuie să ţii paraua în şapte noduri şi s'o învârteşti de şapte ori între degete, până s'o dai."*

www.dacoromanica.ro

180. INSEMNAREA FERICIRILOR.

(Cele dintâi cinci).

1) *Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor.*

„Săraci cu duhul" sunt oamenii, cu sufletul curat, fără vicleșuguri, cinstiți, modești și făcători de fapte plăcute lui Dumnezeu.

2) *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâià.*

„Cei ce plâng" sunt oamenii cari își cunosc greșelile, se căesc de ele și se hotărăsc să facă numai bine. Mai este o încurajare pentru cei în suferințe, să-și pună nădejdea în fericirea cerească.

3) *Fericiți cei blânzi, că aceia vor moștenì pământul.*

Mânia este pricina multor păcate. Mântuitorul fericește pe cei blânzi, că sunt feriți de păcatele mâniei și pot trăì mai mult decât cei iuți de mânie.

4) *Fericiți cei ce înflămânzesc și însetoșează de dreptate, că aceia se vor săturà.*

Cine nu zice niciodată că a făcut destule fapte bune, ci umblă mereu după ajutarea aproapelui și luptă pentru izbândă dreptățiii, îi fericit de Mântuitorul. Ei vor aveà îndestulare de toată mulțumirea înaintea lui Dumnezeu.

5) *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor miluì.*

Cei ce vor căutà să micșorese nevoile și suferințele omenești, vor aveà și ei mila dumnezeească.

181. DIMITRIE CANTEMIR.

Dimitrie Cantemir este feciorul lui Constantin Cantemir, care a domnit în Moldova 6 ani, pe vremea când Sobieschi, regele Polonilor, s'a luptat cu plăieșii dela Cetatea Neamțului. Dimitrie Cantemir a stat la Constantinopol 18 ani. Acì s'a adâncit în tot felul de învățături, așà că a ajuns unul din ceì mai învățați oameni din vremea lui. Vorbià bine 11 limbi.

Trăind între Turci atât de multă vreme, el cunoscù puterea lor. Cantemir erà încredințat că Turcii vor cădeà, iar locul lor îl vor luà Rușii. Deaceea, când ajunse domn, la anul 1710, se legă cu Petru cel

www.dacoromanica.ro

Mare, pentru ca să lupte împotriva Turcilor. Petru intrase în legătură şi cu Brâncoveanu, aşà că fiind sigur de ajutorul ţărilor române, declară răsboiu sultanului. Dar în vremea asta, Moldova fusese pustiită de lăcuste, iar Brâncoveanu, spăimântându-se de puterea turcească, trecù Turcilor proviziile adunate pentru Ruşi. Caii Ruşilor muriau cu sutele neavând ce mâncà. Lupta s'a dat la Stănileşti, la 1711, iar Rușii sunt bătuţi şi Petru cât pe acì să fie prins.

După răsboiu, Cantemir a trecut în Rusia cu toată casa sa şi cu mai mulţi boieri, prieteni buni ai Ruşilor. La curtea împărătească, el a fost foarte bine primit, căci Petru cel Mare îşi făceà o cinste să stea alături de un om aşà de învăţat.

Dimitrie Cantemir a domnit mai puţin de un an. Dela dânsul au rămas multe lucrări scrise în limbi străine şi o cronică scrisă în graiul nostru, în care el povesteşte începutul istoriei Românilor.

---

182. LOCUINŢELE ANIMALELOR.

Multe din nevoile vieţii nu şi le-ar puteà întâmpinà lesne omul, fără ajutorul animalelor domestice. Acestea îi sunt de multe ori ca mâna cea dreaptă şi tocmai deaceea şi omul e dator să le îngrijească cum cere trebuinţa. Animalele trebuesc hrănite şi adăpate la timp şi ţinute în adăposturi cari să le apere de asprimea vremii.

Aceste adăposturi trebuesc potrivite cu felul animalelor şi cu numarul lor; apoi să fie păstrate în curăţenie, caci numai atunci le merge bine dobitoacelor.

Caii, boii şi măgarii se adăpostesc în *grajduri.* Acestea se fac de zid şi la nevoie şi din lemn. Ele

www.dacoromanica.ro

trebuie să fie destul de înalte şi de largi. In ele se aşează câte o iesle pentru fân şi câte un uluc pentru grăunțe. Grajdurile se pardosesc cu lemne sau cu cărămizi puse în muchii. Pardoseala e bine să fie aplecată, pentru ca necurăţeniile să se scurgă într'un şenţuleţ, săpat mai la o parte. Când sunt mai multe vite mari într'un grajd, se despărţesc una de alta prin câte un lemn gros şi lung numit *stănoagă*.

Bivolii se adăpostesc mai adesea în *bordeie* săpate în pământ, unde temperatura e potrivită şi vara si iarna; caci ei nu duc la frig şi sufăr de căldură. Oile şi caprele se adăpostesc în *târle* sau *staule,* iar porcii în *cocine*. Şi acestea e bine să se pardosească şi să fie încăpătoare, aşà ca fiecărui animal să-i vie doi metri pătraţi.

In grajduri, în staule şi în cocine se aştern pe jos paie pe cari se odihnesc animalele. Acest aşternut trebuie ţinut curat şi schimbat din timp în timp.

Pasările se ţin în coteţe făcute din scânduri ori din nucle. Coteţele trebuesc să aibă deschideri pentru aer şi lumină. Inăuntrul lor se aşează cuibare şi culmi. Şi coteţele trebuesc curăţite adeseori.

Locaşurile animalelor se fac mai departe de casă, pentrucă aerul din ele se strică foarte uşor.

183. FORMA PĂMÂNTULUI.

Când ne găsim în mijlocul unei câmpii întinse şi ne uităm de jur împrejur, cât putem cuprinde cu ochii, pamântul ni se pare ca un disc, pe marginea căruia se reazimă cerul. Ne-ar veni a crede că tot mergând înainte, am ajunge la marginea pământului, unde am puteà atinge bolta cerească. Aşà credeau mulţi oameni în vremea de demult. Acest lucru e o înşelăciune a ochilor, după cum uşor ne putem încre-

www.dacoromanica.ro

dință; dacă mergem ori cât am voì şi ori în ce parte: nici odată nu ne putem apropià de zare.

Următoarele fapte ne învederează cam ce fel de formă are pământul: Când ne apropiem de un târg sau de un sat aşezat pe loc întins, la început nu vedem decât vârfurile copacilor mai înalţi din marginea satului, turlele bisericilor şi ale clădirilor mai înalte; cu cât ne apropiem, cu atât se iveşte din ce în ce şi corpul clădirilor.

Când ne urcăm într'un turn sau pe creasta unui deal, vedem mult mai departe în jurul nostru şi vedem lucruri cari, la piciorul turnului sau depe şes, nu se văd.

Când o persoană, aşezată pe ţărmul mării, urmăreşte o corabie ce pleacă, observă că, cu cât corabia se depărtează, cu atât pare că se cufundă. Dela o vreme, pântecele corăbiei dispare şi nu i se mai vede decât vârful catartului, care şi el dispare după câtva timp. La o corabie, ce se apropie, se vede mai întâiu vârful catartului şi apoi, rând pe rând, pântecele şi partea de jos.

Pentru a înţelege mai uşor învăţătura ce se poate trage din aceste fapte, să ne închipuim următoarea experienţă: Pe o masă întinsă se mişcă încoace şi încolo două muşte. E lesne de văzut că, pe cât timp muştele se află pe faţa mesei, se vor vedeà bine una pe alta, din cap în picioare. Nu va dispăreà din vederea uneia nici o parte a celeilalte, după cum se

www.dacoromanica.ro

întâmplă cu corabia sau cu bisericile. Prin urmare, faţa pământului nu poate fi întinsă ca faţa unei mese.

Altă experienţă: Să ne închipuim acum, că muştele se află pe o portocală: una în A, alta în B. E învederat că muştele nu se vor vedeà, căci portocala e între ele. Să ne închipuim că musca din B se apropie de cea din A. Când ajunge în C, atunci musca din A începe a vedeà capul muştei din B. Cu cât se apropie, cu atât îşi văd mai mare parte din corp. Aceste experienţe şi faptul cercetat mai sus dovedesc că pământul e rotund ca o portocală. Acest lucru l-au dovedit şi oamenii cari au făcut ocolul pământului.

184. GHICITOARE.

Sunt două surori în lume,
Neasemenea la nume:
Una-i albă, luminată,
Şi-alta-i neagră, 'ntunecată;
Se gonesc prin lumea lungă
Şi nu pot să se ajungă.
Ghici, ghicitoarea mea,

Ce este?

185. MIŞCAREA DE ROTAŢIUNE A PĂMÂNTULUI. ZIUA ŞI NOAPTEA.

In fiecare zi, soarele răsare, se mişcă pe bolta cerească şi apoi apune, adică dispare sub orizont. Timpul cât soarele e pe cer, deasupra orizontului, se numeşte *ziuă*; iar timpul cât e sub orizont se numeşte *noapte*.

Ceeace se întâmplă cu soarele, se întâmplă şi cu luna şi cu stelele. Şi acestea răsar la răsărit şi apun la apus. Aceste întâmplări ne-ar face să credem că soarele, luna şi stelele se învârtesc în jurul pământului, dela-răsărit la apus.

www.dacoromanica.ro

Așà au crezut mult timp oamenii. Azi însă suntem încredințați că pământul se învârtește în jurul său în 24 de ore, dela apus spre răsărit. Următoarea experiență ne lămurește bine, cum se învârtește pământul, și cum, din cauza acestei învârtiri, avem ziuă și noapte:

Intr'o cameră întunecoasă să luăm o portocală și o lampă, cari să ne înfățișeze pământul și soarele. Să vârîm prin mijlocul portocalei o undreà și să o înțepenim vertical într'o perniță de ace. Să învârtim undreaua cu portocala!

Pe portocală sunt două puncte, pe unde intră și pe unde iese undreaua, și cari nu se învârtesc: le numim *poli;* cel deasupra *polul nord,* iar cel de desubt *polul sud.* Linia, ce unește cei doi poli, o numim *axă;* aceasta e înfățișată prin undreà. Să tragem pe la mijlocul portocalei o circumferință, care să fie deopotrivă depărtată de cei doi poli. Această circumferință o numim *ecuator.* Pe dânsa să facem un semn care să ne înfățișeze un observator. Să învârtim așà undreaua, ca semnul (observatorul) să fie drept în fața lămpii (soarele).

Jumătatea portocalei din spre lampă e luminată și are ziuă; pe când cealaltă jumătate e întunecată și are noapte.

Dacă învârtim încetișor undreaua, vedem că, după un sfert de învârtitură, semnul (observatorul) ajunge la marginea părții luminate; încă o mică învârtire și nu-l mai atinge lumina lămpii (soarele) apune. Invârtind portocala de o jumătate de circumferință, semnul (observatorul) ajunge iarăș la lumină: lampa (soarele) răsare. Continuând rotirea încă de un sfert de circumferință, semnul ajunge la poziția dela început.

Tocmai așà se petrece lucrul și cu pământul: se învâr-

www.dacoromanica.ro

teşte ca şi portocala; dar nu în jurul unei osii, ci în jurul unei linii închipuite ce uneşte cei doi poli. Cât timp un

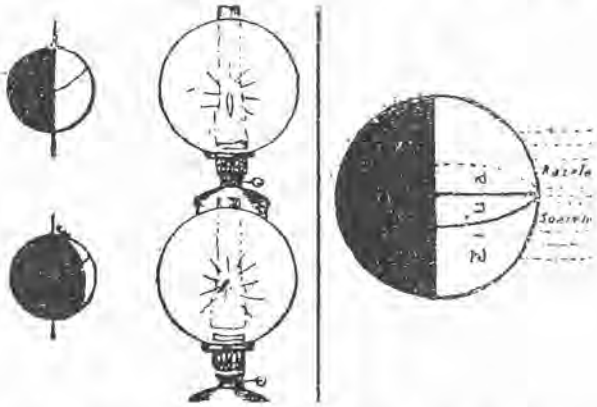

loc depe pamânt e în faţa soarelui, are *ziuă;* când, prin învârtirea pământului, ajunge în partea opusă, are *noapte.*

186. DIN VREMEA RĂCAMULUI.

— „Ia spune-mi, moş Toadere, istoria şcoalei din vremea d-tale!" întreb eu pe fratele bunicului.

„Ei! Apoi ce să-ţi spun! Ne învaţă dascălul dela biserică. Venià şi câte un dascăl de aiurea. Eu am învăţat întâiu şi întâiu, la dascălul Toader dela Iveşti, că el erà dela Iveşti. Erà flăcău. Erà pela 1830, când a venit el în Rogojeni, după ce trecuse ciuma dela 1829. Ii plăteau câte un sorocovăţ pe lună. Pe vremea aceea nu erau cărţi; dascălul scrià pe tartaşi cu mâna şi dădeà băieţilor să înveţe şi ei. După ce ajungeà la *Psaltire,* te puneà la scris. Când ajungeai la *Pavecerniţele cele mari,* erai gata: Te puteai face popă. Nu erà şcoală; băieţii se adunau în casa unei vădane.

Erau nişte scânduri puse pe picioare bătute în pa-

www.dacoromanica.ro

mânt, băieţii şedeau pe scânduri şi scriau pe genuchi. In mijlocul casei erà un stâlp; sus, la stâlp, erà un cuiu de lemn care se scoteà. Cine nu ştià, erà pus la stâlp. Dascălul Toader dela Iveşti ne luà de păr dela ceafă, că aveam toţi plete, ne puneà de unde scoteà cuiul şi apoi băteà cuiul cu ciocanul peste păr şi ne lăsà aşà de şedeam până ce ne ieşeau ochii din cap. Intr'un colţ erà *falanga;* ne puneà cu picioarele în falangă, ne luà doi în *părăngă* şi ne dădeà la tălpi, cu biciul. Pe alţii îi puneà cu genuchile pe grăunţe şi-i ţineà aşà, până când făceau pe nisip toate slovele şi pe dos. Am fost şi eu dascăl," spune mai departe moş Toader, „făceam cu rândul, căte o săptămână, în tovărăşie cu Ion Perj. La mine a început dascălul Ion să înveţe! Trăià popa Gheorghe, tatăl dascălului Ion. Par'că-l văd pe popa Gheorghe, Dumnezeu să-l ierte, cum vine la mine şi spune: „Măi, dascăle, uite-l, îl vezi?... Să-l baţi, măi, numai ciolanele să păzeşti să nu i le rupi!... Incolò să faci cu el ce te-o duce capul!" „Lasă-l părinţele," zic eu, „că-i dau eu de cheltuealà!"

După ce m'am făcut câiner boieresc (vătaf de moşie), au mai fost dascăli. A fost şi părintele Vasile, fratele bunică-tei. El ştià bună carte, că fusese preot la Bârlad şi, după ce i-a murit preoteasa, a luat darul beţiei şi-a venit dascăl în Rogojeni. Se duceà beat la şcoală, bietul moşu-tău, părintele Vasile. Invăţà la el şi Ioniţă Profir, care erà mucos, Doamne fereşte! Ii tot spune părintele odată, de două ori... să-şi şteargă nasul... de unde! Şi numai ce-i trânteşte o veşcă mică de ciur în capul lui Ioniţă Profir şi-i dă cu pumnul de erà să-i desbarne urechile băiatului cu marginea veşcei. Cât l-au râs după aceea pe Ioniţă, tot satul!... şi pe urmă a luat la bătaie toţi băieţii că de ce au râs şi au spus prin sat! Doamne fereşte!... multe minunăţii făceà şi părintele Vasile. Pe vremea noastră nu

www.dacoromanica.ro

se învăţà carte ca acum, dar vezi că nici nu se cereau învăţături ca acum. Un singur dascăl a fost în vremea noastră om cu învăţătură multă, dascălul Ţicău. Sorocovăţul îl dădeam noi, nu-i vorbă, dar ştià Românul carte! Dela el am prins eu învăţătură bună, de am ajuns să ţin socoteala moşiei boiereşti. Până la el nu ştiau dascălii decât răcamul (1+1=2, 2+2 =4; 5—3=2). Dascălul Toader dela Iveşti ajungeà cu răcamul până la înmulţire şi nu mai ştià nici el; şi nici înmulţirea n'o ştià ca lumea. Ţicău, sireacul, ştià până şi socoteala cântarului. Ştià să facă socoteala şi cu jumătăţi de parale. Şi jumătatea o însemnà lângă un măr, cu numărul 5.

Ţicău şedeà pe laviţă cu picioarele sub el şi cu papucii sub laviţă. Scrià la tărtaşi pentru băieţi; în vremea asta el ascultà cum ceteşte unul, cum face răcamul altul, cum zice la psaltire altul, toate le făceà dintr'odată. Dacă greşià unul, apoi chemà un băiat, să-i dea un papuc. Aveà nişte papuci de trăgeà şapte ocà unul, erau numai cârpeli şi aţă, îşi cârpià papucii în vremea procetitului, Sâmbăta. După ce luà papucul, svârlià cu el în cel ce greşise. De-l lovià pe băiat erà rău; de nu-l lovià, se lovià băiatul cu capul de perete, când se ferià repede de papuc, cum şedeau băieţii pe scândurile de lângă perete. Dacă nu-l lovià pe băiat, erà dator să-i aducă papucul şi să-l puie sub laviţă la loc, atunci îl croià Ţicău cu biciul.

Sâmbăta, după tocmeală, îi mai duceam lui Ţicău şi câte o parà mică pentru procetit şi-şi dregeà papucii. Atunci mâncam toţi bătaie, ca să nu uităm ce am procetit."

www.dacoromanica.ro

187. DOMNIA FANARIOȚILOR.

După Mateiu Basarab și Vasile Lupu, Grecii se înmulțiră și mai mult în țările noastre. Aproape toate dregătoriile-mari începeau numai în mânile lor. După Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir, ei izbutesc să ocupe și domnia. Dela 1711 în Moldova și dela 1716 în Muntenia, Turcii trimit domni Greci din mahalaua *Fanar,* din Constantinopol, pentru care domnii din această vreme se numesc *Fanarioți.*

Domnia Fanarioților a fost rea pentru țările române. Au fost foarte mulți domni greci, căci Turcii îi schimbau des. Schimbarea unui domn cu altul se făceà numai după darurile și banii pe cari Turcii îi scoteau dela dânșii. Deaceea mulți din Fanarioți nu s'au îngrijit decât să jefuească țara. Ei aruncau dări grele pe popor, pe cari le înmulțiau necontenit; iar oamenii lor făceau tot felul de neomenii, ca să le poata strânge dela locuitori. Le luau vitele din bătătura, iar pe cei cari nu aveau de unde să plătească, îi chinuiau, înnecându-i cu fum de ardeiu și cercuindu-le capul cu cercuri de fier, ori târîndu-le copiii goi prin zăpadă, de muriau sub ochii părinților. Deaceea oamenii trăiau prin locuri ascunse, prin văgăuni și bordeie pe sub pământ, pentru ca să nu dea peste dânșii oamenii stăpânirii. Ori își luau lumea în cap și se duceau încotrò vedeau cu ochii, sau se făceau haiduci umplând codrii și pădurile. Banii strânși astfel intrau numai în pungile domnilor sau umpleau pe ale Turcilor. De binele obștesc nu se îngrijià nimeni: Poduri nu se aflau, oamenii treceau apele prin vad. Drumurile erau așà, cum le lăsase Dumnezeu; deaceea pe vreme de ploaie îndelungata, te înnecai în gloduri. Poliție nu erà, așà că hoții erau ca la dânșii acasă.

In aceastá vreme, ca și când nenorocirile țărilor

www.dacoromanica.ro

cineva sufere o nedreptate. Omul are pornirea firească de a luptà pentru dreptate. Mântuitorul ţine seamă de acest lucru şi încurajează lupta pentru dreptate, făgăduind luptătorilor împărăţia cerurilor. Prin această fericire, Mântuitorul ne îndeamnă să luptăm pentru izbânda dreptăţii pe pământ.

9. *Fericiţi veţi fi dacă vă vor ocărî şi vă vor prigonì şi vă vor batjocorì, spunând neadevăruri despre mine. Bucuraţi-vă atunci şi vă veseliţi că veţi aveà mare plată în ceruri. Aşà au prigonit pe toţi prorocii, cari au fost înainte de voi!*

Mântuitorul ştià că învăţătura creştină are să întâlnească ură şi vorba cea rea în cale. Ştià că va stârnì pe toţi cei răi în contra urmaşilor săi. El îmbărbătează pe creştini şi-i îndeamnă să nu se descurajeze. Lucrul acesta s'a şi întâmplat întocmai.

Apostolii săi au fost prigoniţi, ei însă au propovăduit învăţătura creştină chiar cu preţul vieţii lor şi au izbutit s'o lăţească peste tot pământul. Ei se bucură acum de fericirea cea veşnică.

194. BOALELE PASĂRILOR.

Şi păsările din curte se îmbolnăvesc. Pasărea bolnavă stă retrasă, cu capul în jos, penele sbârlite şi nu mănâncă. Boalele cele mai însemnate sunt: *holera, tuberculoza, difteria, râia, ţâfna, scurgerea nasului,* etc. Unele boale sunt foarte periculoase, fiind molipsitoare. In câteva zile seceră toate pasările de prin cotețe.

Holera este molima cea mai periculoasă, căci se întinde foarte repede. Când pasările se bolnăvesc de această boală, creasta lor devine plumburie şi găinaţul sângeros. Câteodată se iveşte ca fulgerul; seara, pasările sunt sănătoase, iar a doua zi le găsim moarte. Alteori pasările bolnave de holeră trăesc 2—3 zile.

www.dacoromanica.ro

n'ar fi fost de ajuns, au avut loc mai multe războaie între Ruşi şi Turci, când ţările noastre au fost călcate de oştiri străine şi jefuite fără milă. După fiecare războiu venià foamete, iar după foamete, holera şi ciuma ucideau oamenii cu miile.

Armată nu erà, ci numai câtevà cete de Arnăuţi şi de Turci pe cari le ţineà domnul pentru paza lui. In şcoală se învăţà numai greceşte, în biseri ă se cetià tot în limba asta, iar unii din boierii noştri uitaseră aproape că sunt Români.

Intre Fanarioţi au fost şi câţiva domnitori mai buni. Aşà a fost *Grigore Ghica,* care s'a împotrivit la răpirea Bucovinei.

Domnia Fanarioţilor a ţinut 110 ani şi a fost timpul cel mai trist din trecutul nostru.

---

188. DIN VREMEA FANARIOŢILOR.

Vecină cu moşia bogată şi domnească, se întinde o câmpie manoasă, răzăşească, pe care o pândeşte tiranul domnitor, cu poftă nesăţioasă, cu ochi adunător. El vrea ca să-şi cârpească mantaua-i aurita, cu sdreanţa sărăciei de veacuri moştenită; dar nu vrea răzaşimea, să-i vânză al ei ogor, căci e legat prin sânge pământul de popor. A doua zi, o ceată de arnăuţi călare, înconjurând pe Vodă păşesc peste ho-

www.dacoromanica.ro

tare şi, ca să tragă o brazdă, aduc un mare plug, unelţă de hrăpire cu şase boi în jug.

Din capătul câmpiei, începe plugul rece, să tragă brazda neagră, pe locul unde trece, şi pajiştea 'nverzită greu geme ne 'ncetat, de-a fi jumătăţită, prin fierul blestemat... şi plugul lasă 'n urmă, pe verdea bătătură, o rană lungă, largă, din care amărît se 'nalţă 'n cer blestemul pământului hrăpit.

Şi tot înaintează plugarii... când, deodată, o falnică Româncă în cale se arată: frumoasă, tristă, înaltă, pe frunte cu'n ştergar, c'un prunc goluţ la sânu-i, păşind măreţ şi rar. Ea vine şi în faţă cu boii se opreşte. Din ochi aruncă fulgeri, apoi aşà grăeşte: „Vrei să ne pierzi, ei, Doamne, avutul strămoşesc? O! dacă nu ai teamă de trăsnetul ceresc, na! zi să treacă plugul pe-al meu copil de faşă, ca să-ţi rămână-n lume pomină ucigaşă!“ Ea zice şi depune odoru-i lângă boi...

Minune! Cei din frunte, plăvanii amândoi, cu ochi plini de blândeţe spre dânsul capul pleacă, îl miroase, el râde şi ei nu vor să treacă! „In lături!“ strigă Vodă, şi glasu-i răguşit de chiar păcatu-i crâncen, se pare 'nnăbuşit. Iar falnica Româncă pe sânul alb cruceşte-a sale braţe albe, obrazu-i desveleşte şi zice cu mândrie: „Mai bine mort de mic, decât s'ajungă 'n lume prin tine, un calic. Da, trage brazda, Doamne, să'ngropi dela olaltă, alăturea cu pruncul, mărirea ta înaltă!“

Năprasnic atunci Vodă, c'un biciu cumplit de foc, loveşte 'n boi să-i mâie, dar boii stau pe loc.

---

189. BOALELE VITELOR.

Şi vitele se îmbolnăvesc. Animalele bolnave sunt triste şi cu ochii roşii şi nu mănâncă. Stau cu capul în jos. Ele pot fi bolnave şi de boale molipsitoare. Atunci trebuesc

www.dacoromanica.ro

despărțite de cele sănătoase și luate măsuri grabnice, căci, și omul poate luă boala lor.

Boalele molipsitoare mai însemnate, la vite, sunt:

Răpciuga. Caii, măgarii și catârii se îmbolnăvesc de răpciugă. In nas au răni din cari curge un puroiu gălbuiu, falca de jos și gâtul sunt umflate.

Animalul bolnav de răpciugă nu se mai vindecă, deaceea se omoară, iar locul unde a stat, se dezinfectează. Și omnl poate luă această boală, de care nu mai scapă cu viață. Când rănile ies pe corp și din ele curge materie, boala se zice *cârtiță.*

Dalacul este o boală molipsitoare și omorîtoare pentru toate vitele.

Se zice că vitele vaccinate la timp ar scăpà de această boală. Când umflătura e pe corp, se arde cu fierul roșu.

Dacă omul s'a molipsit, numai mâna meșteră a unui doctor îi mai poate fi de ajutor.

Boala de gură și de picioare (Febra aftoasă) e la boi, vaci, oi, capre și porci.

Se arată prin bășici în gură și la picioare. Din răni curg bale, și vitele, când merg, șchioapătă. Se îngrijesc spălându-le gura cu apă amestecată cu puțină piatră acră și dându-le hrană bună. Nu trebuie lăsați viței să sugă dela vaci bolnave, căci mor. Laptele dela asemenea vite trebuie fiert foarte bine. Boala ține până la două săptămâni. Vitele nu mor, dacă sunt bine îngrijite.

Tuberculoza (oftica) se ivește mai ales la vaci și boi. Se cunoaște prin tuse, slăbiciune și răsuflare grea. Vita bolnavă de oftică nu se mai vindecă.

Și omul o poate luà dela vite, mai ales prin lapte. Cea mai bună măsură de pază, e ca laptele să fie bine fiert.

Gălbeaza este boala oilor și se datorește unor viermișori, ce se înmulțesc în ficat. Oile, păscând iarbă cu ouă de gălbează, prin locurile băltoase, capătă boala. Oile bolnave slăbesc, le curg nasul și ochii. Dacă le îngrijim, cum trebuie, scapă unele.

www.dacoromanica.ro

Brânca e boala porcilor. Se cunoaşte prin umflătura gâtului şi prin nişte pete roşii pe burtă. Vaccinarea e un mijloc de scăpare. Porcii bolnavi trebuesc despărţiţi de cei sănătoşi.

Turbarea se ia prin muşcătura unui animal turbat. Se cunoaşte prin balele ce-i curg din gură, ochii roşii, fuge de apă şi muşcă.

Animalele bolnave trebuesc imediat omorîte.

Când un om a fost muşcat de un câne turbat, trebuie să se caute dela început cu doctor; altfel moare de o boală grozavă.

Animalele moarte de boale molipsitoare trebuesc îngropate adânc, iar locul unde au stat trebuie dezinfectat.

190. ADEVĂRUL BIRUIE MINCIUNA.

Intr'un sătuleţ dela poalele unui deal frumos şi bogat, locuià o femeie, vrednică şi cinstită nevoie mare. Toţi locuitorii satului o iubiau şi o lăudau pentru vrednicia şi purtarea ei cea bună. Casa, grădina şi întreaga ei gospodărie erau o mândreţe. Pe deasupra mai aveà şi o inimă foarte bună. Din mica ei avuţie, se îndulciau mulţi nenorociţi şi tuturor celor cari îi cereau sfatul sau sprijinul, le da cu toată bunăvoinţa.

Alături de gospodăria ei, odihnià o căsuţă sărăcăcioasă, cu pereţii deslipiţi şi crăpaţi, cu învelişul spart şi povârnită într'o parte. N'aveà curte împrejur, n'aveà pomi, dar buruienile nefolositoare se răsfăţau pe tot locul din jurul ei. Intr'însa locuià o femeie slabă-moartă, sbârcită pungă şi urîtă ca mamapădurii. Nu făcèà nimic cât e ziulica de mare; se uità doar jinduită, la gospodăria vecinei şi ocărà într'una.

— „Hoaţa! Face avere cu hoţii! Noaptea găzduieşte pe toţi răii, cari îi aduc bani şi lucruri fu-

www.dacoromanica.ro

rate. Să vie stăpânirea să cerceteze! Pentru ce n'o supără nimeni? Eu n'am cu ce trăi şi ea se răsfaţă în de toate! Eu cu cinstea mea mor de foame şi ea înnoată în belşug!"

Lumea din sat nu-i luà în seama spusele ei, fiindcă ştià că e o mincinoasă şi răutăcioasă.

Dacă a văzut că nu-i slujesc la nimic ocările, a făcut un denunţ la stăpânire. A arătat în el câte în lună şi în soare.

Stăpânirea speriată de aşà grozăvenii, arătate de răutăcioasa femeie, a trimis un judecător cu jandarmi în cercetare. Aceştia au venit fără de veste într'o bună dimineaţă la casa bunei femei şi au cercetat cu deamănuntul peste tot.

N'au găsit nimic. Mai întrebând şi oamenii satului, s'au încredinţat că toate cele spuse sunt minciuni şi au vrut s'o pedepsească pe răutăcioasă. Femeia cea bună însă a mijlocit cu stăruinţă la judecător, ca s'o ierte.

— „Iertaţi-o, domnule judecător, căci este un suflet nenorocit şi muncit de duhuri rele," spune ea rugător.

Judecătorul a iertat-o.

De acì încolò, răutăcioasa nu mai ocărà, dar nici pe afară nu se mai vedeà. Cât e ziua, sta închisă în casă, muncită d'un gând necurat. Noaptea ieşià şi hălăduià prin locuri dosnice şi prin puterea pădurilor. Cei cari au întâlnit-o din întâmplare umblând noaptea, au crezut că-i nebună. Ce urmărià?

Intr'o noapte întunecoasă, ca gândul cel negru, o ceată de tâlhari năvălesc în casa femeiei celei bune. O schingiuesc şi-o jefuesc de banii şi lucrurile mai de preţ ce aveà, lăsând-o aproape moartă.

A doua zi, când s'a aflat nelegiuirea, tot satul s'a ridicat. Se pornesc poteri prin toate părţile şi, în

www.dacoromanica.ro

scurtă vreme, tâlharii sunt prinşi şi puşi la închisoare.

La cercetare ei au mărturisit că au fost îndemnaţi de o femeie, care le-a spus că vor găsi acolò avuţii mari. Erà răutăcioasa. Au închis-o şi pe ea. De ruşine şi de fricà a înnebunit.

Sărmana femeie a suferit câtvà timp, din pricina schingiuirilor şi a fricii trasă în noaptea cea nenorocită. Incet, încet, s'a întremat şi curând s'a făcut iar sănătoasă. S'a pus apoi cu nădejde pe lucru şi a îndreptat pagubele. Mulţumirea şi belşugul au venit iarăş în casa ei.

191. SĂ NU UITĂM BUCOVINA.

La anul 1775 au intrat oştirile austriace, în pace fiind cu Poarta şi cu Moldova, în partea cea mai veche şi mai frumoasă a ţării noastre; la 1777 această răpire fără de seamăn s'a încheiat prin vărsarea sângelui lui Grigore Ghica Voivod. Fărădelege nepomenită, vânzarea Bucovinei va fi o veşnică pată pentru împărăţia vecină, deapururea o durere pentru noi.

Dar nu vom lăsà să se închidă această rană. Cu a noastre mâni o vom deschide, pentru ca sufletul nostru să nu uite Ierusalimul. Căci acolo e sfânta cetate a Sucevei, scaunul domniei vechi cu ruinele măririi noastre! Acolo e scaunul firesc al unui mitropolit care în rang şi în neatârnare erà egal cu patriarhii! Acolò sunt moaştele celor mai mari dintre domnii Români, acolò doarme Dragoş, îmblânzitorul de zimbri, acolo Ştefan, zidul de apărare al creştinătăţii!

La Putna, un călugăr bătrân mi-a arătat locul înăuntrul bisericii, în care steteà aninat portretul vechiu

www.dacoromanica.ro

al lui Ştefan-Vodă. După original, el a fost mic de stat, dar cu umeri largi, cu faţa mare şi lungăreaţă, cu fruntea lată şi ochii mari, plecaţi în jos. Smead şi îngălbenit la faţă, părul capului lung şi negru acoperià umerii şi cădeà pe spate. Căutătura erà tristă şi adâncă, ca şi când ar fi fost cuprins de o stranie gândire. Coroana lui aveà deasupra, în mijloc, crucea toată de aur, împodobită cu cinci pietre nestimate. Sub crucea coroanei urmau Duhul sfânt, apoi Dumnezeu Tatăl, cu dreapta binecuvântând, cu stânga ţinând globul pământului, iar pe cercul de margine al coroanei, un rând de pietre scumpe de jur împrejur. Imbrăcat erà Vodă într'un straiu mohorît, cu guler de aur, iar de gât îi atârnà un engolpion din pietre şi mărgăritare. In dreapta şi în stânga chipului, perdele roşii.

Am întrebat ce s'a făcut portretul cel vechiu?

Călugărul a răspuns ce însuş auzise:

„Intr'una din zilele anului 1777, la miezul nopţii, Buga, clopotul cel mare, a început să sune de sine, întâiu încet, apoi tot mai tare şi mai tare.

Călugării, treziţi din somn, se uitară în ograda mănăstirii. In fioroasa tăcere, în sunetul clopotului ce creşteà treptat, biserica se luminà de sine înăuntru de o lumină stranie şi nemai văzută. Călugării coborîră într'un şir treptele chiliilor, unul deschise uşa bisericii. In acea clipă, clopotul tăcù şi în biserică erà întuneric des. Candelele depe mormântul lui Vodă se stinseră de sine, deşi avuseseră untdelemn îndestul.

A doua zi, portretul Voivodului Moldovei erà atât de mohorît şi de stins, încât, pentru păstrarea memoriei lui, un călugăr, ce nu ştià zugrăvì, a făcut copia ce se vede astăzi."

Aprinde-se-vor candelele pe mormânt? Luminà-se-va vechiul portret?

www.dacoromanica.ro

192. RĂPIREA BUCOVINEI.

Intâmplându-se un războiu între Turci şi Ruşi, Turcii au fost biruiţi şi nevoiţi să primească condiţiile de pace ale Ruşilor.

Turcilor le păreà rău că s'au lăsat bătuţi de duşmanii lor şi doriau să se răsbune. Atunci Austriacii căutară să tragă folos şi încheiară alianţă cu Turcii, făgăduindu-le ajutor la nevoie, iar ca răsplată să primească Bucovina, o bucată din ţara noastră.

Intâiu Turcii n'au voit să primească. Dar Austriacii au ştiut să-i prostească. Le-au spus că Bucovina este o fâşie mică de pământ, fără nici o însemnătate pentru Moldova şi, dacă le-ar da-o lor, ar fi şi în folosul Turciei. Şi-ar deschide pe acolo un drum drept spre Rusia, pe unde şi-ar transportà repede oştile, într'un caz de răsboiu. Toate acestea erau scornituri mincinoase, numai pentru a zăpăci pe Turci. Ca să-i înşele şi mai bine, Austriacii trimiseră la Constantinopol o hartă falşă, în care Bucovina erà trecută numai cu o mică şuviţă de pământ.

Turcii, necunoscând nimic din vicleniile Nemţilor, iar pe de altă parte lăsându-se cumpăraţi de darurile şi banii Austriacilor, le dădură în anul 1775 Bucovina. Ba încă atunci, când s'au tras hotarele despărţitoare ale Bucovinei de Moldova, Nemţii au cumpărat pe inginerii turci şi le-au mai dat pe deasupra şi alte 46 de sate, din trupul Moldovei.

Peatunci domnià în Moldova Grigore Ghica. El este unul din rarii domni fanarioţi, cari au arătat dragoste pentru ţară şi grijă pentru binele nostru. Când a auzit că Turcii au de gând sa ciuntească Moldova, a strâns divanul ţării şi a facut o întâmpinare către Turci, arătând că Bucovina este pământ întins şi partea cea mai mănoasă a Moldovei. Dar Turcii n'au ţinut socoteală, ba încă au prins pică pe domn.

Doi ani după asta, Turcii au hotărît să oamore pe Grigore Ghica, socotindu-l prieten cu Ruşii. Sultanul a trimis

www.dacoromanica.ro

pe un pașă turc, ca să-l aducă viu sau mort la Constantinopol. Turcul, ajungând la Iași, se prefăcù bolnav și trimise să cheme la dânsul pe domnitor. Boierii, simțind că este o cursă, îl sfătuiră pe voivod să nu se ducă; Ghica nu ascultă, ci plecă însoțit de 4 slujitori. Când ajunse la conac, Turcul stăteà întins pe divan. Ghica, după ce îl salută, scoase tabacherea și o întinse pașei; dar păgânul zise: „E bun tabacul tău, dar eu am și mai bun". Și, bătând din palme, strigă: „tabac!" La această vorbă se repeziră mai mulți ieniceri, cu hangerele în mână. Ghica trase sabia și doborî trei dușmani la pământ; numărul lor însă fiind mare, voivodul căzù tăiat și spintecat. Capul lui fu dus la Constantinopol.

Pe locul unde a fost omorît, Românii i-au ridicat o statue, atunci când s'a împlinit 100 de ani dela Răpirea Bucovinei.

193. INSEMNAREA FERICIRILOR.
(urmare)

6. *Fericiți cei cu inima curată, că aceia vor vedeà pe Dumnezeu.*

Cei cu sufletul curat, fără nici un păcat, cu multe fapte bune, fără fățărnicie, pot înțelege mai bine învățătura creștinească și în adevăr vor puteà vedeà pe Dumnezeu.

7. *Fericiți făcătorii de pace, că aceia se vor numì fii ai lui Dumnezeu.*

Cei buni, cari nu vor vârî zizanie între alții, cari vor stăruì ca cei certați să se împace și să se iubească, în loc să se urască, sunt numiți de Mântuitorul fii ai lui Dumnezeu. Dumnezeu iubește pacea, liniștea și iubirea între oameni.

8. *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor.*

Nu poate fi durere mai mare decât aceea, când

Tuberculoza este o boală molipsitoare. Pasările tuberculoase sunt foarte slabe. Ele iau boala din găinaţul altor pasări bolnave, ori din scuipatul ofticoşilor.

Carnea unor asemenea pasări nu trebuie mâncată.

Difteria este boala cea mai răspândită, după holeră. Ea omoară mai mult pasările tinere, căci sunt mai slăbuţe. Pasările bolnave au creasta uscată, nu mănâncă, nu se mai ouă, ţin aripile în jos, din nas le curge un suc murdar, suflă greu fluierând. Câteodată şi din ochi le curge un fel de zeamă albicioasă.

Afară de aceste trei boale molipsitoare, mai este şi *râia* care poate fi la picioare şi chiar pe trupul pasărilor.

Pasărea bolnavă să se despartă de cele sănătoase, să se spele cu apă călduţă şi să se ungă cu alifie (pomadă) de pucioasă.

Ţâfna (cobea) se scoate dela pasări cu un ac şi se spală apoi limba. Când o pasăre are gura umflată şi îi iese un miros greu pe gură, atunci se freacă guşa, până ce se goleşte, apoi i se toarnă zeamă de lămâie pe cioc.

Când se iveşte o boală molipsitoare în curte, e bine să se deosebească pasările bolnave, să se spele coteţul cn leşie fierbinte şi apoi să-l văruească. Pasările moarte să se îngroape adânc în pământ.

195. NEDREPTATEA ŞI POFTA DE HRĂPIRE.

Un Calif din Bagdad, iubitor de strălucire, voià să-şi mărească şi să-şi înfrumuseţeze grădinile palatului său. El a cumpărat deci toate pământurile învecinate, plătind proprietarilor cât au cerut. Numai o văduvă săracă, din mulfă iubire a căscioarei în care trăise părinţii ei, nu s'a învoit să-şi vândă pământul. Toate stăruinţele Califului n'au putut s'o înduplece. Administratorul averilor domneşti erà furios de îndărătnicia văduvei. El i-a luat deci cu sila

www.dacoromanica.ro

puţinul pământ ce-l aveà. Biata femeie venì plângând la judecător. Pricina erà grea pentru dânsul, căci deşì legile dădeau lămurit dreptate sărmanei văduve, erà totuş un lucru prea îndrăzneţ, să sileşti pe un rege, care credeà că voinţa lui e dreptatea desăvârşită, să asculte de o lege care-l osândià ca hrăpitor.

Cadiul (judecătorul) însă nu s'a înfricoşat. Încălecând pe măgarul său şi luând cu el un sac, se duse la Calif, în pavilionul clădit tocmai pe locul de moştenire al văduvei. Venirea cadiului cu un sac şi cu măgarul au pus în uimire pe Calif; dar şi mai mare îi fu nedumerirea, când văzù că judecătorul îi cade în genuchi şi se roagă; „Înălţate stăpâne, dă-mi voie să-mi umplu sacul meu cu pământ din grădinile tale! Vreau să-mi fac şi eu o grădină şi vreau să ştiu că într'însa e pământ din sfântul pământ pe care calcă picioarele marelui nostru Calif!"

Califul, măgulit de aceste vorbe, a lăudat pe Cadiu şi, după ce acesta îşi încărcă sacul, îi ajută chiar cu mânile lui să-l ridice de jos. Dar sacul erà prea greu şi degeaba se trudiră amândoi, să-l mişce din loc. „Ce greu e pământul!" zise Califul. „Greu, Măria-Ta!" răspunde cadiul. „Ar fi o nedreptate din partea ta, să încarci atâta povară pe mă-

www.dacoromanica.ro

gar!“ zise iarăş Califul. Atunci judecătorul, luându-şi inima în dinţi, grăi:

„Ar fi nedreptate, stăpâne, şi, uite, e numai o mică parte din pământul pe care Maria Ta l-ai luat pe nedrept dela o biată văduvă amărîtă! Mă gândesc la tine, stăpâne, cum vei puteà purtà pe umeri tot pământul acesta, pe care l-ai răpit, când vei venì la judeţul cel mare, în faţa stăpânului lumii? Te-ai gândit ce povară ai să suporţi pe umeri, Maria Ta?“

Califul a rămas ca trăsnit. Şi-a muşcat buzele şi a tăcut. Apoi a bătut pe umeri pe cadiu şi-l-a lăudat pentru înţelepciunea şi curajul lui, că i-a deschis ochii. El a dat îndărăt văduvei pământul pe care i-l răpise, cu toate clădirile ce le făcuse pe el.

---

196. BĂLTĂREŢUL.

Multe suferinţe a îndurat poporul românesc în timpul Fanarioţilor. Gândul acestora erà la îmbogăţire şi deaceea puneau biruri cât de multe şi le suiau într'un chip nemai pomenit.

Când li se păreau Fanarioţilor că punga nu li se umple destul de repede, alergau la fel de fel de şuruburi. Uneori trimiteau câte un slujbaş cu cântarul în piaţă şi, de prindeau cu ocaua mică pe vreun brutar, cârciumar sau măcelar, porunca erà să-i tragă 100 de nuele la tălpi sau să-l ţintuească de urechi în mijlocul pieţei. Pedeapsa se ridicà numaidecât, dacă negustorul trimeteà la curtea domnească pungi cu bani.

Iată ce povesteşte Ştefan Bălţăreţul, negustor bogat din Bucureşti, că a păţit dela un domn fanariot, numit Mavrogheni:

„Erà cam pe la Vinerea Mare, când mă pome-

www.dacoromanica.ro

nesc până'n ziuă, că mă chiamă Vodă; poruncesc să-mi pună șeaua pe cal și alerg la curte.

Mavrogheni, cum mă vede, sare pe armăsar și-mi zice: „Vino după mine!“ și o retează la fugă, că d'abia mă țineam după dânsul. Deodată văd, că se oprește la Colțea, mă bate pe spate și-mi zice: „Vino sus, să mănânci cu mine!“ Și o ia la fugă pe scara clopotniței. Mă suiam după dânsul gâfâind, gândindu-mă la cinstea cea mare, la care am ajuns, și la ce o să zică lumea, când s'o duce vestea prin târg, că am mâncat cu Vodă la masă.

Când ajunserăm sus de tot, deasupra clopotului celui mare, de unde vezi omul jos numai cât o vrabie, deodată mă chemă lângă dânsul, la o ferestruie și-mi zise: „Ia te uită deaicea, mult e până jos?“

— „Mult, Măria Ta!“ îi răspunsei, „de-ar cădeà cineva deacì, ar fi vai de el, nici praful nu s'ar alege de dânsul!“

— „Știi c'am visat pe sfântul Niculae astănoapte?“ îmi zise râzând.

— „Ești bun la Dumnezeu, Măria-Ta, și d'aia a venit sfântul să te vadă.“

— „Așà cred și eu,“ îmi zise el uitându-se în ochii mei, „dar nu știi că mi-a zis să te asvârl deacì, jos!“

Când am auzit așà, am înghețat; mi s'au tăiat picioarele și mi s'au muiat vinele, de erà să cad, fără să mă mai arunce cineva. Știam că fiara erà în stare s'o facă. Când, aud încetișor un glas că-mi zice la ureche: „Zi-i c'ai visat și tu pe Sfântul Spiridon și ți-a cerut să-i aprinzi o făclie de cinciżeci de pungi de bani și că, de te-o aruncà depe fereastra aia, mori și rămâne sfântul fără lumânare!“ Acel care-mi șoptià aceste cuvinte, erà omul lui Vodă, Sava Arnăutul. Repetai și eu vorbele lui, clănțănindu-mi dinții în gură de frică.

www.dacoromanica.ro

— „Ei, dacă e așà," îmi zise Mavrogheni, „trimite pe Sava, să-i cumpere făclia!"

Muiai condeiul și scrisei zarafului meu și, peste o jumătate de ceas, Sava se întoarse cu o lumânărică de trei parale, mi-o dete în mână, făcù cu ochiul lui Vodă și ne deterăm jos binișor cu toții din turn. Eram mai mult mort decât viu. Cum am ajuns acasă, am căzut la așternut și am zăcut trei săptămâni."

197. IGIENA COMUNEI.

Pentru ca locuitorii dintr'un sat sau dintr'un oraș să fie feriți de boale și să trăească mulțumiți, nu e destul să păzească numai povețile igienice, cari privesc individul și locuința sa. Comuna, în care trăesc oamenii, trebuie să împlinească și ea anumite condiții cerute de igienă. Cele mai de căpetenie cerințe igienice sunt următoarele:

Localitatea, unde se află comuna, să fie sănătoasă și să aibă apă bună de băut îndeajuns. Ulițele și străzile să fie destul de largi și drepte, pentru ca aerul să circule și să se împrospăteze cu înlesnire; iar soarele să le bată cât mai mult timp și să pătrundă încât mai multe locuri. Șoselele și străzile să fie ținute în cea mai mare curățenie. Pentru aceasta se vor așterne cu piatră și pe delături se vor face șanțuri pentru scurgerea apelor. Pe marginea străzilor, din spre case, să fie trotuare pietruite sau acoperite cu asfalt. Pentru întreținerea curățeniei e de trebuință ca, în comunele ceva mai mari, să se facă canaluri pentru adusul apei de băut și de spălat. Alte canaluri să fie făcute pentru scurgerea necurățeniilor din curți și depe strade.

Gunoaiele să se strângă de oameni anume orânduiți și să se ducă afară din comună. Pe marginea șose-

www.dacoromanica.ro

lelor şi străzilor să se planteze arbori cari înfrumuseţează oraşul şi curăţă aerul. E necesar ca, în unele părţi ale comunei, să se deschidă pieţe şi să se găsească grădini publice. Străzile să fie bine luminate în timpul nopţii. Administraţia comunală să supravegheze ca locuitorii din comună să păstreze curăţenie în ogrăzile lor. Tăbăcăriile, abatoriile, fabricile şi alte clădiri, cari strică aerul sau turbură liniştea locuitorilor, să se clădească mai spre marginea oraşelor. Tot acolo să fie şi cimitirele. E igienic lucru, ca în comună să se găsească latrine şi băi publice.

198. SOARELE.

Soarele este un mare corp ceresc. Căldura şi lumina lui ţin vieaţa pe pământ. De n'ar fi soarele, ar pierì tot, nici chiar pământul n'ar mai fi. Numai puţin se depărtează iarna de noi şi piere toată frumuseţea pământului; iar noi simţim nevoia căldurii sale binefăcătoare. Numai se ascunde noaptea de cealaltă parte a pământului şi pe dată întunericul ne cuprinde. Oricâtă lumină ne-am face cu lămpi, fie chiar cu electricitate, tot nu putem înlocuì lumina sa cea mare.

Ni se pare că un disc de foc şi el într'adevăr este rotund ca şi pământul.

Incălzeşte şi luminează, fiindcă este compus din nişte materii cari ard veşnic, într'un foc viu.

Ni se pare mic, şi cu cât este mai mare chiar decât pământul nostru! Ar trebuì peste un milion de globuri pământeşti, ca să facem unul cât soarele de mare. O idee mai apropiată despre mărimea lui ne-o facem, dacă ne închipuim pământul ca un glob mic, cu diametrul de un centimetru. Atunci soarele ar trebuì făcut cât un glob cu diametrul de 109 centimetri, ca să aibă mărimea cerută faţă de pământ.

www.dacoromanica.ro

Ni se pare mic, fiindcă e foarte departe de noi. Dela pământ până la soare sunt aproape 150 milioane kilometri. Distanţa aceasta e foarte mare. Dacă ar fi cu putinţă să meargă un tren din cele iuţi, la soare, i-ar trebui mai mult de 200 de ani ca să ajungă acolo, ori dacă ar puteà să bată un tun până acolo, abià în 25 ani ar sosì ghiuleaua în soare.

Acesta este mândrul soare pe care ni l-a lăsat bunul Dumnezeu, ca să ne lumineze şi să ne încălzească.

---

199. GHICITORI.

Căciula fârtatului,
Pe marginea satului.

Ghici ce e?

De aici până la munte,
Tot zale mărunte.

Ghici ce e?

---

200. REVOLUŢIA LUI HORIA, CLOŞCA ŞI CRIŞAN.

Românilor le mergeà din rău în mai rău sub stăpânirea ungurească. Starea lor ajunsese de nesuferit.

Ţăranul trebuià să lucreze aproape săptămâna întreagă stăpânului de moşie. Sărbătorile româneşti nu erau ţinute în seamă, iar preoţii ortodoxi erau batjocoriţi. Apoi ţăranul plătià dare anuală proprietarului moşiei şi trăià mai numai pentru folosul lui. Când îi murià stăpânului vreo vită, ţăranul erà silit să-i cumpere carnea, şi mulţi din ei o mâncau, măcar că ştiau că-i mortăciune. Ca să nu se răscoale, le erà aspru oprit să poarte vreo armă asupra lor;

www.dacoromanica.ro

cine erà prins chiar cu un cuțit, i se tăià mâna dreaptă. La cea mai mică nemulțumire, nobilii unguri ucideau pe Români fără milă, iar trupurile le înșirau pe marginea drumurilor, pentru ca vederea lor să înspăimânte și pe alții.

Suferințele fraților noștri ajunseseră din cale afară de mari. Atunci, ei au hotărît să se plângă împăratului și au ales pe câțiva din ei, să se ducă la Viena. Intre aceștia erà și *Neculai Ursu*, poreclit *Horia*, țăran român, deștept, chipeș și îndrăzneț. Țăranii s'au dus din munții lor pe jos până la Viena, patru săptămâni la dus și alte patru la întors. Pe împărat însă n'au putut să-l vadă. S'au mai dus încă de vreo trei ori și în sfârșit împăratul i-a primit. El i-a ascultat cu bunăvoință, dar lucrurile nu s'au îndreptat. Atunci, Românii au hotărît să-și facă dreptate cu puterea.

Ràscoala a pornit în anul 1784. Capul răsculaților erà Horia. Cu dânsul s'au întovărășit și *Ion Cloșcă* și *Gheorghe Crișan*, alți doi vrednici țărani români. Ei ridică satele, aprind casele Ungurilor și fac mare măcel între stăpânii lor. Ungurii spăimântați cer să vie oastea și, Românii nefiind pregătiți, au fost învinși. Cei trei conducători au fugit prin păduri, ca să strângă mai apoi noi ajutoare. Pe capetele lor, Ungurii au pus preț 300 de galbeni. Șapte tovarăși blestemați vândură pe Horia dușmanilor săi. Nu mult după asta au fost prinși și ceilalți doi. Tustrei fură aruncați în închisoare, pentru ca mai pe urmă să fie uciși. Crișan s'a omorît singur între zidurile închisorii. Horia și Cloșca fură sfâșiați cu roata, fără să scoată măcar un geamăt, în fața țăranilor români, aduși cu sila să privească osânda. Lăcrămând, țăranii au stat până la sfârșit, când trupurile eroilor români au fost aruncate spre batjocură. Capul lui Horia a fost pus în țeapă dinaintea casei sale.

Sângele acestor viteji nu s'a varsat degeaba. După moartea lor, n'a trecut decât un an și împăratul a dat voie țăranilor români, să se mute depe moșia unui proprietar rău, pe altă moșie. Asta însemnà că *iobăgia* se desființase.

www.dacoromanica.ro

201. LUNA.

Dacă soarele luminează în timpul zilei, nici nopţile nu sunt toate întunecoase. De cele mai multe ori, după apusul lui, iese luna, un alt corp ceresc, care ne dă lumină, dar mult mai slabă. Luna n'are lumina ei, ci o primeşte dela soare. Materiile din cari este compusă, nu ard; ele sunt solide şi reci şi deaceea nu ne dau căldură.

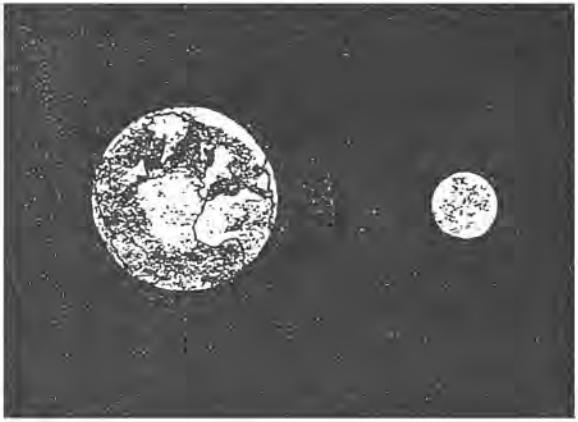

Pe suprafaţa lunei sunt văi, dealuri şi munţi, tot aşà de mari ca şi pe pământ. Munţii săi mai toţi sunt scobiţi ca nişte vulcani. N'are ape şi nici aer, din care pricină nu este locuită de nici un fel de fiinţe.

După vedere ni s'ar părea că-i tot aşà de mare ca şi soarele, dar e de 50 de ori mai mică decât pământul. Ea se ţine de pământ şi se învârteşte împrejurul lui; deaceea i se zice *satelitul pământului*. Imprejurul pământului se învârteşte în 23 zile aproape. După învârtirile ei, s'au făcut lunile anului nostru.

Luna, deşi e mică de tot faţă de soare, ni se pare că-i deopotrivă cu el, fiindcă e cu mult mai aproape de noi. Dela pământ la lună, sunt aproape 400 de mii de km. Un tun, care ar bate până în lună, ar trimite ghiuleaua acolo

www.dacoromanica.ro

în vreo 8 zile. Iar un tren, cu mare iuţeală, ar sosi în lună după vreo 9 luni.

Luna nu luminează totdeauna. In unele nopţi n'o vedem fiindcă e întoarsă cu partea întunecată spre pământ. O vedem apoi ca o *secere,* când îi zicem *lună nouă* sau *craiu nou.*

Din ce în ce apoi creşte, până se vede întreagă şi atunci îi zicem *lună plină.*

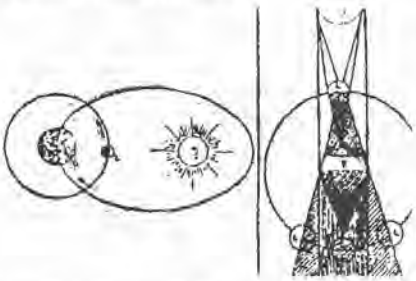

Apoi iar descreşte, până nu se mai vede. Schimbările acestea vin din pricină că nu se vede totdeauna de-pe pământ toată partea luminată a lunei şi uneori nu se vede deloc. Câteodată se întunecă lumina lunei, chiar când este lună plină. Atunci avem *întunecime (eclipsă) de lună.* Aceasta se întâmplă când pământul se pune între soare şi lună.

Tot aşà avem şi *eclipsă de soare,* în unele dăţi, când luna nu se vede şi se pune între soare şi pământ. Atunci îi opreşte razele ca să mai vină pe pământ şi ne pare că e un fel de pâclă. Când este eclipsă de lună, unii oameni zic că o mănâncă vârcolacii. Aceasta este o credinţă greşită.

202. GHICITOARE.

Pe un câmp senin albastru,
Pasc oiţe aurii.
Păstoriţa bălăioară,
Unde eşti, de nu mai vii?

(Care e câmpul, cari sunt oiţele, care-i păstoriţa ?).

www.dacoromanica.ro

203. PALUDISMUL.

Paludismul sau *frigurile de baltă* e o boală ce bântuie mult în țara noastră, în localitățile unde sunt ape stătătoare: bălți, mocirle, iazuri.

Bolnavul zace mult timp dar nu într'una. Boala îl încearcă la 2-3 sau chiar și la mai multe zile odată. Il ia cu fiori; bolnavului îi e frig și tremură. După ce îl scutură câteva ceasuri frigurile, îl dă în căldură și apoi năduşeşte, pe urmă se liniştește. Omul pare că a scăpat, dar, după o zi sau două, iar îl apucă frigurile.

Din pricina acestei boale, omul slăbeşte şi-şi pierde puterile. Nu mai poate lucrà mult şi cu spor. Copiii născuți din asemenea părinți sunt bolnăvicioși și pipernicițí.

Pricina boalei e un fel de microb ce se găsește în sângele omului bolnav. Când țânțarii, ce trăesc prin locurile mocirloase ori prin stufişuri, înțeapă un asemenea bolnav, ei îi sug sângele molipsit și se molipsesc la rândul lor și ei. Dacă mai târziu înțeapă pe un om sănătos, îi vâră în sânge sămânța de boală și-l molipsesc, iar omul cade bolnav de friguri.

Dacă n'ar fi țânțari, boala aceasta nu s'ar raspândì; deaceea cel mai bun mijloc de stârpire al răului, este să îndepărtăm țânțarii. Pentru aceasta trebuie să se scurgă și să se usuce toate mocirlele și băltoacele din apropierea satelor și locuințelor, căci țânțarii îşi depun ouăle lor la suprafața apelor stătătoare. Ei trăesc prin stufişurile depe marginea acestor ape.

Să nu-şi facă cineva casa prin locuri joase şi mlăştinoase, ci pe loc ridicat şi mai bătut de vânt, căci depe acolo fug țânțarii.

Bolnavul şi chiar omul sănătos, de prin locurile bântuite de această boală, să ia *chinină*. Chinina e cel mai bun medicament pentru friguri.

www.dacoromanica.ro

204. CUM RĂSPLĂTEŞTE DUMNEZEU.

Intr'un oraş depărtat locuià odată un om bun, suflet al lui Dumnezeu. Erà sărac şi aveà şapte copii. Muncià din greu de dimineaţă până seara şi abià, abià puteà să agonisească cele trebuincioase familiei sale. Cu toată lipsa pe care o îndurà de multe ori, nu se plângeà; ba adesea, din puţinul său câştig, alinà şi suferinţele altora mai nevoiaşi decât el.

Odată porneşte în târg cu un leu, singurul pe care-l mai aveà, ca să cumpere de-ale gurii. In drumul său vede doi inşi, certându-se pentru un leu. Nu se învoiau ca să-l împartă între ei, şi erau cât p'acì să se încaiere.

— „Ce blestem pe oamenii aceştia," zice Teodor, că aşà se numià el. „Pentru nimica toată sunt în stare să se omoare. Nu se cade să trec şi să-i las. Dacă le-aş da leul meu, ei s'ar împăcà şi i-aş împiedicà dela o faptă rea."

Zicând aşà, se duce la ei, le dă leul şi pe dată curma cearta.

Teodor se simţià acum foarte mulţumit în sufletul său, pentru fapta bună ce făcuse; dar nu mai aveà pe ce cumpărà de-ale mâncării.

Se înapoiază acasă şi spune nevestei întâmplarea. Aceasta, bună la inimă ca şi el, nu-i zise nimic şi se sfătuiră cum să facă rost de mâncare. Amândoi găsesc că e bine să vândă o haină de mătase a nevestei. Ia haina şi colindă tot târgul cu ea, dar n'a dat de nici un cumpărător.

Ostenit de atâta umblet, pornì încet spre casă.

— „Dacă nu vrea să mi-o cumpere nimeni, ce-o să fac? Vom răbdà şi noi pe ziua de astăzi, că doar n'om murì. Bun e Dumnezeu şi cred că nu ne va lăsà," îşi ziceà el în gând.

www.dacoromanica.ro

La un colţ de stradă, vede înainte-i un pescar cu un crap mare.

— „Frate," îi zice Teodor, „nu-mi dai peştele tău pe haina aceasta? Ar face mai mult, dar negăsind s'o vând, m'aş mulţumì şi cu acel peşte."

Pescarul prinse bucuros, fiindcă peştele erà cam trecut şi nici el nu putuse să-l vândă, deşì colindase mai tot târgul.

Teodor, cum ia crapul, se grăbeşte către casă, unde-l aşteptà nevasta şi copiii flămânzi.

Cum ajunge, nevasta ia peştele, începe să-l radă şi când îl spintecă, ce să vezi? Inăuntru un diamant mare şi frumos! Ce bucurie pe ea! Teodor îl ia şi se duce cu el la un giuvaergiu. Acesta i-a dat pe el 10 mii de lei.

Cu buzunarul plin şi cu inima veselă, se înapoiè acasă bunul Teodor. Când la poartă îl întâmpină un cerşitor:

— „Frate, azi ai câştigat o sumă mare. Domnul nostru Isus Hristos spune să dai şi săracilor din câştigul tău. Indură-te!" zice el rugător.

— „Drept ai grăit," spune Teodor şi pe loc dă o mie de lei cerşitorului.

Acesta mulţumeşte şi se preface că pleacă; dar pe loc se întoarce, opreşte pe Teodor şi-l întreabă:

— „Mă cunoşti?"

— „Da," îi răspunde el, „d-ta eşti pescarul care mi-ai vândut crapul. De sigur că ai venit să-ţi dau preţul diamantului," mai zice şi vrea să scoată banii.

— „Stăi," îl opreşte pescarul. „Eu nu sunt nici pescar, nici cerşitor, ci sunt trimisul lui Dumnezeu să te răsplătesc pentru bunătatea inimii tale."

www.dacoromanica.ro

205. PIERDEREA BASARABIEI.

Rușii doriau de mult să cuprindă țările române. Ei căutau necontenit pricină de războiu Turcilor, crezând că-i vor puteà sili să le dea, dacă nu Moldova și Muntenia, măcar una din ele.

Pe la 1806, Rușii pornesc un nou războiu cu Turcii, care a ținut 6 ani. Rușii, având oaste multă și generali buni, au bătut în câteva locuri pe Turci, așà că aceștia doriau să facă pace. Rușii socotiau că acum vor puteà să-și pună planul în lucrare și să se întindă până la Dunăre. Deaceea ei cerură ca preț al păcii, amândouă țările române.

Sultanul turcesc n'a voit cu nici un chip, să audă de cererile Rușilor.

Tocmai pe vremea asta, Napoleon cel Mare, împăratul Francezilor, pornise cu o armată de 500.000 de oameni împotriva Rușilor. El voià să nimicească puterea rusească și îi venià bine, fiindcă Rusia erà pe atunci încurcată în războiu cu Turcii. Napoleon a scris sultanului și l-a sfătuit ca nu cumva să încheie pace, căci el cu oastea lui cea mare este aproape de hotarele Rusiei. Scrisoarea lui Napoleon a căzut în mânile fraților Moruzi, doi Greci ticăloși, care în loc s'o arăte sultanului, au vândut-o pe bani Rușilor. Aceștia văzând primejdia cu Napoleon, au lăsat din pretențiile lor și au cerut numai Moldova până la Prut. Turcii văzând că cer așà de puțin, au primit și astfel jumătate din Moldova a fost trecută lor! Țara pierdută s'a numit deatunci Basarabia — căci cu numele acesta se numià mai înainte numai partea de miazăzi a ei. Mai târziu, sultanul a aflat de trădarea fraților Moruzi și drept pedeapsă le-a tăiat capul. S'a aflat că acești mișei vânduseră pământul nostru pentru o moșie mare din Basarabia și un inel de 12.000 de lei.

In timpul celor 6 ani, cât a ținut războiul, suferințele Românilor au fost neauzite. Rușii jefuiau tot avutul locuitorilor, iar pe Români îi luau dela muncă și-i puneau să care proviziile rusești. Apoi bătuseră și bani falși cu cari plătiau mărfurile cumpărate.

www.dacoromanica.ro

Bieții Români făcură plângeri peste plângeri generalilor ruși, cari erau mari și tari în țările noastre. Dar aceștia nici nu voiau să știe. Odată, amărîți au spus către generalul cel mare: «Ni s'a luat tot ce aveam». Generalul a răspuns: «Vi s'au lăsat ochii, ca să plângeți».

S'au împlinit 100 de ani de când Basarabia e provincie rusească. Românii deaici, cari până azi își zic tot *Moldoveni*, îndură mari suferințe sub stăpânirea aspră a Rușilor.

206. TOMA ALIMOȘ.

Departe, frate, departe,
Departe și nici prea foarte,
Sus, pe șesul Nistrului,
Pe pământul Turcului,
Colo'n zarea celor culmi,
La groapa cu cinci ulmi
Ce răsar dintr'o tulpină
Ca cinci frați dela o mumă
Ședeà Toma Alimoș,
Boier din țara de jos;
Ședeà Toma cel vestit
Lângă Murgu-i priponit
Cu țerușul de argint
Bătut în negru pământ;
Și pe iarbă cum ședeà,
Mândră masă-și întindeà
Și tot bea și veselià
Și din gură-așà ziceà:
„Închinare-aș și n'am cui!
Închinare-aș Murgului,
Dar mi-e Murgul cam nebun
Și de fugă numai bun.
Închinare-aș armelor,
Armelor surorilor,
Dar și ele-s lemne seci,
Lemne seci, oțele reci!
Închina-voiu ulmilor,
Uriești culmilor,
Că sunt gata să-mi răspunze
Cu freamăt voios de frunze
Și 'n văzduh s'or clătină
Și mie s'or închină!"
Iată, mări, cum grăià,
Că'n departe auzià
Un nechez ce nechezeà
Și se tot apropià.
Toma 'ncet mi se sculà,
Peste câmpuri se uità
Și zărià un hoțoman
Pe-un cal negru dobrogean,
Un cal sprinten voinicesc...
Plătià cât un cal domnesc,
Hoțomanul 'nalt, pletos,
Cum e un ștejar frunzos,
Erà Manea cel spătos
Cu cojoc mare, mițos,
Cu cojoc întors pe dos.
Și cu ghioaca nestrunjită,
Numai din topor cioplită.
El la Toma 'ncet venià
Și din gură așà-i grăià:
— Alei! Toma Alimoș,
Boier din țara de jos,
Ce ne calci moșiile
Și ne strici fânețile?"
Boier Toma Alimoș

www.dacoromanica.ro

Îi da plosca cu vin roș :
—„Să trăești, Mane fărtate!
Dă-ți mânia după spate,
Ca să bem în jumătate.“
Manea cu stânga luà,
Cu dreapta se înarmà,
Paloșul din sân scoteà
Ș'așà bine-l învârtià,
Ș'așà bine mi-l chitià,
Că pe Toma mi-l tăià
Pe la furca pieptului,
La încinsul brâului,
Deasupra buricului
Unde-i greu voinicului.
Toma crunt se oțerià
Manea 'n scări se 'nțepenià
Dos la fugă și puneà
— „Alelei ! fecior de lele!
Căci răpișI zilele mele !
De te-aș prinde 'n mâna mea
Zile tu n'ai mai aveà !“
Și cum sta de cuvântà,
Mațele și le-adunà,
În coșuri și le băgà,
Pe deasupra se 'ncingeà
Și la Murgu-i se duceà
Și cu Murgu așà grăià
—„Alelei! Murguleț mic,
Alei ! dragul meu voinic !
De-ai puteà la bătrânețe
Cum puteai la tinerețe !“
Murgul ochii și-aprindeà,
Nechezà și răspundeà :
—„Iată coama, sai pe mine
Și deacum te ține bine
Să-ți arăt la bătrânețe
Ce-am plătit la tinerețe!“
Toma iute încălecà,
După Manea se luà
Și mereu, mereu strigà :
—„Alelei ! Murguleț mic,
Alei ! Murgul meu voinic,
Așterne-te drumului
Ca și iarba câmpului,
La suflarea vântului !“
Murgul mic se așterneà,
Manea 'n lături se zărià;
Toma răcnià și turbà ;
—„Tăiatu-m'ai tâlhărește,
Fugitu-mi-ai mișelește ;
De te-aș prinde 'n mâna mea,
Zile tu n'ai mai aveà.
Stăi pe loc să ne întâlnim
Două vorbe să grăim,
Două vorbe oțelite
Cu paloșele grăite !“
Manea 'n lături tot fugià,
Iară Toma l-ajungeà
Ș'așà bine mi-l chitià,
Că din fugă mi-i tăià
Jumătatea trupului
Cu trei coaste a negrului !
Manea 'n două jos cădeà,
Toma Murgului ziceà :
—„Alelei ! Murguleț mic,
„Alei ! dragul meu voinic !
Ochi-mi se păinjenesc,
Norii sus se învârtesc :
Te grăbește-aleargă, fugi,
Și ca gândul să mă duci
Colo'n zarea celor culmi,
La groapa cu cinci ulmi,
Că eu, Murgule,-oiu murì,
Pe tine n'oiu mai sărì !
Iar când sufletul mi-oiu dà,
Când nu te-oiu mai desmierdà,
Din copită să-ți faci sapă,
Lângă ulmi să-mi faci o groapă
Și cu dinții să m'apuci,
In tainiță să mă arunci.
Ulmii că s'or clătinà,
Frunza că s'a scuturà,
Trupul că mi-a astupà !“

www.dacoromanica.ro

207. DEZERTORUL.

Am umblat toată ziua după treburile mele prin Chişineu. Seara m'am culcat rupt de oboseală la otel. Dimineaţa mă trezesc nişte ciocănituri în uşă. Chelnerul intră şi-mi spune pe rusește un potop de vorbe. Nu înţeleg decât vorba *ciolovec*. Adică mă caută un om de rând. Rusul deschide fereastra şi-mi face semn să mă uit. Eu îl urmez cu mirare şi cam cu frică. Şi deodată aud un glas românesc, care mă strigă pe nume:

„Aici, aici! Domnule Ştefănescu! Aici! Eu sunt, eu!"...

Nedumerirea mea creşte: Văd că un Rus, cu barbă lungă, stă în mijlocul străzii, şi face semn cu şapca deasupra capului, muncindu-se s'ajungă cu privirea până la înălţimea geamului, ca să mă zărească.

Dar n'am vreme să-l privesc cu deamănuntul, pentrucă el, cum mă ivesc la geam, izbucneşte din nou, mai cu putere: „Eu sunt, domnule Ştefănescu!... Dumitru.... Doamne, Doamne!.. nu mă mai cunoşti? Ia uită-te la mine!"... „Cu bună seamă," gândesc eu, „trebuie să fie Dumitru!"... pentrucă ochii lui albaştri... prea mă străpung cu privirea! Pentrucă faţa lui uscată... prea îi îmbujorată de bucuria vederii mele! Pentrucă obrajii lui scăzuţi... prea îi sunt scăldaţi în lacrămi...

Da, îl cunosc, e Dumitru!... El schimbă iute nişte vorbe cu Rusul, şi se repede ca un vârtej, împrejurul hotelului. Simţesc pământul duduind, aud scările tropăind şi îl văd alergând la mine, cu braţele deschise. Mă încremeneşte furtuna sufletului său! Şi stă sărmanul om, cu faţa ascunsă pe pieptul meu şi plânge cu hohot...

www.dacoromanica.ro

„Trăeşte mama? Trăeşte tata? Trăesc ai noştri toţi?" întrebă Dumitru, între două suspinuri.

...„De şase ani de zile," începe din nou Dumitru, după ce se mai linişteşte, „de şase ani mănânc pânea amară a străinătăţii! De şase ani n'am văzut om din satul meu! Mi-e dor, m'aprind de dor!... Mi-e dor de mama, mi-e dor de tata, mi-e dor de casa noastră! De trei ani de zile n'am primit nici o scrisoare de acasă. Eu le scriu, dar n'am dela ei nici o ştire. Cea din urmă scrisoare, vin trei ani la ziua mea, am primit-o deschisă... mă tem că-mi deschid scrisorile şi nu mi le dau!... Blestemat să fie ceasul în care am pus gând de dezertare! Aş fi acum şi eu în rând cu ai mei, în rând cu lumea. Aş aveà casa mea, cinstea mea, gospodăria mea. Spune-mi, te rog, spune-mi drept!... Trăeşte mama? Trăeşte tata? Trăesc cu toţii?"

— „Trăesc, Dumitre," îi spun eu, nu mai ştiu a câtea oară; „trăesc cu toţii!... Iată!..." Şi-i dau un pachet, pe care mi-l dăduse mătuşa Safta, mama lui Dumitru, când am plecat din satul nostru.

— „Mama?" spune el, învârtind pachetul între mâni. „Mi-a trimis mama!!"...

De rândul acesta îşi ascunde faţa şi plânge ca un copil, când îl împaci.

— „Prosopul?... ţesut de mama, îl cunosc!... Cămaşa?... cusută de sora mea Aneta. Batista?.., brodată de Ilinca.... Nucile? Sunt din nucul cel mijlociu al viei!"....

— „Bine, Dumitre," îl întreb eu, „mi se pare că-ţi scrisesem"...

— „Ehei!"... mă întrerupse el, „apoi cum socotiai d-ta s'aştept eu două săptămâni, până treci d-ta pe la gara noastră. Când am cetit scrisoarea şi când am înţeles că este cinevà din satul meu, aşà deaproape de mine, am aruncat ciocanul, cisma la care lucram

www.dacoromanica.ro

şi am început s'alerg prin casă, am ieşit pe uliţă, cu capul gol şi am cutreerat tot târgul... N'am pus pâne în gura mea şi apa nu mi-a răcorit sufletul meu, până când n'am găsit, noaptea târziu, o harabà jidovească, ce plecà la Chişineu, cu nişte boloboace deşarte."

„Cum o duceţi voi aici?" îl întreb eu...

— „Ia, greu! Cum vrei s'o duci bine? Eu încă am dus-o greu vreo doi ani, pentrucă n'am găsit de lucru ca ucenic la cismari, măcar că ieşisem calfă la Galaţi. După ce am deprins limba, am început s'o duc mai bine, cel puţin nu mor de foame. Dar ai noştri deaici, o duc greu sărmanii! Nu mai au loc nici la vite, nici la alte argăţii... S'au înmulţit peste măsură, nu ştiu limba şi stau ticsiţi în Basarabia. Ii vezi în toate zilele, cum umblă flămânzi şi rupţi, ţi-e mai mare mila să te uiţi la ei! Şi din pricină că-s mulţi, îşi rup unii la alţii preţul de muncă şi-s bucuroşi când găsesc să muncească, din zori în noapte, pentru o bucată de pâne mucedă şi pentru un nămol de ghionturi şi de bice, cu cari îi miluesc stăpânii! N'o aveà cineva pe lume un păcat mai mare, decât o mamă care şi-ar blestemà copilul s'ajungă dezertor!".....

...Am stat ceasuri întregi şi am ascultat pe Dumitru şi mi se încrâncinà inima...

Când am plecat la gară, peste două săptămâni, curierul mi-a dat scrisoarea aceasta:

Domnule Ştefănescu,

„Să ştii că în ziua de 13 Septemvrie, trec Prutul pe la Vădeni, cum ţi-am făgăduit. Stau două zile acasă şi pe urmă, cum a da Dumnezeu, mă predau de bunăvoie la armată. De voiu aveà zile, tot am să fac armata. Sănătate."

Dumitru.

www.dacoromanica.ro

208. INTÂILE AJUTOARE IN CAZURI DE NENOROCIRI.

Când ne lovim undeva, pielea nu se rănește de obiceiu, dar organele de sub dânsa, vasele capilare mai ales, se vatămă. Sângele, ieșit din vase, produce nişte umflături vinete (vânătăi) şi dureroase. Pentru a potolì durerea şi umflătura, e bine să punem *comprese* de apă rece sau chiar cu ghiaţă.

In caz de rănire, pricinuită fie cu un instrument tăios, fie altfel, pielea e distrusă. Dacă rana nu e mare, e destul să punem partea rănită în apă rece, curată, să apăsăm puţin deasupra şi apoi să punem pe rană puţină cârpă arsă şi să o înfăşuram cu o cârpă de in.

Mai bine e să spălăm rana cu *apă fenicată*(2 %), s'o acoperim cu vată fenicată şi apoi s'o legam pe deasupra cu o pânză.

Când sângele curge ţâşnind din rană, primejdia e mare; căci atunci o arteră este atinsă. Trebuie să facem totul, ca să oprim sângele. Pentru aceasta trebuie să apăsăm partea de deasupra rănii, din spre inimă, şi să chemăm în grabă medicul.

Scurgerea de sânge din nas, obişnuită la unii copii, încetează adesea dela sine. Mai repede încetează

www.dacoromanica.ro

când ridicăm puțin capul și odată cu el ridicăm în sus și brațul din partea nării ce sângerează. Compresele de apă rece la cap, frecarea brațelor și a picioarelor, încă sunt de mare folos.

Când rana e pricinuită de muşcătura unui şarpe veninos sau a unui câne turbat, trebuie imediat depărtat veninul dintr'însa. Aceasta se face apăsând și sugând rana. Dacă nu suntem răniți în gură, o putem suge fără pericol. Altmintrelea e bine să o ardem cu un fier înroșit și în grabă să chemăm doctorul.

In caz de *asfixie,* pricinuită prin respirarea aerului stricat, bolnavul trebuie numaidecât scos afară la aer curat și adus la vieață, înlesnindu-i respirația.

Aceasta se face gâdilându-i nările sau frecându-i corpul cu un petec de lână. Adesea izbutim mai ușor, dacă îl culcăm cu capul pe o pernă, îi întindem brațele, ridicându-le deasupra capului, și apoi i le aducem la piept. Prin aceste mișcări, coșul pieptului se mărește și apoi se micșorează, așà că aerul poate intrà și ieșì din plămâni. Hainele și orice legături mai strâmte vor fi desfăcute.

Persoanele degerate vor trebuì ținute câtva timp într'o cameră mai rece și frecate cu zăpadă, pentru a le încălzì cu încetul. Se vor frecà apoi cu flanelă muiată în apă rece și în urmă cu o flanelă uscată. După ce se vor fi încălzit și deșteptat, se vor aduce într'o cameră caldă, se vor pune într'un pat cald și se vor învălì.

Când cineva se otrăvește, înghițind din nebăgare de seamă o otravă, cel dintâiu lucru e să-l facem să verse, gâdilându-l cu o pană în fundul gurii, sau dându-i să bea apă caldă ori untdelemn cald. Să se cheme în grabă medicul.

www.dacoromanica.ro

209. BERZELE ŞI STEAGUL ROMÂNESC IN BASARABIA.

In ziua aceea de demult erà linişte şi jale în întreg satul basarabean, *Străbuna*. Toţi sătenii se adunaseră în faţa bisericii vechi, depe vremea lui Ştefan cel Mare: fete cu flori de mac în cosiţe şi cu furca în brâu; flăcăi, ce se întorceau dela câmp, cu coasele la spinare; neveste cu copii în braţe; moşnegi cu barba până'n brâu, copii de şcoală, — toţi veniau spre biserică.

Cei din urmă sosiţi cetiau, pe şoptite, o veste tipărită cu slove mari pe o hârtie galbenă, lipită pe poarta primăriei, lângă biserică. Şi cum cetiau vestea, rămâneau încremeniţi, cu privirile îndreptate spre steagul din turnul bisericii.

„Ce-i aici, bunicule?" întrebă un băieţel de şcoală.

Moşneagul, un bătrân voinic, s'aplecă spre băiat, îl ridică în braţe şi cu glas tremurat de mânie îi zise:

— „Uită-te, nepoate, uită-te bine la steagul ţării noastre, că mâne n'o să-l mai vezi!"

Printre mulţime trecù un murmur de mânie. Toţi cu capetele descoperite, îşi luară rămas bun dela steagul ţării.

Colò, sus, fluturau colorile României. Icoana patriei mame se întrupà aici, în Străbuna, în cele trei fâşii de pânză, în acel steag pentru cinstea căruia au luptat atâtea rânduri de viteji...

A doua zi, la primăria din Străbuna şi în toate comunele din Basarabia, fluturà steagul rusesc al noilor stăpânitori. La început, încercară ai noştri să se împotrivească. Feciorii schimbară steagurile peste noapte şi sătenii în revărsatul zorilor văzură din nou tricolorul românesc.

www.dacoromanica.ro

Cnutul cazacilor puse capăt împotrivirilor.

— „Nu vor puteà împiedicà câmpul să înflorească!“ ziceau femeile. Şi'n preajma caselor, cicoarea albastră, păpădia galbenă, macul roşu reînviau colorile steagului osândit. Vedeai colorile dragi la brâul nevestelor şi panglicuţe tricolore în cosiţa fetelor. Aşà dovediau femeiele basarabene dragostea de neam şi de ţară.

Incepuse secerişul holdelor îmbelşugate ale Basarabiei.

La casa lui Moldovanu erà, pe vârful unui horn vechiu, un cuib de barză. Radu Moldovanu, un băiat de 13 ani, trăià în bună prietenie cu berzele; aduceà puilor viermişori şi-i mângăià. El se gândì, cum ar face ca să mai vadă odată fluturând tricolorul românesc, fără să-l poată nimicì jandarmii.

In luna lui Cuptor, puii de barză sunt mărişori. Cuibul rămâne prea mic şi berzele bătrâne dorm pe acoperişule caselor vecine. Radu băgase de seamă aceasta. In amurg aşteptà până sburau berzele bătrâne, se suià pe acoperiş unde stăteà până se întunecà bine. Aşà făcù două-trei zile dearândul.

Puii de barză creşteau şi începuseră să încerce la sburat; se ridicau binişor pe picioarele lungi şi subţiri, băteau stângaci din aripi, înălţându-se abià-abià de-o palmă deasupra cuibului şi cădeau iar la vale.

Tocmai într'o Duminecă, tatăl şi mama, împreună cu puii, se înălţară în sbor deasupra casei, plutind în aer cu aripile întinse.

Sătenii din Străbuna, văzându-le, scoaseră un strigăt de mirare şi de bucurie: în zarea luminoasă fiecare pasăre cu pieptul galben între cele două aripi, una albastră, alta roşie, părea un steag sburător.

Ţăranii s'adunară iarăş în faţa bisericii şi din toate piepturile se înălţă un strigăt puternic:

„Trăească România!“

www.dacoromanica.ro

In zilele următoare sosiră jandarmii, puseră puşcile la ochi să doboare berzele din sbor, dar plumbul rusesc nu le atinse. Ele se ridicau tot mai sus în seninul cerului, legănând pe bolta azurie cele trei colori româneşti şi, toată vara, Străbuna îşi avù steagul iubit.

In spre toamnă, într'o seară, berzele adunate se întâlniră pe acoperişul bisericii; câtva timp se auzì un clempănit prelung, ca şi când toate ar fi răspuns: „prezent!" apoi se înălţară, alcătuind un triunghiu cu vârful spre miazăzi.

Sătenii din Străbuna le văzură înălţându-se în sbor. Un glas zise: „Se duc în România!"

Şi toţi credeau că ele sboară să ducă ţării mame prinosul de dragoste şi de credinţă al Moldovenilor basarabeni.

O jale adâncă cuprinse şi inimile copiilor. O fetiţă începù să plângă. Radu Moldovanu, privind berzele şi pierderea celor trei colori, strigă:

„Se vor întoarce!"

www.dacoromanica.ro

210. MARTIE.

Martie începe cu *Zilele Babelor* mai totdeauna cu viscol şi zăpadă amestecată cu ploaie. Acest mânios început al lui Martie e o luptă în natură între iarna care se duce şi primăvara care vine.

Sfântul soare, cum îi zicem aşà de frumos noi, Românii, trece acum din partea de miazăzi a cerului, pe partea de miazănoapte, şi face pe la sărbătoarea Mucenicilor, să fie ziua deopotrivă de lungă cu noaptea. Deacì, apoi e începutul primăverii, şi soarele răsare tot mai de vreme şi se culcă tot mai târziu, şi deşteaptă cu lumina şi căldura sa pământul.

Cei dintâi, cari îşi scot capul din pământ, sunt *ghioceii*. Albi ca şi zăpada de care abià a scăpat câmpul, ei sunt dulcii vestitori ai primăverii. Ei ne vestesc primăvara din pământ; iar de sus, din văzduh, ne-o vestesc berzele. Ele se întorc la noi mai de timpuriu decât toate pasările cari s'au dus în ţările calde, căci numai ele pot găsì hrană pe vremea aceasta. Bălţile şi locurile joase sunt pline acum de apă din zăpada topită; iar broaştele şi şerpii ies din pământ şi umplu bălţile, şi astfel berzele au deajuns ce vânà. Celelalte pasări călătoare vin mai târziu şi pe rând, căci ele se hrănesc cu insecte şi fluturi, cari încă nu s'au arătat. Iar cele ce se hrănesc cu seminţe vin şi mai târziu.

www.dacoromanica.ro

Dar apele, aşà de trebuincioase pământului, în Martie pot să aducă primejdii mari. Zăpezile, topite prea repede prin munţi, umflă râurile şi fac înnecuri cari acopăr cu nămol câmpurile semănate, pustiesc sate, strică poduri şi drumuri şi duc turme de vite cu ele. Pe lângă secetă şi lăcuste, înnecurile sunt cea mai mare mânie a lui Dumnezeu pentru plugari.

Martie, sau cu numele vechiu *Mărţişor*, e începutul primăverii şi, în ziua dintâiu a lui, Românii au frumosul obiceiu, să dea *mărţişoare*. Iar la Mucenici batem cu maiul pământul, să iasă căldura.

Şi după cum, într'această lună, toate vestesc buna vestire a primăverii, noi serbăm şi o sărbătoare mare, numită Buna-Vestire.

211. BARZA.

Sus, pe Argeş, pe la munţi,
Codrii au rămas cărunţi;
Jos, pe vale, prin zăvoiu,
Se cobor turme de oi;
Iar un cuc cu pana sură
Şi-a spus numele din gură:
«Cu-cu !».

De prin garduri, de prin vii,
Cintizoii aurii
Zis-au din ciripitură
Unei tufe de răsură:
Soro, fă, deşteaptă-te
Şi spre soare îndreaptă-te!
So-ro!

Iar prin crânguri s'aud semne:
Ghionoaia taie lemne,
Gaiţa, într'o gârneaţă,
Se proclamă cântăreaţă;
Iar din mreaja somnului
Ies gândacii Domnului:
«Ro-şii».

Chiar şi hanul dela drum,
Iarna fără pic de fum,
Vara făr'de călători,
S'a umplut de rândunele
Ce-au adus vara cu ele
Cal-dă

Iar prin lanul răsărit
Merge vestea c'a sosit
Craiul dimineţelor,
Paznicul fâneţelor,
Şi-ar fi tras pe-un vârf de leasă
Jos, la doamna preoteasă,
Ci-ne ?

www.dacoromanica.ro

212. TUDOR VLADIMIRESCU.

Domnia Fanarioților era grea și apăsătoare pentru Români. Fanarioții, oameni străini, asupriau în tot felul pe locuitori. Deaceea unii dintre ei își luaseră lumea'n cap, trecând hotarele țării. Cei rămași pe la vetrele lor, așteptau numai o întâmplare care să-i scape de Greci. Acel, care a mântuit pe Români de pacostea grecească, a fost *Tudor Vladimirescu.*

Tudor Vladimirescu s'a născut în satul *Vladimir*, din județul Gorj. Învățase carte și arătase încă de mic copil, că va fi om de ispravă. De multe ori, pe când păștea vitele tatălui său, asculta pe oamenii mai bătrâni povestind necazurile locuitorilor. In tinerețea lui a luat parte la răsbo-

iul dintre Ruși și Turci, care s'a sfârșit prin pierderea Basarabiei la 1812. A luptat atunci în rândurile Rușilor, cari pentru vitejia lui, l-au decorat și l-au numit *comandir.* După răsboiu a ajuns *vătaf de plaiu* prin Mehedinți. In această slujbă și-a dat toată osteneala pentru alinarea suferințelor locuitorilor.

In anul 1821, Grecii din țările române făcuseră planul să libereze țara lor din stăpânirea turcească. Ei făcură o societate secretă numită *Eteria,* care trebuia să îngrijească pentru împlinirea dorinții lor. Șeful acestei societăți era *Alexandru Ipsilante*, fost maior în armata rusească. Ipsilante

www.dacoromanica.ro

trecù Prutul şi venì în Moldova, unde măcelărì pe Turci. El aveà o armată de strânsură, cu care pornì spre Bucureşti, voind să se facă domnitorul ţării. Pe unde treceau Eteriştii, erà numai prădăciune şi jale.

Atunci Tudor Vladimirescu hotărî să scape ţara de Greci. El strânge o armată de *panduri*, trece Oltul în fruntea a 5000 de ostaşi înarmaţi, care cu ce-i ieşise înainte, şi pornì spre Bucureşti. In drum, răsculă satele în contra Grecilor jăfuitori şi a tuturor asupritorilor. In curând el se văzù în fruntea a 10.000 de oameni, cari îi ziceau *Domnul Tudor*. Poate că aveà gând să se facă domnitor, căci pe aproape de Bucureşti şi-a pus la căciulă postav alb la fund, semnul domniei.

Când a ajuns la Bucureşti, şi-a aşezat tabăra la mănăstirea Cotroceni. Aici, o parte din boierii ţării, împreună cu mitropolitul, au venit să i se închine.

Ipsilante i-a trimes vorbă lui Tudor, să se unească cu dânsul. Tudor îi răspunde că Românii s'au sculat împotriva Grecilor, nu a Turcilor, şi dacă Ipsilante doreşte, să se ducă în Grecia, căci acolo este locul Grecilor, după cum în România este locul Românilor. Ipsilante simţind în Tudor un duşman, a hotărît să-l omoare. El trimite pe un căpitan al său cu ordinul de a prinde pe Tudor. Omul lui Ipsilante venì înaintea lui Vladimirescu şi prin viclenie izbutì să-l scoată din tabără. Cum l-a depărtat de panduri, se aruncă asupra lui, îl legă şi îl duse la Ipsilante, care se găsià la Târgovişte. Grecul, după ce l-a judecat, a poruncit să-l lege pe un cal şi să-l plimbe pe ulițele Târgoviştei, apoi îl aruncă la închisoare. Intr'o noapte l-au scos afară şi l-au dus la marginea oraşului. Când Grecii scoaseră iataganele, Tudor le zise: „Nu mă tăieţi, ci împuşcaţi-mă“, dar calăii se aruncară asupra lui şi-l tăiară bucăţele. Trupul lui a fost aruncat într'o fântână părăsită (1821).

Văzând sultanul necredinţa grecească şi suferinţele Ro-

www.dacoromanica.ro

mânilor, n'a mai trimis Greci în domnie, ci a numit doi domni pământeni : pe *Ioniță Sturza* în Moldova și pe *Grigore Ghica* în Muntenia.

Cu aceștia se începe *iarăș șirul domnilor din țară.*

213. GRÂUL.

Grâul este o plantă care se seamănă pe câmp. El are rădăcină, tulpină, numita *paiu*, frunze și spic.

Rădăcina grâului este alcătuită din mai multe firișoare subțiri, cari se resfiră în pământ, ca să înțepenească planta și să-i sugă hrană.

Paiul grâului e subțire și gol pe dinăuntru, deaceea crește repede; dar ca să nu-l rupă vântul, are din loc în loc niște nodulețe care-l mai întăresc. Paiul crește în înălțime până la un metru și mai mult.

Dela nodulețe pleacă frunzele grâului, cari sunt lungi, înguste și fără coadă. Ele înfășură ca o teacă o parte din paiu, de lângă noduri, și-i dau astfel mai multă putere. Florile grâului sunt mici. Ele cresc unele lângă altele, în vârful paiului, și alcătuesc *spicul*. La unele soiuri de grâu, spicul are niște țepi, numite *mustăți*. Din floricele se fac boabele sau grăunțele. Acestea la început sunt

www.dacoromanica.ro

moi şi lăptoase. Mai târziu, când se coc, se fac galbene-aurii şi tari.

Bobul de grâu are trei părţi: *coaja* sau învelişul, *miezul* şi *colţul*. Când se macină grâul, miezul şi colţul se prefac în făină, iar coaja în tărâţe.

Din firele sau boabele de grâu se face *colivă*. Din făina de grâu se face pâne, plăcintă, covrigi ş. a. Tot dintr'însa se scoate şi *scrobeala*.

Tărâţele se dau la vaci sau se face cu dânsele borş. Paiele de grâu se dau ca nutreţ la vite sau se întrebuinţează ca aşternut.

Grâul este o plantă foarte folositoare.

214. CELE ZECE PORUNCI.

(Amintire istorică)

Pe vremea lui Niculae Vodă Mavrogheni, iscându-se războiu între Turci şi Austriaci, Muntenia a suferit cumplit din pricina războiului şi a slugărniciei lui Vodă. Intre multele greutăţi de cari se plângeà ţara, erà mai ales cărătura proviziilor din Muntenia, pentru fortăreţele turceşti depe malul bulgăresc al Dunărei.

Nelegiuitul Fanariot nu se mulţumise să ia pe ţărani dela lucrul câmpului şi să-i poarte veşnic pe drumuri, cu averi încărcate pe care, ci făcuse ce n'au făcut alţi domni până la el: silise chiar şi pe preoţi, să îmbrace haine de salahori şi să încarce mărfuri în porturi, ca hamalii. Bisericile rămăseseră pustii şi morţii erau îngropaţi păgâneşte, fără preoţi, căci preoţii erau pe drumuri cu zahereaua turcească.

Mitropolitul nu îndrăznià să-i spună lui Vodă, că făceà mare păcat, punând pe preoţi să fie hamali; iar marele vornic nu ştià, bietul, unde-i stă capul de multe necazuri, şi n'aveà vreme, să se gândească la preoţi.

Şi cu toate astea, Vodă şi-a schimbat gândul şi a poruncit să nu se mai ia preoţi în salahorie; iar cine a îndrăznit să-i abată gândul, a fost un preot din Muscel.

Intr'o zi, Vodă a dat un prânz boierilor pe câmp. Cum sta aşà la masă lângă Mitropolit, Vodă zăreşte, printre ţăranii cari mâncau şi ei deoparte, pe un ţăran cu barba

www.dacoromanica.ro

alba, până'n brâu, pe cari ceilalți țărani îl aveau, după semne, în mare cinste.

„Frumoș bătrân," zise Vodă către Mitropolit, și chema pe țăran la sine.

— „De câți ani ești, moșule ?"

„De 80 ani, Măria Ta! Numai popa sunt de vreo 50 de ani!"

— „Da ce, popă ești tu?"

— „Popă, Măria Ta! Ne-au luat și pe noi, să cărăm zahereaua.

— „Minți, bătrânule!" zise Vodă.

— „De ce să mint, Măria Ta? Sunt popă!"

— „Dacă ești popă, spune cele zece porunci ale bisericii!"

„Să spun, luminate doamne!" Și preotul începù să numere pe degete așà : „Adacalè, Vidin, Lom, Rahova, Nicopole, Șiștov, Rusciuc, Hârșova, Brăila și Măcin."

— „Pai bine, popo"; striga Vodă, „acestea sunt cele zece porunci ?".

— „Acestea, Măria Ta, căci poruncile date de Moise le-am uitat de când ai ieșit Măria-Ta, cu alte zece porunci și ne silești să cărăm zahereaua la cele zece cetăți turcești!"

— „Ei, bată-te, popo! Și nu te temi să-mi spui mie toate acestea?" zise Vodă râzând. „Uite acì e Mitropolitul; te dau pe mâna lui, să te învețe el, cari sunt cele zece porunci ale bisericii!" Și poate de rușinea mitropolitului ori Dumnezeu știe de ce, Vodă a chemat pe marele vornic și i-a spus să trimită porunci la toți ispravnicii din țară, ca să scutească pe preoți de salahorie. Și au rămas deatunci scutiți. Mitropolitul nu mai puteà de bucurie și nu știà cum să mulțumească preotului din Muscel, căci, fără de acest preot îndrăzneț la vorbă, nu erà chip să scape pe popi de salahorie.

Drept răsplată, Mitropolitul a făcut pe preot protopop, și i-a rămas prieten câte zile a trăit.

215. ISUS SE PREGĂTEȘTE DE MOARTE.

Se apropiau sărbatorile paștilor evreești. Ucenicii au cerut lui Isus, ca să mănânce împreună cu toții. El a primit.

Inainte de cină, Mântuitorul a încins un șorț și a

www.dacoromanica.ro

chemat pe ucenici să le spele picioarele. Petru s'a mirat foarte mult şi a spus că el nu vrea să-i spele Isus picioarele, căci se cade ca el, ucenicul, să spele picioarele învăţătorului său. Mântuitorul a spus lui Petru, că are să înţeleagă mai târziu de ce vrea el să spele picioarele ucenicilor. Atunci s'au supus cu toţii, iar Mântuitorul le-a spălat picioarele tuturor, ca să le-arate o pildă că cel mai învăţat nu trebuie să fie mândru.

Pe când stau la cină, Isus a luat din pâne şi din vin, a dat ucenicilor să guste şi a statornicit taina împărtăşaniei, zicând, că *pânea închipuie trupul, iar vinul închipuie sângele său.* Această cină s'a numit *cina cea de taină.* Mântuitorul spusese că unul dintre ucenici îl va vinde. Toţi s'au îngrozit la auzul acestei ştiri şi au rămas trişti până la sfârşitul cinii.

După cină, Isus s'a dus în muntele *Maslinilor* cu ucenicii săi. Acolò le-a spus că în curând au să-l omoare Iudeii. Ucenicii s'au arătat gata să-l apere. Isus le-a spus că-i de prisos, căci toţi au să fugă de frică. Petru s'arătà cel mai curagios, dar Isus i-a spus că chiar şi el are să se lepede de dânsul şi chiar în aceeaş noapte. Din nou au arătat cu toţii, că nu-l vor părăsì. Isus însă ştià ce are să se întâmple.

S'au coborît apoi depe munte şi au intrat într'o grădină, unde aveau obiceiul să intre de multe ori. Iuda, ucenicul vânzător, ştià că Isus vine în acea grădină. Isus s'a dat mai la o parte şi s'a rugat zicând: „Părinte al meu, treacă dela mine paharul acesta!" Când s'a întors, a găsit pe ucenici dormind. I-a trezit şi le-a spus: „Mi s'a apropiat ceasul!... Cel ce m'a vândut se apropie!"

www.dacoromanica.ro

216. MĂNĂSTIREA TISMANA.

Mănăstirea Tismana se află în munţii Gorjului şi în apropiere de Baia de Aramă. Este una din cele mai vechi mănăstiri din ţara noastră. Are o poziţie încântătoare. E aşezată pe o creastă de munte prăpăstios.

In sus de mănăstire, e un tăpşan, unde cresc castani de cei buni. Dintr'o stâncă din spre coasta mănăstirii, curge un izvor, care trece pe sub ea şi s'aruncă până la piciorul muntelui, în spumă sfărâmată. Apa din cădere se uneşte cu râul Tismana.

Mănăstirea s'a început la anul 1372 de către Radu Basarab, după stăruinţa Sf. Nicodim. Sfântul, se zice că locuià într'o peşteră, care este scobită în peretele muntelui, deasupra mănăstirii.

Au lucrat la ea şi alţi domni şi s'a terminat de către Dan Basarab şi Mircea cel Mare. Unii dintre domnii cei evlavioşi, cum a fost Brâncoveanu, au înzestrat-o cu odoare sfinte.

www.dacoromanica.ro

Multe lucruri bune şi folositoare ţării şi neamului nostru s'au pus la cale în acest dumnezeesc locaş. Aşà, Tudor Vladimirescu aici a strâns pandurii săi la 1821 şi a ridicat steagul revoluţiei, contra Grecilor Fanarioţi.

217. CULTURA GRÂULUI.

Grâul este cea mai de seamă plantă, din câte cultivă plugarul. Din el se face pânea, hrana de căpetenie a omului.

Cultura grâului trebuie făcută cu multă grijă, dacă vrem s'avem folos bun. Nu trebuie să-l punem în orice fel de pământ şi oricum ar fi lucrat. Lui îi prieşte mai ales în pământurile puţin argiloase şi cât se poate de bine lucrate. Îi place mai mult să fie semănat după fasole, porumb, cartofi şi alte plante

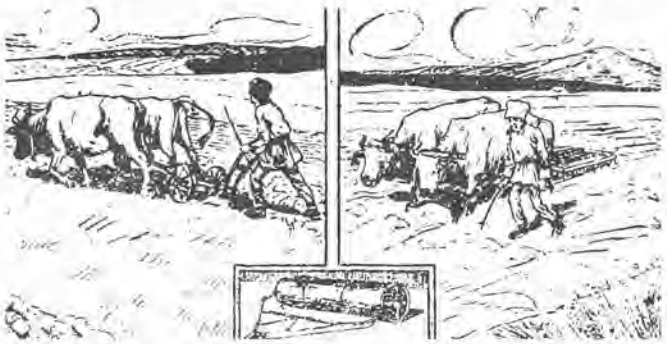

Aratul. Tăvălugul. Grăpatul.

prăşitoare, cari îmbunătăţesc pământul, prin lucrările ce li se fac.

Inainte de a semănà grâul, trebuie să ogorîm bine locul, iar când îl semănăm, îl arăm a doua oară.

Cea dintâiu arătură, să o facem cât mai adâncă, să desfundăm bine pământul, ca să aibă unde pătrunde

www.dacoromanica.ro

umezeala şi rădăcinile plantei. A doua poate să fie ceva mai în faţă.

Semănatul se face între 15 August şi 15 Octomvrie. Uneori se face şi mai târziu, când timpul este frumos. „Ce-i întâiu, pe urmă nu-i.“ spune un proverb şi vom fi cu mult mai câştigaţi, semănându-l din vreme.

Semănatul se face cu mâna sau cu maşina. Maşinile cele cu rânduri seamănă foarte bine, fiindcă vâră toată sămânţa în pământ. Când semănăm cu mâna ori cu altfel de maşini, rămâne o parte din sămânţă neîngropată şi nu poate încolţi, ba o mai adună şi gângăniile.

După semănat, se grapează cu grapa de fier, care ascunde sămânţa, fărâmă bolovanii şi strânge buruienile depe loc. Apoi se dă cu grapa de mărăcini şi cu tăvălugul, ca să se netezească locul.

Dacă timpul este bun, în opt zile grâul răsare. Toamna ori primăvara, când vedem că grâul a înaintat prea tare în crescut, e bine să-l paştem cu vitele sau să-l cosim; altfel îi dă rodul prea de timpuriu şi-l pierdem.

Către sfârşitul lui Iunie, grâul se coace şi-l secerăm cu secerea ori cu maşina. Se face apoi snopi, din snopi clăi şi deacì se cară la arie.

Treeratul se face cu caii ori cu maşina. In unele părţi, unde se face grâu puţin, se bate cu un băţ anume facut, care se numeşte *îmblăciu*. Cel treerat cu caii se vântură şi se ciuruie, ca să se aleagă bine din pleavă.

Aşà este gata grâul şi putem să-l ducem la moară, ca să-l prefacem în făină şi din ea să facem „pânea noastră cea de toate zilele.“

www.dacoromanica.ro

218. OASPEŢII PRIMĂVERII.

In fund pe cer albastru, în zarea depărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s'arată!
E cocostârcul tainic, în lume călător,
Al primăverii dulce, iubit prevestitor.
El vine, se înalţă, în cercuri line sboară
Şi repede ca gândul la cuibu-i se coboară;
Iar copilaşii veseli, cu pieptul desgolit,
Aleargă, sar în cale-i şi-i zic: „Bine-ai venit!“
Pe crângile pădurii, un roiu de păsărele,
Cu-o lungă ciripire, la soare se'ncălzesc,
Ah! Iată primăvara, cu sânu-i de verdeaţă!
In lume-i veselie, sperare şi vieaţă,
Şi cerul şi pământul preschimbă sărutări
Prin raze aurite şi vesele cântări!

219. OCUPAŢIA RUSEASCĂ ŞI REGULAMENTUL ORGANIC.

Ion Sandu Sturza, domnul Moldovei, şi Grigore Ghica, domnul Munteniei, începură să cârmuească ţările cu înţelepciune, căutând să vindece rănile de cari suferiau Românii pe urma domnilor fanarioţi. Se luară măsuri ca slujbele să nu se mai dea Grecilor, ci numai pământenilor; se făcură şcoli româneşti, spitale, şi se înjghebă o oştire naţională.

Tocmai când lucrurile mergeau mai bine, izbucni un nou războiu între Ruşi şi Turci, la 1828. Domnii părăsiră scaunele, iar ţările române fură ocupate de oştirile ruseşti. Locuitorii avură de îndurat mari suferinţe. Ei fură înjugaţi la carele cu merinde ale Ruşilor şi în sfârcul biciului, trăgeau din greu provizia rusească. Oamenii fiind luaţi dela muncă, se ivì o foamete mare, după care venì holera şi ciuma, cari la un loc secerară pe Români cu miile.

www.dacoromanica.ro

Răsboiul s'a purtat peste Dunăre. Turcii au fost bătuţi şi siliţi să plătească Ruşilor o despăgubire mare de răsboiu, iar până când vor plăti-o să ţie zălog principatele române.

Plata s'a făcut peste cinci ani, aşà că în vremea asta *ţările române au fost ocupate de Ruşi.*

In acest timp, Ruşii au făcut pentru Moldova şi Muntenia o lege care s'a numit *Regulamentul Organic.*

Impăratul rusesc numise mai mare peste amândouă ţările pe generalul *Pavel Kiseleff.* Acesta împreună cu o comisiune de boieri munteni şi moldoveni, a alcătuit *Regulamentul Organic.*

Legea nouă prevedeà multe îmbunătăţiri în gospodăria oraşelor şi a satelor. Domnul trebuià să fie ales de o adunare compusă de boierii mari şi episcopi şi aveà să domnească pe vieaţă. Se spuneà că din veniturile ţărilor să se facă lucrări pentru folosul obştesc, iar nu să intre banii numai în pungile domnitorilor; se făcură judecătorii, şosele, poduri peste ape, *coşare de rezervă,* pentru întâmpinarea foametei, în cari ţăranii trebuiau să strângă în anii de belşug o parte din producte, ca să aibă în vreme de lipsă.

Dar Regulamentul organic aveà două rele: dădeà boierilor drepturi prea mari, apăsând pe ţărani, şi înlesnià Ruşilor să se amestece necontenit în trebile noastre. Deaceea Românii au privit cu ochi răi această legiuire străină şi au căutat să scape de dânsa.

---

220. KISELEFF ŞI MEHEDINŢEANUL.

In vara anului 1831, izbucnise holera în Bucureşti şi se închisese toate barierele cu un cordon militar.

Kiseleff, puternicul stăpânitor al Munteniei, ieşise într'o zi, să se plimbe cu droşca. A umblat pe la Herăstrău, pe la Florească şi se întoarse pe altă cale

www.dacoromanica.ro

spre Bucureşti. La bariera, santinela, un mehedinţean, se puse cu puşca în drumul lui Kiseleff:

– „Inapoi, că dau foc!“

Kiseleff se ridică în droşcă:

— „Eu sunt generalul Kiseleff.“

— „Poţi să fii! Du-te la caprarul cordonului şi adu-mi hârtie, că poţi trece!“

Generalul se cobori jos, scoase câteva ruble şi le întinse soldatului:

– „Iată, frate, bacşiş, lasă-ma să trec!“

Mehedinţeanul plecă puşca şi zise blând:

— „Excelenţă, e holeră în oraş, nu pot pune mâna pe bani. Dacă vrei să mă cinsteşti, aruncă-mi-i, caci din mână n'am voie sa-i iau.“

Kiseleff arunca banii. Soldatul puse piciorul pe ei, ca sa-i ia în stăpânire, apoi întinse puşca:

„Indarat, generale, că dau foc!“

„Dar bine, bre, ţi-am dat bacşiş.“

„Indărăt, generale!“

Şi soldatul a tras cocoşul şi a pus arma la ochi.

Generalul a trebuit să se întoarcă. Ajuns pe altă cale în Bucureşti, Kiseleff a poruncit să se afle numele soldatului, căruia i-a mai dat şi alţi bani şi l-a făcut căprar, pentru credinţa cu care păzise postul.

---

221. PRINDEREA LUI ISUS.

(Lectură după Evangelii)

Pe când Isus grăia cu ucenicii săi, Iuda, unul dintre ucenici, veni cu mulţime multă, cu facle şi cu felinare, cu săbii şi cu toiege. Isus ştia ce are să se întâmple. El le iese înainte şi-i întreabă pe cine caută. „Pe Isus Nazarineanul“ răspunseră ei. „Eu sunt“, le răspunse el. Iuda le spusese urmăritorilor, că Isus va fi acela pe care îl va sărută el; după asta să-l cunoască. Când au auzit însoţitorii lui Iuda, că sunt chiar în faţa lui Isus, au dat înapoi şi au căzut cu faţa la pământ. Iuda îmbărbătându-i s'a apropiat

www.dacoromanica.ro

de Isus și l-a sărutat zicând: „Bucură-te, învățătorule!“ Iar Isus l-a mustrat pe Iuda zicând: „Cu sărutarea mă vinzi tu pe mine?!“ Atunci, însoțitorii lui Iuda l-au prins pe Isus.

Ucenicii ceilalți, când au văzut cele întâmplate, au vrut să-l apere cu sabia, însă Isus le-a poruncit să nu scoată săbiile zicând: „Cine scoate sabia, de sabie va murì! N'aș puteà eu să am ajutorul a douăsprezece legiuni de îngeri?! Trebuie însă să se împlinească Scriptura!“.

Iar mai marilor bisericii și bătrânilor le spuse: „Cum! umblați după mine cu săbii și toiege, ca și cum n'aș fi fost între voi, la lumina zilei!“

Atunci, toți ucenicii îl părăsiră pe Isus și fugiră. Iar gloata și slugile, cari veniseră, îl legară și-l duseră mai întâiu la *Ana*. Ana îl trimise mai târziu la *Caiafa*, arhiereul din acel an. Petru și un alt ucenic îl urmau pe Isus din depărtare. Slugile arhiereului, după intrarea lui Isus înăuntru, au făcut foc în mijlocul curții, căci erà frig. A venit și Petru să se încălzească la foc, dar tot își căută un loc bun pentru fugă, la caz de trebuință.

222. NAZAT!

La începutul lui Maiu 1828, oștile turcești pătrunseră în țară. Grigorie Ghica, domnitorul Munteniei, părăsì Bucureștii; boierii fugiră spre munți de frica vreunui iureș al Turcilor. Numai câteva căpetenii de panduri rămăseseră în Oltenia. Se luptară cu multă vitejie, până ce oastea rusească intră în țara în ajutorul creștinilor.

Turcii își așezaseră tabăra în satul Băilești, din ținutul Doljului. Generalul rus Gaismar, având în cortul său pe căpitanul Ciupagea cu ceata lui de panduri, se hotărește să izgonească pe Turci din Băilești.

In dimineața zilei hotărîte se împărți *votcă* din belșug la oșteni; se fac toate pregătirile obișnuite de bătălie. Pandurii nu beau. Românul nu se bate

www.dacoromanica.ro

cu capul ameţit, el ţine să-şi dea seamă de faptele sale în luptă. Ciupagea e în mijlocul lor:

— „Mă băieţi," le zice el, „unde mă veţi vedeà, într'acolo să daţi iureş! Greu e că nu pricepem comanda pe ruseşte, dar ca să răsbeşti tot înainte până la duşmani, trebuie mai multă vitejie decât comandă. Sunteţi viteji voi şi Dumnezeu nu vă părăseşte!"

Acum trâmbiţele răsună, tunurile ruseşti au deschis focul împotriva Băileştilor. Muscalii, pâlcuri, pâlcuri, înaintează prin câmp, d'a dreptul, fără drum, în spre sat. Ciupagea cu pandurii săi ocupă flancul drept al oştirii ruseşti. Sgomotul armelor este asurzitor. Fumul tunurilor şi al puştilor e luminat numai de focul fulgerător ce iese din arme.

Dar Turcii din Băileşti nu întârzie să răspunză şi ei cu cele 30 de tunuri ce au. Şirurile muscăleşti cad ca spicele tăiate de seceră. Din sat iese întru întâmpinarea Muscalilor oştirea turcească. Acum ei sunt faţă în faţă cu oştirea rusească, de care-i desparte numai câteva sute de paşi şi puşcile vor ajunge să bată, să împrăştie moartea în ambele părţi.

Deodată, din ambele flancuri, generalul Gaismar vede înaintând în goana cailor cavaleria turcească.

— „Suntem înconjuraţi," strigă generalul către ofiţerii ruşi depe lângă el. „Suntem pierduţi!" La moment generalul opreşte calul şi dă comanda: *„nazat! nazat!"* adică: „înapoi! înapoi!" Dela general până la cel din urmă ofiţer toţi strigară: „nazat! nazat!"

Căpitanul Ciupagea aude comanda „nazat!"

— „Auziţi, voinicilor, generalul ne strigă: *„La sat! La sat, copii!"*

Şi fără a mai cătà să deosebească prin norii de praf, cum oştirea rusească se pregătià să ia fuga îndărăt, Ciupagea cu pandurii săi, cu pas de goană, apucă înainte spre Băileşti. Peste câteva minute, când încă nu izbutise să înconjure flancul drept rusesc, pan-

www.dacoromanica.ro

durii izbiau pedestrimea turcă din faţa satului. Comandantul turc crede că e înconjurat de oastea rusească şi dă comanda de fugă îndărăt. Generalul rus, care a văzut mişcarea pandurilor, trimite în goana calului un soldat, ca să strige lui Ciupagea *„nazat!“*

— „Da, ştiu, ştiu! *La sat!“* strigă viteazul căpitan.

Acum generalul rus vede la rândul lui pe Turci dând îndărăt. El ordonă trâmbiţaşilor să sune semnalul de schimbare de front. Intr'o clipă soarta bătăliei e în mâna Ruşilor. Ciupagea ridică drapelul românesc în Băileşti, de unde Turcii au fugit, urmăriţi până la Dunăre.

Gaismar, întors în sat, chemă pe viteazul căpitan.

— „Când am ordonat *„nazat,“* zise generalul, „n'ai înţeles comanda?“

— „Ba da, cum nu? am spus-o pandurilor mei pe limba *bună românească: „La sat! La sat!“*

Prin ajutorul unui ofiţer, care ştia româneşte, generalul rus a înţeles tălmăcirea dată de bravul căpitan la *nazatul muscălesc.*

Gaismar râse şi luând depe pieptul unui ofiţer crucea Sf. Vladimir, o puse pe pieptul lui Ciupagea, zicând: „Iată pentru tălmăcirea românească a lui *„nazat!“*

---

223. SECARA. FACEREA PĂLĂRIILOR DE PAIE.

Secara are aceleaşi părţi ca şi grâul; dar ea creşte mai înaltă în paiu. Spicul de secară e mai subţire şi mai verde decât cel de grâu; iar boabele ei sunt mai lungăreţe.

Secara rodeşte şi chiar în locurile cele mai răcoroase şi sărăcăcioase, unde grâul nu izbuteşte. Ea se seamănă toamna şi cere aceleaşi îngrijiri ca şi grâul. Secara se coace ceva mai înainte şi trebuie secerată îndată, căci altfel se scutură şi încolţeşte din nou.

www.dacoromanica.ro

Secara se macină și din făina ei se face o pâne mai închisă la coloare și mai puțin hrănitoare. Din făina de secară amestecată cu miere se face *turtă dulce.* Cu paiele de secară se acoper casele și se îmbracă scaunele.

Tot din paiele secării se fac *pălării.* Pentru aceasta se iau paie curate și frumoase. Ele se curăță de frunze și li se taie nodurile și spicul. Se aleg de-o parte cele de o grosime și, înainte de a le împletì, se înmoaie câteva minute în apă căldicică. Muiate, ele se lucrează mai bine și mai ușor. Se iau apoi câteva paie de acestea, se leaga la un capăt și se împletesc în formă de panglică. După aceea, panglica se încolăcește și se coase margine de margine, așezându-se în formă de pălărie.

Facerea pălăriilor e un meșteșug plăcut, ușor și folositor. E bine să-l învețe și școlarii, mai ales cei dela sate.

224. CEI DOI MERI.

Un agricultor bogat aveà doi băieți, unul mai în vârstă cu un an decât celălalt.

In ziua nașterii celui de al doilea, sădise în gradină doi meri de aceeaș mărime. El îi îngrijì deopotrivă pe amândoi, încât făcuseră mere la fel.

Când copiii fură în stare să mânuească sculele de grădinarit, tatăl îi duse, într'o zi frumoasa de primavară, înaintea celor doi pomi, ce-i sădise pentru ei.

După ce se minună de trunchiul lor frumos și de mulțimea florilor, cu cari erau împodobiți, tatăl le zise: „Vedeți, copii, vi-i dau în bună stare. Ei pot câștigà prin îngrijirile voastre, tot atât cât vor pierde prin nepăsare. Fructele vă vor răsplătì după muncă.

Cel mai mic, Ștefan, erà neobosit în îngrijire. El îl curățà de cuiburile de omizi, îl proptià să nu crească rău, îl sapà la rădăcină, ca să pătrunză mai ușor căldura soarelui și umezeala.

www.dacoromanica.ro

Mihaiu, fratele său, nu făceà nimic. Petreceà ziua acăţându-se pe costişă, de unde aruncà cu pietre în trecători. Stârnià pe copiii din împrejurimi pentru a se bate cu ei. Intr'un cuvânt uită de lucrul său, la care nu se gândì decât în toamnă, când văzù pomul lui Ştefan aşà de încărcat cu mere frumoase. Erau aşà de multe că, dacă nu i-ar fi pus proptele, s'ar fi rupt crăcile.

El îşi aduse aminte de pomul său şi alergă la dânsul cu speranţă, să culeagă şi el tot atât.

Aici însă se minună, când nu găsì decât ramurile acoperite cu muşchiu şi câteva frunze îngălbenite.

Plin de necaz, Mihaiu se duse la tatăl său şi-i zise:

— „Tată, ce pom mi-ai dat? Este uscat ca o coadă de măturâ, şi dintr'însul nu voiu culege nici un coşuleţ de mere. Pe fratele meu l-ai dăruit mai bine! Porunceşte-i să împartă cu mine merele!"

— „Să împartă cu tine?" zise tatăl. „Atunci cel harnic ar muncì să hrănească pe cel leneş. Sufere acuma; aceasta ţi-e pedeapsa, că nu l-ai îngrijit. Pomul tău erà tot aşà de bun şi de roditor ca şi al fratelui tău. Erà tot aşà de înflorit şi sădit în acelaş pamânt. Dar n'a avut aceeaş îngrijire. Ştefan l-a curăţit de cuiburile de omizi, tu l-ai lasat să-l strice încă din floare. Şi fiindcă eu nu vreau să pierd, ce mi-a dat Dumnezeu, iată, îţi iau pomul îndărat şi îl dau în stăpânirea fratelui tău, care se va bucurà şi de roadele lui. Iar tu caută-ţi un altul în gradină şi cultiva-l ca să-ţi îndrepţi greşeala. Dacă nu-l vei îngrijì şi acesta va fi tot al fratelui tău, care e harnic şi ascultător.

Mihaiu înţelese judecata dreaptă a tatălui său şi înţelepciunea sfatului. Işi alese un pomişor frumos şi-l sădì singur.

Ştefan îl ajută cu sfaturi la îngrijirea lui.

www.dacoromanica.ro

Mihaiu nu mai pierdù timpul. Nu se mai certà cu prietenii. El lucrà cu multă voie bună.

In toamna următoare, pomul îl răsplătì cu prisosinţă şi bucuria lui fu mare.

225. INFIINŢAREA ŞCOLILOR ROMÂNEŞTI.

Cât au ţinut domniile fanariote, Românii au trăit în neştiinţă. Erau şcoli greceşti pe la noi, dar în ele învăţau numai feciorii de boieri şi Grecii. Carte românească aproape nu se învăţà. Limba română erà vorbită numai de oamenii dela ţară şi de negustorii de prin oraşe. Boierii vorbiau greceşte; în această limbă se cetià şi în unele biserici.

Către sfârşitul domniei Fanarioţilor, Românii simţirà nevoie tot mai mult de şcoli, unde să se înveţe în limba lor. S'au găsit atunci mai mulţi bărbaţi învăţaţi şi iubitori de neam, prin sprijinul cărora s'au făcut cele dintâi şcoli în limba română. In Moldova aceşti bărbaţi sunt: mitropolitul *Veniamin Costache* şi *Gheorghe Asachi,* iar în Muntenia *Gheorghe Lazăr* şi *Ioan Eliade Rădulescu.*

Mitropolitul Veniamin Costache a fost unul din cei mai mari sprijinitori ai şcolilor româneşti. Mulţumită lui s'a înfiinţat în anul 1804 un seminar la *Socola,* lângă Iaşi, de unde ieşiau preoţi cu învăţături mai înalte. Acest seminar poartă astăzi numele mitropolitului. Veniamin Costache a tălmăcit pe limba noastră mulţime de cărţi bisericeşti.

Gheorghe Asachi a învăţat la şcolile înalte din *Lemberg, Viena* şi *Roma* şi s'a întors în ţară cu multă ştiinţă de carte, dar şi cu gândul ca să se folosească de învăţătura sa şi ceilalţi Moldoveni. Prin stăruinţa lui s'a înfiinţat la Iaşi, doi ani după pierderea Basarabiei, o şcoală de inginerie, unde el însuş

www.dacoromanica.ro

eră profesor. Apoi împreună cu mitropolitul Veniamin Costache, a lucrat să se facă şi un gimnaziu de băieţi la biserica Trei-Ierarhi.

Pentru dragostea lui mare de a răspândì învăţătura, Asachi a fost însărcinat mai târziu să conducă şcolile din toată Moldova. Atunci el a făcut şi pe aiurea şcoli, silindu-se să împrăştie întunericul care stăpânià minţile Moldovenilor. Tot el a scos şi cea *dintâiu gazetă în Moldova,* numită *„Albina Românească."*

A ajuns la adânci bătrâneţe şi a murit în vârstă de 83 de ani. In oraşul unde a trăit i s'a ridicat o statue, pe locul fostului gimnaziu dela Trei-Ierarhi.

Pe când în Moldova, Gheorghe Asachi întemeià cele dintâi şcoli, în Muntenia făceà acelaş lucru *Gheorghe Lazăr.*

Gheorghe Lazăr s'a născut în Transilvania. A învăţat întâiu în Ardeal. Având multă tragere de inimă pentru carte, a fost trimis pe cheltueala unui boier bogat la şcolile înalte din Viena, de unde s'a reîntors profesor la seminarul din Sibiu. Amărît de prigonirile Ungurilor, el venì în Bucureşti. Aici, ajutat de mai mulţi patrioţi, cari doriau să vadă înflorind şi în ţara noastră învăţătura, a înfiinţat în 1816 o şcoală de ingineri în curtea bisericii *Sf. Sava,* întocmai ca şcoala lui Asachi. Aici, Gheorghe Lazăr a fost profesor nu numai de cunoştinţele ingineriei, ci şi de alte obiecte, cari puteau deşteptà mintea şi inima elevilor săi. Rareori un învăţător a înflăcărat mai mult pe cēi cari îl ascultau. Din şcoala aceasta au ieşit mulţi tineri patrioţi, cari au lucrat pe urmă din răsputeri pentru a îmbunătăţì starea poporului nostru. La 1821, Grecii au închis şcoala lui Lazăr, iar el, cu durerea în suflet, s'a întors în satul lui natal, de peste munţi, unde a murit în floarea vârstei.

www.dacoromanica.ro

Pe locul unde a fost şcoala lui Lazăr, Românii i-au înălţat o statue acestui mare dascăl al nostru.

Dintre şcolarii lui cei mai de seamă a fost *Ioan Eliade Rădulescu,* care a urmat în totul vorbele învăţătorului său. După ce şcoala dela Sf. Sava s'a înfiinţat din nou, Ioan Rădulescu a fost profesor, înflăcărând şi el cu cuvântul pe cei cari îl ascultau.

A scris foarte multe cărţi de şcoală, a făcut poezii, a tălmăcit piese de teatru. A fost numit pentru munca lui ródnică în această privinţă, *părintele literaturii române.*

In Bucureşti i s'a ridicat o statue frumoasă de marmoră, aproape de chipul lui Gheorghe Lazăr.

---

226. CUM SE DĂ PE FAŢĂ O MINCIUNĂ.

Mi se urîse tare în oraş şi mă hotărîi să fac o plimbare la ţară. Intr'o frumoasă dimineaţa de Iunie, plecai spre satul Câşla. Drumul pâna acolo mi-a făcut o pofta de mâncare straşnică şi cum ajung, intru într'o cârciumă şi cer ceva să mănânc.

Băiatul din prăvălie plecă în casă, să-mi aducă mâncare şi mă lăsă singur. In acest timp, intră un sătean gros, înfierbântat de căldură şi supărat, cu nişte unelte de prins peşte în mână.

„Ce? Nu ţi-a picat nimic?" îl întreb eu.

„Cum să pice, domnule, dacă mi-a luat locul cel bun?" răspunde el cu amărăciune.

— „Cine?"

„Hoţul de Vasile, fratele primarului. De nevoie m'am aşezat şi cu unde am nemerit; dar m'a topit căldura şi n'am făcut nimic."

„Şi d-ta cred ca eşti pescar dibaciu," zisei eu în gluma.

„Pai de! ce sa-ţi mai spun? Vezi ştiuca aceea

www.dacoromanica.ro

de colo?“ şi-mi arătă cu mâna o ştiucă mare, atârnată pe peretele cârciumii.

— „Eu am prins-o, domnule, în locul pe care mi l-a luat hoţul.“

Tocmai vream să-i laud priceperea în ale pescăriei, când se aud paşi la uşa cârciumii.

„Mi se pare ca vine hoţul de Vasile. Nu vreau să ma întâlnesc cu el, căci, cum sunt iute,... Doamne fereşte!“ zice el plecând repede pe uşa din dos.

In vremea aceasta, vine şi baiatul cu mâncarea şi intra şi un alt pescar pe uşa. Inţelesei numaidecât ca-i vraşmaşul celui plecat.

— „Ei, prins-ai ceva?“ îl întreb.

„Nimic, domnule. N'am avut noroc azi,“ îmi răspunde supărat.

— „Se vede că-i zi rea pentru pescuit,“ zic eu şi-i istorisii ce-am vorbit cu celălalt.

„Cine? Mateiu? E un şarlatan şi un mincinos fără pereche. Ştiuca asta am prins-o eu, poţi să întrebi pe oricine,“ spune el apăsat.

Am rămas încremenit şi nu ştiam pe care să-l cred. Vasile baù un pahar de vin şi plecă.

Sfârşind de mâncat, am chemat cârciumarul, să-i plătesc şi-i povestii râzând, cele întâmplate.

— „Ce? Aşà ţi-au spus?“ Sunt nişte mincinoşi amândoi. Ii ştie tot satul. Ştiuca este prinsă de mine, domnule. Poţi întrel à şi pe băiatul acesta,“ zice el către mine. Apoi tot el către băiat: „Cine a prins ştiuca de colo, Ioane?“

„D-ta, cine altul!“ spune copilul cu sfială.

Intemeiat pe mărturia băiatului, sta semeţ în faţa mea. Văzând însă că nu prea-i dau crezare, începe să-mi povestească cu deamănuntul, cum a prins ştiuca, cum a adus-o acasă... Cum vorbià şi da din mâni, a lovit din nebăgare de seamă peştele şi a căzut jos. Cum a căzut, s'a spart... Erà de ipsos!...

www.dacoromanica.ro

227. ORZUL ŞI OVĂZUL.

La fel cu grâul sunt şi orzul şi ovăzul. Aceste plante au aceleaşi părţi ca şi grâul, şi se cultivă şi ele tot pentru grăunţe şi pentru paie.

Orzul are spicul mai bărbos şi mai mic decât al grâului. El nu creşte aşà de înalt. Se cultivă ca şi grâul, dar sufere mai mult la frig şi deaceea e mai răspândit decât grâul.

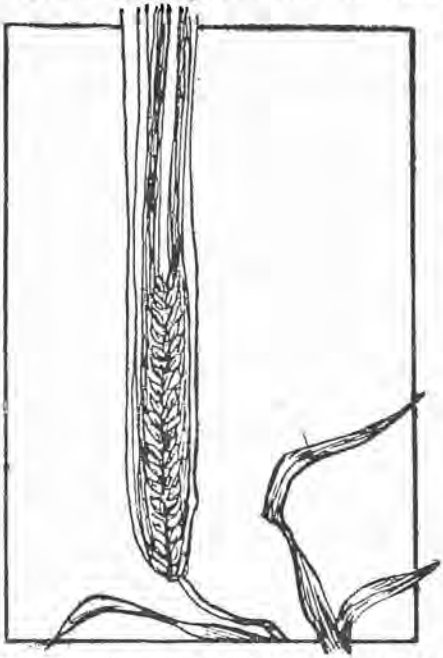

Grăunţele de orz se dau cailor şi pasărilor ca hrană.

Din ele se face şi *arpacaş* de pus în supă.

Din faina de orz se poate face şi pâne; aceasta e acrişoară şi puţin gustoasă. Tot din orz se face şi berea. Paiele de orz se dau ca nutreţ bun la vite. Din paie se face aşternut pentru vite.

Ovăzul creşte în orice fel de pământ. In ţara noastră se cultivă mai mult pe şesuri şi se seamănă primăvara. Grăunţele de ovăz sunt nutreţul cel mai bun şi mai plăcut al cailor.

Ovăzul dă cailor putere şi iuţeală. Şi paiele de ovăz sunt un nutreţ bun pentru vite.

Grâul, secara, orzul şi ovăzul sunt plantele cele mai trebuincioase pentru hrana omului şi a animalelor.

www.dacoromanica.ro

228. ISUS INAINTEA LUI ANA ŞI A LUI CAIAFA.

(Lectură după Evangelii)

Arhiereul întrebă pe Isus despre ucenicii lui şi despre învăţăturile sale. Isus a răspuns că doar nu s'a ferit de nimeni cu învăţăturile sale, căci a predicat şi în sinagogă, şi în templu, ca să-l audă oricine. N'au decât să întrebe pe cei ce l-au auzit vorbind.

O slugă a arhiereului a pălmuit pe Isus şi i-a spus că are prea mare îndrăzneală să vorbească aşà de slobod faţă de arhiereu. Iar Isus i-a răspuns: „De-am vorbit rău, arată anume unde am spus ceva rău; iar de nu poţi dovedì că am vorbit neadevăr, de ce mă loveşti?“

Arhiereii şi bătrânii norodului căutau martori mincinoşi, cari să spună ceva rău despre învăţăturile lui Isus, însă n'au putut descoperì nimic rău dela toţi cei întrebaţi.

Arhiereul l-a întrebat pe Isus să spuie, în auzul tuturor, şi să jure dacă el este fiul lui Dumnezeu. Când l-a auzit spunând, că în curând îl vor vedeà şezând de-a dreapta tatălui şi venind pe norii cerului, arhiereul şi-a rupt veşmintele în faţa norodului şi-a spus că asemenea vorbe sunt destulă mărturie că Isus huleşte pe Dumnezeu.

Apoi a întrebat mulţimea ce zice despre asemenea mărturisire; iar mulţimea a răspuns că trebuie omorît.

Atunci s'au repezit cu toţii asupra lui Isus. Unii l-au scuipat, alţii l-au pălmuit, alţii l-au bătut şi-l luau în batjocură cu întrebări, ca să ghicească cine l-a lovit.

In vremea asta, Petru erà întrebat dacă este ucenicul lui Isus; iar el a tăgăduit în trei rânduri că este ucenic.

229. DOINA.

Dela Nistru, pân'la Tisa,
Tot Românu plânsu-mi-s'a
Că nu mai poate străbate
De atâta străinătate.
Din Hotin şi pân'la mare
Vin Muscalii de-a călare:
Dela mare la Hotin,
Mereu calea ne-o aţin;
Din Boian, la Vatra Dornii,
A umplut omîda cornii,
Şi străinul te tot paşte,
De nu te mai poţi cunoaşte.
Sus la munte, jos la vale,
Şi-au făcut duşmanii cale;
Din Sătmar, până'n Săcele,
Numai vaduri ca acele,
Vai de biet Român săracul,
Indărăt tot dă ca racul!

www.dacoromanica.ro

Nici îi merge, nici se'ndeamnă,
Nici îi este toamna toamnă,
Nici e vară, vara lui
Și-i străin în țara lui.
Dela Turnu'n Dorohoiu,
Curg dușmanii în puhoiu
Și s'așează pe la noi;
Și cum vin cu drum de fier,
Toate cântecele pier.
Sboară pasările toate
De neagra străinătate;
Numai umbra spinului
La ușa creștinului.
Își desbracă țara sânul,
Codru, frate cu Românul,
De secure se tot pleacă
Și izvoarele îi seacă.
Sărac în țară săracă!
Cine-a îndrăgit străinii,
Mâncà-i-ar inima câinii,
Mâncà-i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia!

Ștefane, Măria Ta,
Tu la Putna nu mai sta!
Las'arhimandritului
Toată grija schitului!
Lasă grija sfinților
In seama părinților:
Clopotele să le tragă
Ziua'ntreagă, noaptea'ntreagă,

Doar s'o îndurà Dumnezeu,
Ca să-ți mântui neamul tău!
Tu te'nalță din mormânt,
Să te-aud din corn sunând
Și Moldova adunând!
De-i sunà din corn odată,
Ai s'aduni Moldova toată,
De-i sunà de două ori,
Îți vin codrii n ajutor.
De-i sunà a treia oară,
Toți dușmanii or să piară
Din hotară în hotară.

230. MITROPOLITUL VENIAMIN ŞI ŞCOLILE.

Mitropolitul Veniamin crescuse cu a sa cheltueală doi fii de preoți și-i trimisese la învățatura înalta prin țari straine, apoi le dete slujbe mari și cinstite în Moldova. Dar boierii cei mari se uitau urît la Veniamin, caci obiceiul pe atunci erà ca boierii singuri să aiba dreptul la învățatură și la slujbe.

Suparati, se duseră într'o zi boierii la mitropolit și i ziseră:

— „Ați uitat poate, Prea Sfințite Părinte, ca sunteți vlăstar al vestitei familii boierești, Boldur, care a dat atâția viteji și oameni vestiți Moldovei!"

„N'am uitat," zise mitropolitul. „Și mi-aduc aminte cu drag de toți oamenii vrednici, cari au apărat

www.dacoromanica.ro

cu vitejie bietul pamânt al Moldovei. Tocmai de-aceea am milă de toţi răzeşii şi mazilii, şi mi se rupe inima de mulţimea ţăranilor, pentruca prin vinele lor curge sânge curat de moldovean."

Boierii stăteau ca pe spini şi abià se puteau stapânì de mânie.

— „Cu toate acestea, Prea Sfinţite Parinte, sunteţi boieri ca şi noi şi aveţi datoria să sprijiniţi clasa noastră şi sa nu întindeţi mână de ajutor mojicilor, ca să se urce pe umerii noştri şi să se ridice pe ruinile fiilor noştri. Numai boierii au ţinut Moldova, boierii, al căror cap şi părinte sunteţi Prea Sfinţia Voastra!"

— „Să mă iertaţi. Eu nu sunt cap şi parinte numai al boierilor, ci şi al bisericii şi al neamului. Chemarea mea e să ajut pe toţi deopotriva şi mai ales pe saraci, pe văduve şi orfani. E o nebunie sa mai credem ca noi, boierii, suntem aleşii lui Dumnezeu. Aleşi sunt toţi cari au minte şi inima, toţi cari pot să se ridice prin învaţătură şi bună purtare. Şi la urma, boierilor, îmi scoateţi ochii că eu întind mână de ajutor ţaranilor, să se ridice pe umerii voştri? Cari sunt, rogu-vă, aceia pe cari i-am ridicat?"

Boierii cu gura pe jumătate:

„Cei doi fii ai protopopului."

Veniamin stete pe loc, uitându-se cu mila la boieri:

„Aceia? Apoi eu i-am ridicat? I am luat eu proşti din sat, aşà cum i-am gasit şi i am trântit în slujbe mari, dupa obiceiul cum se ia un fiu de boier şi se ridică tocmai acolo? Pe aceştia doi i-au ridicat învatatura lor, mintea şi vrednicia lor."

„E adevarat, dar aţi facut o nedreptate."

— „Cui? Ţarii? Lui Dumnezeu? Ori voua? Cine vă opreşte sa nu vă daţi şi voi fiii la învăţătură?"

„Nu nouă, ci celorlalţi fii de popa. Ca de ce, Prea Sfinţite Stăpâne, ajutaţi numai pe unii? Decât

www.dacoromanica.ro

să răsvrătiți gândurile tuturor preoților, mai bine să nu fi ajutat nici pe acești doi!"

Mitropolitul se oprì din umblet, se uită lung la boieri, își duse mâna la frunte și îi dete prin cap un gând, pe care nu-l avusese până atunci.

— „Aveți cuvânt, boieri," zise el încet și gânditor.

Iar boierilor le râdeà inima, că au biruit pe mitropolit și că i-au abătut gândul de a se gândì la mojici.

— „Da," zise Veniamin. „Și am să-mi îndreptez greșeala cu cei doi fii de preoți. Am să deschid un seminar pentru creșterea tuturor fiilor de popă, ca să nu vă mai plângeți că numai pe doi îi îndemn la carte."

Boierii rămaseră ca trăsniți. Ce au țintit ei cu vorba și unde au ieșit lucrurile!

231. ALEXANDRU GHICA, GHEORGHE BIBESCU ȘI MIHAIL STURZA.

In anul 1834, Turcii plătiră Rușilor despăgubirea de răsboiu, iar Rușii își retraseră oștile din țările române. Atunci au fost numiți domnitori *Alexandru Ghica* în Muntenia și *Mihail Sturza* în Moldova.

Alexandru Ghica e fratele fostului domn Grigore Ghica. In timpul domniei lui, țara propășì, căci erau mai mulți boieri cu dragoste de țară cari lucrau împreună cu domnul. Se făcură școli, se întemeiè teatrul, se desrobiră țiganii domnești.

Dar Rușii nu vedeau cu ochi buni aceste prefaceri. Ei câștigară pe domn în partea lor, iar Ghica începe să pună piedici îmbunătățirilor țării. Pe sub ascuns însă, domnul țineà cu boierii patrioți, cari voiau să scape Muntenia de amestecul Rușilor. Purtarea domnitorului nemulțumì și pe Ruși și pe

www.dacoromanica.ro

boieri, şi Ruşii îl scoaseră din domnie, iar în locul lui au numit pe *Gheorghe Bibescu.*

Gheorghe Bibescu erà un boier foarte învăţat. Dorind să facă o apropiere mai mare între cele două ţări surori, desfiinţă vămile dintre Muntenia şi Moldova. Apoi desrobì pe ţiganii domneşti şi mănăstireşti.

Dar Ruşii se amestecau şi în domnia lui, căutând să se îndeplinească numai aceeace voiau ei. Bibescu din această pricină, s'a stricat cu patrioţii şi a fost răsturnat din domnie în *timpul revoluţiei dela 1848.*

În vremea când Muntenia este stăpânită de aceşti doi domnitori, în Moldova cârmueşte *Mihail Sturza.*

Mihail Sturza erà unul din cei mai învăţaţi boieri moldoveni. Inainte de a se face domn, a lucrat mult cu mitropolitul Veniamin Costache şi cu Gheorghe Asachi la înmulţirea şcolilor şi la propăşirea lor. După ce s'a suit pe tron, tot din îndemnul lui Veniamin, a făcut *Academia Mihăileană*, o şcoală cu învăţături înalte, în Iaşi, din care a ieşit apoi Universitatea din capitala Moldovei. În Academia Mihăileană se învaţă în limba română. Preţuind mult învăţătura, domnitorul trimite în străinătate mai mulţi tineri moldoveni, între cari erà şi Mihail Cogălniceanu.

www.dacoromanica.ro

Dar Mihail Sturza se plecà tot mai mult în partea Ruşilor, deaceea *fu răsturnat la 1848,* cam în acelaş timp cu Gheorghe Bibescu.

---

232. PORUMBUL SAU PĂPUŞOIUL.

Porumbul e mai gros şi mai înalt decât grâul, dar are aceleaşi parţi: radăcină, tulpină, *(cocean, strujan),* frunze şi spic. Porumbul mai are şi *ştiulete* sau *ciucălău.* Radacina lui e firoasă ca şi a grâului, însa are fire mai groscioare.

Coceanul porumbului este mai gros şi mai înalt decât paiul grâului. Înăuntru e plin de o măduvă alba şi creşte înalt până la doi metri. Şi coceanul are noduri. Din dreptul nodurilor ies frunzele porumbului, cari sunt mai lungi şi mai late decât ale grâului.

Florile porumbului sunt de două feluri: unele sunt aşezate în vârful coceanului şi alcătuesc *spicul;* altele se gasesc la subsuoara unor frunze şi formeaza un *ştiulete.*

Ştiuletele e învelit cu frunze, numite *pănuşi.* Din ştiulete se vad ieşite afară nişte firişoare aurii, numite matase. Daca desfacem pănuşele depe ştiulete, după ce porumbul a legat, gasim înăuntru grăunţele sau boabele de porumb aşezate în rânduri pe ciucălău.

Când porumbul e *în lapte,* boabele sunt albe, moi şi laptoase. Atunci e bun de mâncat, fiert sau copt. Boabele de porumb, când sunt coapte, se macină şi din ele se face *făină (mălaiu).* Din făina de porumb se face mamăligă. Cu boabele de porumb se hranesc vitele şi pasările. Din ele se face şi spirt. Din frunzele de porumb se poate face hârtie. Cocenii se dau la vite. Pe unele locuri se şi ard. Porumbul este o plantă foarte folositoare.

www.dacoromanica.ro

El se seamănă în toate părţile ţării. Îi priește însă în locurile calde, căci are nevoie de multă căldură, ca să se coacă. Porumbul se seamană numai primăvara şi se prăşeşte sau se sapă adunându-i ţărână la rădăcină. Prin această lucrare, din tulpina porumbului cresc cu timpul radacioare noi, cari înţepenesc planta mai bine şi-i dau putinţa, să crească mai înala, fără ca vântul să o poată desrădăcină. Se culege prin Septemvrie sau Octomvrie şi se pune în coşare sau în pătule, ca să se usuce bine. Mai târziu se *desghioacă*.

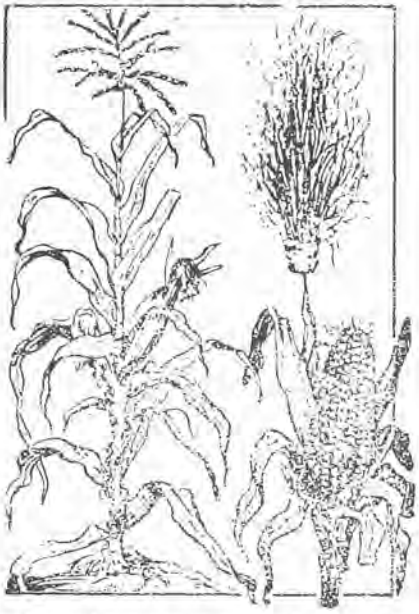

Sa ne ferim de a mâncà mămaliga facuta din malaiu de porumb stricat, caci ne îmbolnavim de *pelagră*. Aceasta este o boala rea şi primejdioasa. Omul bolnav de pelagra, sufere chinuri grozave; iar boala, dacă nu este îngrijita, duce pe om la nebunie şi la moarte sigură.

Porumbul, grâul, secara, orzul şi *ovăzul* au tulpina ierboasă. Din grăunţele acestor plante se scoate hrana cea mai trebuincioasă, pânea cea de toate zilele; grâul, secara, orzul, ovăzul şi porumbul se mai numesc şi *bucate* sau *cereale*.

Locurile semănate cu cereale se numesc *lanuri*. Locul rămas după secerişul grâului se chiamă *miriște*. Locul ramas după culesul porumbului se numeşte *porumbiște*.

www.dacoromanica.ro

233. ISUS INAINTEA LUI PILAT ŞI A LUI IROD.

Când s'a făcut ziuă, s'au adunat bătrânii norodului şi s'au sfătuit ca să omoare pe Isus. Şi s'a pornit toată gloata, au legat pe Isus, l-au dus înaintea dregătoriei şi l-au dat lui Pilat, dregătorul.

Iuda vânduse pe Isus cu treizeci de arginţi. Când a văzut că învăţătorul său are să fie dus la moarte, l-a apucat mustrarea de cuget. A dat fuga la arhiereii şi la bătrânii, cari îl cumpărase, şi le-a strigat: „Am greşit! Am vândut sânge nevinovat!" Iar aceştia i-au răspuns: „Fă ce ştii! Tu ai să dai seamă de el!" Atunci Iuda a aruncat arginţii în templu, apoi s'a spânzurat; iar arhiereii n'au îndrăznit să pună arginţii în visteria templului, ci au cumpărat ţarina unui olar şi au făcut un cimitir pentru îngroparea celor de altă lege.

Pilat a cercetat pe Isus şi nu i-a găsit nici o vină. A ieşit înaintea mulţimii şi a spus că, dacă vor, să-l ia ei şi să-l judece după legea Iudeilor. Ei au spus că după legea lor, el trebuie omorît, dar ei n'au dreptul să dea pedeapsa cu moarte. Pilat nu puteà să ordone uciderea lui Isus, căci nu erà învinuit că vrea să facă vreun rău contra împărăţiei Romanilor. Evreii i-au spus apoi lui Pilat, că Isus vrea să fie împărat.

Când a întrebat Pilat pe Isus, el a răspuns că el nu umblă după împărăţie lumească. Pilat s'a găsit iarăş în încurcătură. După legile împărăteşti, Isus erà nevinovat.

Ca să scape, şi-a adus aminte că Isus erà din Galilcea, unde erà dregător Irod şi l-a trimis în judecata aceluia.

Irod auzise de Isus, dar nu-l văzuse. Deaceea s'a bucurat când l-a văzut înaintea lui. Irod l-a întrebat fel şi chipuri pe Isus, dar el nu i-a răspuns nimic.

www.dacoromanica.ro

Atunci şi el şi ostaşii lui l-au batjocorit, l-au îmbrăcat în veştmânt alb şi l-au trimis înapoi la Pilat.

Cu acest prilej, Irod s'a împăcat cu Pilat, cu care erà vrăjmaş de multă vreme.

234. REVOLUŢIA DELA 1848 A ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA.

Ungurii erau sub cârmuirea Austriei, care îi scăpase de Turci. Dar Ungurii voiau să fie liberi cu totul. Deaceea ei plănuiau să scoată ţara lor de sub ocrotirea împăratului şi să facă din ea regat neatârnat.

Ungurii erau însă puţini la număr. Atunci ei şi-au pus în minte, să alipească şi Transilvania la statul lor cel nou. Pe atunci, Transilvania erà stăpânită de Austria. Ungurii socotiau că unind Ardealul cu Ungaria, vor puteà face pe Românii deaici să treacă

drept Unguri. Ei chiar făcură o lege prin care porunciau să nu mai vorbească nimeni în Ardeal altă limbă decât cea ungurească. Şi pentru a face pe Români cu de-a sila să înveţe limba lor, aveau de gând să ia copiii Românilor încă de mici şi să-i crească pe toţi la un loc, învăţându-i numai ungureşte.

Când au auzit Românii cele plănuite de Unguri,

www.dacoromanica.ro

s'au sculat cu toţii, să-şi apere neamul care erà în primejdie.

Atunci *Simion Bărnuţ,* un mare patriot şi om învăţat, a chemat pe Români la o sfătuire pe câmpia de lângă Blaj. Ungurii au căutat prin toate chipurile să împiedice adunarea, amenințând cu moartea pe cei cari vor luà parte. Dar în ziua hotărîtă, 3 Maiu, 1848, s'au strâns lângă Blaj peste 40.000 de Români. Cei mai mulţi erau ţărani, cari veniseră din locuri depărtate, cu preoţii lor în frunte, aducându-şi merinde în traistele lor. Ei auzira că sunt în mare primejdie şi trebuie să se apere.

Pe câmpia de lângă Blaj, care s'a numit deatunci *Câmpia Libertăţii,* Românii au aratat că *sub nici un chip nu voesc să se unească cu Ungurii şi că vor să rămână Români.*

Dar Ungurii, nechibzuiţi, n'au ţinut seamă de voinţa Românilor. Ei strânseră *Dieta Ungurească* şi acolo hotarîra ca *Ungaria este desfăcută de Austria, iar Transilvania se uneşte cu Ungaria nouă.*

Când s'a auzit asta, s'a făcut o mare fierbere în Ardeal. Ungurii, ca s'o domolească, au împuşcat 12 Români. Atunci, Românii furioşi apucară armele. In fruntea lor aveau un mare viteaz, *Avram Iancu,* numit şi *regele munţilor.*

Avram Iancu s'a născut în munţii Abrudului, în

www.dacoromanica.ro

țara Moților. Erà un om cu înfățișare frumoasă, cu graiul dulce și blând. Cum a auzit de hotărîrile dietei, el a sculat pe Românii din munți, înarmându-i cu coase, furci și topoare. Ungurii au trimis oaste împotriva Românilor, cari s'au tras în munții Abrudului. Aici s'au dat lupte crâncene, între cele două neamuri. In rândurile Românilor luptau chiar femeile, înarmate cu ce le cădeà în mână. Ungurii se purtau cu mare cruzime. Pe cine prindeau, îl puneau la cazne, înțepând pe moșnegi, ucigând pe femei, iar pe prunci îi puneau să sugă din țâțele mamelor lor moarte.

Cinci luni de zile a stat Iancu neînvins în munții săi. La urmă Ungurii, fiind bine organizați, izbutira să cuprindă mai toată Transilvania.

Atunci împăratul Austriei chemă pe Ruși în ajutor. Rușii veniră numaidecât. Ei bătură groaznic pe Unguri, făcându-i să se lase de planurile lor.

Românii au scăpat acum. Ei au stat sub Austriaci până la 1867, când au căzut sub Unguri. Deatunci starea lor e tristă, căci Ungurii se silesc necontenit să-și pună în lucrare vechile lor planuri, dar Românii le opun mare împotrivire.

235. CÂMPUL LIBERTĂȚII.

Un svon din sat în sat [străbate
Și dă norodului curaj,
El pleacă în valuri turburate
Și se îndreaptă către Blaj.

Sunt preoți și mireni, cu toții
Mânați de-acelaș ideal.
In fruntea tuturora, Moții,
Mândria mândrului Ardeal!

Ei simt că'ntâia oară-i leagă
Un dor adânc de neam [întreg;
Aleargă toți să-l înțeleagă
Și cât de bine-l înțeleg!

Căci bat cincizeci de mii de [piepturi,
Și 'n ele inimi românești,
Cari strigă: «Libertate! [Drepturi
«Pe plaiurile strămoșești!...»

O! Sfîntă zi de sărbătoare!
Popor voinic din văi și lunci,
Te-om mai vedeà odată oare,
Precum te-ai arătat atunci?

www.dacoromanica.ro

236. PELAGRA.

Pelagra, numită şi *jupueală,* este o boală foarte rea şi lungă.

Ea se arată primăvara prin roşeaţa feţei, a mânilor şi a picioarelor. Această roşeaţă ţine 2-3 luni, după care dispare pentru a se arătà iarăş primăvara viitoare. De data aceasta, pătimaşul simte amorţeală în picioare şi îl ustură pielea. In cele din urmă, pielea înroşită se umflă şi apoi se cojeşte.

Bolnavii de pelagră n'au poftă de mâncare, au dureri de cap, nu pot să doarmă şi cei mai mulţi sfârşesc prin nebunie.

Cauzele pelagrei sunt: 1) mămăliga făcută din porumb stricat şi necopt; 2) beţia şi 3) hrana neîndestulătoare. Ca să înlăturăm această boală, din nenorocire atât de răspândită la ţară, trebuie să se întrebuinţeze numai mălaiul din porumb bun şi copt, iar mămăliga să fie bine fiartă.

Pelagroşii la început, se pot vindecà, dacă se hrănesc bine şi ascultă de poveţele doctorului.

237. LUNA APRILIE.

Aprilie, numit şi *prier,* e luna vremii nestatornice. Acum plouă, acum e vreme frumoasă, şi câteodată ninge. In Aprilie bat vânturi mari. Acestea sunt bune, că svântă pământul de apa zăpezii topite în Martie.

Zilele cresc mereu şi, când e vreme bună, soarele e cald şi vesel. Pe câmpul verde se joacă mieii. Au înfruzit şi pădurile, iar plugarii încep să are. O seamă de copaci au dat în floare. Pajiştea e numai flori, dar nu albe ca în Martie, ci mai toate galbene.

www.dacoromanica.ro

Mierla fluieră în zăvoiu, noaptea cântă privighetoarea, iar cucul îşi strigă numele ziua prin pădure. Toată ziua cântă pasările în crâng, şi se joacă, şi fac cuiburi. Pretutindeni le vezi sburând cu paie în cioc, ca să-şi facă moale şi cald cuibul. Au sosit acum şi rândunelele şi alungă din cuibul lor obraznicile vrăbii, cari s'au adăpostit peste iarnă în el. Vrăbiile trebuie să-şi vadă şi ele de un cuib al lor, şi iată-le cum cară toată ziua paie şi pene pe sub streaşini.

Şi fluturii sunt destui acum, şi albi şi galbeni.

Sboară şi gândăcei de tot neamul ; iar musculiţele se joacă în soare. Acum ies toate din pământ. Furnicile harnice au toată ziua de lucru, iar albinele umplù cu zumzetul lor crângul şi câmpiile.

Ce de mişcare, ce de vieaţă şi veselie peste tot locul!

În luna aceasta e sărbătoarea Sfântului Gheorghe. Atunci punem ramuri verzi la poartă, căci aşà e obiceiul strămoşesc.

Pe câmp, ţăranii ară şi seamănă. În grădină sapă, netezesc locul şi pun seminţe. A înflorit şi liliacul din grădină. Toată natura par'că e în sărbătoare. Şi vin şi Floriile, şi Paştile cu ouă roşii, şi cu veselie şi jocuri !

Ce de bucurie şi de frumuseţe dă Dumnezeu pe pământ în Aprilie.

238. PEŞTERA POLOVRACI.

Desdedimineaţă plecăm dela mănăstirea Polovraci, la peşteră. Mergem din vatra mănăstirii ca o jumătate de ceas, în sus, pe spintecătura Olteţului. O cărare sucită ne duce prin crăpăturile peretelui din stânga; ne urcăm pe brâie înguste de piatră, pe mar-

www.dacoromanica.ro

gini de prăpastii, pe unde abià trecem, acațându-ne uneori cu mânele de colțurile stâncilor; jos, sub noi, la adâncimi amețitoare, urlă vâltorile Oltețului.

Intrarea peșterii e largă și se aseamănă cu tinda unei biserici mari, scobită în piatră. Călugărul, care ne însoțește, aprinde o lumânare de ceară, și pășește încet înaintea noastră. La slaba lumină, ce joacă pe pereții umezi și întunecoși ai peșterii, vedem o bogăție uimitoare de *stalagtite* și *stalagmite,* ciucuri mari de piatră, atârnați de tavan ca niște țurțuri de ghiață, gata să se împreune cu alții ce cresc de jos în sus. Ele sunt plăsmuirea minunată a picăturii de apă, care, strecurându-se prin steiuri[1]), în mii de mii de ani de străduință, cioplește stâncile, topește piatra și face din ea ce vrea. Inaintăm mai bine de o jumătate de ceas în uriașa hrubă[2]) ale carei bolți rasuna fioros de pașii și de glasurile noastre și pe ai cărei pereți întunecoși par gata să se desprindă tot felul de vedenii fantastice: balauri încolăciți pe stânci năruite, trupuri trunchiate, brațe întinse în întuneric, animale diforme, monștri ce te privesc amenințător din tiridele lor negre, chipuri omenești învălite în zabranice de piatră.

„Mai ține mult așà, părinte?"

— „Ehei, domnișorilor, zile întregi să mergem și nu-i dăm de capăt. Am auzit și eu din vechi, că sparge pe dedesubt două șiruri de munți și răspunde tocmai în Transilvania."

Gândul, ca ne-am puteà rătăci, că am puteà rămâne fără pic de lumină în boștura aceasta umedă și fioroasa, ne taie pofta de a mai merge mai departe.

Și lung, îngrozitor de lung, ni se pare drumul la întoarcere. Călugărul ne spune că în vechime a fost

---

[1]) Crăpături de stânci
[2]) Subterană, galerie pe sub pământ.

www.dacoromanica.ro

acì capiştea[1]) păgânilor şi, ca şi cum le-ar fi văzut aevea, ne povesteşte cum a trăit în tainiţa aceasta Zamolxe, zeul Dacilor, cum odată din bătrân s'a făcut tânăr şi a mers de a îmbărbătat poporul la luptă, cum însfârşit, după ce au răsbătut pe acì Romanii şi s'au măsurat viteaz cu viteaz, şi a văzut el prăpădul şi risipa norodului său, de jalea înfrângerii a închis ochii şi s'a făcut duh.

Stropii, ce se preling şi picură şi azi din steiurile acestea, sunt lacrămile lui Zamolxe.

In sfârşit, când ne-am văzut iar la lumină, ni s'a părut că am înviat din morţi. Afară erà soare. Codrii aburiau. Un dulce miros de răşină îmbălsămà aerul căldicel. In vale răsunà ca un tropot de cai goana năprasnică a Olteţului. Sus de tot, în limpezişul cerului albastru, se învârtià încet în roate largi, tot mai largi, un vultur cu aripile întinse.

239. OSÂNDIREA LUI ISUS.

(Lectură după Evanghelii)

La sarbătoarea paştelui, dregătorul aveà obiceiu să libereze pe un osândit la moarte, după cererea norodului. Erà atunci închis un vestit vinovat, numit Varava, care stăteà la oprire împreună cu alţi făcători de rele. Pe când Pilat judecà pe Isus, primeşte vorba dela femeia lui că a avut un vis, ca Isus e nevinovat. Pilat a încercat să scape pe Isus; a întrebat mulţimea dacă nu vrea să scape dela moarte pe osânditul Isus. Arhiereii şi bătrânii nici n'au vrut s'auda şi au îndemnat poporul, să ceara liberarea lui Varava.

— „Atunci ce să fac cu Isus?" întreabă din nou Pilat.

[1]) Templu păgân.

www.dacoromanica.ro

— „Răstigneşte-l!“ a strigat gloata.

Pilat se spală pe mâni şi strigă:

— „Nu sunt vinovat eu de sângele acestui drept!“

— „Asupra noastră şi asupra urmaşilor noştri să cadă sângele lui!“ strigă din nou gloata.

Pilat a liberat pe Varava, iar pe Isus l-a dat să-l răstignească.

Atunci ostaşii dregătorului, ducând pe Isus la dregătorie, au adunat mulţimea, l-au îmbrăcat în haină mohorîtă, i-au pus cunună de spini pe cap, i-au dat o trestie în mâna dreaptă şi îngenunchind în chip de batjocură, strigau: „Bucură-te, împăratul Iudeilor!“

240. MORARUL FĂRĂ GRIJI.

Pe o coastă înverzită se ridică o moară de vânt. Stăpânul ei erà un om fericit. Nimic nu-i turburà vieaţa.

Din care parte bătea vântul, 'într'acolo întorceà şi el aripile morii, şi treaba mergeà strună.

Toată lumea cunoşteà felul morarului şi liniştea cu care îşi duceà el traiul. Deaceea, oamenii începură să numească moara după felul morarului, căruia îi spuneau *„morarul cel fără griji“*.

Din toate satele vecine veniau băieţi şi fete la *„moara fără griji“*.

Vestea se duse până la rege, care-şi făcù planul să ia moara. Poruncì unui servitor, să se ducă la morar.

— „Ne trebuie moara, cât să-ţi dăm?“

— „Nimic, căci n'o am de vânzare.“

— „Ne trebuie numaidecât.“

— „Moara este a mea, tot aşà precum domnia este a regelui.“

— „Acesta-i ultimul tău cuvânt?“

www.dacoromanica.ro

— „Da!“ răspunse morarul.

Oamenii duseră răspunsul. Regele chemă la dânsul pe morarul îndărătnic.

Credeà că înaintea lui n'are să aibă ce să facă. Morarul însă rămase acelaş. Nu voì cu nici un chip. Dela vorbă blândă, regele trecù la ameninţări; morarul nu se înspăimântă. El o ţineà într'una: „Măria Ta! Moara este a mea. Acolo a murit tata, acolo mi s'a născut feciorul. Impărăţia să-mi daţi şi tot nu mă înduplecaţi.“

Regele se supără şi zise cu glas mâniat: „Sunt bun, că voesc să ţi-o cumpăr. Nu vrei? Vei da-o fără voie şi încă pe degeaba. Eu sunt stăpânul.“

— „Aşà ar fi, Măria Ta,“ zise morarul, „dacă n'am aveà judecători!“

Regele, la auzul acestor cuvinte, rămase pe gânduri. Se înveselì când auzì că, în timpul domniei lui, oamenii cred în judecată. Apoi întorcându-se către curteni, cari ascultaseră răspunsurile morarului:

— „Boieri, trebuie să ne schimbăm gândul.“

Morarului îi spuse:

— „Moşule, stăpâneşte-ţi cu bine avutul! Răspunsul tău m'a împiedicat să fac o faptă neomenoasă!“

241. MOARA. MĂCINATUL.

Grâul, porumbul şi celelalte cereale se *macină* la moară. La ţară, moara se află deobiceiu lângă o apă curgătoare. Pe dinafară, moara seamănă cu o casă din bârne groase.

Când trebuie să umble moara, i se dă drumul apei pe *zăgaz*. Atunci, apa curge vâjîind şi prin căderea ei învârteşte roata cea mare cu aripi (lopeţi), care se vede afară. Când însă moara nu umblă, atunci apei i se dă drumul, să curgă pe *scoc*.

www.dacoromanica.ro

Înăuntrul unei astfel de mori se văd: *pietrele, fusul* și *grindeiul.*

Pietrele sunt două: una e așezată dedesubt, cealaltă găurită la mijloc, e așezată deasupra celei dintâiu. Piatra dedesubt nu se mișcă; cea de deasupra e înțepenită pe un fus și se învârteşte împreună cu dânsul.

Moara de apă.

Intre aceste două pietre se macină grăunțele. Daca pietrelele stau mai departe una de alta, atunci nu se face faina maruntă, ci numai o *urueală.* Deaceea, pietrele se așează mai apropiate una de alta, ca să macine faina. Ele se pot apropià sau depărtà una de alta, dupa voie. Fusul e făcut din fier. La capătul de sus, el se îmbucă cu piatra deasupra; iar la

www.dacoromanica.ro

cel de jos, cu dinții sau *măselele* dela roata grindeiului.

Grindeiul este un trunchiu gros și în muchii. La capătul dinafară al grindeiului se înțepenește roata cea mare cu lopeți, pe care o învârtește apa; iar la capătul celălalt, care e înăuntrul morii, e înțepenită o roată mai mică cu dinți (măsele) care învârtește *fusul*.

Înăuntru unei mori.

Când apa curge pe zăgaz, ea învârtește roata cu grindeiul. Grindeiul învârtește fusul. Fusul învârtește piatra de sus, care sdrobește și mărunțește grăunțele ce cad din coș, între pietre.

Moara de vânt.

Coșul este un fel de ladă așezată deasupra pietrelor.

Faina cade într'o ladă, care se află lângă pietre.

Moara purtata de apă se numește moară de apă. Mai sunt și mori de vânt și mori de aburi (de foc).

Rândueala cea mai bună la moară o ține morarul. De el trebuie să asculte lumea la moară.

www.dacoromanica.ro

242. REVOLUŢIA DELA 1848 DIN MOLDOVA ŞI MUNTENIA.

Ruşii, prin legiuirea Regulamentului Organic, ajunseseră atotputernici în ţările române. Ei îşi puseră în minte să înlocuească cu totul stăpânirea turcească. Domnii români nu mai puteau face nimic fără voia consulilor ruşi. Iar cei mai mulţi boieri, cari trăgeau foloase depe urma *Regulamentului,* erau prietenii şi susţinătorii Ruşilor. Impotriva lor eră o seamă de boieri patrioţi şi tineri, cari se întorseseră dela învăţătură de prin şcoalele străine şi doriau să scape de Ruşi şi să facă să propăşească ţările noastre. Aceştia alcătuiau *partida naţională.*

Aşà stăteau lucrurile, când în anul 1848 izbucnì o revoluţie mare la Paris. Deacolo se întinse aproape în toată Europa. Mai toate popoarele, cari aveau nemulţumiri împotriva guvernelor, se sculară să le îndepărteze cu puterea. Românii aveau şi ei să se plângă contra stăpânirii ruseşti şi deaceea căutară să scape de dânsa.

In Moldova, câţiva boieri tineri cerură lui Mihail Sturza, să facă mai multe îmbunătăţiri pentru popor. Mihail Sturza se supără, prinse pe capii mişcării şi-i închise prin mănăstiri, iar turburarea fu potolită iute.

In Muntenia însă lucrurile se întâmplară cu totul altfel. Patrioţii din partida naţională s'au înţeles ca să scoale poporul în mai multe părţi deodată. Câţiva din ei, între cari şi Ioan Eliade Rădulescu, au plecat la Izlaz, unde au adunat mulţime de oameni şi le-au cetit *Constituţia,* care trebuià să înlocuească Regulamentul Organic. Apoi din Izlaz, capii mişcării veniră la Bucureşti şi la 11 Iunie au sculat şi aici poporul. S'au tras clopotele depe la biserici şi mulţimea se strânse ca la 10.000 de oameni, ce porniră spre palat, ca să roage pe Bibescu să primească noua Constituţie. Vodă veni în mijlocul poporului şi cu vorbe blânde iscăli Constituţia. Dar domnitorul se căi mai pe urmă de fapta sa, şi temându-se de Ruşi, peste două zile fugì în Ardeal.

Ţara rămase fără domn. Se făcù atunci un *guvern provizor,* compus din capii mişcării. Guvernul se pune în legătură cu poporul, se primeşte Constituţia şi se iau măsuri pentru împroprietărirea ţăranilor.

Văzând Ruşii că Românii vor să îndepărteze stăpânirea rusească, cer Turcilor să înnăbuşe răscoala. Turcii trimit pe

www.dacoromanica.ro

Soliman pașa, cu oaste de 20.000 de oameni, de care să se folosească la nevoie contra țării. Dar Românii, cari nu se sculaseră împotriva Turcilor, primesc cu mare bucurie pe Soliman. Îi es înainte la Giurgiu, îl întâmpină cu flori, aruncă snopi de grâu sub picioarele cailor și cu alaiu mare îl aduc în București.

Atunci Soliman numește o locotenență domnească și se întoarce la Constantinopol, luând și Constituția ca să fie aprobată de sultan.

Când auziră Rușii toate acestea, se înfuriară grozav. Ei se plâng sultanului, că Soliman a fost cumpărat de Români și cer să trimită pe un altul, să cerceteze.

Atunci Românii, ca să-și arate ura lor contra Rușilor, iau Regulamentul Organic, îl așează pe un car de mort, cu caii îmbrăcați în negru, și îl pornesc pe străzile orașului, urmat de o mare mulțime, care îl boceà, și de lăutari cari cântau cântece de veselie. La casa consulului rus s'au oprit, l-au prohodit, ca pe mort, iar mitropolitul a fost silit să afurisească legiuirea străină, după care s'a făcut un foc mare și, filă cu filă, Regulamentul a fost aruncat în pară.

Generalul turc dete ordin atunci ca armata lui să intre în București. Turcii intrară în Capitală în galopul cailor, cu săbiile scoase și cu fitilurile aprinse lângă tunuri. Oastea turcească se ciocnì cu pompierii români în Dealul Spirei. Auzind Rușii de ciocnirea dintre Turci și Români, veniră, chipurile, să apere pe locuitori. Dar poporul trimise înaintea Rușilor preoți îmbrăcați în odăjdii, cu crucea și Evanghelia în mână, pentru ca să nu le calce țara. Rușii trecură cu copitele cailor peste cruce și Evanghelie, iar pe preoți îi puseră în fiare. Ei năvăliră în București, liniștiră țara cum știau ei și o ocupară cu armata. Capii mișcării fugiră peste graniță. Mai mare peste țară se puse un *caimacan*, sau un locțiitor de domn, care trebuià să asculte în totul de consulul rusesc.

---

243. MARȘUL ANULUI 1848.

Deșteaptă-te, Române, din somnul cel de móarte,
In care te-adânciră barbarii de tirani;
Acum ori niciodată, croește-ți altă soartă,
La care să se 'nchine și cruzii tăi dușmani!

www.dacoromanica.ro

Acum ori niciodată, să arătăm în lume,
Că'n aste mâni mai curge un sânge de Roman,
Şi că'n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume,
Triumfător în lupte, un nume de Traian.

Inalţă-ţi lata frunte şi vezi în jur de tine,
Cum stau, ca brazii 'n munte, voinici sute de mii!
Un semn ei mai aşteaptă şi sar ca lupii 'n stână!
Bărbaţi, bătrâni şi tineri, din munţi şi din câmpii.

Priviţi, măreţe umbre, Mihaiu, Ştefan, Corvine,
Româna naţiune, ai voştri strănepoţi,
Cu braţele armate cu focul vostru 'n vine,
Vieaţa 'n libertate ori moarte, strigă toţi.

Români din patru unghiuri, acum ori niciodată,
Uniţi-vă în cuget, uniţi-vă 'n simţiri!
Strigaţi în lumea largă, că Dunărea-i furată
Prin intrige şi silă, viclene uneltiri!

Preoţi, cu crucea 'n frunte, căci oastea e creştină,
Deviza-i libertate şi scopul ei prea sfânt!
Murim mai bine în luptă cu gloria deplină,
Decât să fim sclavi iarăş în vechiu-ne pământ.

---

244. ANDREIU MUREŞIANU.

Andreiu Mureşianu, s'a născut în Transilvania, la Bistriţa, în anul 1816. Este însemnat prin poeziile patriotice şi mai ales prin „*Deşteaptă-te Române*“, făcut în timpul revoluţiei dela 1848 şi care a devenit marşul nostru naţional.

---

www.dacoromanica.ro

245. RĂSTIGNIREA ŞI MOARTEA LUI ISUS.
(Lectură după Evanghelie).

Ostaşii au desbrăcat pe Isus de haina mohorîtă, l-au îmbrăcat din nou cu hainele sale şi l-au pornit la răstignire. L-au silit să-şi ducă în spate el singur crucea; dar erà prea slăbit de atâta chin şi nu putù duce crucea. Tot căderà în genuchi, de greutatea ei. După ce au ieşit din oraş, un om, care se întorceà dela ţarina sa, s'a întâlnit cu cei ce-l duceau pe Isus şi l-au silit să-i ducă el crucea.

La o mică depărtare, veniau în urmă mulţime mare de popor, care plângeà şi tânguià pe Isus.

Au ajuns la locul de răstignire, numit Golgota, şi i-au dat să bea oţet amestecat cu fiere. Isus n'a vrut să bea şi l-au răstignit între doi tâlhari.

Ostaşii îl batjocoriau şi după răstignire; până şi unul dintre cei doi tâlhari răstigniţi căutà să-l batjocorească.

Cel de-al doilea tâlhar răstignit însă l-a ţinut de rău pe cel dintâiu; ba chiar s'a rugat de Isus să-l pomenească în împărăţia sa. Isus i-a răspuns: „Azi vei fi cu mine în raiu!"

Şi sta lângă cruce mama lui Isus şi rudele sale. Isus a spus ucenicului Ioan să aibă grijă de mama sa, apoi ridicând ochii la cer a strigat: „Dumnezeul meu!"

In urmă a cerut apă pentru răcorit arşiţa gurii. Unul dintre cei ce erau acolo a muiat un burete în oţet, i l-a întins în vârful unei trestii şi i-a udat gura. In sfârşit a strigat cu glas tare: „Părinte! în mâinile Tale îmi dau duhul meu!" După aceste cuvinte a plecat capul şi şi-a dat sufletul.

www.dacoromanica.ro

246. FACEREA PÂNII. MĂMĂLIGA.

Pânea se face mai mult din făină de grâu şi de secară, cernută şi amestecată cu apă, cu aluat şi cu sare.

La facerea pânii sunt patru lucrări: *plămădirea, frământarea, dospirea* şi *coacerea.*

Plămădirea se face aşà: Se ia aluatul dela o frământare de mai înainte, se amestecă cu puţină făină şi cu apă caldă şi se lasă apoi la căldură, ca să se umfle, adică să se dospească.

Aluatul dospit (plămădeala) se pune în mijlocul unei coveţi şi se toarnă peste el câte puţină apă caldă, făină şi sare, şi se frământă până ce se amestecă bine de tot.

Aluatul astfel gătit se chiamă *cocă.* Coca se lasă puţin timp la căldură, ca să se dospească, apoi se rupe în bucăţi, se aşează în *panecoade* şi iar se lasă să se dospească, pentru ca pânea să fie uşoară la mistuit. La dospirea pânii se întrebuinţează şi *drojdii,* în loc de aluat.

Bucăţile de cocă dospită se bagă într'un cuptor bine ars şi se lasă cam trei sferturi de ceas, până ce se rumeneşte pe deasupra. Atunci, pânea e coaptă şi se scoate din cuptor.

Pânea făcută din făina cea mai bună de grâu este mai albă. Din 100 kgr. de făină se scot cam 130 kgr. de pâne.

www.dacoromanica.ro

Pânea de secară e mai închisă la faţă, se mistuie mai greu şi nu e aşà de hrănitoare cum e cea de grâu. Pânea dospită e cea mai bună hrană a omului, căci e hrănitoare, e uşoară şi se mistuie lesne. Nu e bine să se mănânce pâne, când e de tot 'caldă, sau prea veche.

La ţară, unii oameni fac şi pâne nedospită, numită *azimă*.

Din făina de porumb (mălaiu) se face *mămăligă*. Mămăliga nu se lasă să se dospească şi deaceea se mistuie mai greu. Şi ea e gustoasă şi hrănitoare. Mămăliga, e hrana de căpeteníie a săteanului nostru.

247. GHICITOARE.

Pe poduri ferecate
Trec mii nenumărate;
Şi le taie capetele,
Şi le schimbă numele.
Ghici ghicitoarea mea,
Ce e?

248. IUBIREA DE LIMBA STRĂMOŞEASCĂ.

Românii-macedoneni (Aromânii) sunt împărţiţi în două grupe: unii cari ţin la limba-românească şi alţii, deşi Români, ţin mai mult la neamul grec şi-şi trimit copiii să înveţe la şcoala grecească.

Sunt aproape 60 de ani, de când în orăşelul Târnova, lângă Bitolia, s'a deschis şcoala românească.

Un Aromân datorà o sumă de bani unui Grecoman (Român care ţine cu Grecii). Acesta cereà banii cu stăruinţă. Datornicul se duse la el, într'una

www.dacoromanica.ro

din zile, şi-l rugă să-l mai aştepte. Care nu fu mirarea lui, când Grecomanul îi zise:

— „Bine, te aştept... cu o condiţie."

— „Ce condiţie?"

— „Să-ţi iei copilul dela şcoala românească şi să-l dai la cea grecească!"

— „Dar ce are a face una cu alta?"

— „Eu atâta îţi spun..."

Bietul om, ce să facă? Bani nu avea ca să achite pe nemilosul cămătar. Se gândì!... La urmă se hotărî. Merse la şcoala aromânească, cerù dela învăţătorul aromân ştergerea copilului din matricolă, îşi luă băiatul de mână şi, cu inima plină de amar şi de durere, plecă spre şcoala grecească, unde învăţătorul grecoman, care erà înştiinţat, îl aşteptà cu nerăbdare.

— „Ce cauţi?" îl întrebă, bine înţeles pe româneşte.

— „Am venit cu fiul meu."

— „Ce să fac cu el?"

— „Să înveţe carte grecească."

— „Dar până acuma ce carte a învăţat?"

— „Ar'mânească" răspunse Românul.

— „Ar'mânească? Carte ar'mânească? Cine a mai auzit? De când au Ar'mânii carte? Şi unde sunt Ar'mânii să-i văd şi eu?"

Aromânul se uită la dânsul şi nu zise nimic.

Invăţătorul luă de mânecă pe băiat, îl duse în clasă şi-l îmbrâncì în cea mai din urmă bancă, unde şedeau leneşii, ca pe unul, care erà cel mai necunoscător în greceşte. Copilul se arătă, aşà ca şi cum nu şi-ar fi dat seamă de nimic, din cele ce se petrecuseră pe seama lui şi rămase în şcoala grecească. Seara, după ieşirea dela şcoală, Aromânul îşi aşteptă copilul, dar acesta nu mai sosì. Poate se va fi dus la vreo rudă. Tatăl îl căută pretutindeni, dar nu-l mai găsì.

www.dacoromanica.ro

Trecù o zi, trecură două, trei... copilul nicăiri. In seara zilei a patra, învăţătorul dela şcoala aromânească se duse la Ar'mân. Il găsì stând îndurerat pe pragul casei şi aşteptându-şi copilul.

— „Vine îndată şi el," zise învăţătorul.

— „Cine? Fiul meu? De unde?"... întrebă tatăl sărind deodată în picioare.

— „Dela şcoală!"...

— „Care şcoală?"

— „Dela cea românească..."

— „Cum aşà?"

— „Iată cum: după ce a ieşit dela şcoala grecească, în loc să vie acasă, el s'a dus la şcoala noastră şi s'a ascuns în pod. A doua zi, ceilalţi şcolari ar'mâni i-au adus demâncare din porţia lor de-acasă şi aşà a stat el trei zile şi patru nopţi în pod. Astăzi, un şcolar mi-a arătat după prânz ascunzătoarea fiului tău. L-am scoborît din pod şi l-am îndemnat să se ducă la şcoala grecească. „Nu mă duc!" mi-a răspuns el scurt. Atunci i-am zis: „Dar ce-ţi va face tatăl tău?" Iar el a răspuns: „Nu ştiu". Şi l-am oprit iar în şcoala românească. Bine am făcut?"

— „Bine..." grăì tatăl.

Iată şi micul Românaş, intră în ogradă.

Tatăl, fără să-i zică un cuvânt, ieşì să caute bani cu împrumut, ca să-şi achite datoria.

Şi aşà învaţă fraţii noştri carte românească.

249. INMORMÂNTAREA LUI ISUS.

(Lectură după Evangelii)

Când şi-a dat Isus sufletul, s'a rupt catapeteasma bisericii de sus până jos, drept în două; s'a cutremurat pământul şi s'a despicat. Sutaşul şi cei ce erau împreună cu dânsul, când s'au uitat la Isus şi când au văzut semnele dumnezeeşti, s'au spăimântat peste

www.dacoromanica.ro

măsură, iar sutaşul lăudà pe Dumnezeu, zicând: „Cu adevărat erà om drept şi Fiu al lui Dumnezeu, omul acesta!“ Şi tot poporul, care venise să privească răstignirea, când a văzut cele întâmplate, s'a întors înapoi bătându-şi piepturile.

Erà obiceiul, pentru scurtarea chinurilor celor răstigniţi, să le sfarme fluierele picioarelor, ca să moară mai iute. Au venit ostaşii şi au sfărâmat fluierile celui dintâiu tâlhar şi celuilalt, căci nu muriseră încă. Iar lui Isus, când au văzut că murise, nu i-au mai sfărâmat fluierile, ci, unul din soldaţi l-a împuns cu suliţa în coastă şi a curs sânge cu apă.

Iosif, un om bun şi drept, care erà în ascuns ucenic al lui Isus, a venit către seară la Pilat, şi i-a cerut voie să înmormânteze trupul lui Isus. Pilat s'a mirat că Isus murise aşà curând şi i-a dat voie să-l ia şi să-l înmormânteze. Iosif a coborît trupul lui Isus depe cruce şi l-a înfăşurat cu giulgiu curat; iar Nicodim, care urmărise noaptea pe Isus, a adus ca la o sută de litre de mirezme şi i-a stropit trupul.

După această pregătire au pus pe Isus într'un mormânt nou, săpat în piatră, iar pe uşa mormântului au prăvălit o piatră mare şi s'au dus.

Fariseii au cerut dela Pilat strajă la uşa mormântului, căci se temeau de vorbele lui Isus că după trei zile va învià. Ei nu credeau că Isus va învià, dar se temeau că vor venì ucenicii lui şi l-or furà, apoi or spune că a înviat. Pilat le-a împlinit şi această dorinţă şi le-a dat ostaşi pentru străjuirea mormântului.

---

250. BARBU ŞTIRBEIU ŞI GRIGORE GHICA.

După ce Ruşii şi Turcii înnăbuşiră revoluţia dela 1848, numiră pe *Barbu Ştirbeiu* în Muntenia şi pe *Grigore Ghica* în Moldova, domni pe câte 7 ani.

www.dacoromanica.ro

Barbu Ştirbeiu erà frate cu Gheorghe Bibescu. I se ziceà Ştirbeiu, din pricină că un boier oltean, unchiul său, *Ştirbeiu,* îl înfiese şi-i lăsase toată averea lui.

Grigore Ghica se trăgeà din familia lui Ghica, cel care fusese ucis de Turci, după răpirea Bucovinei. Amândoi domnii erau oameni învăţaţi şi doriau ca ţările române să propăşească.

Domnitorii găsiră ţările ocupate de oştile turceşti şi ruseşti. Armatele erau ţinute pe socoteala Românilor, ceeace erà mare cheltueală. Atunci domnii stăruesc din răsputeri şi arată că e linişte complectă, aşà că Turcii şi Ruşii să-şi cheme acasă oştile. Ei izbutesc şi ţările române sunt liberate.

Şi Ghica şi Ştirbeiu au făcut multe îmbunătăţiri. Ei înfiinţează şcoli, ridică spitale, organizează armata, fac şosele, iar Grigore Ghica clădeşte în Iaşi un orfelinat pentru copiii găsiţi, care poartă şi azi numele de *Institutul Gregorian.* El făcù şi un ospiciu pentru infirmi.

Ţărilor române le mergeà bine, când iată că izbucneşte în anul 1853, un nou răsboiu între Ruşi şi Turci. Ruşii ocupară iarăş ţările române, iar domnii fugiră la Viena.

Ruşii credeau de data asta că vor învinge cu totul pe Turci. Puterile mari ale Europei hotărîră însă să ia apărarea Turcilor. Prea făcuseră multe răsboaie Ruşii cu Turcii. Deaceea Franţa, Anglia şi mai târziu şi Italia se unesc cu Turcii împotriva Ruşilor, pe cari-i atacară cu puteri unite în Crimeia. Atunci Ruşii părăsesc ţările române, dar în schimb ele fură ocupate de o oaste austriacă, cu care veniră şi domnii înapoi. Ei au domnit până la 1856, când li s'au împlinit cei 7 ani, pentru cât au fost numiţi.

Ruşii au fost cu totul bătuţi.

Delegaţii puterilor mari s'au întrunit la Paris şi au încheiat pacea.

Moldovei i s'a dat îndărăt trei judeţe din Basarabia (Cahul, Belgrad şi Izmail). Ruşii nu mai aveau dreptul să se amestece în ţările române, iar Regulamentul Organic încetă

www.dacoromanica.ro

să ne mai fie lege. Românii trebuiau să-şi spuie dorinţele lor pentru o nouă organizare.

Tractatul din Paris este foarte însemnat pentru propăşirea noastră.

251. AROMÂNII. OCUPAŢIUNEA.

Fraţii noştri, cari locuesc în Turcia, sunt destul de numeroşi. Inconjuraţi de neamuri străine, neavând şcoli şi biserici, în limba lor, au trebuit să lupte mult ca să-şi păstreze neamul şi limba strămoşească.

Sunt aproape 60 de ani de când s'a deschis prima şcoală pe dulcea limbă românească. Câte n'au avut de îndurat, ca să poată cetì în biserici româneşte.

Aromânii din oraşe nu sunt slujbaşi. Ei se ocupă cu meseriile şi negoţul.

Este cunoscută de toţi aplicarea ce o au pentru comerţ. Nu e comună sau conac la drumul mare în peninsula Balcanică, să nu întâlneşti un negustor, hangiu sau otelier aromân. Economi, muncitori, prevăzători şi-au putut face un traiu mai bun, ba unii chiar averi frumoase.

Meseriaşii aromâni ştiu carte. Sunt buni croitori, cismari cinstiţi, tâmplari meşteri, fierari neîntrecuţi, ceasornicari buni şi argintari renumiţi. Oraşele mari sunt pline de ceasornicari şi argintari aromâni, foarte căutaţi.

Argintarii prefac argintul în sârme subţiri ca firul de păr şi le împletesc făcând flori şi obiecte de o frumuseţă neîntrecută.

Se pomeneşte cu multă cinste despre argintarul Gheorghe Fila din Bitolia. El a lucrat pentru sultan două sfeşnice de câte 31 lumânări, de 6 metri înălţime, reprezentând un copac cu frunze mari şi late (un platan). Partea de jos a sfeşnicului reprezintă

www.dacoromanica.ro

pământul, acoperit cu plante, flori şi fluturi. Din mijloc se înalţă trunchiul cu crăci şi ramuri pe cari stau pasari. In mijlocul pomului erà o colivie, în care se puneà un canar viu, deasupra un vas cu apă în care înnoată peşti. In vârful sfeşnicului un vultur cu aripile întinse, ţinând în cioc semiluna din mijlocul căreia iese o lumânare. Erau nişte odoare nepreţuite. Maestrul Fila şi calfa Pantazi au fost decoraţi.

Printre obiecte de argint lucrate în sârmă se fac tave, lădiţe în formă de raţe, tabachere, pahare, linguriţe, piepteni, brăţare, ace de cap.

Trebuie să menţionăm o ramă lucrată în sârmă de argint pentru portretele MM. LL. Regelui şi Reginei. Rama în partea de sus poartă coroana regală, iar în partea de jos două steaguri şi marca ţării. De jurîmprejur se încolăceşte o viţă cu frunzele de argint şi boabele de argint aurit.

Aromâncele se ocupă cu ţesutul borangicului, neîntrecut, cu împletitul ciorapilor admiraţi de străini prin desenurile felurite.

Aromânii se ocupă mult cu turmele de oi. Ei se numesc *„picurari."*

Ciobanii, veghind oiţele, lucrează din lemn tot felul de obiecte necesare: plăsele de cuţite, linguri,

 www.dacoromanica.ro

ţigarete, tabacheri. Pe aceste obiecte fac diferite săpături de o frumuseţe rară.

Ei nu vând aceste lucruri făcute cu multă trudă, ci le dăruesc stăpânilor şi prietinilor.

Dacă fraţii noştri ar trăi în o ţară liberă, ar devenì şi mai renumiţi prin comerţul şi meseriile către cari au mare aplicare.

---

252. VIŢA DE VIE.

Cele mai plăcute poame din timpul toamnei sunt *strugurii*. Strugurii se culeg depe *viţă*. Aceasta este un arbust ce se cultivă mai mult pe dealuri. Dealurile acoperite cu vii se numesc *podgorii*.

O tufă de viţă este alcătuită din mai multe *coarde* lungi, mlădioase şi noduroase. Ele nu se pot ţine drept în sus şi deaceea au nişte *cârcei* cu cari se acaţă de *araci*.

Primăvara, viţa dă *muguri;* din aceştia ies frunze şi nişte floricele mici şi verzui, cari miroase foarte plăcut. Floricelele cresc şi cu timpul se fac *struguri,* cari abià toamna se coc deplin şi sunt buni de mâncare. Din ei se face vinul. Sunt multe soiuri de struguri.

Viţa e o plantă foarte folositoare. Toamna se îngroapă, ca să nu degere în timpul iernii. Primăvara se desgroapă, se sapă şi se leagă pe araci. Când dă *lăstarul,* se sapă din nou şi se curăţă de buruieni. Pentru a o ferì de *mană,* o boală care prăpădeşte frunzele şi usucă viţa, e bine să se stropească cu apă, în care s'a topit *piatră vânătă* şi var.

Viţa se înmulţeşte mai ales prin *butaşi.* Aceştia se pun în două chipuri. Sau se îngroapă în pământ partea de mijloc a coardelor, iar după ce a făcut mustăţi se desprinde

www.dacoromanica.ro

dela rădăcina butucului şi se sădeşte în altă parte; sau se taie coarde tinere de un an, cu câţiva muguri pe ele, şi se îngroapă mai întâiu în *şcoala de butaşi.* Acì se ţin până fac mustăţi şi apoi se sădesc în altă parte. Viţa trebuie sădită în pământ săpat adânc şi îngrăşat. Ei îi merge mai bine în locurile văroase, depe coastele dealurilor bătute de soare.

Viţa are mulţi duşmani; cel mai primejdios este o insectă foarte mică, numită *filoxeră.* Aceasta ii suge sucul dela rădăcină şi o usucă. Viţele atinse de filoxeră trebuesc arse. In locul lor e bine să se planteze *viţă americană,* altoită cu viţă românească.

In ţara noastră sunt multe podgorii. Cele mai vestite sunt cele dela Odobeşti, Dealu-Mare, Nicoreşti, Cotnari, Drăgăşani şi Oreviţa.

253. LEGENDA VIŢEI DE VIE.

Când a făcut Dumnezeu lumea, toţi arborii se mândriau cu podoabele lor şi se certau, care este mai frumos.

Stejarul se ridică mândru şi ziceà: „Dumnezeu a pus în mine tăria şi trăinicia; eu sunt regele arborilor!“ Cireşul răspundeà clătinându-şi florile lui cele albe: „A mea este frumuseţea; folosul pe care-l aduc eu oamenilor, este mai mare decât al tuturor pomilor!“ Trandafirul îşi arătà florile roşii şi mirositoare şi ziceà: „Toată bogăţia şi frumuseţea florilor mele este făcută de Domnul spre umilirea voastră!“ Ast-

www.dacoromanica.ro

fel se lăudau toţi pomii şi toate tufele. Bradul se certà şi el cu plopul, şi fagul cu teiul.

Singură viţa de vie tăceà şi ţineà capul plecat spre pământ: „Mie nu mi-a dat Domnul nimic: nici trunchiu, nici ramuri, nici flori, nici fructe frumoase! Dar aşà cum sunt, eu vreau să aştept şi să nădăjduesc întru Domnul!“ Şi viţa şi-a plecat şi mai mult capul spre pământ şi rămurelele ei plângeau.

Dar n'a trecut mult şi a venit pe acolo un om. Dânsul a văzut viţa de vie slabă şi târîtă de pământ, ca o jucărie a vântului. Omul, plin de milă, a ridicat viţa şi a încolăcit-o lângă trunchiul subţire al unui pom tânăr.

Acum, vântul se jucà vesel cu frunzele viţei; iar soarele îngălbenià strugurii cei verzi şi plini de sucul lor acru. Şi strugurii s'au copt, şi viţa de vie a dat omului cea mai întăritoare băutură.

Arborii cei mândri priviau ruşinaţi la viţa cea plină de struguri; mulţi arbori stăteau goi de fructe, pe când viţa râdeà veselă de bogăţia fructelor sale. Dânsa se bucurà de slabele sale rămurele şi de statura sa cea umilită.

Sucul strugurilor înveseleşte inima oamenilor întristaţi; el întăreşte pe cei slabi şi răcoreşte pe cei însetaţi.

Nu încetà niciodată nici tu, omule, a suferì în linişte şi cu răbdare toate necazurile vieţii.

Nu desnădăjduì, dacă eşti mic şi slab! Gândeşte-te la viţa de vie, care este mică şi slabă; dar al cărei rod este sângele lui Hristos, care curge limpede şi sfânt în potirul cuminecăturii!

www.dacoromanica.ro

254. INVIEREA LUI ISUS.

(Lectură după Evanghelii).

Ingerul Domnului, pogorîndu-se din cer, a răsturnat piatra depe uşa mormântului şi a stat pe dânsa. Şi s'a făcut cutremur mare. Şi erà faţa îngerului ca fulgerul, iar veşmântul lui erà alb ca zăpada. Străjerii s'au spăimântat şi au căzut ca nişte morţi cu faţa la pământ.

Tocmai atunci, în răsăritul soarelui, Maria Magdalena şi cu alte două ucenice, veniau să aducă mirezme la mormântul lui Isus. Cu toatele erau îngrijite că n'o să poată da la o parte piatra depe uşa mormântului. Şi s'au mirat peste măsură, când au văzut piatra răsturnată după mormânt; iar intrând înăuntru s'au spăimântat, când au văzut un tânăr, cu veşmânt alb. Iar tânărul le-a liniştit spunându-le că Isus s'a sculat din morţi. Apoi le-a îndemnat să vestească pe ucenici şi mai ales pe Petru, că vor găsì pe Isus în Galilea, tocmai cum îi înştiinţase mai înainte.

Ele s'au priceput îndată că vorbiau cu îngerul Domnului, totuş au plecat pline de tremur şi de frică şi n'au îndrăznit să spuie nimănui nici un cuvânt.

Şi a venit Maria Magdalena la Petru şi la Ioan, pe cari îi iubià mai tare Isus, şi le-a adus vestea, că a luat careva trupul Domnului din mormânt, căci nu mai este acolo.

Au alergat Petru şi Ioan la mormânt, şi au găsit în adevăr numai giulgiurile acolo, iar trupul Domnului nicăiri.

Ei încă nu ştiau Scriptura, că Isus trebuià să învie din morţi. Şi s'au întors înapoi, îngrijoraţi peste măsură.

www.dacoromanica.ro

255. LA PAŞTI.

Prin pomi-e ciripit şi cânt,
Văzduhu-i plin de-un roşu [soare
Şi sălciile 'n albă floare.
E pace în cer şi pe pământ.
Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele 'nvierii.

Şi cât e de frumos în sat!
Creştinii vin tăcuţi din vale
Şi, doi de se'ntâlnesc în cale,
Işi zic: „Hristos a înviat!"
Şi râde-atâta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de [soare.

E linişte. Şi din altar,
Cântarea'n stihuri repetate,
Departe, până'n văi străbate
Şi clopotele cântă rar.
Ah! Doamne! Să le-auzi din [vale,
Cum râd a drag şi plâng a [jale!
Biserica, pe deal mai sus,
E plină astăzi de lumină,
Că'ntreaga lume este plină
De-acelaş gând din cer adus:
In faţa noastră ne e soarta
Şi vieaţa este tot, nu moartea.
Pe deal se suie 'ncetişor
Neveste tinere şi fete
Bătrâni cu iarna vieţii 'n [plete

Şi'ncet, în urma tuturor,
Vezi şovăind câte o bătrână
Cu micul ei nepot de mână...

256. MOŞ IOAN ROATĂ ŞI UNIREA.

La 1857, pe când se pregătia unirea la Iaşi, boierii moldoveni, ca alde Costache Hurmuzache, M. Cogălniceanu şi alţii au găsit cu cale să cheme la adunare şi câţiva ţărani fruntaşi, câte unul din fiecare judeţ, spre a luà şi ei parte la facerea acestui măreţ act naţional. Cum au ajuns ţăranii la Iaşi, boierii au pus mână de mână, de i-au ferchezuit frumos, de se mirau ţăranii ce berechet i-a găsit. Apoi se zice că i-ar fi dat pe seama unuia din boieri, să le ţie cuvânt, ca să-i facă a înţelege scopul venirii lor în Iaşi.

www.dacoromanica.ro

— „Oameni buni, ştiţi pentru ce sunteţi chemaţi aici între noi?“ zise boierul cu blândeţe.

— „Vom şti, cocoane, dacă n'eţi spune,“ răspunse cu sfială un ţăran mai bătrân, scărpinându-se în cap.

— „Apoi, iată ce, oameni buni: De sute de ani, două ţări surori, creştine şi megieşe, Moldova noastră şi Valahia sau ţara muntenească, de care poate că aţi auzit vorbindu-se, se sfâşie şi se mănâncă între dânsele, spre cumplita urgie şi pieire a neamului ro-

mânesc! Ţări surori şi creştine am zis, oameni buni, căci precum ne închinăm noi, Moldovenii, aşà se închină şi fraţii noştri din Valahia. Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea şi toate obiceiurile câte le avem noi, le au întocmai şi fraţii noştri Munteni. Ţări megieşe am zis, oameni buni, căci numai pârâiaşul Milcov, ce trece pe la Focşani, le desparte. „Să-l secăm dar dintr'o sorbire,“ şi să facem sfânta unire, adică înfrăţirea dorită de strămunii noştri. Iată, oameni buni, ce treabă creştinească şi frumoasă avem de făcut. Numai Dumnezeu să ne ajute! Înţeles-aţi, vă rog, oameni buni, pentru ce v'am chemat? Şi dacă aveţi ceva de zis, nu vă sfiiţi, spuneţi verde, moldoveneşte, ca la niste fraţi, ce vă suntem; că deaceea

www.dacoromanica.ro

ne-am adunat aici, ca să ne luminăm unii pe alţii şi Dumnezeu pe toţi, cum o şti el mai bine!"

— „Înţelegem, cocoane, aşà o fi," răspunse câţiva ţărani mai ruşinoşi; „că, de, dacă nu'ţi şti d-voastră ce-i pe lume, noi, ţărănimea dela coarnele plugului, avem să ştim ce e bine şi ce e rău?"

„Ba eu, drept să vă spun, cocoane, n'am înţeles," zise cu îndrăzneală unul din ţărani, anume Ioan Roată. „Şi-apoi chiar de ne-am pricepe şi noi la câte ceva, cine se mai uită la gura noastră? Să ierte cinstita faţă a d-voastră. Eu socot că treaba asta se puteà face şi fără noi, că, de, noi ştim a învârtì sapa, coasa şi secera; d-voastră învârtiţi condeiul şi, când vreţi, ştiţi a face din alb negru şi din negru alb... Dumnezeu v'a dăruit cu minte, ca să ne povăţuiţi şi pe noi, prostimea."

— „Ba nu, oameni buni, s'a trecut vremea aceea, pe când numai boierii făceau totul în ţara aceasta şi-o storceau după plac. Astăzi, toţi, dela vlădică până la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile şi la fericirea ţării. Muncă şi câştig, datorii şi drepturi pentru toţi deopotrivă."

Le spuse boierul apoi despre origina Românilor, cum şi de cine au fost aduşi pe aceste locuri, despre suferinţele lor şi cum au ajuns să fie desbinaţi şi împrăştiaţi prin alte ţări. Le dă el pilde câte şi mai multe, cu smocul de nuele, cu taurii învrăjbiţi şi în sfârşit se sileşte bietul creştin a-i face să înţeleagă cari sunt roadele binefăcătoare ale unirii. „Ei, oameni buni, cred că acum aţi priceput?"

— „Priceput, cocoane, cât se poate de bine," răspunseră mai toţi. „Dumnezeu să ne ajute la cele bune!"

— „Ba eu tot nu, cocoane," răspunse moş Roată.

— „Dumnezeu să mă ierte, moş Ioane, da' dum-

www.dacoromanica.ro

niata, cum văd, eşti cam greu de cap. Ia, haidem în grădină, să vă fac a înţelege mai bine."

— „Moş Ioane, vezi colo, în ogradă la mine, bolovanul cel mare?"

— „Il văd, cocoane."

— „Ia, fă bine şi adă-l aici lângă mine," zise boierul, care şedeà acum pe un jilţ în mijlocul ţăranilor.

„Să am iertare, cocoane, n'oiu puteà; că doar acolo-i greutate, nu şagă."

— „Ia, încearcă şi vezi!"

Moş Ioan Roată se duce şi vrea să ridice bolovanul, dar nu poate.

„Ia, du-te şi dumniata, moş Vasile, şi dumniata, bade Ilie, şi dumniata, Pandelache!"

In sfârşit, se duc ei vreo trei, patru ţărani, urnesc bolovanul din loc, îl ridică pe umeri şi-l aduc lângă boier.

„Ei, oameni buni, vedeţi?... S'a dus moş Ioan şi n'a putut face treabă singur; dar, când v'aţi mai dus câţiva într'ajutor, treaba s'a făcut cu mare uşurinţă; greutatea n'a mai fost aceeaş; povestea cântecului:

Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi şi la durere;
Unde-s mulţi, puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte.

...„Unirea face puterea, oameni buni. Ei, acum cred că aţi înţeles şi răsînţeles."

„Ba eu unul, să iertaţi d-voastră, cocoane, încă tot n'am înţeles," răspunse moş Roată.

„Cum se face asta, moş Roată?" zise boierul cam turburat de multă oboseală. „Ia, spune d-ta, în legea d-tale, cum ai înţeles, cum n'ai înţeles, să auzim şi noi!"

— „De, cocoane, să nu vă fie cu supărare; dar

www.dacoromanica.ro

dela vorbă şi până la faptă este mare deosebire... Dumniavoastră numai ne-aţi poruncit să aducem bolovanul; dar n'aţi pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneaţi odinioară, că deacum toţi au să iee parte la sarcini, dela vlădică până la opincă. Bine ar fi dacă ar fi aşà, cocoane; căci la răsboiu înapoi şi la pomană năvală, par'că nu vine la socoteală!"

La aceste vorbe, ţăranii au început a strânge din umeri; iar boierul, luându-i înainte cu gluma, a tăcut molcum.

257. UNIREA PRINCIPATELOR.

Românii acuma scăpaseră de Ruşi. Locuitorii Munteniei şi ai Moldovei au ales două adunări, cari s'au numit *Divanurile ad-hoc* şi cari s'au deschis în Iaşi şi Bucureşti, în luna Septemvrie a anului 1857.

Românii strânşi în aceste divanuri au arătat următoarele dorinţe:

1. Ţările române să se cârmuească aşà după cum s'a prevăzut în tractatele vechi, încheiate între Români şi Turci. Turcii n'au voie să se amestece în trebile lăuntrice ale ţărilor. Deasemenea ţările române să fie cruţate, când se vor mai bate Turcii cu Ruşii sau cu Nemţii. Ele să nu mai poată fi ocupate de oşti străine, nici să servească ca loc de luptă între dânsele.

2. *Unirea Moldovei cu Muntenia, într'un singur stat, sub numele de* **România.**

3. *Domn străin dintr'o dinastie europeană, ai cărui urmaşi să fie crescuţi în ţară şi în religia ortodoxă.*

4. Să se dea o *Constituţie,* prin care poporul să aibă drepturile pe cari le merită.

La Paris se adună un sfat al marilor puteri, anume

www.dacoromanica.ro

pentru ţările române şi hotărî în privinţa organizării lor. Această *Convenţie din Paris,* făcută în anul 1858, n'a ţinut însă seamă în totul de dorinţele Românilor. A unit Moldova cu Muntenia numai pe jumătate. Ele aveau să se numească *Principatele unite ale Munteniei şi Moldovei,* dar trebuiau să aibă doi domnitori, două guverne şi două adunări legiuitoare.

Românii nu fură mulţumiţi cu partea Convenţiei care regulă felul Unirii. Atunci ei hotărîră să treacă peste voinţa Europei. In anul 1859, în ziua de 5 Ianuarie, Moldovenii au ales domn pe Colonelul Alexandru Ioan Cuza. Muntenii, cari, potrivit hotărîrilor Convenţiei, trebuiau să-şi aleagă şi ei domn tot în acea zi, nu s'au adunat, aşteptând să vadă ce vor face cei din Moldova. In ziua de 24 Ianuarie, ei au ales domnitor *tot pe Colonelul Cuza.*

Puterile Europei au recunoscut pe *Alexandru Ioan Cuza* domn al Principatelor Unite, şi astfel *Unirea ţărilor* a fost îndeplinită.

Unirea Principatelor este faptul cel mai însemnat pe care-l făcuseră Românii până atunci. Deaceea ziua de 24 Ianuarie a ajuns o sărbătoare mare naţională. Ea este o zi sfântă pentru poporul românesc.

258. IAŞII.

Frumosul oraş, care a fost timp de trei veacuri capitala Moldovei, se întinde pe coastele revărsate spre miazăzi ale dealurilor *Copoul* şi *Şorogarii.* In spate, un arc de măguri acoperite de codri, se înalţă din lunca Prutului şi-l apără de crivăţ. In faţă, peste valea Bahluiului şi a Nicolinii, se ridică un alt şir de măguri, unele împodobite cu vii şi cu grădini, altele desvelite, odihnind vederea pe pajiştea lor verde, întinsă, luminoasă. Pe costişele lor răsar vechile mănăstiri: Cetăţuia, Galata, Frumoasa, Bârnova, cu

www.dacoromanica.ro

ruini de palate, sub zidurile cărora dorm atâtea amintiri de glorie şi de suferinţă din învăluitul şi mult sbuciumatul trecut al Iaşilor. Cuprins cu ochii de sus, depe Răpedea, oraşul îţi înfăţişează una din cele mai frumoase privelişti. Biserici, case, străzi, curg tot la vale, nălbind cu minunata lor cascadă, revărsarea celor două dealuri, din creştet până în poale. Ce păcat, că nu-i în locul Bahluiului o apă mare! Să treacă Bistriţa pe aici, n'ar fi pe lume o aşezare de oraş mai mândră şi mai fermecătoare. Incep umbrele să se lungeasca. Soarele şi împrăştie cele din urmă raze pe turlele bisericilor. Ma scobor încet, pe strada larga, liniştita, ce spintecă oraşul din zarea Copoului, până în valea Socolii. Trec pe lângă grădina publică, aşternută în stânga pe podişul Magurii şi pe lângă mareţul palat al Universităţii; de o parte şi de alta, în mijlocul curţilor cu parcuri, în fund, se 'nalţă case mari bătrâneşti, a caror vechime şi stămoşească simplitate îţi duc gândurile departe, în lumea care a stralucit odinioara, la vieaţa povestită prin cronici. Par'că te aştepţi sa vezi ieşind, pe balcoanele îmbracate în iedera, chipuri de voivozi cu barba albă, doamne palide, visătoare, în rochii lungi de mătase şi logofeţi şi vornici, cârmuitorii ţării depe vremuri. In vale, lângă mitropolie, se ridică reînnoita de curând, biserica sfinţilor Trei Ierarhi, durată de Va ile Lupu. Zidita toata de piatra, cu sveltele-i turle, în minunata i horbotă de sculpturi, aminteşte mândra podoabă a Curţii de Argeş.

Mă opresc în faţa statuei lui Ştefan cel Mare. Soarele a asfinţit. Incep sa se aprinda felinarele. Treptat, sgomotele oraşului se depărteaza, se sting. In evlavia acestei linişti, falnicul voivod, călare, cu coroana în cap şi sceptrul întins, cum trage frâul cu stânga şi apasa cu piciorul în scară, desfăcându-şi pieptul de sub mantia-i de bronz, pare că s'a oprit dinaintea

www.dacoromanica.ro

palatului, în răstimpul a două bătălii, să cuvinteze sfetnicilor ţării. In ţinuta, pe chipul şi în gestul lui, e mândria gravă a domnului, care cumpăneşte în mâna-i soarta unui neam, şi seninătatea biruitorului care a stat în lupte mari şi a răpus vrăjmaşi ce îngroziau lumea cu vâlva puterii lor. Privirea lui arată dusă, adâncită departe, dincolo de hotarele Moldovei.....

---

259. ISUS SE ARATĂ MARIEI ŞI UCENICILOR.

A vei it la mormânt şi Maria. Sta mai întâiu afară şi pl^ngeà. S'a plecat apoi şi s'a uitat în mormânt. Acolo a vazut doi îngeri, în veşminte albe, unul în partea unde stase capul, altul în partea de către picioarele lui Isus.

— „Ce plângi, femeie!“ o întrebară ei.

— „Au luat pre Domnul şi nu ştiu unde l-au pus!“ răspunse ea.

Când şi-a întors capul să cate împrejur, a dat cu ocl i de Isus, dar nu l-a cunoscut dintr'odată.

„Ce plangi, femeie?“ o întrebă el.

Maria l-a semuit cu grădinarul şi a început să-l roage să spuie ce ştie despre trupul Domnului, căci vrea sa-l îngrijească dânsa.

„Mario!“ strigă Isus, ca să n-o lase prea mult în nedumerire.

„I ı ăţătorule!“ raspunde ea peste măsură de fericita, când a cunoscut pe Isus.

— „Nu te atinge de mine!“ spune din nou Mântuitorul. „Incă nu m'am suit la Tatăl meu. Mergi la fraţii mei şi le spune aşà: „Mă voiu suì la Tatăl meu şi la Tatăl vostru!“

Şi Maria, cu alte tovarăşe ale ei, au plecat de data

www.dacoromanica.ro

asta cu mare bucurie, să vestească ucenicilor. In drum au întâlnit din nou pe Isus, care le-a strigat: „Bucuraţi-vă!“ Iar ele apropiindu-se, s'au închinat lui Isus. El le-a mai spus să meargă în Galilea, unde se vor vedeà cu toţi ucenicii.

Ostaşii au alergat la arhierei şi le-a spus cele întâmplate. Arhiereii s'au mâhnit foarte mult şi au cercat să-i cumpere ca să spună că l-au furat pe Isus, pe când dormiau străjerii, Ostaşii au făcut aşà; iar Evreii au rămas cu această vorbă până în ziua de azi.

260. VALEA PRUTULUI.

Tăcut, posomorît, mâncându-şi mereu malurile-i nisipoase, uneori părăsindu-le şi căutându-şi o albie nouă pe lăsăturile şesurilor, curgând mai în toată lungimea lui în câmp déschis, între maluri joase, rupte, pustii, arareori umbrite de câte un zăvoiu de sălcii, de câte un petecuţ de dumbravă, Prutul n'are nimic din frumuseţea ce înveseleşte pământul ţării noastre. In totdeauna, apele mari — „drumuri cari merg singure“ — au atras aşezările oamenilor pe ţărmurile lor. Pe ele se înşiră toată strălucirea şi toată istoria lumii. Prutul e râul, pe ale cărui ţărmuri n'a înflorit nici un oraş şi, din câte scaldă pământul românesc, e singurul pentru care blândele doine ale poporului n'au găsit nici o vorbă de bine. Ii tristă şi la vedere apa lui, lată, molâie, veşnic întunecoasă; triste sunt şi amintirile pe cari ni le deşteaptă; triste sunt şi văile pe cari le străbate, şi puţinele aşezări ce-i caută 'n cale, retrase mai toate pe dâlme, de frica revărsărilor. Pe acì s'au repezit pustiitoare puhoaiele de barbari asupra Europei; pe acì au străbătut Hunii în câmpiile Poloniei, spulberând vetrele din văile Carpaţilor, lăsând silişte albite de case, ca

www.dacoromanica.ro

un potop năpraznic gonind din calea lor sfărâmăturile noroadelor şi împrăştiindu-le pe vârfurile cele mai înalte ale munţilor. De sute de ori au năvălit prin vadurile Prutului oardele Tătarilor, flămânde de prăzi... In şuierul crivăţului, ce culcă'n valuri pădurea de papură crescută pe râu, grănicerul nostru ascultă noaptea zăngănit de arme şi vaiete de moarte.

Ştie el bine, că dincolo e bucată răşluită din trupul Moldovei; ştie că acei cari trăesc şi plâng acolo, sunt fraţii lui, şi cu toate acestea, privind uitit pe apa Prutului, îşi înnăbuşe dorul, ş'un cântec amar şi plin de blesteme îi scapă depe buze:

„Prutule, râu blestemat,
„Face-te-ai adânc şi lat,
„Mal cu mal nu se zărească,
„Glas cu glas nu se lovească,
„Ochi cu ochi nu se 'ntâlnească;
„Duşmanii ţării de-or trece,
„La cel mal să se înnece;
„Iar tu 'n valurile tale
„Să-i tot duci, să-i duci la vale,
„Până 'n Dunăre şi Mare!"...

---

261. INGRIJIRILE DE DAT LIVEZILOR PRIMĂVARA.

Livezile sau fâneţele sunt locurile cu iarbă.

Când locurile au iarbă măruntă şi servesc numaï la păscuitul vitelor se numesc *imaşuri, izlazuri* sau *suhaturi.*

Livezile, ca să poată da iarbă multă şi bună, au nevoie de îngrijire. Odată cu topirea zăpezilor şi sosirea lui Martie, iarba începe să încolţească şi ca să poată creşte mare şi frumoasă îi trebuie hrană îmbelşugată.

www.dacoromanica.ro

Mai întâiu se grăpează bine pământul. Prin grăpare se scot ierburile uscate, se sapă pământul, iar umezeala şi aerul pătrund mai cu uşurinţă la rădăcină. In locurile goale se sapă, se gunoeşte şi se seamănă sămânţa de iarbă.

Când iarba a început să crească se scot, cu o lopăţică, buruienile nefolositoare.

Pamântul prin cultură săraceşte cu timpul, deaceea trebuie îngrăşat toamna şi primavara. Cel mai bun îngrăşământ e bălegarul putrezit. Se mai poate întrebuinţà cu folos gunoiul pasarilor, frunzişul de prin grădini, măturăturile de prin curţi, cenuşa şi funinginea. Câte odată livezile cosite şi păscute pe urmă de vite nu mai au nevoie de îngrăşăminte.

Livezile supuse uscăciunii pot să fie udate prin şanţuri de apă ca şi grădinile de legume.

Locurile grase şi udate dau iarbă mai multă.

Iarba se coseşte când livezile sunt pline de flori.

Iarba cosită se usucă la soare şi apoi se face clăi şi în cele din urmă stoguri. Livezile semănate cu trifoiu şi lucernă dau cel mai bun fân. După ce s'a cosit iarba, e bine să împrăştiem moşuroaiele de cârtiţe. Fânul este de mare trebuinţă în creşterea vitelor, deaceeea trebuie multă îngrijire în cultivarea livezilor.

262. LUNA LUI MAIU.

Să mergem în pădure, copii! Doamne, ce de cântec de pasări şi ce de jocuri ale lor printre ramuri. In Aprilie îşi făceau cuiburi, dar acum au pui în ele. Şi ce drăguţi sunt, mititeii, şi cum le poartă de grijă mama lor! Eu am văzut odată un copil, care stricà cuiburile, dar acesta erà un băiat rău şi n'a ajuns bine.

www.dacoromanica.ro

In Maiu înfrunzesc toţi copacii, până şi cei mai fricoşi, cari întârzie de teama frigului nopţii. Ulmii s'au acoperit de frunze, teii îşi deschid frunzele în chip de inimă, din mugurii roşii ; ştejarii, cei mai târzii dintre copaci, îşi îndeamnă mugurii să crească.

Pe câmp vezi în flori toate colorile, nu numai albe şi galbene ca în Martie şi Aprilie. Acum, cele mai multe sunt albastre. Cele roşii au să vină în Iunie. Nu te poţi sătură privind frumuseţea lor! Grâul creşte verde şi frumos, văzându-l cu ochii; iar secara se grăbeşte cu crescutul, aşà de stăruitor, încât întrece pe copii cu înălţimea. E mare şi iarba, şi poate s'ascundă bine potârnichi şi prepeliţe. Pitpalacul, pasărea care se întoarce cea din urmă la noi din ţările calde, îşi strigă toată ziua numele pe câmp, cum şi-l strigă cucul în Aprilie. Dar acum, cucul nu mai cântă.

Cel mai frumos lucru în Maiu sunt pomii din grădină. Unii au început să înflorească din luna trecută, dar numai în Maiu sunt cu toţii în floare; şi merii, şi perii, şi prunii, şi mai ales cireşii, toţi au avut flori frumoase. Pentru multele flori se şi numeşte luna lui Maiu, *florarul*. Tot felul de fluturi sboară acum prin grădini, pe câmp, pe lângă ape. Viţa de vie începe să acopere cu latele ei frunze aracii goi. Prin râuri se joacă peştii, prin văzduh ciripesc pasări, şi cerul e senin şi cald. In Maiu, primăvara e în toiul ei.

Să mergem în pădure, copii, să ne jucăm jocurile noastre şi să cântăm cântece din carte!

Să fim veseli şi să mulţumim lui Dumnezeu pentru darurile lui.

www.dacoromanica.ro

263. ALEXANDRU IOAN CUZA.

Alexandru Cuza s'a născut în Bârlad, dintr'o veche familie moldovenească. Copilăria şi-a petrecut-o la moşia părintelui său, Barboşi, din judeţul Fălciu. A învăţat întâiu în Iaşi, apoi şi-a urmat învăţătura la Paris, unde a voit să se facă medic. Când s'a întors în ţară, a intrat în oştire şi a ajuns repede colonel. In timpul din urmă fusese prefect la Galaţi, când se făcuse cunoscut în toată ţara.

Erà de statură potrivită, aveà părul blond-închis, iar înfăţişarea frumoasă şi bărbătească. Românii l-au ales domn în amândouă principatele, căci nimeni altul nu erà mai vrednic să domnească.

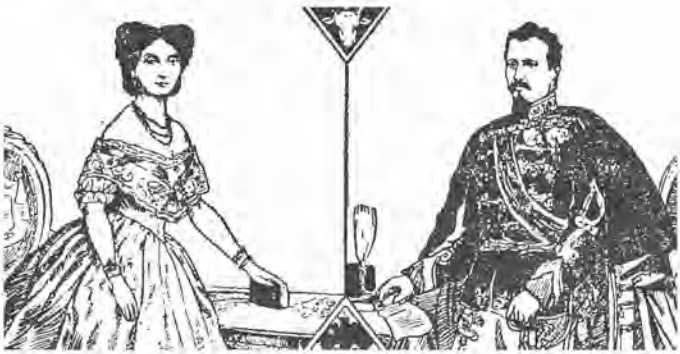

La început, el a cârmuit potrivit *Convenţiei din Paris,* având un guvern la Iaşi şi unul la Bucureşti, cu o adunare de deputaţi pentru Moldova şi cu alta pentru Muntenia. In anul 1861, el a plecat la Constantinopol, să se prezinte sultanului. Aici, el se purtă atât de frumos şi vorbì sultanului cu atâta înflăcărare, pentru unirea deplină a ţărilor, încât suveranul său îi împlinì dorinţa. In ziua de 24 Ianuarie, anul 1862, Cuza contopì amândouă adunările legiuitoare într'una, făcù un singur guvern şi mută capitala dela

www.dacoromanica.ro

Iaşi la Bucureşti, care ajunse astfel capitala ţării. Deacum începe ţara să se numească *România.*

Cuza a avut norocul să aibă un mare ministru: pe *Mihail Cogălniceanu.* Ajutat de dânsul, domnul s'a gândit la îmbunătăţirile cari trebuiau făcute noului stat.

Cea dintâiu faptă însemnată a fost *secularizarea averilor mănăstireşti.* Până la Cuza, mănăstirile aveau moşii întinse, căpătate din daniile boierilor şi a domnilor milostivi. Averea erà administrată de călugării greci, cari umpluseră mănăstirile şi cari trăiau îmbuibaţi cu toate bunătăţile. O parte din aceste venituri erau trimise la mănăstirile greceşti de prin părţile răsăritului, aşà că de averea noastră se folosiau străinii. De binele obştesc nu se îngrijià mai nimeni prin mănăstiri. Cuza, ajutat de marele său ministru, făcù o lege, prin care statul luà asupra lui toate averile mănăstireşti. Deatunci moşiile mănăstirilor deveniră ale statului.

Fapta cea mai de seamă a lui Cuza a fost împroprietărirea ţăranilor. Până la dânsul numai *moşnenii* şi *răzeşii* aveau pământ de veci. Ceilalţi ţărani, numiţi *clăcaşi,* trăiau pe moşiile boiereşti, din cari primiau câte o bucată de pământ pentru hrana lor şi a vitelor. In schimb, ei trebuiau să lucreze moşia făcând *clacă* şi să dea zeciuală din producte.

De multă vreme, Cuza se gândià la împroprietărirea ţăranilor. Adunarea deputaţilor însă se împotrivià, căci în adunare erau cei mai mulţi stăpâni de moşii şi nu voiau cu nici un chip să-şi împuţineze pământul. Atunci Cuza se sfătuì cu Cogălniceanu şi în ziua de 2 Maiu 1864, el împrăştiè adunarea deputaţilor şi făcù *legea rurală* de împroprietărire. Fiecare familie de clăcaşi primià o bucată de pământ, stăpânire veşnică, din moşia boierească, pe care statul o plătià

www.dacoromanica.ro

proprietarului după o socoteală anumită, iar ţăranul rămâneà să întoarcă statului costul, în timp de 30 ani.

Tot în domnia lui s'a făcut *legea şcolară,* prin care părinţii erau ţinuţi să-şi trimeată copiii la şcoală. S'au înfiinţat mai multe şcoli primare prin oraşe şi prin sate, s'au clădit gimnazii şi s'au întemeiat universităţile din Bucureşti şi din Iaşi.

In noaptea de 11 Fevruarie 1866, Cuza a părăsit domnia. Românii doriau să aibă un domn străin, dintr'o dinastie europeană. Aceasta erà singurul punct neîmplinit din dorinţele arătate prin divanurile ad-hoc. Cuza a plecat în străinătate. A trăit gândindu-se numai la ţara lui şi la poporul pe care-l iubise şi-l ajutase. A murit în 1873, în vârstă de 53 de ani. Trupul lui a fost adus în ţară şi înmormântat la moşia sa *Ruginoasa,* din judeţul Suceava, în mijlocul lacrămilor ţărăneşti.

Soţia sa, doamna Elena, a fost bună ca o sfântă.

Alexandru Cuza a domnit numai 7 ani, dar în acest timp scurt a făcut fapte atât de mari, încât a schimbat cu totul starea României. Pentru asta el este unul din cei mai mari domnitori ai noştri. Amintirea lui va rămâneà neştearsă în sufletul Românilor.

264. CUZA VODĂ ŞI SULTANUL.

După ce Cuza a fost ales domn, se hotărî să facă o vizită sultanului. Dela această vizită, el aşteptà mari foloase pentru ţara lui.

Deşi el domnià peste amândouă principatele, ţările erau tot despărţite. Atât Muntenia cât şi Moldova îşi aveau fiecare guvernul său şi adunări legiuitoare deosebite. Erau unite numai prin acelaş domnitor. Sultanul primise ca acest lucru să aibă loc numai cât va trăì Cuza. Dar domnitorul Cuza dorià să aibă

www.dacoromanica.ro

Lui Alexandru Cuza îi plăceà Iaşul mai mult; dar un singur guvern şi să-şi mute capitala la Bucureşti. Iaşul nu puteà fi capitala ţării. Erà prea aproape de Ruşi, cari puteau să-l ocupe cu armata în două ceasuri.

Cuza deci se pregătì de drum.

Inainte vreme, când domnitorul ţării mergeà la Constantinopol, nu se întorceà cu amintiri plăcute. Fiind considerat ca un funcţionar turcesc, domnul erà admis înaintea sultanului ca orice slujbaş. Trebuià să i se închine cu faţa la pământ şi să sărute papucul sultanului.

Cuza ştià lucrurile acestea, dar vremile se schimbaseră acum. El luă măsuri ca să fie primit ca orice cap încoronat. Ca locuinţă i se pregătì domnului român un palat, în care erau găzduiţi regii şi împăraţii, când treceau prin Ţarigrad.

Când a intrat domnitorul român în palatul său, tunurile începură să bubuie, şi Cuza trecù printre două rânduri de soldaţi, cari prezentară armele. Tot timpul cât a stat aici, a fost găzduit cu un lux împărătesc, cheltuindu-se sume mari de tot.

Când a fost să-l viziteze pe sultan, domnitorul pornì cu suita lui spre Seraiu. Cuza purtà uniforma de general de cavalerie, iar oamenii din suită, erau în costume de gală. După ce au trecut prin mai multe curţi şi grădini frumoase, au ajuns la scara palatului. Aici aşteptà marele vizir, care conduse pe domnitor. Străbătură mai multe galerii şi se opriră într'o sală mare. Sultanul erà de faţă şi înaintă spre domnitor cu pas lin şi cu zâmbetul pe buză. El erà îmbrăcat cu o mantà scurtă, de coloare neagră, cu gulerul cusut în diamante. Pe cap purtà fes, cu un canaf mândru. O mână o sprijinià pe sabie, al cărei mâner erà de asemenea bătut cu pietre scumpe. Cuza, cu capul descoperit, spuse în franţuzeşte, că vine înaintea sulta-

www.dacoromanica.ro

nului, ca să-i arate dragostea ţărilor române. Marele vizir stăteà între sultan şi domnitor. Deşi sultanul ştià franţuzeşte, regula curţii cereà ca vizirul să-i tălmăcească pe turceşte vorbele domnitorului; deaceea vizirul tălmăcì cuvânt de cuvânt, cele spuse de Cuza.

Sultanul întrebă pe domnitor:

— „Sunteţi mulţumit, Alteţă, de călătoria şi de ospitalitatea noastră?“

Cuza tuşì de două ori, ceeace făcù pe sultan să-i zică:

— „Am auzit că aţi fost bolnav înaintea plecării Voastre şi mi-a părut rău. Sper că aerul Bosforului va face bine Alteţei Voastre.“

Cuza răspunse:

— „Atât boala cât şi ostenelile călătoriei sunt uitate, cu primirea bună pe care am aflat-o la Constantinopol.“

Sultanul spuse că doreşte să mai vadă pe domnitor, la care cuvinte, Cuza salutând cu capul de două ori, părăsì pe suveran.

Abià ajunse acasă domnitorul şi sultanul trimise pe secretarul său să aducă lui Cuza *Cordonul cel Mare* şi o sabie bătută cu pietre scumpe. Secretarul închinându-se adânc, zise:

— „M. S. Imperială îşi face o vie plăcere şi Vă roagă a primì din parte-i aceste obiecte, ca o amintire plăcută pentru trecerea Inălţimii Voastre prin Constantinopol.“

Cuza şi-a ajuns scopul ducându-se la Constantinopol. El ştiù să apere aşà de bine punctul său de vedere, în ce privià unirea adevărată a ţărilor române, încât sultanul îi încuviinţă să facă un singur guvern şi o singură adunare legiuitoare.

Cuza întorcându-se contopì amândouă guvernele şi mută capitala. Deatunci Bucureştii sunt capitala României.

www.dacoromanica.ro

265. CULTURA ZARZAVATURILOR.

Cartofii, morcovii, pătlăgelele, varza, ceapa şi celelalte zarzavaturi se cultivă în grădină.

Grădina este un loc împrejmuit, care se află mai adesea pe lângă casa omului. Grădina se poate află şi pe câmp. Este bine ca locul de grădină să fie drept şi aşezat în faţa soarelui, spre miazăzi. Cel mai bun pământ pentru grădină e pământul gras.

Partea sau tarlaua de grădină, semănată cu legume sau zarzavaturi, se chiamă *legumărie*. Legumăria e împărţită în straturi.

Iată cum se cultivă legumele. De cu toamnă se sapă sau se ară bine pământul, se curăţă de rădăcinile buruienilor şi se gunoeşte. Primăvara se sapă a doua oară şi apoi se începe semănatul şi răsădìtul legumelor. Semânţa întrebuinţată la semănat trebuie să fie coaptă şi curată. După ce s'a mărunţit bine ţărâna din strat, se fac deacurmezişul şănţuleţe, în cari se pune sămânţa şi apoi se astupă. Când semănăm astfel, facem economie de sămânţă.

Fasolea, mazărea, lintea, bobul, năutul, bambele, dovleceii, pepenii, castraveţii şi cartofii se seamănă în *cuiburi*.

Unele legume nu se înmulţesc prin *seminţe*, ci prin *bulbi, rădăcini* sau *tubercule*. Astfel sunt ceapa, cartofii, usturoiul, hreanul şi altele.

Alte legume nu cresc bine, când le semănăm deadreptul în straturi. Ele trebuesc semănate întâiu în *răsadniţe* şi, după ce cresc puţin, le răsădim unde voim. Răsadniţa este un strat îngrăşat cu gunoiu şi acoperit cu pământ bun. Faţa răsadniţei e aplecată spre miazăzi, ca să o încălzească bine soarele.

Primăvara, prin Martie, se seamănă în răsadniţă mai cu seamă ardeiul, pătlăgelele, ţelina, ridichea, prazul, varza şi anghinarea. Acestea trebuesc udate bine în fiecare zi. In

www.dacoromanica.ro

timpul nopții, când e frig, răsadnițele se acoper cu rogojini sau cu geamuri; răsadnițele se plivesc.

Prin Aprilie, răsadul se scoate din răsadniță și se răsădește în straturi, se udă și de multe ori se acopere ca să se prindă mai repede. După ce s'au răsădit toate legumele, ele trebuesc udate bine, săpate și plivite. Unde sunt prea dese, se răresc.

Legumele se culeg unele vara, altele toamna.

Nu e bine să se semene mereu aceleași legume pe acelaș loc, căci pământul se secătuește și legumele nu mai cresc frumoase.

Oamenii, cari se ocupă cu cultivarea legumelor sau zarzavaturilor, se numesc zarzavagii.

Mult folos aduce o grădină de legume, când e bine îngrijită. Ea este o adevărată comoară la casa omului harnic.

---

266. MĂRTURISIREA CREDINȚEI.

Când cineva zice că-i creștin, trebuie să știe lămurit de ce își zice creștin. In afară de învățăturile din *sfintele evanghelii,* urmașii Mântuitorului, sfinții părinți ai bisericii creștine, s'au adunat în mai multe rânduri și au hotărît ce trebuie să mărturisească cine-

www.dacoromanica.ro

va, ca să dovedească în adevăr că-i creştin. Mărturisirea credinţei creştine are următoarele 12 articole:

1) Cred într'unul Dumnezeu, Tatăl atotţiitorul, făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi al celor nevăzute.

2) Şi într'unul Domn, Isus Hristos, fiul lui Dumnezeu, unul născut, carele din Tatăl s'a născut, mai înainte de toţi vecii; lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, iar nu făcut. Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin carele toate s'au făcut.

3) Carele, pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire, s'a pogorît din ceruri şi s'a întrupat dela Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria, şi s'a făcut om.

4) Şi s'a răstignit pentru noi în vremea lui Ponţiu Pilat, şi a pătimit şi s'a îngropat.

5) Şi a înviat a treia zi după scripturi.

6) Şi s'a suit la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui.

7) Şi iarăş va să vie cu mărire, să judece viii şi morţii, a căruia împărăţie nu va aveà sfârşit.

8) Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă făcătorul, carele din Tatăl purcede; cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul, este închinat şi mărit, carele a grăit prin proroci.

9) Într'una sfântă, sobornicească şi apostolească biserică.

10) Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor.

11) Aştept învierea morţilor.

12) Şi viaţa veacului ce va să vie.

Amin.

www.dacoromanica.ro

267. BABELE DESCÂNTĂTOARE.

Se întâmplă de multe ori prin sate, că mor oamenii otrăviţi de leacurile babelor descântătoare.

Mulţi săteni au mai multă încredere într'o babă ori într'un vraciu decât în doctori şi, cutoatecă văd păţania rea a altora, tot nu se învaţă minte. Ii auzi zicând: „dar ce să ştie doctorul!“ şi nu le dă prin cap. să zică mai bine: „dar ce să ştie o babă!“

O seamă de oameni nici nu vrea s'audă de doctori şi zac cu anii, bând câte şi mai câte buruieni fierte de cine ştie ce femeie despre care cred ei, că pricepe boalele. Şi umblă cu oblojele murdare, şi cu descântece, şi cu fumuri otrăvitoare, şi-şi chinuesc vieaţa aşà şi rămân neoameni, dacă nu cumva s'a îngrijit baba, să-i trimită cu zile pe altă lume! Eu zic cu zile, că, dacă se arată doctorului, poate să-l facă sănătos în vreme scurtă. Că de obiceiu cam aşà e, că omul la început n'are boală grea şi ar puteà să se vindece lesne, dar, cu vremea şi cu leacurile băbeşti, el îşi tot sporeşte răul, ori dă într'alte boale.

Alţi oameni se duc la doctor, dar numai după ce i-au dat babele gata. Când văd că toate doctoriile babelor sunt degeaba şi că boala sporeşte, se îndură şi ei să meargă la doctor. Dar atunci, nici doctorul nu poate să-i mai facă nimic, căci boala omului e prea învechită şi toate măruntaiele stricate. Şi apoi, dacă vede că nicí doctorul nu-l poate vindecà, începe să spună că nici doctorii nu ştiu nimic. Ba doctorii ştiu, dar bolnavul trebuie să meargă la ei dela început, nu după ce n'au mai lăsat babele nimic sănătos în el. Poate să fie un cismar oricât de meşter, dacă îi duci ghetele, după ce le-ai făcut de tot ferfeniţă, nu le mai poate face ghete la loc. Tot aşà, bolnavului omorît gata de leacuri băbeşti, nici doctorul nu-i mai poate da vieaţă.

www.dacoromanica.ro

Câți oameni se prăpădesc așà! Descântecele sunt vorbe degeaba, iar doctoriile bâbești sunt numai sporire de boală. Omul cu minte merge la doctor, nu umblă pe la babe cari învârtesc ulcele și șoptesc cu gura descântece. Numai doctorul, care a învățat meșteșugul său la școlile cele mari, numai el poate să știe care e boala omului. Babele de unde să știe? Ele dau cu bobii, ca să le spuie bobii ce boală are bietul creștin. Și apoi bobii ghicesc așà de bine, că arată bunăoară boală de ficat, când omul are boală de inimă. Cu babele e o înșelătorie grozavă, ca să scoată bani dela bolnav, și asta o spun și ele în descântec, că zic așà: „leacul fie ori nu fie, plata babei să se știe.“

---

268. NOAPTE DE VARĂ.

Zările de farmec pline
Strălucesc în luminiș,
Sboară mierlele 'n stufiș
Și, din codrii, noaptea vine
Pe furiș.

Care, cu poveri de muncă,
Vin încet și scârțâind;
Turmele s'aud mugind
Și flăcăii vin pe luncă,
Hăulind.

Cu cofițe, pe'ndelete,
Vin neveste dela râu
Și, cu poala prinsă'n brâu,
Vin cântând, în stoluri, fete,
Dela grâu.

Dela gârlă, 'n pâlcuri dese,
Sgomotoși copiii vin;
Satul e de vuet plin;
Fumul alb alene iese
Din cămin.

www.dacoromanica.ro

Dar din ce în ce s'alină
Toate sgomotele'n sat;
Muncitorii s'au culcat,
Liniștea-i acum deplină:
S'a'nnoptat.

Focul e'nvelit pe vatră,
Iar opaițele-au murit,
Și prin satul adormit,
Doar vreun câne în somn mai latră
Răgușit.

Iat-o plină, despre munte
Iese luna din brădet
Și se'nalță 'ncet, încet,
Gânditoare ca o frunte
De poet

Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad;
Ritmic valurile cad,
Cum se sbate'n dulce ropot,
Apa'n vad.

Dintr'un timp și vântul tace,
Satul doarme ca'n mormânt.
Totu-i plin de Duhul Sfânt:
Liniște'n văzduh și pace
Pe pământ.

269. CARTOFII SAU PICIOCII.

Cartoful are o pieliță subțire și un miez făinos, alb-gălbuiu. Privind mai cu deamănuntul un cartof, vedem că are mai mulți muguri, ce se chiamă *ochi*. Primăvara, cartofii îngropați în pământ *încolțesc*, adică din ochii lor ies niște cotorele înfrunzite, cari se înalță din pământ și alcătuesc *planta de cartof*.

Dacă scoatem din pământ o tufă de cartofi înflorită, vedem că din cotoarele de sub pământ pleacă două soiuri de firișoare: unele, mai subțiri, sunt rădă-

www.dacoromanica.ro

cioare; altele, mai groscioare şi solzoase, au la capăt câte o umflătură (tuberculă).

Frunza de cartofi e crestată şi păroasă, iar floarea e albă-roşiatică sau albăstruie. Cotoarele şi frunzele de cartofi au în ele o otravă şi deaceea nu le prea strică animalele.

Din floare se face fructul cu seminţele. Fructul e o boabă otrăvicioasă, care nu e bună de mâncat.

Dela cartofi se mănâncă numai *tuberculele*. Cartofii se gătesc sau copţi, sau fierţi, sau prăjiţi. Ei sunt foarte gustoşi. Din cartofi se face *scrobeală* (crohmală) şi spirt. Din cartofi amestecaţi cu făină se face şi pâne.

* Cartofii se cultivă şi în grădină şi pe câmp. Lor le merge mai bine în pământul nisipos şi gras. Pământul, în care se pun cartofi, se ară de cu toamnă. Primăvara, pământul se ară din nou şi se fac cuiburi, în cari se pun sau cartofi întregi, sau bucăţi cu 2—3 ochi. Din aceşti ochi creşte planta, care la început îşi suge toată hrana numai din miezul de cartofi. După ce au crescut puţin, cartofii se prăşesc. Pe timpul înfloritului se prăşesc a doua oară şi se muşuroesc sau se cuibăresc.

După această lucrare ies din tulpină alte firişoare, cari poartă la capete tuberculele.

Cum se vede, tubercula e partea cea mai de seamă dela cartofi, care slujeşte la înmulţirea plantei.

Cartofii se culeg toamna şi se păstrează în pimniţe, la un loc uscat şi răcoros.

Cartofii sunt o plantă folositoare.

Astăzi se cultivă pretutindeni şi sunt la îndemâna tuturor; deaceea oamenii nu prea duc mare lipsă, în anii când nu se fac bucate sau cereale.

Pe la noi, cartofii se cultivă mai puţin decât în alte ţări.

---

www.dacoromanica.ro

270. MĂRTURISIREA CREDINȚEI.

(Explicarea art. 1, 2 și 3).

1) *Cred într'unul Dumnezeu, Tatăl atotțiitorul, făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și al celor nevăzute.*

In acest articol de credință, noi mărturisim că *credem într'un singur Dumnezeu.* Despre Dumnezeu noi credem că a făcut lumea, cu tot ce se află în ea. El adică este Tatăl cerului și al pământului, al lucrurilor văzute și al celor nevăzute din cer, al îngerilor păzitori, al heruvimilor și al serafimilor celor numai cu închipuire de trup.

2) Mai cred *„Și într'unul Domn Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, unul născut, carele din Tatăl s'a născut, mai înainte de toți vecii; lumină din lumină, Dumnezeu adevărat, din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut. Cel de o ființă cu Tatăl, prin carele toate s'au făcut".*

In acest articol mărturisim *credința în Dumnezeu Fiul,* adică în Domnul nostru Isus Hristos.

Tot acî arătăm credința că Dumnezeu Tatăl, ca și lumina unei lumânări, când e aprinsă din lumina altei lumânări, deopotrivă la ființă și putere. Dumnezeu Fiul, este născut înainte de facerea lumii, deci înainte de socotirea vremii.

3) *Carele pentru noi oamenii și pentru mântuirea noastră, s'a pogorît din cer și s'a întrupat din Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, și s'a făcut om.*

In acest articol, noi arătăm credința că Dumnezeu Fiul, prin puterea Duhului Sfânt, a luat trup omenesc. Tot în acest articol mai mărturisim că Fiul lui Dumnezeu s'a coborît din cer ca să învețe pe oameni și să le arăte cum să poată căpăta curățirea și ferirea de păcate.

---

271. CAROL I.

Dupa ce Alexandru Cuza s'a retras din domnie, Românii au hotărît să aducă la îndeplinire și ultima dorința arătată prin divanurile *ad-hoc* și rămasă neîmplinită, adică de a alege un domn străin dintr'o dinastie europeană. Ei au ales pe Principele Carol,

www.dacoromanica.ro

din vestita familie *Hohenzollern,* din care face parte şi împăratul Germaniei.

Domnitorul Carol s'a născut aproape de izvoarele Dunăreĭ, în castelul părintesc din *Sigmaringen,* din principatul Hohenzollern, în ziua de 7 Aprilie 1839.

După ce şi-a sfârşit învăţătura, a călătorit prin Europa şi Africa, pentru ca să vadă lume straina şi să-şi îmbogăţească cunoştinţele. Apoi, întorcându se în ţară, unchiul său, regele Prusiei, l-a numit locotenent în armata prusiană. Cu acest grad a luat

parte la mai multe lupte, unde s'a făcut cunoscut prin vitejia lui. Când l-au ales Românii Domnitor, erà în vârstă de 27 de ani.

Românii au trimis pe marele patriot *Ioan C. Brătianu,* ca în numele poporului, să-l roage să ne fie Domn. Când i s'a făcut cunoscut dorinţa Românilor, Principele Carol şi-a lăsat ţara şi familia şi a pornit spre România. In ziua de 8 Maiu ajunse cu bine

www.dacoromanica.ro

la T.-Severin, iar în ziua de 10 Maiu 1866, a intrat în Bucureşti, în strigătele de bucurie ale mulţimii.

Domnitorul Carol a depus jurământul în camera deputaţilor, că va fi credincios legilor ţării. Apoi a spus aceste cuvinte frumoase: „Punând piciorul pe acest pământ, am devenit Român. Incredeţi-vă în mine, precum şi eu mă încred în voi.“

După ce puterile Europei l-au recunoscut ca Domn, a început să cârmuească cu multă înţelepciune, îngrijind de ţară, întocmai cum îngrijeşte un părinte bun de familia lui. A luat măsuri ca să se facă drumuri de fier, cari nu erau de loc pe la noi, până atunci; a făcut şcoli, a reparat biserici, a regulat ca negoţul să se facă mai uşor cu ţările străine, pentru ca oamenii să trăească mai bine şi să se îmbogăţească; a îngrijit de agricultură, dar mai ales s'a ocupat de armată, care erà într'o stare foarte proastă.

După trei ani dela venirea lui s'a însurat cu principesa *Elisabeta de Wied,* iubita noastră Regină. După ce a murit Principesa Maria, singurul copil pe care l-au avut, Doamna Elisabeta şi-a dat toată dragostea poporului român. Este poetă şi scriitoare de frunte şi îşi iscăleşte lucrările cu numele de *Carmen Sylva.*

In curând se văzură roadele Domniei noi. Ţara mergeà bine, locuitorii erau mulţumiţi, iar România se făceà din zi în zi tot mai cunoscută.

---

272. TE-AM VĂZUT IN TIMPURI GRELE.

Te-am văzut în timpuri grele şi 'n furtuni îngrozitoare,
Dumnezeu cum te ursì
Călăuză păzitoare,
— Ancoră mântuitoare,
Tu Românilor a fi.

www.dacoromanica.ro

Te-am văzut şi auzit-am vitejeasca ta strigare:
«Sau murim, sau biruim!
«Ţara vrea neatârnare,
«Astăzi liberi vrem să fim!»

Te-am văzut în faţa morţii, sus, deasupra pe 'ntărire,
Ca pe tronul tău şezând,
Şi cu 'ntinsa ta gândire
Şi puternica-ţi privire,
Viitorul măsurând!

Te-am văzut din al tău suflet ţării dând însufleţire,
Şi cu umbra-ţi înnegrind
Musulmana strălucire;
Iar în timpii de 'njosire,
Spada ta hotar puind!

Te-am văzut ştergând cu mâna-ţi osmanliul vechiu renume
Urmărind un' falnic ţel;
Cum, în foc de salvă, 'n lume
Făuritu-ţi-ai un nume
Şi-o coroană de oţel!

Te-am văzut întâiu în pilde şi 'n a legii apărare,
Mare în sfat şi 'n bătălii!
Şi-a Românului urare,
Este: «Tu, Carol-cel-Mare,
«Fii Românilor să fii!»

273. REGELE NOSTRU.

Regele nostru e bătrân acum, copii! E de vârsta bunicilor voştri. Când a venit în ţară şi s'a urcat pe tron era tânăr; dar deatunci sunt mulţi ani şi l-au îmbătrânit aici, în mijlocul nostru şi anii şi gândurile multe. El a văzut pe părinţii voştri de

 www.dacoromanica.ro

copii mici, crescând mari ca şi voi, i-a văzut apoi tineri în oaste şi, când într'o primăvară au început să cânte tunurile la Dunăre, El i-a văzut pe sub zidurile cetăţilor turceşti, alergând prin foc şi sânge, ca să-şi facă ţara liberă. El a fost cu ei, a răbdat alături de ei trudele şi lipsurile şi toate acele nesfârşite amaruri ce le-aduce războiul.

Şi au trecut deatunci mulţi ani, şi El vede acum crescând al treilea rând de oameni, pe voi, dragii Lui şi ai ţării; vă vede crescând voinici şi mândri şi ni-L va ţineà Dumnezeu, să vă vadă într'o zi flăcăi de oaste, defilând mândri pe dinaintea Lui; voi, cu ochi scânteietori de bucurie, şi El, cu ochii plini de lacrimi de dragul vostru. Salutaţi-L din tot adâncul inimii smerite, că El e puterea şi gloria noastră. El e Regele nostru!

Noi am avut puţini domni, cari, luând de tineri tronul ţării, să fi îmbătrânit pe tron.

Singur Ştefan cel Mare a luat scaunul ţării aproape de copil şi a murit pe scaun, moş cu pletele cărunte, stăpânind ţara 47 de ani. Şi acum, după sute de ani, s'a îndurat Dumnezeu de a ales pe Regele Carol, să-L îmbătrânească stăpânind fericit o ţară şi mai mare, şi mai aşezată, şi mai plină de mărire decât a lui Ştefan din Moldova.

A venit tânărul prinţ Carol într'o ţară neaşezată şi cu lăcomie dorită de vecinii hrăpăreţi, şi a îndrăznit să se urce pe un tron nestatornic. Prin înţelepciunea Lui, El a ştiut să cârmuească lucrurile, să se strecoare printre primejdii şi, dintr'o ţară pe care pe nedrept Turcii o socotiau ca o moşie a sultanului, a făcut o ţară liberă şi un regat. Şi-a întărit tronul, ca să nu se mai clatine de spaima fiecărui paşă de peste Dunăre şi a fiecărui general de peste Prut, ori de peste Carpaţi, şi-a întemeiat dinastia română a Ho-

www.dacoromanica.ro

henzollern-ilor. Astfel a întemeiat El statul nostru, regatul României.

Apoi, înţelept şi harnic, El a băgat de seamă cari sunt nevoile poporului nostru, şi a muncit să-l îndrepteze. Şi noi, cunoscându-I gândurile, L-am ascultat şi cu drag I-am dat ajutorul. Sub domnia Lui ne-am ridicat şcoli pentru lumină şi spitale pentru cei săraci, drumuri de fier prin toată ţara, şosele şi poduri, vapoare peste mări, şi tuturor aşezămintelor ţării li s'au dat statornicie şi putere.

El a creat mândra oaste, care, încă dela începuturile ei, atât duh războinic a avut, încât Domnul n'a pregetat s'o ducă în războiu şi, să smulgă prin vitejia ei neatârnarea ţării. Respect deapururi oştirii române, căci ea e paza ţării, şi Regele Carol paza oştirii, şi deacum Românii nu vor plecà înaintea nimănui pe lume fruntea, câtă vreme vor aveà un rege şi o oaste!

E bătrân acum şi de gânduri multe. Veţi pricepe şi voi odată, dragi copii, câte greutăţi are vieaţa unui om, dar a unui rege, care gândeşte pentru toţi, chibzueşte pentru toţi, şi cârmueşte milioane de suflete, cari toate la rege caută ajutor, la el mângâiere, la el dreptate! Nefericirile ei, durerile ţării şi ale neamului, el le simte întâiu pentru toţi. In el trăeşte tot poporul său, pe care îl cârmueşte şi pentru care răspunde în faţa lui Dumnezeu şi a istoriei. Şi toate milioanele de supuşi, cu toate ale lor nevoi şi năzuinţe, lui sunt încredinţaţi de patrie ca unui părinte şi el trebuie să dea seama de sufletul fiecăruia. Şi noi nu-l putem răsplătì decât numai cu iubirea noastră, cu nemărginita iubire.

www.dacoromanica.ro

274. CONSTITUȚIA.

Țara noastră este o monarhie constituțională, fiindcă se cârmuește după o lege numită *Constituție*. In această lege, se arată drepturile și datoriile tuturor Românilor și cu toții suntem datori să ne supunem ei.

Insuși M. S. Regele a jurat să o păzească și deaceea el este un *monarh constituțional*.

Toate celelalte legi trebuesc făcute potrivit cu cele cuprinse în Constituție; deaceea i se mai zice și *mama legilor*.

Această lege atât de însemnată nu se poate schimbà decât numai cu mare greutate.

Multe forme trebuesc împlinite, când se găsește cu cale să se facă în ea vreo schimbare. Greutatea la schimbarea ei este în binele țării; căci schimbările prea dese i-ar aduce încurcături în cârmuire.

Să binecuvântăm pe conducătorii cari ne-au dat Constituția, prin care se statornicesc drepturile și datoriile noastre ale tuturora.

---

275. FASOLEA.

Cea mai hrănitoare legumă e fasolea. Dacă smulgem din grădină un fir de fasole, observăm o rădăcină firoasă, un cotor subțire, ce se învârtește în jurul aracilor ori a cocenilor de porumb și câte 3 frunze în formă de inimă, prinse de o codiță. Florile albe sau roșii par ca niște fluturași.

Din floricele ies păstăile verzi, ce conțin boabele.

Păstăile verzi, ori boabele uscate, se mănâncă și formează o hrană gustoasă și hrănitoare.

In unele grădini se vede și *fasolea oloagă* sau *pitică;* ea n'are nevoie de araci.

www.dacoromanica.ro

Fasolea se cultivă şi în grădină şi în ţarină şi merge mai bine în pământ îngrăşat.

Pământul se ară de cu toamnă, iar primăvara, dacă se poate, se ară a doua oară. Se fac cuiburi la o depărtare cam de jumătate de metru şi se pun câte 4-5 boabe în fiecare cuib.

In ţarină, fasolea oloagă se pune prin porumb.

Din boabe iese planta şi când a crescut de o palmă se mușuroeşte şi i se pun araci. Ca să crească bine se mușuroeşte mai târziu a doua oară. Pe vreme de secetă trebuie udată bine.

Către toamnă păstăile se coc şi atunci se culeg sau se smulg împreună cu vrejii.

Fasolea boabe se păstrează în saci, la loc uscat.

Conservarea fasolei verzi. Se alege fasole tânără şi se pune într'un vas; apoi se toarnă saramură şi pe deasupra se aşează scândurele peste cari se pune o piatră.

Când voim să preparăm iarna, ţinem fasolea în apă timp de 24 ore, ca să iasă sarea.

Se mai păstrează opărind păstăile şi uscându-le la soare. La fabricile de conserve, păstăile se păstrează în cutii de jumătate şi de un chilogram.

---

276. MĂRTURISIREA CREDINŢEI.

(Explicarea art. 4. 5. 6. 7. şi 8).

4. *Şi s'a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont şi a pătimit şi s'a îngropat.*

In acest articol noi mărturisim că Dumnezeu Fiul a fost răstignit pe vremea, când cârmuia Iudea, Pilat din Pont. A simţit durerea răstignirii, a murit şi s'a îngropat ca orice om, deşi erà Dumnezeu Fiul.

5. *Şi a înviat a treia zi, după scripturi.*

In acest articol mărturisim că Dumnezeu Fiul, a treia zi

www.dacoromanica.ro

dela îngropare, a înviat din morţi, ca un Atotputernic, după cum ne spune Sfânta Scriptură.

6. *Şi s'a suit la ceruri şi stă de-a dreapta Tatălui.*

Aci mărturisim credinţa că Dumnezeu Fiul, după înviere, s'a 'nălţat la cer şi şeade în dreapta Tatălui.

7. *Şi iarăş va venì cu mărire, să judece viii şi morţii, a căruia împărăţie nu va aveà sfârşit.*

Acì mărturisim credinţa în o vieaţă viitoare, după moarte In vieaţa viitoare, Dumnezeu Fiul va judecà pe vii şi pe morţi şi va răsplătì fiecăruia după faptele sale pământeşti. Vieaţa viitoare va fi veşnică.

8. Mai cred *„Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de vieaţă făcătorul, carele dela Tatăl purcede ; cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi mărit; carele a grăit prin proroci.*

In acest articol noi mărturisim credinţa şi în Duhul Sfânt, cel deopotrivă cu Tatăl şi cu Fiul. Duhul Sfânt porneşte tot dela Dumnezeu Tatăl.

Sfântul Duh a pus în gândul prorocilor vestirile lor. Acest articol încheie credinţa în Dumnezeu. El arată că Dumnezeu este în trei feţe: Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul, Dumnezeu Duhul Sfânt. Aceste trei feţe formează *treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită.*

---

277. DATORIA DE A FI SOLDAT.

— „Ce te face, vecine, să fii aşà de posomorît pe zĭua de azi?“

— „Ia, necazurile! Pe fiul meu o să-l ia acum în armată.“

— „Ce să faci! Asta e datoria de cetăţean.“

— „Datorie... datorie... s'o facă alţii, nu zic; dar eu nădăjduesc să-mi scap băiatul.“

— „Şi cine să apere ţara?“

www.dacoromanica.ro

— „Iacă vorbă! Tocmai pe băiatul meu l-a găsit? Sunt ei destui!“

— „Dacă or zice toţi aşà, atunci...“

— „De!... Adevărat este că dacă or zice toţi... Dar omul caută să-şi facă treaba, cum îi vine la socoteală.“

— „Dar la socoteala ţării nu te gândeşti?“

— „Auzi vorbă! Par'că ţara se gândeşte la mine..“

— „Dar cine este ţara, vecine Niţă?“

— „Cine? Iacă, na! Cine să fie? Guvernul...“

— „Vezi că nu este aşà. Ţara o formăm noi cu toţii.“

— „Bine, aşà o fi; dar dacă sunt eu ţara, de ce n'am voie să fac ce vreau?“

— „Pentrucă şi cel de dincolo ar face tot ce vrea şi, în loc să fie înţelegere între noi, ar fi numai gâlceavă.“

— „De, asta cam aşà e...“

— „Ca să meargă ţara bine, trebuie ca fiecare om să cugete că lucrează pentru sine, căci dacă o fi statul, ţara, în belşug, şi nouă o să ne meargă bine.“

— „Ce? Imi dă mie statul parale?“

— „Iţi dă!“

— „Hei! Bată-te norocul!... Mai auzii una! Adicătelea, dacă or fi parale multe în visterie, o să mă cheme pe mine şi o să-mi zică: „Na şi ţie, Niţă, că avem bani berechet!“

— „Nu aşà, vecine...“

— „Dar cum?“

— „Dacă statul are bani, nu-ţi pune biruri şi dacă nu-ţi ia, însemnează că-ţi dă. Ia vezi acum, când statul are nevoie, n'auzi pe toată ziua de biruri şi de câte altele?“

— „Asta aşà este, zău...“

— „Vezi dar, că dacă statul e în nevoie, îţi ia mai mult. Dacă îi merge bine statului, le merge bine

www.dacoromanica.ro

tuturor. Prin urmare şi d-ta ai interes, ca statul să meargă bine."

— „De, cam aşà..."

— „Apoi nu e tot aşà cu miliţia? De ce facem serviciul militar?"

— „Ştiu şi eu?"

— „Pentrucă e nevoie ca ţara noastră să fie gata să se apere, când ar fi atacată. Ţi-ar plăceà să te pomeneşti acum, când stăm coleà de vorbă liniştiţi, că vin nişte soldaţi Turci, ori Bulgari, ori Muscali, ori mai ştiu eu ce?... şi să te ia la bătaie, să-ţi ia din casă ce-or găsì, ori să te omoare?"

— „Ce tot spui braşoave? Cum au să ajungă până în Bucureşti?"

— „Bine, pe drum."

— „Pe drum, pe drum... dar soldaţii dela graniţă au să-i lase?"

— „A, te-am prins! Vezi, nu poţi să-ţi închipueşti o ţară nepăzită la graniţă..."

— „Fireşte!"

— „Ei! Cine s'o păzească?"

— „Soldaţii."

— „Dar soldaţii cine sunt? Nu suntem noi, nu sunt copiii noştri?"

— „Ba, cam aşà."

— „Vezi dar, că avem noi singuri interes, să fie ţara apărată. Fiecare om se simte mai sigur în casa lui, când ştie că ţara are armată. Ai auzit d-ta de vremurile mai vechi, când n'aveam oştire, cum veniau Turcii şi Muscalii mereu şi vai de bieţii creştini! Deabià aveau vreme să fugă cu ce puteau apucà.

— „Da, mi-a spus bunică-mea, Dumnezeu s'o ierte! Cicà aşà erà pe vremea ei. Ziceà că odată a fugit cu părinţii ei pe la Braşov; altădată au stat în pivniţă o săptămână şi le erà frică să iasă deacolo, şi la

www.dacoromanica.ro

urmă ișprăvise mâncarea și erà să moară de foame."

— „Ei, vezi, vecine, cum erà pe vremea când n'aveam oștire?"

— „Așà e. Ai dreptate!"

— „Trebuie dar să mergem cu toții la oștire, să ne trimitem bucuros copiii, căci... la urma urmei, apărând țara, ne apărăm pe noi înșine."

— „Deacum am înțeles că și fiul meu trebuie să meargă să-și facă serviciul militar."

---

278. RĂSBOIUL INDEPENDENȚEI.

Domnitorul Carol a cârmuit în liniște 10 ani, în care timp țara a făcut multe progrese. Dar Domnitorul aveà o durere: Românii plătiau tribut Turcilor. Când a primit să ne fie Domn, el și-a pus în minte chiar deatunci să facă țara liberă. In al unsprezecilea an al Domniei se ivì timpul potrivit.

In anul 1877 izbucnește un nou răsboiu între Ruși și Turci. Rușii așteptau de mult să se lupte cu Turcii, căci aveau de răsbunat pierderile din Crimeia. Deaceea Rușii îndemnară popoarele din peninsula Balcanică să se scoale cu putere împotriva Turcilor. Dar bașibuzucii turci înnăbușiră răscoalele în sânge, omorînd mulțime mare de creștini, pentru care Rușii declarară răsboiu Turcilor.

Rușii se pregătiau să treacă cu armatele lor Prutul. Atunci sultanul dădù ordin Domnitorului nostru, ca să oprească cu armata română trecerea Rușilor. Domnitorul nu dete nici o ascultare, ci strânse pe cei mai de frunte bărbați ai țării, și se sfătuì cu dânșii. Toți fură de părere ca să încheie cu Rușii o *convenție,* prin care să le dăm voie ca să treacă prin țara noastră, dar cu condiția să nu suferim ceva din partea lor.

www.dacoromanica.ro

Turcii, când au auzit de învoeala Românilor cu Ruşii, i-au socotit şi pe dânşii ca duşmani şi au dat ordin armatei lor din Vidin să tragă cu tunul asupra Calafatului. Românii răspunseră şi ei tot cu tunul. Apoi în ziua de 9 Maiu, adunările legiuitoare declarară că România este neatârnată de Turci, iar a doua zi, *10 Maiu 1877, neatârnarea a fost sărbătorită într'un chip măreţ* de către toţi locuitorii ţării.

Românii cerură să ia şi ei parte la războiu alăturea de Ruşi. Dar împăratul rusesc nu primì, zicând că n'are nevoie de noi.

Ruşii trecură în Bulgaria, luară Nicopolul şi înaintară spre miazăzi, până au ajuns la *Plevna*. Aici fură opriţi de *Osman paşa,* comandantul oştirii turceşti, care se întărise straşnic în Plevna. Se folosise de dealurile cari înconjurau orăşelul, făcând din ele reduté puternice de apărare. Ruşii dădură două asalturi, dar fură respinşi cu pierderi mari, şi urmăriţi cu înverşunare, aşà încât puţin a lipsit ca să nu fie aruncaţi în Dunăre. Impăratul rusesc a părăsit câmpul de luptă şi a căutat scăpare pe pământul nostru, adăpostindu-se în Zimnicea.

Atunci Marele Duce Niculae, comandantul armatei ruseşti, a trimis Domnitorului nostru, cu învoirea împăratului, următoarea depeşă: *„Treci Dunărea cu*

www.dacoromanica.ro

orice condiţii voeşti. Turcii ne prăpădesc. Cauza creştinilor este în primejdie."

Românii răspunseră cu nobleţă la acest strigat desperat. N'au pus Ruşilor nici o condiţie. Domnitorul a trecut cu oastea lui Dunărea, pe la Corabia, în ziua de 20 August, pe un pod de vase, făcut de soldaţi. Impăratul Rusiei l-a numit pe Domnitorul nostru comandant general al armatelor cari trebuiau să atace Plevna. Domnitorul văzù îndată că Plevna nu poate fi luată prin asalt, ci numai prin foame. Dar Ruşii ţineau numaidecât ca cetatea să fie cucerită în ziua Sfântului Alexandru, patronul împăratului. Deaceea se hotărî ca asaltul general să fie dat în ziua de 30 August. Mii de ostaşi români şi sute de ofiţeri au pierit atunci, fără să poată luà Plevna. Au pus mâna însă pe reduta Griviţa, unde s'a înfipt tricolorul românesc. Vitejia Românilor a fost cunoscută în toată lumea. S'a hotărît atunci ca deaici înainte să se urmeze numai după sfatul Domnitorului. S'a înconjurat Plevna cu armata, aşà că nimeni să nu poată intrà nici ieşì dintr'însa. După trei luni, Osman paşa, sfârşindu-şi hrana şi muniţiile, încercă în ziua de 26 Noemvrie 1877, să-şi deschidă un drum printre rândurile duşmanilor. Chiar dela începutul luptei a fost biruit şi rănit la un picior, şi atunci el îşi trimise sabia Domnitorului Carol.

Românii, în frunte cu Domnitorul Carol, au intrat în Plevna în sunetul muzicilor. Apoi ei s'au întors în ţară, unde învingătorii şi marele lor Căpitan au fost primiţi cu flori, în strigătele de bucurie ale poporului.

Ruşii luându-şi grija Plevnei, au ajuns până aproape de Constantinopol, unde au încheiat pace cu Turcii.

Ruşii puneau Turcilor condiţii prea grele, aşà că Turcii erau aproape pierduţi, lucru pe care nu l-au pri-

www.dacoromanica.ro

mit puterile Europei. Ele se adunară într'un Congres la Berlin. Aici România fu declarată neatârnată de Turci, dar Rușii, uitând ajutorul dat de Români, cerură și căpătară cele 3 județe din Basarabia, pe cari ni le dăduse nouă Congresul din Paris. In schimbul lor se dădù României *Dobrogea*, cu gurile Dunărei și insula Șerpilor.

---

279. DOROBANȚUL.

Strecurați prin plumbi și săbii, dorobanții drum deschid,
Inimoși s'asvârl prin șanțuri și deavalma sar pe zid.

Și erà prin șanț perire și văzduhul tremurà;
Iar dincolo prin redută, moartea cea de veci erà.

Tropot de picioare multe, fum și aburi ca 'ntr'un iad,
Vuet cum îl fac prin baltă, cei ce-alunecă și cad.

Dar roiau mereu flăcăii, răsăriți ca din pământ,
Valuri ce 'nnecau reduta, scufundându-se 'n mormânt.

www.dacoromanica.ro

Unul singur, în voirea de viteji, un dorobanţ,
Zăbovià trudit pe scară, răsărit şi el din şanţ.

Apucase strâns c'o mână parapetul, ca 'n asalt,
Dar erà prea slab pe semne, zidul lunecos şi 'nalt.

Cei sosiţi cu scări, în juru-i, îşi făceau în grabă rost,
Şi treceau, urmându-i alţii; iar el tot pe unde a fost.

Iat'un căpitan, din urmă, aducând în foc pe-ai lui,
Dă de el: «Cu sârg, băiete! Ce 'ntârzii de nu te sui?»

El abià-şi întoarce capul: «N'am putere, să mă urc.
Mă trudesc cu stânga numai! Bată-l Dumnezeu de Turc!»

— «Ţii în sân, se vede, dreapta! Pune dreapta! N'o ţineà»
— «Cum n'aş pune-o, ci-i sub scară! Uite-o jos şi calci pe ea.»

Şi-ajutându-i căpitanul, el se urcă încet, încet,
Dă un chiot şi se înalţă răsărind pe parapet.

Vede jos încăerarea luptătorilor voinici:
Un amestec orb ca 'n cuibul răscolitelor furnici.

El înalţă 'n vânt chipiul, strig'un nume drag şi sfânt,
Şi-apoi sare depe ziduri, în redută şi 'n mormânt.

Ea erà pământ al nostru, smuls din sufletul turcesc,
Şi voià şi el să moară pe pământul românesc.

280. MAMA RĂNIŢILOR.

Pe vremea când mii de Români zăceau prin spitale de izbitura glonţului turcesc, erà o femeie din neam de regi, cu inima de înger şi cu sufletul întreg, pornită spre mângâierea celor cu griji şi spre alinarea celor cu dureri. Răniţii o numiau *mama lor.* Că ea cu multă milă de mamă îngrijià de răniţi şi vrednică erà de numele acesta, de cel mai frumos dintre câte le mai aveà.

Erà *Principesa Elisabeta, Doamna Ţării.*

www.dacoromanica.ro

Precum a stat Domnul Carol în fruntea bărbaților războinici și a cutremurat din temelie țările turcești, așà Doamna Elisabeta a stat în fruntea femeilor neamului nostru, cu grijă de mamă înduioșată, ștergând lacrămile și alinând durerile mulțimii. Spitalul înființat de Doamna, lângă Cotroceni, a fost de poveste. Cei cari au avut norocul să fie în spitalul acesta, dacă mai trăesc, își vor aduce aminte de ele în toate zilele vieții lor Doamna stăteà cât erà ziua printre răniți; iar cu ea alături, multe doamne din București, cari îngrijiau de dânșii; și când erà vreunul greu bolnav și se luptà cu moartea, însăș Doamna veghià nopțile, pe rând, cu doamnele celelalte, la capul bolnavului.

Doamna aduceà singură doctorii răniților și le turnà în linguriță, le potrivià lămâia și romul în ceaiu, îi îndemnà să mănânce, când nu voiau; iar când sosiau scrisori de-acasă, ea se așezà pe scaun, în fața câte unui bolnav, și-i cetià scrisoarea. Iar dacă voià rănitul, să răspundă la scrisoare, Doamna aduceà o mescioară lângă pat, luà hârtie și condeiu și scrià mamelor și taților: rănitul îi spuneà din gură, ce aveà de spus cui scrià; iar Doamna așterneà pe hârtie vorbele flăcăului. Și sta Doamna cu condeiul gata, până ce se gândià rănitul ce să mai zică în scrisoare, și el însuș spuneà și ea scrià iarăș. Și când el nu se pricepeà cum să zică mai bine, îl învățà Doamna, și așà se sfătuiau amândoi cum să scrie.

www.dacoromanica.ro

281. DEVOTAMENTUL ŞI CURAJUL UNUI SOLDAT.

Erà după luptă. Soldaţii, tăcuţi şi obosiţi, abià se ţineau pe picioare.

O tăcere greoaie îi coprinse pe toţi, iar căpitanul descurajat privià această înfrângere grozavă.

Un soldat, ordonanţă a unui locotenent, nespus de îndurerat, căutà spre toţi ofiţerii, sperând să găsească printre ei şi pe locotenentul său.

A întrebat pe unul, a întrebat pe altul, dar nimeni nu i-a răspuns. Unii nu ştiau nimic; iar alţii ştiau bine că locotenentul e mort; dar n'aveau inimă să-i spuie o veste aşà de tristă, căci toţi îl cunoşteau cât de mult ţineà sărmanul flăcău la locotenent.

Dar în urmă, nişte soldaţi i-au spus că l-au văzut cazând la cele dintâi gloanţe, fiind în posturile înaintate. Poate că n'a murit, poate că e la ambulanţă, poate ca e şi mort. Dumnezeu ştie!...

In tabăra noastră erau aprinse focurile. Erà noapte şi o ceaţă deasă acoperià văile. A trecut vreun ceas de când se înnoptase, când în cortul meu se ivì deodată ordonanţa.

— „Am căutat," zise el, „în toate ambulanţele şi n'am găsit pe locotenentul meu. Te rog dă-mi un revolver."

www.dacoromanica.ro

Eu sării din pat, la el.

— „Ce vrei, nenorocitule, să faci cu revolverul?“ întrebai eu, fiindcă îmi dete prin gând, că vrea să se omoare.

— „Vreau să plec pe câmpul de luptă, să-mi caut locotenentul.“

— „Să-l cauţi? Eşti nebun? Câmpul, unde ne-am luptat, e acum tabăra Turcilor şi locotenentul tău e acum în mânele lor. E cu neputinţă să pătrunzi în tabăra duşmană.“

— „Acum, ce o fi o fi! Eu trebuie să plec. Bun e Dumnezeu. Am să pătrund.“

Ii dădui revolverul.

— „Până în iad am să pătrund cu el! Până în iad!“

El a plecat. La început ne venia să râdem de îndărătnicia acestui om. Am rămas apoi miraţi de devotamentul lui şi, fiindcă eram obosiţi de tot, am adormit curând, fără să ne mai gândim la el.

Ordonanţa, în vremea asta, ajunsese la posturile înaintate ale noastre şi cerù voie sa treacă spre a-şi căutà stăpânul. Un soldat îl făcù atent că prin întuneric îi va fi cu greu să recunoască pe locotenent într'atâţia morţi. El însă nu s'a speriat:

— „Am cu mine zece cutii de chibrituri şi gândesc că-mi vor ajunge.“

Soldaţii i-au spus locul unde a căzut locotenentul.

De trei ceasuri acum, ordonanţa umblă printre

www.dacoromanica.ro

morți, prin sânge și noroiu, și cerceteaza la lumina chibritului fețele lor. Adeseori, într'acel umblet obositor, el cadeà cu fața în noroiu și abià se mai ridicà obosit. In sfârșit, când se pomenì lânga un deluşor, văzù nişte lumini. Erau focurile posturilor dușmane. El atunci, băgându-și chibriturile în sân, se întinse la pamânt și își urmă târîș drumul. Acì fusese adevarata luptă; sute de morți acoperiau câmpiile și el, bietul, îi cercetà pe toți, pipaindu-i și tot sperând că-și va găsì stapânul înca în vieață. In sfârșit îl

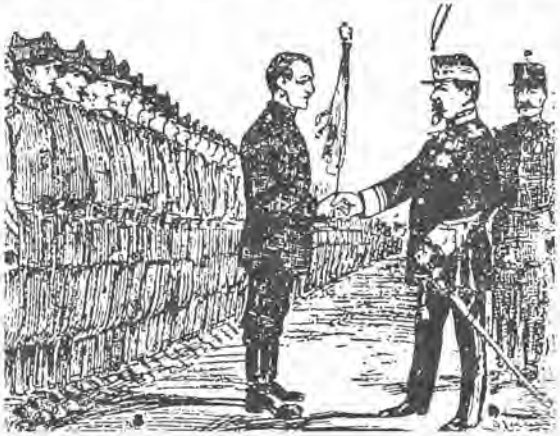

gasì între doi Turci morți. Nu erà mort, ci numai leșinat de durerile rănilor. Ca pe un fiu iubit, îl lua în brațe și plecă îndarat. Incet, încet, chibzuind fiecare pas, îl duse departe.

Spre ziuă, sentinela din posturile înaintate, văzù ceva nelămurit, care înaintà spre tabăra noastră. Voì să tragă cu pușca, dar auzì vocea stinsà a ordonanței:

„Sunt eu, nu trageți, prietenul vostru și aduc pe locotenentul meu."

Abià ajunse între soldați și căzù leșinat; numai puteà de oboseală. După ce-și venì în fire, povestì

www.dacoromanica.ro

cum a reuşit să scape pe locotenent, legându-şi-l pe spinare cu o cureà şi cu un prosop ce aveà, şi astfel l-a mântuit, cu toate că de vreo câteva ori sentinelele turceşti au tras după el cu puşca. In cea dintâiu zi de repaus, generalul, cu toţi ofiţerii adună tot regimentul şi chemând pe ordonanţă, îi zise:

— „Să trăeşti, viteazule flăcău!“ şi-i strânse mâna. „Ne-ai dat dovadă de curaj şi de devotament înaintea patriei şi a lui Dumnezeu. Nu numai că nu ţi-a fost frică de gloanţele duşmane, dar ai pătruns chiar în tabăra inamicului! Iată, în faţa regimentului întreg, te laud, îţi strâng ca unui erou mâna şi te decorez cu „Virtutea Militară.“ Generalul puse decoraţia pe pieptul bravului soldat. Şi până departe, departe, răsunà strigătul flăcăilor întregului regiment: „Să trăească!“

282. LIBERTATEA.

— Bună ziua, vecine! Ce ai de te arăţi aşà de supărat?

— Ce să am? Buclucuri, procese... naiba să le ia! Auzi colo, să mă dea în judecată pentru un fleac!

— Dar ce s'a întâmplat?

— Ascultă, d-le, zilele trecute, un comisar trece pe aici şi vede în curte grămada asta de gunoiu. Nu, că s'o ridic! Păi, zic, lasă, oiu ridica-o eu. — Când? — Când mi-o veni la socoteală.—Am să te dau în judecată!—Poftim, dă-mă!

— Şi te-a dat în judecată?

— Firește. Uite citaţia! Iţi place, domnule? De! apoi n'am dreptate să mă supăr? Ce are el, guleratul, cu ograda mea? Nu sunt èu slobod, să fac ce vreau? Auzi! Cică e libertate! Libertate? Ce libertate e asta, domnule?

— Nu te supără, vecine, că n'ai dreptate!

www.dacoromanica.ro

— N'am dreptate! Poftim și dumniata acum! Cum? Avem libertate, ori n'avem?

— Avem.

— Atunci ce e libertatea? Nu pot eu să fac ce vreau în casa mea, în curtea mea?

— Nu poți.

— Da' nu e libertate?

— Ba este.

— Dumnezeu să te înțeleagă.

— Ascultă-mă liniștit, să-ți lămuresc. D-ta zici bine, când zici că este cineva liber, să facă ce voește...

— Păi atunci?

— Dar uiți un lucru. Zi că i-ar veni vecinului din colț poftă, să-ți tragă o bătaie; ar fi liber s'o facă?

— Iacă vorbă! Ce se potrivește?

— Va să zică, el nu e liber să facă acest lucru, măcar că vrea.

— Ei?

— Să mai zicem că acest vecin pune clopot în curtea lui și toată noaptea balanga-balanga. Liber e să facă?

— Firește că nu e liber, fiindcă îmi strică mie somnul.

— Ce-ți pasă? Nu e în curtea lui? Nu e stăpân? Nu poate să facă ce vrea?

— Ba da, poate; dar să nu mă supere pe mine.

— A, te-am prins!

— Cum?

— Va să zică ai spus că sunt lucruri, pe cari cineva nu e liber să le facă, măcar că vrea, fiindcă supără pe altul.

— Așà este.

— Acum ne-am înțeles: prin urmare, liber este cineva să facă ce voește, numai să nu supere pe altul.

— Da, da.....

— Ei acum să venim la gunoiul d-tale.

— Ei?

— De ce nu ții d-ta gunoiul în casă?

www.dacoromanica.ro

— Cum să-l ţin? Să mă bolnăvesc?

— Va să zică gunoiul ne poate bolnăvi. De ce?

— Fiindcă ies din el mirosuri grele.

— Dar dacă e în curte, nu ies mirosuri? Nu te bolnăvesc?

— Ba da... dar vezi că în curte e aer mult şi grămada nu e prea mare.

— Dar dacă toţi locuitorii din strada asta ar pune câte o grămadă la fel în curte, cum ţi-ar mirosi, când ai trece pe acì? Şi dumitale, care stai acì, ţi-ar plăceà?

— Firește că nu, dar ceilalţi nu au gunoiu, l-au ridicat...

— Apoi vezi? Şi d-ta eşti liber, dar nu poţi să ţii gunoiul, pentrucă superi pe altul.

— Ai dreptate. Chiar astăzi o să chem un căruţaş şi să curăţ curtea.

— Ne-am lămurit.

— Şi Hristos tot aşà a zis: „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu face.“ Aceasta este libertatea.

283. MORCOVUL ŞI PĂTLĂGELELE.

Morcovul are o rădăcină groasă, care seamănă cu cu un cep de butie. Rădăcina lui e lungă şi deaceea pătrunde adânc în pământ, ca să găsească mai multă hrană şi umezeală. Pe cât e de mare rădăcina morcovului, pe atât e de mică tulpina lui. Abià se observa deasupra rădăcinii un guleraş din care cresc niște frunze mici şi ascuţite.

Oamenii mănâncă numai rădăcina morcovului, căci numai într'însa se găsesc materii hrănitoare. Morcovii tăiaţi se dau şi la vite, ca hrană. Frunzele de morcovi se întrebuinţează ca nutreţ pentru animale. Vacile hrănite cu morcovi dau un lapte foarte gustos şi untos.

Sunt *morcovi văratici,* cari cresc mai repede şi

www.dacoromanica.ro

morcovi tomnatici. Aceştia se cultivă mai mult la noi şi se păstrează pentru iarnă. Morcovii se seamănă primăvara într'un pământ uşor îngrăşat şi bine aerat. După ce răsar şi cresc ca un deget, morcovii se prăşesc şi se răresc pe unde sunt prea deşi. Prin Octomvrie, morcovii tomnatici se scot din pământ şi se lasă sa se svânteze; apoi li se taie frunzele şi se aşează în pivniţă sau în beciu, în nisip, şi se păstrează pentru iarnă

Cei mai frumoşi se aleg pentru sămânţă. Aceştia se rasădesc, şi într'al doilea an cresc, înfloresc şi fac seminţe

Cu morcovii seamănă şi păstârnacii şi napii albi, cari sunt o hrană foarte bună pentru vite.

Pătlăgeaua vânătă seamănă cu un copăcel. Dela aceasta se mănâncă numai fructul care e ca o para mare. Pătlăgelele vinete se fac salată sau se gatesc cu carne Ele se pun şi la murat pentru iarnă.

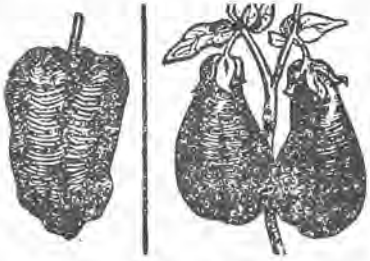

Pătlăgeaua roşie are un vrej moale şi lung, frunze păroase şi crestate şi flori galbene. Fructele ei sunt roşii şi zemoase. Ele se pun în mâncări, ca să le dea gust. Din pătlăgele roşii se face *sos* şi *bulion.*

www.dacoromanica.ro

Şi pătlăgelele se seamănă primăvara în răsadniţă. Apoi se răsădesc, se udă şi se prăşesc. Când înfloresc, li se pune uneori câte un arac.

Pătlăgelele, morcovul şi cartofii sunt zarzavaturi. Toate acestea sunt plante ierboase, întocmai ca şi cerealele. Plantele ca şi animalele sunt *produse naturale.*

Cunoştinţele, ce le avem despre animale, despre plante şi despre cele ce sunt în aer şi în pământ, se numesc *ştiinţe naturale.*

284. GRIGORE IOAN ŞI STEAGUL.

Turcii la Griviţa aveau un steag mare de mătase verde, cu ciucuri de aur şi cu aurituri pe mărgini. La mijloc aveà semnul legii turceşti, luna, în chip de secere, cusută cu fir de aur, iar împrejurul ei erau slove turceşti cu învăţături din legea lui Mahomed, toate de aur. Erà vechiu şi după marginile cam destrămate se vedeà că erà purtat prin multe răsboaie.

Când au intrat, după a patra năvală, vânătorii şi dorobanţii în Griviţa, steagul erà în redută. După ce văzură Turcii că s'a sfârşit cu ei, că e pierdută reduta, au fugit spre Plevniţa. In zăpăceala lor, au întârziat cu steagul, neducându-l la adăpost de cu bună vreme.

Se făcuse un vălmăşag de nespus în redută. Românii intrau, Ruşii năvăliau, Turcii parte se împotriviau, parte răsbiau printre ai noştri să fugă.

Te înnecà fumul de puşcă şi reduta erà plină de morţi.

Intr'acel amestec de oameni, vânătorul Ioan Grigore, dă cu ochii de Turcul, care purtà steagul.

www.dacoromanica.ro

Turcul, năzuind spre un colţ de redută, ca să iasă la larg, alunecă şi căzù. Unii spun că ar fi fost asvârlit depe parapet de ai noştri. Vânătorul, cu baioneta la puşcă, se repezì spre Turc să-l străpungă; Turcul, un om de vreo patruzeci de ani, înalt şi puternic, de te înfiorà, se întoarse liniştit spre Român şi dete de câteva ori foc cu revolverul.

N'a nemerit, iar Ioan Grigore îl străpunse cu baioneta pe sub furca pieptului.

Până ce să apuce Grigore Ioan să smulgă steagul din mâna Turcului, l-ar fi străpuns păgânii, cari sosiră, dacă n'ar fi sărit într'ajutor alţi doi vânători, un căprar şi un sergent. Unul dintre Turci pusese mâna pe steag, în vreme ce celălalt ţineà drumul vânătorului.

Turcul, care apucase steagul, spuneà mai târziu — căci a fost prins — că dacă ar fi apucat în mână steagul, aveà de gând să-l ascundă sub mantà şi să sară peste parapet. Dar, din nefericirea lui, Turcul cel rănit nu lăsà steagul din mână, nici chiar tovarăşului său.

Vânătorii au trântit la pământ pe amândoi Turcii, pe unul mort, pe altul rănit. Apoi au tras un glonţ în capul Turcului cu steagul, i-au descleştat mâna şi au luat steagul.

A doua zi, maiorul vânătorilor, Candiano, cu toţi trei vânătorii, au dus steagul şi l-au aruncat la picioarele Domnitorului. Iar Domnitorul le-a mulţumit cu mare laudă. Insuş împăratul Ruşilor se înveselì cu inima de smulgerea acestui steag.

www.dacoromanica.ro

285. MĂRTURISIREA CREDINȚEI.
(Explicarea art. 9, 10, 11 și 12).

9. Și într'una sfântă, sobornicească și apostolească biserică.

In acest articol mărturisim, că credința creștină este numai una, acea dată de Mântuitorul, de sfinții Apostoli și de urmașii lor. Apoi mai mărturisim că biserica creștină este cârmuită de adunarea în sobor (sinod) a tuturor patriarhilor, mitropoliților și episcopilor. Numai sinodul hotărește și dă răspunsuri la întrebările despre credința creștină. Puterea sinodului vine dela Sfântul Duh și dela învățăturile lăsate de sfinții Apostoli. Deaceea biserica se zice sobornicească și apostolească.

10. Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor.

In acest articol mărturisim că taina botezului este așezată pentru iertarea păcatelor.

11. Aștept învierea morților.

Aici mărturisim că ne pregătim în vieața această pământească pentru ziua în care toți morții vor învia, și se vor înfățișà înaintea Mântuitorului, ca să dăm seamă de faptele noastre.

12. Și vieața veacului ce va să vie. Amin.

In acest din urmă articol, mărturisim că după moartea pământească, începe o altă vieață cerească, unde fiecare va aveà să trăească fără sfârșit.

Cele 12 articole din mărturisirea credinței creștine, alcătuesc și se numesc mai scurt *Crezul* nostru creștinesc.

---

286. PRIETENUL CEL MAI CREDINCIOS.

Intr'o seară erau adunați la o casă mai mulți oameni. Ei vorbiau și se întrebau care-i lucrul cel mai bun și mai credincios al omului. Unul ziceà: *„Banii!* Căci dacă ai bani te onorează cu toții și poți aveà tot ce dorești.“ Altul zise: „Banii sunt trecatori! Azi

www.dacoromanica.ro

îi ai, mâne s'au dus! Cel mai bun lucru pentru om sunt prietenii şi rudele. Cu ei te ajuţi până la mormânt."

Acolo erà un bătrân înţelept, care le spuse următoarea istorioară:

„Un om aveà trei prieteni. Pe doi dintr'înşii îi iubià foarte mult şi aveà mare nădejde în ei, la al treilea ţineà mai puţin. Oamenii răi îl pârîră odată, că a făcut o mare nelegiuire.

Fu chemat la judecător, să răspundă.

El se duse la prieteni: „Care din voi," zise el, „voeşte să meargă la judecată şi să mărturisească pentru mine? Sunt foarte necăjit. Dumnezeu ştie cum voiu scăpà!"

Prietenul cel mai iubit se rugă să-l ierte, fiindcă nu poate să meargă cu dânsul, având treabă în ziua aceea.

Al doilea merse cu el, dar cum ajunse la uşa judecătorului, se speriè şi se întoarse îndărăt. Al treilea, în care aveà mai puţină speranţă, intră la judecător. Il apără cu atâta căldură, dovedindu-i nevinovăţia, încât judecătorul îl achită."

— „Ei, dragii mei," adăogă bătrânul, „trei prieteni are omul pe lume: banii, prietenul cel mai iubit îl părăseşte întâiu şi nu merge cu el.

Rudele şi amicii îl însoţesc până la mormânt şi se întorc înapoi acasă.

Al treilea, care în vieaţă este cel mai uitat, sunt faptele bune. Numai ele îl însoţesc până în faţa judecătorului de apoi. Ele vorbesc pentru el şi găsesc milostivire şi iertare.

287. IUNIE.

In Maiu a fost plugul şi grapa la rând. Acuma, în Iunie, e la rând sapa şi coasa; iar mai pe la sfârşitul lunii, secerea. Câmpul e plin de lucrători cari sapa

www.dacoromanica.ro

porumbul, ori fac fân. Soarele e fierbinte şi aerul pe câmpii are dulcele miros al fânului proaspăt. Numai de n'ar venì ploaia, să ne ude fânul!

Acum au înflorit şi teii şi salcâmii, în urma tuturor copacilor, şi mirosul lor mai străbate încă văzduhul. In grădină, par'că ard tufele de bujor roşu ca focul; trandafirii îşi arată toată frumuseţea lor roşie, şi albă, şi galbenă. Infloreşte acum gura-leului, spre marea bucurie a bondarilor, căci albinele nu pot deschide floarea ei plină de miere şi o lasă acestor cântăreţi cu glasul gros. Şi garoafele, cu mirosul tare acum îşi au vremea lor, şi stânjineii cei albaştri ca bolta cerului, şi rozeta cea plăcut mirositoare. Acum s'a scuturat şi viţa de vie de florile sale, cari se întrec în miros plăcut cu rozeta.

Prin păduri s'au copt fragii şi căpşunile, iar în grădini cireşii. Pentru coacerea cireşelor se şi numeşte luna aceasta *Cireşar*. Incepe să se coacă şi grâul; iar pe la sfârşitul lunii e bun de secerat. Cât de frumos e lanul de grâu, galben ca aurul, şi câtă mişcare şi zor pe câmp în vremea secerişului! Pe câmp, albinele au toată ziua de lucru, ca şi oamenii. Toate făpturile lui Dumnezeu acum se mişcă, aleargă, adună; unele pasări îşi hrănesc puii; altele îi învaţă să sboare; ziua pretutindeni sboară fluturi şi gândaci; iar seara dă rotogoale liliacul. In ape, peştii aleargă în toate părţile după hrană şi furnicile adună cu stăruinţă în magaziile lor.

La începutul lunii sunt zilele cele mai lungi de peste an. Să fie lungi, aşà a vrut Dumnezeu, că acum e pentru toate vietăţile zorul cel mare să lucreze. Cine vrea să lucreze, are acum vreme în deajuns. Haide, leneşule, şi te uită!

www.dacoromanica.ro

288. ROMÂNIA REGAT.

România erà acum liberă şi neatârnată, Nu mai plătià tribut Turcilor, căci sângele vărsat de Români şi vitejia Domnitorului o scăpase. Erà drept ca ţara să aibă o mângâiere mai mult. Deaceea adunările legiuitoare au hotărît ca România să se ridice la rangul de *regat*, iar Domnul şi Doamna ei să se facă *rege* şi *regină*.

Incoronarea a avut loc în ziua de 10 Maiu 1881. Coroana Regelui este făcută din oţelul unui tun, cucerit la Plevna, iar a Reginei, de aur. Coroanele au fost sfinţite mai întâiu de Mitropolitul Primat şi apoi MM. LL. Regele şi Regina s'au încununat cu dânsele. Regele a spus atunci aceste cuvinte :

«Primesc cu mândrie această coroană, tăiată dintr'uu tun, stropit cu sângele vitejilor noştri şi sfinţită de biserică. Ea va arătà urmaşilor voinicia Românilor. Să ne unim în faţa acestei coroane strigând : «Trăească România !»

Sărbătorirea regalităţii a fost cea mai măreaţă sărbătoare pe care o văzuseră Românii până atunci. O săptămână au ţinut petrecerile şi veselia. Regele şi Regina au fost felicitaţi de toţi împăraţii şi regii pământului.

289. DOMNITORUL CAROL IN TABĂRA PLEVNEI.

Inspecţiile cele lungi şi nesfârşite îl obosiau zi cu zi. Oştirile creştine îşi aveau tabăra pe o lungime de vreo cincizeci de kilometri de jur împrejurul Plevnei ; iar Domnitorul le cercetà în fiecare zi, odată pe ale Românilor, odată pe ale Ruşilor.

Domnul erà tot pe dealuri şi prin văi. Zile întregi nu se da jos depe şea : mâncà prin redute şi prin şanţurile oştirii, unde îl apucà vremea mesei, ori foamea.

Soţiei Sale, Doamnei Elisabeta, îi scrià într'un rând :

„Eu sunt sănătos ; dar mă cam doare mijlocul de statul

www.dacoromanica.ro

pe șea. Alaltăieri și ieri am alergat toată ziua și am dormit pe un pat de tabără. Bine înțeles, am dormit îmbrăcat".

In ziua căderii Plevnei, dela 4 dimineața, a fost tot călare și tot în goana calului, până târziu în puterea nopții, și când a ajuns acasă, s'a asvârlit îmbrăcat în pat, frânt de oboseală și nici nu și-a adus aminte că nu mâncase nimic, cât a fost ziua de mare.

Altădată scrise „Cu sănătatea mă laud bine, dar mă dor oasele, din pricină că patul în odaia mea e prea strâmt, de n'am unde să mă învârtesc; iar așternutul e tare ca piatra".

După ce se întorceà din inspecții, seara, abià apucà să mănânce pe fugă și plecà ori la Impăratul, ori la Marele Duce, să se sfătuească. Abià se țineà pe picioare de obosit, stând de vorbă cu ei. Iar când se întorceà acasă, în puterea nopții, pe întuneric ca în mormânt, abià se mai luptà cu drumul.

Ulița prin Poradim erà într'așà de ticăloasă stare, că trăsura și caii domnitorului acù-acù se vedeau în primejdie să se scufunde în noroiu și să nu mai iasă din el. Ba erà în primejdie ori să se răstoarne trăsura în gropile drumului, ori sa se încurce între mulțimea de care și de căruțe ale oștirii, înțepenindu-se între ele, încât să n'o poată vizitiul descurcà până a doua zi. Pe lângă gropi și bălți, drumul mai aveà încă o piedică: erà plin de cai morți, cari pieriseră de oboseala. Pe mulți i-au dat viizitii și soldații la o parte, pe sub garduri; dar cei mai mulți erau prin mijlocul uliții, așà că nu puteai răzbì cu trăsura de mulțimea lor.

Domnitorul făceà pe jos, cele mai dese ori, drumul dela locuința sa, până la a împăratului.

Se întorceà numai noroiu acasă. I s'a întâmplat de a căzut în noroiu și el. Impăratului i s'a întâmplat odată de a căzut cu cal cu tot și a fost un noroc, că nu și-a frânt gâtul.

Iar dupa ce ajungeà acasă, Domnitorul scrià ori scrisori, ori porunci oștirii și se nevoià cu trebile de-acasă ale țării

www.dacoromanica.ro

Cuptorul făceà fum şi domnitorul nu puteà să doarmă în odaie. Se culca în cortul din curte, pe vreme de iarnă. După ce a început viscolul, a fost şi mai rău.

Iată vorbele sale: „Cum ningeá toată noaptea viscolind, zăpada erà a doua zi până la brâu. Şi viscolul băteà cu toată urgia. Prin toate crăpăturile odăiţei, unde erà patul de tabără al meu, răsbià zăpada în odăiţă, şi mai ales la prag şi prin tindă, cât e de mare, erà atâta zăpadă înghețată, încât servitorul depe dinafară nu puteà deschide uşa. Eu trebuià să mă trudesc să dau la o parte zăpada. Aveam în odaie un scaun de fier, şi cu spatale scaunului începeam să depărtez zăpada, ca şi cu o lopată. De facut foc nici vorbă nu erà, căci viscolul, suflând pe coş, asvârlià focul afară din sobă."

Viscolul a ţinut aşà vreo trei săptămâni. Dar chiar voind să facă foc în sobă, pe vreme liniştită, nu erà chip cu ce să-l facă. Tot Domnitorul însuş spune:

„Din pricina vântului ascuţit şi tare, şi mai ales din pricina lipsei de lemne, nimeni nu mai face foc în casă; nimeni nu mai poate fierbe mâncare. Singura hrană ce mai avem, pânea, e aproape pe sfârşite. Mai spre seară, vântul din cât băteà de cu mânie, a început să bata şi mai tare. Şi cât a fost noaptea de lungă, am tremurat de frig şi n'am putut să mă încălzesc. In odaie bate vântul ca pe câmpie şi am fost silit să pun un scaun peste plapomă, în pat, căci altfel vântul mi-ar fi luat plapoma depe mine". Pe viscolul acesta, când nu puteau face foc în casă, Domnitorul cu oaspeţii săi, generali şi printi ruşi ori străini, mâncau în cortul din curte. Vântul sguduià cortul şi se luptà să-l răstoarne, ori să-l ridice în văzduh. Domnitorul cu oaspeţii tremurau în cort, şi, ca sa le fie cald măcar la picioare, stateau vârîţi în paie până la brâu.

Şi e de mirare, că nu s'a îmbolnăvit de atâta ger şi frig' de atâtea neajunsuri câte a îndurat.

Adevărat, pe atunci era bărbat în puterea vârstei, de treizeci şi opt de ani, Dar asta tot nu e un temeiu care să

www.dacoromanica.ro

te apere de îmbolnăvire. Iată ce a spus el într'o scrisoare către soția Sa, Doamna Elisabeta:

„Fiecare a fost bolnav acì, mai greu ori mai ușor, numai eu, mulțumesc cerului, sunt pe deplin sănătos. Eu sunt învățat cu oboselile drumului lung și deaceea mă simt aci în largul firii mele. Iar generalii ruși n'au cap destul, să se mire de trăinicia mea".

---

290. LA ARME!

Veniți, viteji apărători ai țării!
Veniți că sfânta zi a răsărit;
E ziua mare a reînălțării
Drapelului de gloanțe sdrențuit!
Veniți din toate unghiurile zării
Să cucerim ce-avem de cucerit!

La arme cei de-un sânge și de-o lege!
La arme pentru Neam și pentru Rege!
Când Patria ne chiamă sub drapel,
Datori sunt toți copiii ei s'alerge,
Să-l apere, să moară pentru el!

Ce credeți voi, noroade nesătule,
Că nu ne poartă grijă Cel-de-Sus?
N'am înfruntat noi năvăliri destule
Din miazănoapte, răsărit și-apus?
Adună-Ți, Rege, oștile și du-le
La biruință așà cum le-ai mai dus!

La arme cei de-un sânge și de-o lege!
La arme pentru Neam și pentru Rege
Când Patria ne chiamă sub drapel,
Datori sunt toți copiii ei s'alerge,
Să-l apere, să moară pentru el!

www.dacoromanica.ro

Cu-al nostru sânge am scris al nostru nume
In cartea gloriosului trecut;
Şi mulţi duşmani ar vrea să ne sugrume...
Dar până când mai stau Carpaţii scut,
Acel ce ne va şterge depe lume,
Să ştie toţi, că încă nu-i născut!

La arme cei de-un sânge şi de-o lege!
La arme pentru Neam şi pentru Rege!
Când Patria ne chiamă sub drapel,
Datori sunt toţi copiii ei s'alerge,
Să-l apere, să moară pentru el!

Să ştie toţi că un popor nu moare,
Când veacuri a luptat necontenit—
Şi-i scris în cartea celor viitoare
Că va să vină ceasul preamărit
Când mândru străluci-va 'ntre popoare
Ca soarele aici în răsărit!»

La arme cei de-un sânge şi de-o lege!
La arme pentru Neam şi pentru Rege!
Când Patria ne chiamă sub drapel,
Datori sunt toţi copiii ei s'alerge,
Să-l apere să moară pentru el!

291. ALTOIREA.

Merii pădureţi, perii, cireşii, şi ceilalţi pomi pădureţi sau sălbatici, pot da roade bune, dacă îi altoim.

Când se altoeşte un pom pădureţ, se ia un mugure sau o rămurică dintr'un pom de soiu bun, dar de acelaş fel, şi se bagă sub coajă sau în trunchiul pomului pădureţ. Mugurele şi rămurica se chiamă *altoiu*.

Dacă e bine pus altoiul, se hrăneşte cu hrana pe care o suge din pământ pomul păduret. Cu timpul se prinde, cre-

www.dacoromanica.ro

şte şi face fructe de acelaş soiu, ca şi pomul din care a fost luat.

Altoirea se face de obiceiu primăvara, prin Aprilie şi Maiu, când e timpul mai liniştit şi nu bate vântul.

Altoirea se face în mai multe feluri. Cele mai obişnuite sunt: altoirea *în crăpături* sau *despicături* şi altoirea în *ochiu* sau în *coajă*.

Când se altoeşte în crăpătură un pom păduret, mai întâiu i se retează cu ferestrăul tulpina şi se crapă sau se despică la margine cu un cuţit; se taie apoi din pomul de soiu o rămurică tânără, de un an ori doi. Rămurica se as-

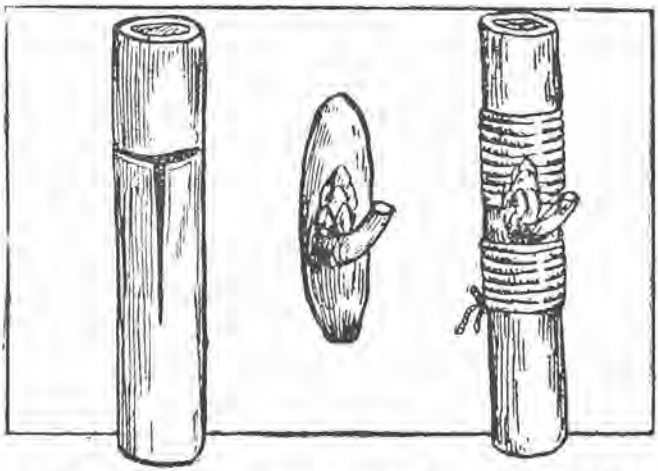

Altoirea în ochiu : *a)* Rămurică pregătită ; *b)* Ochiul cu cojiţă ; *c)* Ochiul legat în rămurică.

cute în muche cu un cuţit la capătul de jos; iar vârful i-se taie şi nu se lasă pe ea decât 2—3 ochi sau *muguri*. Se bagă partea ascuţită în despicătura trunchiului padureţ şi se potriveşte aşà, ca lemnul altoitului să se lipească de lemnul trunchiului pomului păduret. In urmă se acopere capătul trunchiului cu ceară de altoit ori cu pamânt lutos, amestecat cu baligă de vacă, se înfăşură cu o cârpă şi se leagă cu o fâşie subţire de teiu ori cu altceva.

Când se *altoeşte în coajă*, sau în *ochiu* ori *mugure*, se

www.dacoromanica.ro

face mai întâiu în coaja pomului pădureț o crestătură în formă de T., se deslipește binișor coaja crestată și se vâră înăuntru ochiul luat dela pomul de soiu bun.

Ochiul întrebuințat ca altoiu trebuie să fie cu puțina

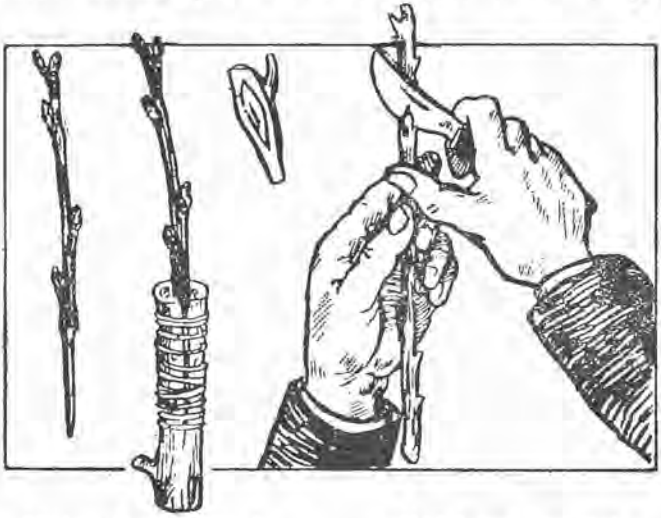

Altoirea în despicătură : *a)* Rămurică pregătită ; *b)* Rămurică legată în despicătură.

Modul cum se scoate mugurele pentru altoirea în ochiu.

coajă. Numai aceasta se vâră sub coaja păduretului ; iar ochiul rămâne afară. Altoiul se leagă apoi cu o fâșie de teiu ori cu un fir de lână, deasupra și dedesubtul ochiului. Partea de ramură, ce vine deasupra altoitului, se taie.

Altoirea în ochiu e foarte obișnuită în alte țări.

* * *

Altoiul face pomul, pom, precum și școala omul, om.

292. PUTEREA EXECUTIVĂ.

In constituție se arată că țara noastră să se cârmuească de trei puteri : *puterea executivă, puterea judecătorească și puterea legiuitoare.*

Puterea executivă are îndatorirea să aducă la îndeplinire cele arătate în constituție și în celelalte legi ale țării.

www.dacoromanica.ro

Capul puterii executive este M. S. Regele, iar ajutoarele sale sunt miniștrii, cari sunt în uumăr de nouă: Ministrul de interne, de externe, de justiție, de instrucție și culte, de războiu, de lucrări publice, de agricultură și domenii, de finanțe și de industrie și comerț.

La rândul lor, miniștrii se slujesc de prefecți, polițiști, jandarmi, primari, notari, etc., pentru îndeplinirea îndatoririlor ce au. Chiar și armata face parte din puterea executivă.

Grea însărcinare au slujbașii puterii executive; se ușurează însă, când noi locuitorii căutăm să nu ne abatem dela poruncile legilor țării.

293. PUIUL.

Intr'o primăvară, o prepeliță aproape moartă de oboseală, s'a lăsat din sbor într'un lan verde de grâu, la marginea unui lăstar. După ce s'a odihnit vreo câteva zile, a început să adune bețigașe, foi uscate, paie și fire de fân, și și-a făcut un cuib pe un mușuroiu de pământ, mai sus, ca să nu i-l înnece ploaia; pe urmă, șapte zile dearândul a ouat câte un ou, în tot șapte ouă mici ca niște cofeturi, și a început să le clocească. După trei săptămâni, i-au ieșit niște pui drăguți, nu goi, ca puii de vrabie, ci îmbrăcați cu puf galben ca puii de găină, dar mici, par'că erau șapte gogoși de mătasă, și au început să umble prin grâu după mâncare.

Prepelița prindeà câte o furnică ori câte o lăcustă, le firimițià în bucățele mici, și, ei, pic! pic! pic! cu cioculețele lor, o mâncau numaidecât, și erau frumoși, cuminți și ascultători; se plimbau primprejurul mamei lor și, când îi strigà pitpalac! repede veniau lângă ea.

Intr'o zi, după amiază, pe la sfârșitul lui August, pe când puii se jucau frumos în mirișteimprejurul prepeliței, aud o căruță venind și oprindu-se în drumeagul depe marginea lăstarului. Au ridicat toți în sus capetele cu ochișorii ca niște mărgele negre și ascultau.

www.dacoromanica.ro

— „Nero! inapoi“, s'a auzit un glas strigând. Puii n'au priceput; dar mama lor, care înțelesese că e un vânător, a rămas încremenită. Scăparea lor erà lăstarul, dar tocmai într'acolo venià vânătorul. După o clipă de socoteală, le-a poruncit să se pitulească jos, lipiți cu pământul, și cu nici un preț să nu se miște.

— „Eu o să sbor; voi să rămâneți nemișcați; care sboară, e pierdut! Ați înțeles?“

Puii au clipit din ochi, c'au înțeles, și au rămas așteptând în tăcere.

Se auzià fâșăitul unui câne, care alergà prin mirișce, și din când în când glasul omului: „unde fugi? Inapoi, Nero!“

Fășiatul se apropie, — uite cânele: a rămas împietrit, cu laba în sus, cu ochii țintă spre ei.

— „Nu vă mișcați,“ le șoptește prepelița și se strecoară binișor mai departe. Cânele pășește încet după ea. Se apropie și vânatorul. Uite-l: piciorul lui e acum așà de aproape de ei, încât văd cum i se urcă o furnică pe carâmbul cismei. Vai! cum le bate inima! După câteva clipe, prepelița sboară ras cu pământul, la doi pași dela botul cânelui care o urmărește.

In vremea asta, puiul cel mai mare, în loc să stea nemișcat ca frații lui, după cum le poruncise mă-sa, sboară; vânătorul îi aude pârâitul, se întoarce și trage. Erà cam departe. O singură alice l-a ajuns la aripă. N'a picat; a putut sburà până la lăstar; dar acolo, de mișcarea aripii, osul, la început numai plesnit, s'a crăpat de tot și puiul a

www.dacoromanica.ro

cazut cu o aripă moartă. Vânătorul, cunoscând desimea lăstarului și văzând că trăsese într'un puiu, nu s'a luat după dânsul, socotind că nu face truda de a-l caută prin lăstar.

Ceilalți pui nu s'au mișcat din locul unde-i lăsase prepelița. Ascultau în tăcere. Din când în când se auziau pocnete de pușcă și glasul vânătorului. Mai târziu, caruța s'a depărtat spre vânător, pe drumeagul lăstarului; încet, încet, pocnetele și strigătele s'au pierdut, s'au stins, și în tăcerea serii care se lăsă, nu se mai auzià decât cântecul greierilor; iar când s'a înnoptat și răsărià luna dinspre Cornățel, au auzit deslușit glasul mamei lor, chemându-i din capul miriștii; „Pitpalac! Pitpalac!"

Repede au sburat spre ea și au găsit-o. Ea i-a numarat: lipsià unul.

— „Unde e nenea?"

— „Nu știu, a sburat."

Atunci, prepelița desperată a început să-l strige tare, mai tare, ascultând în toate părțile. Din lăstar i-a raspuns un glas stins: „piu! piu".

Când l-a găsit, când i-a văzut aripa ruptă, a înțeles că erà pierdut; dar și-a ascuns durerea, ca sa nu-l desnădăjdueasca pe el,

Deatunci au început zile triste pentru bietul puiu.

Abià se mișcă cu aripa târîș după dânsul: se uită cu ochii plânși, cum frații lui se învațau la sbor dimineața și seara; iar noaptea, când ceilalți adormiau subt aripa mamei, el o întrebà cu spaimă:

„Mama, nu e așà că o să mă fac bine? Nu e așà c'o sa merg și eu, să-mi arăți cetăți mari, și râuri, și marea?"

— „Da, mamă," raspundea prepelița, silindu-se să nu plângă. Și a trecut vara. In locul zilelor mari și frumoase au venit zilele mici și posomorîte; a început să cada brumă și sa se rărească frunza lăstarului. Pe înserate se vedeau rândunici întârziate, sburând în rasul pământului, ori pâl-

www.dacoromanica.ro

curi de alte pasări călatoare; iar în tăcerea nopților friguroase, se auziau strigătele cocorilor, mergând toate în aceeaș parte, catre miazăzi.

In inima bietei prepelițe erà o luptă sfâșietoare. Ar fi vrut să se rupa în două, jumatate să plece cu copiii sănătoși, cari suferiau de frigul toamnei înainte; iar jumătate să rămâie cu copilul schilod, care se acăță de ea cu desperare. Suflarea dușmănoasă a crivățului, pornită fara veste într'o zi, a hotărît-o. Decât să moară toți puii, mai bine numai unul, și fără să se uite înapoi, ca să nu-i slăbească hotărîrea, a sburat cu puii sdraveni, pe când cel rănit strigà cu desnădejde:

„Nu mă lasați! Nu mă lăsați!"

A încercat să se târasca după ei; dar n'a putut și a rămas în loc, urmărindu-i cu ochii pâna au pierit în zarea depărtata.

294. STĂRPIREA OMIZILOR.

Fluturii pun vara ouăle lor pe ramurile și în coaja pomilor și pe frunzele lor. Ouăle stau învelite într'o pânzășoară ca în teacă. Așà rabdă la frig.

Primăvara, când se deschid mugurii și timpul mai cald sosește, din ouă ies omizile. Ele sunt foarte lacome, mănâncă frunzele și chiar florile. Pomii astfel desbracați nu mai rodesc în acel an.

Fructele viermănoase sunt datorite ouălor depuse pe flori și cari mai târziu se fac omizi.

Cel mai bun mijloc de stârpirea omizilor e ca la sfârșitul toamnei, ori primăvara, pânà nu dau căldurile, să tăiem rămurelele ce au cuiburi de omizi și să le ardem.

Tăierea se face cu un cuțit bine ascuțit, ori cu anume foarfece; iar la pomii mai înalți, cu o prăjină ce are în vârf un foarfece de copaci. Când cuiburile de omizi n'au

www.dacoromanica.ro

fost curățite, omizile ies din ouă și încep să mănânce frunzele și florile.

Seara și dimineața se adună la un loc. Dacă le ungem cu o pană muiată în gaz sau în untdelemn, ele cad jos moarte. Omizile mai mor dacă le stropim cu apă sărată ori săpunată, sau dacă le afumăm cu pucioasă, sub pom. In acest din urmă caz, nu mai vin omizi nici dela vecini.

Spre a împiedecà urcarea acestor musafiri nepoftiți în pom, e bine să ungem tulpina pomilor cu păcură cam de o palmă.

Prin lege se prevede curățitul pomilor de omizi, căci nepăsarea unuia strică și grădina vecinului.

---

295. STAREA ACTUALĂ A REGATULUI ROMÂN.

Românii au suferit mult în trecut. Câtă vreme au trăit desbinate Muntenia și Moldova, țările au fost slabe și amenințate necontenit să fie cucerite de vecinii noștri puternici. Numai vitejia unor domnitori și iubirea de neam a strămoșilor noștri ne-au putut scăpà. Apoi căzusem sub Turci. De unde la început ei nu se puteau amestecà în trebile țărilor, ajunseseră cu timpul să facă tot ce voiau în ele: și aceasta numai din pricina certurilor pentru domnie. Turcii ne-au trimis și domni greci, cari au domnit mai mult pentru folosul lor. Mai târziu au început și Rușii să se amestece în trebile noastre. Toate relele veniau de acolo, că fiind slabi nu ne puteam apărà, iar cei tari ne încălcau.

Românii însă învățaseră minte. Nu erà decât un singur mijloc pentru ca să ne întărim: să facem din cele două țări surori una singură, mare și puternică. Cum am făcut *Unirea* s'au schimbat cu totul lucrurile. Țara s'a prefăcut în câțiva ani, așà că aproape nu se mai cunoșteà din ceea ce fusese.

Mai trebuià să se pună stavilă la domnie, ca să nu mai

www.dacoromanica.ro

fie certuri şi lupte în viitor. Pentru asta Românii au adus o familie străină, care să domnească din tată în fiu. Căpătarea dinastiei Hohenzollern a fost încoronarea tuturor dorinţelor noastre.

Sub domnia M. S. Regelui Carol, România a făcut cele mai multe progrese. Am căpătat neatârnarea de sub Turci, ţara s'a făcut regat, s'a întărit şi s'a mărit. O armată puternică poate s'o apere la nevoie. S'au făcut drumuri de fier şi şosele; s'au înălţat şcoli, s'au clădit fabrici, din cari ies multe lucruri, pe cari mai înainte le aduceam de peste graniţă. Agricultura s'a îmbunătăţit, lucrându-se pământul cu maşini perfecţionate; comerţul, atât înăuntru, cât şi cu străinătatea a crescut; bună starea locuitorilor s'a mărit învăţătura s'a întins, iar ca urmare a acestor îmbunătăţiri populaţia ţării a crescut dela 4 milioane de oameni cât era în 1866, la 7 milioane şi jumătate astăzi.

Toate aceste foloase le-am căpătat numai prin unire şi cu ajutorul Regelui Carol. Nu trebuie însă să ne oprim aici. O ţară trebuie să meargă mereu înainte. Să ne silim să facem ca numele de Român să fie totdeauna un nume de cinste.

---

296. REGELE ŞI ŢARA.

A. — De unde eşti?
B. — Dintr'un pământ
In care sunt viteji bărbaţii
Şi câmpii plini de holde sunt.
De-o parte îl ocolesc Carpaţii,
Şi'n est îl bate al mării vânt.
Frumos şi dulce avem cuvântul
Şi-adus din Roma de departe,
Şi-avem nespus de drag pământul.
A. — Şi ce eşti tu?
B. — Român eu sunt
Al nostru neam e milioane,
De baştină pe al său pământ.

www.dacoromanica.ro

Noi n'am pierit prin mii de goane,
Şi un împărat ne-a dat moşia,
Şi'n paz'o are Domnul sfânt.
Creştină este-a noastră lege,
Iar ţara noastră-i România
Şi Carol cel viteaz ni-e rege.

A. — Şi-ai tăi strămoşi?

B. — Strămoşii mei?
Ce-au fost, au spus în stema ţării:
Vulturi şi zimbri-au fost, şi lei.
Din munţi şi până'n malul mării,
Cu spada stăpânire ei.
Duşmanii le-au ştiut de spaimă!
Mihaiu, Ştefan şi Mircea'n lume
Lăsar'un nume plin de faimă,
Şi'n veci vor fi aceste nume!

A. — Şi-acum, iubite frate-al meu,
Şi eu sunt tot Român ca tine!
Dă-mi mâna ta! şi tu, şi eu,
Şi toţi câţi vrem al ţării bine,
Să fim uniţi! Uniţi nepoţii
Precum strămoşii au fost mereu!
Să piară pirul şi negara
Şi să strigăm pe-un gând cu toţii:
Trăească Regele şi Ţara!
(Toată clasa în cor).
Trăească Regele şi Ţara!

297. ROMÂNIA NOUĂ.

In toamna anului 1912, un războiu crâncen izbucnì în peninsula Balcanică. Bulgarii, Sârbii, Grecii şi Muntenegrenii au făcut o alianţă împotriva Turcilor, zicând că voesc să libereze pe creştini de sub stăpânirea păgânilor.

Starea împărăţiei turceşti erà foarte rea. Turcii au fost atacaţi din toate părţile. S'au dat lupte crâncene şi s'a vărsat mult sânge dintr'o parte şi din alta. In jurul vestitei cetăţi *Adrianopol,* mii de leşuri au

www.dacoromanica.ro

rămas pe câmp zile întregi, neputând sa se mai dovedească cu îngropatul. Turcii fiind nepregătiţi şi duşmanii lor numeroşi, au fost învinşi pretutindeni, iar armatele aliate s'au apropiat de Constantinopol. Atunci Turcii au cerut pace.

Dar aliaţii, după biruinţă nu s'au mai înţeles şi o mare duşmanie s'a născut între dânşii. Fiecare voià acuma să ia mai mult din pământul cucerit. Fiindcă nu s'au putut împăcà, un al doilea rasboiu izbucnì între Bulgari de o parte şi Sârbi, Muntenegreni şi Greci, de altă parte. Mai ales Bulgarii erau pricina neînţelegerii.

Atunci, România hotărî să se amestece şi ea, pentru a împiedicà vărsarea sângelui omenesc. Pe lângă aceasta, mai aveà de apărat şi interesele fraţilor noştri, Aromâni, a căror soartă este strâns legată de noi.

Românii fură chemaţi la arme. Dela un capăt al ţării, la celălalt, un singur cântec răsunà:

„Veniţi, viteji apărători ai ţării!
„Veniţi, că sfânta zi a răsărit!“

Ţara întreagă a răspuns la strigătul patriei, într'un chip, cum nu se mai văzuse nicăiri pe pământ.

Toţi cei cari puteau ţine o armă în mână, s'au grăbit să meargă la luptă. S'a strâns oaste câtă frunza şi iarba, în mijlocul unei însufleţiri care amintià cele mai frumoase zile din trecutul glorios al Românilor. Armata română a trecut Dunărea prin mai multe locuri.

In dimineaţa zilei de 28 Iunie 1913, Românii ocupară *Silistra,* vechea cetate a lui Mircea, care de mult trebuià să fie a Românici. Erà o zi mare, căci după 500 de ani această cetate intrà din nou în stăpânirea noastră. Pe zidurile ei fâlfâià acum tricolorul românesc.

www.dacoromanica.ro

Bulgarii, înspăimântaţi, n'au opus nici o împotrivire. Intr'o săptămână, soldaţii noştri sunt la câţiva chilometri de Sofia, ducând cu dânşii cuvântul scump, după un atât de groaznic măcel: *„Pace!“*

Pentru încheierea păcii s'au adunat în capitala ţării noastre delegaţii statelor balcanice, cari sub preşidenţia primului-ministru român, d-l *Titu Maiorescu,* izbutesc să încheie *pacea din Bucureşti.*

In toate bisericile din ţară s'au înălţat rugăciuni fierbinţi de mulţumire lui Dumnezeu, pentru încetarea vărsărilor de sânge.

Noi am obţinut prin această pace Dobrogea nouă, compusă din două judeţe, cuprinzând oraşele: *Silistra, Turtucaia, Dobrici* şi porturile la Marea Neagră: *Balcic* şi *Cavarna.*

Prin puterea noastră am dobândit o graniţă bună şi drepturi pentru fraţii noştri Aromâni, rămaşi sub stăpâniri străine.

România a atras admiraţia lumii întregi, atât prin puterea ei, cât şi prin chipul cum s'a purtat oştirea română cu populaţia pe unde a trecut.

In tot timpul, cât ostaşii noştri au fost pe câmpul de luptă, cetăţenii rămaşi în ţară, au îngrijit de familiile luptătorilor.

Şi elevii noştri, cu drag şi-au dat economiile, pentru a fi şi ei folositori ţării, după puterile lor.

Să fim mândri, că ţara noastră a câştigat un renume, că s'a mărit cu două judeţe şi că tricolorul român fâlfâie în locurile, pe cari le-am stăpânit odinioară!

www.dacoromanica.ro

298. ZECE MAIU.

Un vultur venì din munte
Şi ne-a zis: «Români eroi,
«Ştiu un prinţ viteaz şi tânăr,
«Şi-ar venì cu drag la voi.
Dacă-l vreţi, vi-l dau ca Vodă!»
Noi cu toţii: «Să ni-l dai!»
Şi ne-a dat pe Vodă Carol
Intr'o zi de zece Maiu.

Şi-a vorbit vulturul iarăş:
— «V'aţi trezit din lungul somn,
«V'aţi luptat cumplit la Plevna
«Duşi în foc de-al vostru Domn!
«Vrednic e să-l faceţi Rege
«Intr'o ţară ca un raiu!»
Şi noi Rege ni-l făcurăm
Tot în zi de zece Maiu.

Şi-a venit din nou vulturul,
Şi ne-a zis: «Popor român,
«Eşti viteaz, de ce mai suferi
«Jugul unui neam păgân?
«Fă-te liber, desrobeşte
«Mândra ţară care-o ai!»
Şi noi liberi ne făcurăm
Tot în zi de zece Maiu.

Zece Maiu ne-o fi de-apururi
Sfântă zi, căci ea ne-a dat:
Domn puternic ţării noastre.
Libertate şi regat.
Ridicaţi cu toţii glasul
Şi din şesuri şi din plaiu!
— «Să trăească România!
«Ura! pentru zece Maiu!»

299. ALBINELE, MIEREA ŞI CEARA.

Albina e cea mai harnică şi mai folositoare insectă. Cât timp sunt flori pe câmp şi prin grădini, albinele sboară din floare în floare şi le sug mustul, adică nectarul, din care fac mierea cea dulce. Corpul albinei este împărţit, ca la toate insectele, în trei părţi: *cap, piept* şi *pântece.*

www.dacoromanica.ro

La cap, albina are o gură anume alcătuită pentru supt mustul din flori ; gura ei se lungeşte în chip de *trâmbiţă* sau *trompă*. Limba o are lungă şi păroasă. Ochii albinei sunt mari. Cele două cornițe, ce se văd la cap, se numesc *antene* şi-i slujesc la mirosit şi la pipăit.

Intr'o floare nu se găseşte decât foarte puţin must dulce ; ca să adune mai mult, albinele sunt silite să sboare mult, din foare în floare. Ele sunt meştere neobosite la sburat. Cele patru aripioare ale lor sunt mari şi uşurele.

Dela piept pleacă şase picioare. In coadă, albina are un ac veninos cu care înţeapă pe cei ce-o necăjesc.

Matca (regina) pune ouă în faguri.

Trântor.

Tot corpul şi mai ales picioarele îi sunt păroase. Din flori, albinele adună nu numai *mustul cel dulce*, ci şi pulberea cea galbenă a florilor, adică *polenul*. Pe acesta îl adună în niște scobituri ale picioarelor de dinapoi şi apoi îl scutură în celulele fagurilor.

Stupul e locuinţa albinelor. Locul unde sunt aşezaţi stupii, se numeşte *prisacă* sau *stupărie*. Albinele trăesc mai multe mii la un loc, formând o societate *numită roiu*. Intr'un roiu sunt trei feluri de albine : *albinele lucrătoare, trântorii* şi *matca sau regina*.

Albinele lucrătoare sunt cele mai numeroase, dela 20.000 până la 80.000. Ele fac ceara, pe care o scot de subt niște solzişori, ce-i au dedesubtul pântecelui. Din ceară, ele alcătuesc *fagurii*.

Aceştia sunt alcătuiţi din două rânduri de cămăruțe încolţurate, numite *celule*. In timp ce o parte din albine clădesc fagurii, altele aleargă din floare în floare şi strâng polen şi miere, pe cari le varsă apoi în celulele fagurilor.

Tot în celule pune şi regina ouăle. Din ou iese după

www.dacoromanica.ro

câteva zile un *viermişor alb*, adică o *larvă*, pe care albinele lucrătoare îl îngrijesc şi îl hrănesc cu miere şi cu polen.

După o săptămână, albinele lucrătoare închid cu un căpăcel de ceară celula în care se găseşte viermele.

Acesta se preface în *pupă*, din care după vreo zece zile iese o albină.

Matca e ceva mai mare decât albina lucrătoare. Ea face mereu ouă, de cum se desprimăvărează şi până în toamnă. Intr'un roiu nu poate fi decât o singură matcă sau regină. Când se iveşte încă una, ele îşi împart roiul şi matca cea mai bătrână, împreună cu mai multe mii de lucrătoare şi câteva sute de trântori, părăseşte stupul şi îşi caută altă locuinţă. Această ieşire a albinelor se zice *roire*.

Trântorii sunt mai mari decât albinele lucrătoare. Ei sunt albine de partea bărbătească. Toată vara nu lucrează nimic şi deaceea, îndată ce se împuţinează florile, albinele lucrătoare îi omoară, ca să nu le mănânce din hrana adunată pentru iarnă. Trântorii nu au ac.

Fiindcă albinele adună mai multă miere de cât le trebuie lor să se hrănească în timpul iernii, oamenii taie (retează) o parte din fagurii cu miere.

Din ceara de albine se fac *lumânări*, *lustruri* şi *cerneală* pentru scânduri.

Cu miere se fac prăjituri şi turtă dulce.

300. DIN VIEAŢA UNEI ALBINE.

S'a luminat de ziuă. Soarele nu şi-a arătat încă strălucitoarea-i faţă la orizont şi micuţa albină, cu iuţeala glonţului şi-a luat sborul către fâneţele înflorite. Se opreşte ici şi cată de rând; se opreşte dincolo, asemenea: nu-i rămâne locşor nepipăit şi nemirosit de botişorul său ascuţit. Nu găseşte; sucul e strâns de altele, ori florile s'au trecut. Bâzâie necăjită şi-şi îndreptează gândul în altă parte.

Îşi aduce aminte, că acum o săptămână a găsit miere

www.dacoromanica.ro

din belşug, într'o livadă dela marginea satului. E departe, dar se duce, nu pregetă.

Caută şi aici din floare în floare; prea puţină a găsit.

— „Numai cu atâta, nu pot să mă înapoez," zice ea întristată. „Ce vor zice tovarăşile despre hărnicia mea? Ce va zice regina"?

Mai ştiă o livadă mare cu trifoiu, departe la 5 kilometri. Acolo nădăjduiă să găsească ce-i trebuiă. Se simte cam obosită şi e prea mult până acolo: dar trebuie să umple povara. Işi ia inima în dinţi, îşi încordează puterile şi porneşte cu toată iuţeala.

E târziu, şi agoniseala, neînsemnată. O căldură înnăbuşitoare îi covârşeşte puterile; dar luptă, luptă înainte, fără să se mai uite înapoi....

Un vâjâit îi vesteşte sborul unei pasări duşmane şi pe loc se lasă jos în iarbă. Duşmanul după ea: era o *prigorie.*

Sărăcuţa, i se bătea inima de frică, ascunsă sub foaia ghimpoasa a unui scaiete.

Pleacă duşmanul, se depărtează; se ridică şi ea, porneşte la drum şi ajunge. Un câmp întins, acoperit cu trifoiu, de curând înflorit, se desfăşoară înaintea ochilor.

Se simte obosită, dar nu stă, căci vremea n'aşteaptă.

„Vieaţa e o luptă şi cine nu luptă piere. Numai trântorii stau."

La apus o sprânceană de nor se ridică şi prevesteşte ploaie. Cercetează cu iuţeală şi găseşte suc din belşug. Adună, adună şi-şi face povara.

— „Când mai dau eu de atâta miere? Mâne poate vor află locul şi altele şi se vor grăbi s'adune tot," îşi zise sbârnâind de colo-colo.

Norul se ridică şi acoperă cerul; e gata de ploaie.

Porneşte înapoi, dar puterile ei slăbite de alergătură n'o mai ajută să sboare iute. Povara încă o îngreuează. Dela o vreme începe să picure şi ea sileşte, sileşte mereu. Picăturile s'au îndesit, aripele i s'au muiat, povara o covâr-

www.dacoromanica.ro

şeşte şi cade..... Se târăşte cum poate până la un lipan şi se adăposteşte sub foaia lui cea lată.

Ploaia curge de par'c'ar turnă cu găleata. Lata foaie a lipanului tremură grozav sub loviturile picăturilor. Mica albină e udă peste tot şi tremură de frig şi de frică să nu piardă proviziа.

Ploaia cade înainte, iar ea se ţine de rău că n'a fost mai harnică, să n'o apuce pe drum.

— „Ce-o fi zicând surorile mele? Ce-o fi zicând mama? Mă vor crede o leneşă, şi-mi vor bănui c'am stat să m'apuce vremea rea."

Aşà îşi ziceà şi tremurà de ciudă. Seara se apropià şi vieaţa îi erà, poate, primejduită; nu la asta se gândià, ci la datorie: cum ar face s'ajungă mai curând la stup.....

Ploaia încetează; curând soarele îşi arată iar auritu-i chip, dar razele nu mai încălzesc cu atâta putere. Mica lucrătoare se urcă pe vârful lipanului, îşi întinde aripioarele şi sbârnâie să şi le svânte; sunt ude prea tare şi anevoie se usucă.....

Incearcă să sboare, dar abià merge puţin şi se lasă. Se ridică din nou şi iar se lasă; puterile n'o mai slujesc. A ajuns în sfârşit în sat.

— „Iată curtea! Iată prisaca!"

Cade, se ridică; cade, se ridică.

— „Iată stupul! zice şi se lasă moale lângă dânsul, bâzâind plângător.

Tovarăşile îi aud semnalul, se reped, o ridică şi-o duc în stup leşinată. Ii iau povara şi apoi o îngrijesc ca nişte surioare bune: o încălzesc cu căldura lor şi o svântă de umezeală, bătând din aripioare, până-şi vine în fire. Când se desmeticeşte, se uită lung la surorile ei şi le întreabă îngrijată:

— „Aţi luat mierea? Ce-a zis măicuţa de mine."

www.dacoromanica.ro

301. IMPLINIREA DATORIEI.

In vremea unei lupte, pe subt dealurile Rahovei, un colonel, care cârmuià lupta, aveà mare zor să trimită o poruncă unor companii ce se băteau în altă parte.

El a trimis un călăraș. Acesta, trebuind să treacă pe loc deschis, subt focul plumburilor turcești, nu putu scăpà de moarte. L-a văzut însuș colonelul cum a căzut mort depe cal. Iar calul a apucat peste câmpi, speriat de groază.

Colonelul a trimis alt călăraș. Acestuia îi împușcară Turcii calul și bietul om, rănit și el în frunte, a căzut subt cal. Trimițând pe al treilea călăraș, colonelul îi zise: «Fă ce știi, dar să duci porunca! E nevoie mare și ne potopesc Turcii, dacă nu dăm de știre companiilor, ce trebuie să facă». Călărașul a dat pinteni calului și a plecat.

Când a ajuns în bătaia puștilor turcești, el a descălecat, a dat calului drumul și s'a întins la pământ. Ai noștri se uitau după el, cum se târà furișându-se mereu, cum așteptà să treacă peste el unda de plumbi, căci Turcii îl luaseră la ochi, și cum sărià deodată, aruncându-se după un alt adăpost, cum se făceà broască pe după răzoare; în urmă l-au pierdut din vedere. După vreo două ceasuri, când îșî pierduseră cu toții nădejdea să-l mai vază, iată-l că sosește. Se târîse în coate și genuchi atâta drum, încât i se rupse mantaua și tunica, și-i curgeà sânge din coate și din genuchi. Iar când a ajuns la colonel, a căzut jos și n'a putut să vorbească de oboseală. A arătat numai cu mâna spre cingătoarea brâului, unde aveà ascunsă hârtia pe care i-o dase ca răspuns un căpitan.

Asta va să zică credință și împlinire a datoriei.

Pe pieptul unui asemenea om stau așà de frumos crucile Virtuții Militare! Nu știu care e numele acelui călăraș, căci vrednic este să-l știe toată suflarea românească și să-l pomenim în toate zilele vieții noastre.

Nu e nimic mai frumos pe lume, decât ținerea credinței, și mai vrednic nu e nimic decât îndeplinirea datoriei tale. Iar călărașul acesta să ne fie de pildă tuturor.

www.dacoromanica.ro

302. PUTEREA JUDECĂTOREASCĂ.

Puterea judecătorească are însărcinarea să judece şi să osândească pe cei ce nesocotesc legile ţărei. Din această putere fac parte toţi judecătorii, cari sunt de mai multe grade.

Aşezămintele, unde se judecă pricinile dintre locuitori, sunt:

Judecătoriile de ocoale. De acestea sunt mai multe în fiecare judeţ. Aici se judecă pricinile mai mărunte. Ele se compun dintr'un judecător, un ajutor şi alţi funcţionari mai mici.

Tribunalele, câte unul în fiecare judeţ. La tribunal se judecă pricinile cele mari şi tot aci vin şi cei nemulţumiţi cu judecata făcută de judecătorii ocoalelor.

Ele se alcătuesc dintr'un preşedinte, doi judecători şi un procuror. Pe lângă aceştia, mai sunt şi alţii funcţionari, cari ajută la ţinerea hârtiilor.

Curţile de apel, compuse din câte mai mulţi judecători, Aici se duc toţi cei nemulţumiţi cu judecata tribunalelor.

In toată ţara sunt patru curţi de Apel: la Bucureşti, Craiova, Galaţi şi Iaşi.

Curţile cu juraţi, de cari se află câte una în fiecare judeţ. Se întrunesc de patru ori pe an. Aici se judecă nelegiuirile cele mari, făptuite de multe ori de către oamenii cei răi. Se compun din câte un preşedinte, luat dintre membrii curţilor de apel, doi judecători dela tribunalul judeţului, un procuror şi 12 locuitori din judeţ.

Inalta Curte de Casaţie şi Justiţie, cea mai înaltă judecătorie din ţară. Este una singură la Bucureşti. Ea cercetează şi strică sau întăreşte hotărârile date de tribunale şi curţile de apel.

Tot curtea aceasta judecă şi pe miniştri, când au călcat legile.

www.dacoromanica.ro

303. ADUCEŢI-VĂ CU DRAG AMINTE DE ŞCOALA.

— Sfaturile unei mame —

1 Iunie

Dragă Petrică,

Peste câteva zile o să te desparţi de institutorii şi de camarazii tăi. Iţi pare rău, nu este aşà? Şi cum să nu-ţi pară rău! Sunt încredinţată că-ţi vei iubì totdeauna şcoala în care, atâta timp, ai avut bucuria să te duci de două ori pe zi la învăţătură, să te întâlneşti cu aceiaşi camarazi, învăţători şi părinţi; unde tatăl tău şi mama ta veniau voioşi să te aştepte la ieşire.

Nici vorbă că-ţi vei iubì şcoala, unde ţi s'a deschis mintea, unde ai întâmpinat atâţia tovarăşi buni, unde, fiecare cuvânt ce-ai auzit, a fost pentru binele tău. Chiar pedepsele ţi-au folosit. Păstrează totdeauna această dulce amintire şi ia-ţi rămas bun din inimă dela toţi tovarăşii tăi. Unii din ei vor pierì de tineri; alţii îşi vor vărsà sângele pe câmpul de bătaie; mulţi se vor face meşteşugari cinstiţi şi buni, şi cine ştie dacă vreunul din ei nu va aduce vreun mare folos ţării noastre şi nu va ajunge la mare renume. Desparte-te de ei cu iubire; lasă o părticică din inima ta în această mare familie, în care ai intrat copilaş şi ai ieşit băiat în toată firea.

Şcoala ţi-a fost mamă; ea te-a luat din braţele mele, pe când încă nu ştiai să vorbeşii lămurit şi acum mi te înapoiază mare, voinic, bun şi cuminte. Eu o binecuvintez; iar tu să n'o uiţi niciodată, Petrică dragă.

O să te faci mare, o să colinzi lumea, o să vezi oraşe mari, monumente minunate şi o să uiţi multe din lucrurile văzute; dar clădirea mică a şcoalei primare, grădiniţa în care a îmbobocit mintea ta, să-ţi rămână întipărită în inimă până la cea din urmă zi a vieţii tale.

Mama ta.

www.dacoromanica.ro

304. PATRIA NOASTRĂ.

Patria ne-a fost pământul
Unde ne-au trăit strămoşii,
Cei ce te-au bătut pe tine,
Baiazide, la Rovine,
Şi la Neajlov te făcură
Fără dinţi, Sinane, 'n gură.
Şi punând duşmanii 'n juguri
Ei au frământat sub pluguri
Sângele Dumbrăvii-Roşii:
Asta-i patria română,
Unde-au vitejit strămoşii!

Patria ne e pământul
Celor ce suntem în vieaţă,
Cei ce ne iubim frăţeşte,
Ne dăm mâna românește.
Numai noi cu-acelaş nume,
Numai noi, Români pe lume,
Toţi cu-aceeaş soartă dată,
Suspinând cu toţi odată
Şi-având toţi o bucurie:
Asta-i patria română
Şi ea sfântă să ne fie!

Patria ne-o fi pământul
Unde ne-or trăi nepoţii,
Şi'ntr'o mândră Românie
De-o vrea Cerul, în vecie,
S'or luptà să ne păzească,
Limba, legea românească.
Şi vor face tot mai mare
Tot ce românismul are:
Asta-i patria cea dragă
Şi-i dăm patriei române
Inima şi vieaţa'ntreagă.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII.

TRIMESTRUL I.

Pag.

1. Septemvrie (Cetire) de *G. Coşbuc* 5
2. Spre şcoală (Cetire) Prel. *V. Stroescu* 6
3. Dacia şi Dacii (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 7
4. Jurământul (Cetire) Prel. după S. Nădejde de *Il. Lupu* . . . 9
5. Decalogul (Religie) de *Sp. Popescu* 11
6. Chipul mamei (Cetire) Prel. de *G. A. Dima* 12
7. Vinul şi oţetul (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 14
8. Romanii (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 15
9. Patriotismul şi cinstea Romanilor (Cetire) Prel. după Jäger de *Il. Lupu* 17
10. Iubiţi pe Dumnezeu (Cetire) Prel. după Fr. Hoffmann de *V. Stroescu* 19
11. Datoriile către Dumnezeu (Religie) de *Sp. Popescu* 20
12. Spirtul, rachiul, ţuica (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 21
13. Vindecarea beţivului (Cetire) Prel. după Schmid de *V. Stroescu* 22
14. Ghicitoare (cârciuma) 23
15. Impăratul Traian (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 23
16. Pedeapsa Dumnezeească (Cetire) Prel. după V. Zamfir de *Il. Lupu* 24
17. Păstrarea fructelor (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 25
18. Decebal (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 27
19. Bogatul lipsit de toate (Cetire) după Tolstoi de *Il. Lupu* . . 28
20. Cum poţi ajunge la adânci bătrâneţe (Cetire) Prel. de *G. A. Dima* 30
21. Datoriile către noi înşine (Religie) de *Sp. Popescu* 32
22. Intâiul războiu al lui Traian cu Decebal (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 33
23. Fânul şi conservarea lui. Trifoiul şi lucerna (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 34
24. Cositul (Poezie) de *V. Alexandri* 36
25. Ajutaţi pe aproapele (Cetire) Prel. după Barrau de *V. Stroescu* 37

www.dacoromanica.ro

Pag.

26. Datoriile către aproapele (Religie) de *Sp. Popescu* 39
27. Respectă avutul altuia (Cetire) de *G. Ionescu-Gion* 40
28. Al doilea războiu al lui Traian cu Decebal (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 43
29. Moartea lui Decebal (Poeziei) de *I. Neniţescu* 45
30. Cânepa şi inul (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 47
31. Năsturică (Cetire) de *Il. Lupu* 49
32. Colonizarea Daciei (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 51
33. Octomvrie (Cetire) de *G. Coşbuc* 52
34. Mioriţa (Poezie populară) 54
35. Bumbacul (Cetire) de *V. Stroescu* 56
36. Pânză (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 57
37. Starea Daciei sub Romani (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* . . . 58
38. Hârtia şi cerneala (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 59
39. Doctorul Ştie-tot (Cetire) după Grimm de *V. Stroescu* 61
40. Părăsirea Daciei (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 63
41. Ţine la legea ta (Cetire) de *P. Petrescu* 64
42. Datoriile către biserică (Religie) de *Sp. Popescu* 65
43. Ghicitoare (biserica) 66
44. Poporul românesc (Cetire) după Silvestru 66
45. Naşterea poporului român (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* . . . 67
46. Laptele, smântâna, untul şi brânza (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* . 68
47. Vaca babei Floarea (Cetire) de *V. A. Ureche* 70
48. Năvălirea popoarelor barbare (Goţii, Hunii şi Gepizii) (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 72
49. Respectă lucrul public (Cetire) de *G. I. Ionescu-Gion* 74
50. Datoriile către comună (Cetire) de *Sp. Popescu* 76
51. Untura, seul, săpunul, lumânările (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* . 77
52. Avarii şi Slavii (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 79
53. Dările (Cetire) Prel. după Guyau de *V. Stroescu* 80
54. Patria (Cetire) Prel. de *V. Stroescu* 81
55. Datoriile către patrie (Religie) de *Sp. Popescu* 82
56. Iubirea de patrie (Cetire) Prel. după E. Devinat de *V. Stroescu* . 83
57. Bulgarii (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 85
58. Muzicanţii la oraş (Cetire) după Grimm de *V. Stroescu* . . . 86
59. Lâna şi părul animalelor (aba, postav) (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 90
60. Câteva animale marine (Cetire) de *G. A. Dima* 91
61. Imperiul româno-bulgar (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 92
62. Păstorii aromâni-fârşeroţi (Cetire) de *V. Stroescu* 94
63. Mila de animale (Cetire) de *V. Stroescu* 97
64. Datoriile către animale (Religie) de *Sp. Popescu* 98

www.dacoromanica.ro

Pag.

65. Păstrarea ouălor (Şt. Naturale) de *V. Stroescu* 99
66. Ungurii (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu*. 100
67. De departe (Poezie) T. H. P. 102
68. Aparatul digestiv (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 103
69. Alimentele (Cetire) de *G. A. Dima* 105
70. Intemeierea principatelor (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 106
71. Românul (Poezie) 108
72. Noemvrie (Cetire) de *G. Coşbuc* 109
73. Salcia şi plopul (Cetire) de *G. Coşbuc* 110
74. Naşterea Domnului Isus Hristos (Religie) de *Sp. Popescu* . . . 111
75. Basarab-Vodă (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 112
76. Aerul atmosferic (Lectură) de *G. A. Dima* 114
77. Aparatul respirator şi respiraţiunea (Şt. Naturale) de *G. A. Dima.* 115
78. Uliul şi găinile (Poezie) *Gr. Alexandrescu* 116
79. Betleemul (Descriere) Prel. după G. Coşbuc de *Ilie Lupu* . . 117
80. Mircea cel Mare (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 118
81. Aparatul circulator, circulaţiunea (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* . 120
82. Istoria talanţilor (Religie) de *Sp. Popescu* 121
83. Un fiu nevrednic (Cetire) Prel. după S. Nădejdie de *Il. Lupu* . 122
84. Bătălia dela Nicopole (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 124
85. Sfaturi igienice cu privire la hrană de *G. A. Dima* 126
86. O mâncare scumpă (Cetire) Prel. după „Albina" de *Il. Lupu* . 126
87. Tratatul lui Mircea. Moartea lui (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* . 128
88. Spada şi credinţa (Poezie) de *G. Coşbuc* 129
89. Izvorul (Cetire) Prel. de *V. Stroescu* 130
90. Apa de băut. Sfaturi igienice (Şt. Naturale) de *V. Stroescu* . . 131
91. Alexandru cel Bun (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 132
92. Măslinul (Lectură) de *V. Stroescu* 134
93. Despre îmbrăcăminte (Sfaturi igienice) (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 135
94. Răvăşelul spânului (Cetire) de *P. Ispirescu* 136
95. Petre Ispirescu (Biografie) 139
96. Vlad Ţepeş (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 139
97. Lucrătorii viei (Religie) de *Sp. Popescu* 140
98. Traiul în aer liber (Şt. Naturale) Sfaturi igienice de *G. A. Dima* . 141
99. Vântule (Poezie) de *I. Păun* 142
100. Sf. Munte (Lectură) Prel. după D. Bolintineanu de *Il. Lupu* . 143
101. Luptele lui Ţepeş cu Turcii (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* . . 144
102. Ariciul şi vulpea (Cetire) de *P. Ispirescu* 146
103 Neagoe Basarab şi Doamna Despina (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 148
104. Doamna lui Neagoe Vodă (Cetire) *P. Ispirescu* 150

www.dacoromanica.ro

Pag.

TRIMESTRUL II.

105. Decemvrie (Cetire) de *G. Coşbuc* 152
106. Iarna pe uliţă (Poezie) de *G. Cosbnc* 153
107. Scheletul (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 154
108. Stejarul din Borzeşti (Cetire) de *N. Gane* 156
109. Ştefan cel Mare. Suirea pe tron (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* . 158
110. Sistemul muscular (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 160
111. Cele şapte taine (Religie) de *Sp. Popescu* 161
112. Luptele lui Ştefan cel Mare cu Ungurii (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 162
113. Ţinerea de cuvânt (Cetire) de *I. A. Basarabescu* 163
114. Cinci pâni (Cetire) de *I. Creangă* 164
115. Ion Creangă (Biografie) 168
116. Viscolul (Poezie) de *V. Alexandri* 169
117. Sistemul nervos (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 170
118. Luptele lui Ştefan cel Mare cu Tătarii şi cu Radu cel Frumos (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 171
119. Cânele leneş (Cetire) de *P. Ispirescu* 172
120. Oblonitu-mi-a fereastra (Poezie) de *Al. Vlahuţă* 174
121. Al. Vlahuţă (Biografie) 175
122. Insemnarea celor şapte taine (Religie) de *Sp. Popescu* 175
123. Pocăinţa lui Codreanu (Cetire) de *N. Ganea* 176
124. Bătălia dela Podul-Inalt (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 178
125. Unde duce beţia (Cetire) de *Ilie Lupu* 180
126. Primejdia alcoolismului şi fumatului (Şt, Naturale) de *G. A. Dima* 181
127. Munca chibzuită şi munca proastă (Cetire) de *G. Goşbuc* . . 182
128. Cântec (Poezie) de *G. Coşbuc* 185
129. Lupta dela Răsboieni (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 185
130. La Moş Ajun (Cetire) de *Delavrancea* 188
131. Din vacanţele de iarnă (Cetire) de *Sp. Popescu* 189
132. Iubirea creştinească (Religie) de *Sp. Popescu* 194
133. La munte (Cetire) după N. Xenopol 194
134. Lupta lui Ştefan cel Mare cu Polonii. Moartea sa (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 195
135. Inmormântarea lui Ştefan Vodă (Cetire) 198
136. Ceaiul (Lectură ştiinţifică) de *V. Stroescu* 200
137. Românește aşă a fost (Poezie) de *G. Coşbuc* 201
138. Ion Tăutul (Cetire) de *N. Bălcescu* 201
139. Petru Rareş (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 203
140. Ianuarie (Cetire) de *G. Coşbuc* 204

www.dacoromanica.ro

Pag.

141. Pluguşorul (Poezie) de *V. Alexandri* 206
142. Locţiitorii Domnului (Cetire) după Krummacher de *V. Stroescu* . 208
143. Băile (Şt. Naturale) de *V. Stroescu* 209
144. Judecata Vulpii (Cetire) de *P. Ispirescu* 210
145. A doua domnie a lui Petru Rareş (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* . 213
146. Călătorul şi cămila (Lectură geografică Prel. după Alphonse Daudet de *V. Stroescu* 214
147. Igiena locuinţei, curtea (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 216
148. Cele două gospodine (Cetire) după Zschöke de *Dima* 218
149. Ioan Vodă cel Cumplit (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 219
150. Crin (Lectură) de *I. A. Basarabescu* 222
151. Dumnezeu nu lasă pe om (Lectură) Prel.după Coşbuc de *Il. Lupu* . 224
152. Inşine străbuni (Poezie) de *I. Neniţescu* 226
153. Mihaiu Viteazul (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 227
154. Chinezii (Lectură geogr.) Prel. după El. Réclus de *V. Stroescu* . 229
155. Milostenie şi Rugăciune (Religie) de *Sp. Popescu* 232
156. Boalele molipsitoare (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 233
157. Mihaiu cuprinde Transilvania şi Moldova (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 234
158. Cântec ostăşesc (Poezie) de *G. Coşbuc* 235
159. Urmele (Cetire) după H. Berthoud de *V. Stroescu* 236
160. Bunica (Cetire) de *B. St. Delavrancea* 237
161. Anghina difterică, Scarlatina (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* . . 241
162. Mila frăţească (Cetire) de *Il Lupu* 242
163. Iertarea greşelilor şi postul (Religie) de *Sp. Popescu* 244
164. Tigrul (Cetire) de *G. Coşbuc* 244
165. Răscoala Ungurilor şi Moartea lui Mihaiu Viteazul (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 246
166. Oşteanul şi drapelul (Poezie) de *G. Coşbuc* 248
167. Armele mai de mult ale Românilor (Cetire) de *N. Bălcescu* . 249
168. Iarba de puşcă (Lectură ştiinţifică) de *G. Coşbuc* 250
169. Mateiu Basarab şi Vasile Lupu (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* . 251
170. Vărsatul, tifosul şi râia (Şt. Nat.) de *G. A. Dima* 254
171. Alte neamuri de oameni. (Lectură geografică) după El. Réclus de *V. Stroescu* 255
172. Cele nouă fericiri (Religie) de *Sp. Popescu* 256
173. Cine e mai mare ? (Poezie) de *Th. Speranţia* 257
174. Fevruarie (Cetire)de *G. Coşbuc* 258
176. Constantin Brâncoveanu (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 259
176. Constantin Brâncoveanul (Poezie) 262
177. Plante din ţinuturile calde (Lectură geogr.) Prel. de *V. Stroescu* . 263
177. Oftica (Şt. Nat.) de *G. A. Dima* 267

www.dacoromanica.ro

Pag.

179. Muncă, economie şi prevedere (Lectură) de *Coşbuc* 268
180. Insemnarea fericirilor (Religie) de *Sp. Popescu* 271
181. Dimitrie Cantemir (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 271
182. Locuinţele animalelor (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 272
183. Forma pământului (Cetire) de *G. A. Dima* 273
184. Ghicitoare (Ziua şi noaptea) 275
185. Mişcarea de rotaţiune a pământului (Lectură geogr.) de *G. A. Dima* 275
186. Din vremea răcamului (Lectură) de *Sp. Popescu* 277
187. Domnia Fanarioţilor (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 280
188. Din vremea Fanarioţilor (Lectură) de *D. Pătrăşcanu* 281
189. Boalele Vitelor (Şt. naturale) de *V. Stro u* 282
190. Adevărul biruie minciuna (Cetire) Prel. de *Il. Lupu* 284
191. Să nu uităm Bucovina după M. Eminescu, de *D. Pătrăşcanu* . 286
192. Răpirea Bucovinei (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 288
193. Insemnarea fericirilor (continuare) de *Sp. Popescu* 289
194. Boalele pasărilor (Şt. natur.) de *V. Stroescu* 290
195. Nedreptatea şi pofta de hrăpire (Cetire) de *G. Coşbuc* . . . 291
196. Băltăreţu (Cetire) după I. Ghica 293
197. Igiena comunei (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 295
198. Soarele (Lectură) de *Il. Lupu* 296
199. Ghicitori 297
200. Revoluţia lui Horia, Cloşca şi Crişan (Istor.) de *D. Pătrăşcanu* . 297
201. Luna (Lectură) de *Il. Lupu* 299
202. Ghicitoare 300
203. Paludismul (Şt. Natur.) de *G. A. Dima* 301
204. Cum răsplăteşte Dumnezeu (Cetire) Prel. după Manliu . . . 302
205. Pierderea Basarabiei (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 304
206. Toma Alimoş (Poezie populară) 305
207. Dezertorul (Cetire) de *Sp. Popescu* 307
208. Intâiele ajutoare în cazuri de nenorocire (Şt. nat.) de *G. A. Dima* . 310
209. Berzele şi steagul românesc în Basarabia (Cetire) după Th. Codru de *V. Stroescu* 312

TRIMESTRUL III.

211. Martie (Cetire) de *G. Coşbuc* : 315
212. Barza (Poezie) de *Duiliu Zamfirescu* 316
213. Tudor Vladimirescu (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 317
214. Grâul (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 319
214. Cele zece porunci (Cetire) de *G. Coşbuc* 320

www.dacoromanica.ro

Pag.

215. Isus se pregăteşte de moarte (Lectură după Evanghelie) de *Sp. Popescu* 321
216. Mănăstirea Tismana (Cetire) de *Il. Lupu* 323
216. Cultura grâului (Şt. naturale) de *Il. Lupu* 324
217. Oaspeţii primăverii (Poezie) de *V. Alexandri* 326
218. Ocupaţiunea rusească şi Reg. Organic (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 326
220. Kiseleff şi Mehedinţeanul (Cetire) de *G. Coşbuc* 327
221. Prinderea lui Isus (Lect. după Evanghelii) de *Sp. Popescu* . . . 328
222. Nazat (Cetire) de *V. A. Ureche* 329
223. Secara, facerea pălăriilor de paie (Şt. naturale) de *G. A. Dima* . 331
224. Cei doi meri (Cetire) după L. Guerin de *V. Stroescu* 332
225. Infinţarea şcolilor române, Gh. Asaki şi Lazăr (Istorie)de *D. D. Pătrăşcanu* 334
226. Cum se dă pe faţă o minciună (Cetire) Prel. *Ilie Lupu* . . . 336
227. Orzul şi Ovăzul (Şt. nat.) de *G. A. Dima* 338
228. Isus înaintea lui Ana şi Caiafa (Lect. după Evanghelii) de *Sp. Popescu* 339
229. Doina (Poezie) de*M. Eminescu* 339
230 Mitropolitul Veniamin şi şcolile (Cetire) de *G. Coşbuc* 340
231. Al. Ghica şi M. Sturza (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 342
232. Porumbul sau păpuşoiul (Şt. nat.) de *G. A. Dima* 344
233. Isus înaintea lui Pilat şi Irod (Lectură după Evanghelie) de *Sp. Popescu* 346
234. Revoluţia dela 1848 în Transilvania (Istorie) *D. Pătrăşcanu* . 347
235. Câmpul libertăţei (Poezie) de *St. O. Iosif* 349
236. Pelagra (Şt. naturale) de *V. Stroescu* 350
237. Luna Aprilie (Cetire) de *G. Coşbuc* 350
238. Peştera Polovraci (Cetire) de *Al. Vlahuţă* 351
239. Osândirea lui Isus (Lect. după Evanghelie) de *Sp. Popescu* . 353
240. Morarul fără griji (Cetire) după Andrieux de *V. Stroescu* . . 354
241. Moara. Măcinatul (Şt. naturale) de *G. A. Dima.* 355
242. Revoluţia dela 1848 în Moldova şi Muntenia (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 358
243. Marşul anului 1848 (Poezie) de *And. Mureşianu* 359
244. Andrei Mureşianu (Biografie) 360
245. Răstignirea şi moartea lui Isus (Lect. după Evanghelie) de *Sp. Popescu* 361
246. Facerea pânii. Mămăliga (Şt. naturale) de *G. A. Dima* . . . 362
247. Ghicitoare. (moara) 363
248. Iubirea de limba strămoşească (Cetire) după I. Neniţescu de *V. Stroescu* 363

www.dacoromanica.ro

Pag.

249. Inmormântarea lui Isus (Lect. după Evang.) de *Sp. Popescu* . . 365
250. Barbu Ştirbeiu şi Gr. Ghica (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* . . 366
251. Aromânii (Ocupaţiunea) Prel. de *V. Stroescu* 368
252. Viţa de vie (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 370
253. Legenda viţei de vie (Cetire) de *G. Coşbuc* 371
254. Învierea lui Isus (Lect. după Evang.) de *Sp. Popescu* 373
255. La Paşti (Poezie) de *G. Coşbuc* 374
256. Moş Ion Roată şi Unirea (Cetire) de *I. Creangă* 374
257. Unirea Principatelor (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 378
258. Iaşii (Cetire) de *Al. Vlahuţă* 379
259. Isus înaintea Mariei şi a ucenicilor (L. d. E.) de *Sp. Popescu* . 381
260. Valea Prutului (Descriere) de *A. Vlahuţă* 382
261. Ingrijirile de dat livezilor (Şt. naturale) de *V. Stroescu* . . . 383
262. Luna Maiu (Cetire) de *G. Coşbuc* 384
263. Alex. Ion Cuza (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 386
264, Cuza Vodă şi Sultanul de *D. D. Pătrăşcanu* 388
265. Cultura zarzavaturilor (Şt. Naturale) de *G. A. Dima* 391
266. Mărturisirea credinţei (Religie) de *Sp. Popescu* 392
267. Babele descântătoare (Cetire) de *G. Coşbuc* 394
268. Noapte de vară (Poezie) de *G. Coşbuc* 395
269. Cartofii (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 396
270. Mărturisirea credinţei (Art. 1, 2 şi 3) de *Sp. Popescu* 398
271. Carol I (Istorie) de *D. D. Pătraşcanu* 398
272. Te-am văzut în timpuri grele (Poezie) de *Candiano Popescu* . 400
273. Regele nostru (Descriere) de *G. Coşbuc* 401
274. Constituţia (Instr. civică) de *Il. Lupu* 404
275. Fasolea (Şt. naturale) de *V. Stroescu* 404
276. Mărturisirea credinţei (Art. 4, 5, 6, 7 şi 8) de *Sp. Popescu* . . 405
277. Datoria de a fi soldat. (Dialog) de *G. Adamescu* 406
278. Răsboiul Independenţei (Istorie) de *D. D. Pătraşcanu* 409
279. Dorobanţul (Poezie) de *G. Coşbuc* 412
280. Mama răniţilor (Cetire) de *G. Coşbuc* 413
281. Devotamentul şi curagiul unui soldat (Cetire) de *G. Coşbuc* . 415
282. Libertatea (Dialog) de *G. Adamescu* 418
283. Morcovul şi pătlăgelele (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 420
284. Grigore Ion şi steagul (Naraţiune) de *G. Coşbuc* 422
285. Mărturisirea credinţei (Art. 9, 10, 11, şi 12) de *Sp. Popescu* . 424
286. Prietenul cel mai credincios (Cetire) Prel. după Herder de *V. S.* 424
287. Iunie (Descriere) de *G. Coşbuc* 425
288. România Regat (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 427
289, Domnitorul Carol în tabăra Plevnei (Cetire) de *G. Coşbuc* . . 427
290. La arme (Poezie) de *St. O. Iosif* 430

www.dacoromanica.ro

Pag.

291. Altoirea (Şt. naturale) de *G. A. Dima* 431
292. Puterea executivă (Instr. civică) de *Il. Lupu* 433
293. Puiul (Cetire) de *I. A. Brătescu-Voineşti* 434
294. Stârpirea omizilor (Şt. naturale) de *V. Stroescu* 437
295. Starea actuală a regatului român (Istorie) de *D. D. Pătrăşcanu* 438
296. Regele şi ţara (Poezie) de *G. Coşbuc* 439
297. România nouă (Cetire) de *V. Stroescu* 440
298. Zece Maiu (Poezie) de *G. Cobşuc* 443
299. Albinele, mierea şi ceara (Şt. naturale) de *G. A. Dima* . . . 443
300. Din vieaţa unei albine (Cetire) de *Il. Lupu* 445
301. Implinirea datoriei (Cetire) de *G. Coşbuc* 448
302. Puterea judecătorească (Instr. civică) de *Il. Lupu* 449
303. Aduceţi-vă aminte cu drag de şcoală (Sfaturi în formă de scrisoare) *E. de Amicis* 450
304. Patria noastră (Poezie) de *G. Coşbuc* 451

www.dacoromanica.ro